DİJİTAL KÜTÜPHANE KANALI

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

https://rantey.org

Yedek ve Duyuru Kanallarımız
Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

• Telegram: https://t.me/birkitapbir

• WhatsApp Kanalımız : https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4IvMoc0Y

Türkistan İstiklâl Yolunda
Hicret Yılları

ZUHRİDDİN MİRZA ABİD TÜRKİSTANÎ

hat rat DOĞUKÜTÜPHANESİ

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Türkistan İstiklâl Yolunda
Hicret Yılları

ZUHRİDDİN MİRZA ABİD TÜRKİSTANÎ

İSTANBUL, 2013

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Türkistan İstiklâl Yolunda
Hicret Yılları

ZUHRİDDİN MİRZA ABİD TÜRKİSTANÎ

İSTANBUL, 2013

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Türkistan İstiklâl Yolunda Hicret Yılları

ZUHRİDDİN MİRZA ABİD TÜRKİSTANÎ

Yayın Yönetmeni
Erol Cihangir

Koordinatör
Derya Aydın

Yayına Hazırlayan
Ekber Yassa

Editör
Ferişţah Zaferi

Tercüme
Dilfuza Alimova

Grafik Uygulama
Sercan Arslan

Mizanpaj
Çelebi Şenel

1. Baskı, 2013 İstanbul

Kapak Resmi
1953, Suudi Arabistan Mina'da Zuhruttin Abid, Baymirza Hayit ve diğer Türkistanlı Milli Mücadele üyeleriyle

Ofset Baskı
Ofis Yayın Matbaacılık, Güven Sanayi Sitesi, B Blok
No: 386 Tel: (0212) 576 47 15 Topkapı/İSTANBUL

© Bu kitabın bütün yayın hakları Kültür Bakanlığı
Telif Hakları Mukavelesi gereği yazarına aittir..

Sertifika No: 19492

MİLLETLERARASI NEŞRİYAT NUMARASI
ISBN 978-605-5227-13-5

DOĞU KÜTÜPHANESİ
Bab-ı Ali Yokuşu, Cemal Nadir Sk. B.Milas Han
No: 24/114 Sirkeci/İstanbul Tel: (0212) 520 27 19
web: www.dogukutuphanesi.com
e-mail: bilgi@dogukutuphanesi.com

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

ÖNSÖZ

Prof Dr. A. Ahat Andican,
Devlet Eski Bakanı ve İstanbul
Üniversitesi Öğretim Üyesi

20. Yüzyılın ilk otuz yılı, yani, Rus Çarlığının son dönemleri ve Sovyetler Birliği'nin kuruluş yılları boyunca yaşanan siyasal ve sosyal olaylar, günümüzde Orta Asya Türk Cumhuriyetleri tarafından temsil edilen Türkistan coğrafyasından kitleler halinde göçlere neden olmuştur. Başta Müslüman ülkeler olmak üzere, dünyanın çeşitli coğrafyalarına dağılan Türkistanlılar bir taraftan bulundukları ülkelerde yaşam mücadelesi verirlerken bir taraftan da anayurtları Türkistan'ın Sovyet esaretinden kurtulabilmesi için ellerinden geldiğince bir mücadele yürütmeğe çalışmışlardır. *Cedidizm'den Bağımsızlığa Hariçte Türkistan Mücadelesi* başlıklı kitabımda ayrıntılı olarak anlattığım bu süreç, Sovyetler Birliği'nin dağıldığı ve Türkistan Cumhuriyetlerinin bağımsızlıklarına kavuştukları 1990'lı yıllara kadar devam edecektir.

Neredeyse 70 yıl boyunca Türkistanlıların yaşadıkları bütün ülkeleri kapsayacak şekilde sürdürülen bu mücadelenin ilk dönemi, bağımsız bir Türkistan oluşturabilmek için Sovyetlere karşı yürüttükleri silahlı mücadelede başarısız olarak yurt dışına çıkmak zorunda kalan Osman Kocaoğlu, Mustafa Çokayoğlu ve Zeki Velidi Togan gibi Türkistanlı liderler etrafında

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

şekillenmiştir. Bu üç tarihi kimliğin liderliğinde kurulan *Türkistan Milli Birlik* (TMB) hareketi, Türkiye, Almanya ve Fransa gibi ülkelerin ev sahipliğinde, *Yeni Türkistan* ve *Yaş Türkistan* gibi yayın organları aracılığıyla bağımsız Türkistan odaklı bir Sovyet karşıtı mücadelenin merkezini oluşturmuştur.

TMB Hareketinin dış dünyadaki Türkistan mücadelesinin merkezi olma süreci 1930'ların sonlarına kadar devam edebilmiştir. Dünya dengelerini alt üst edecek olan İkinci Dünya Savaşı, yalnızca Sovyetler Birliği'nin uluslararası konumunu değiştirmekle kalmayacak, aynı zamanda TMB liderlerinin bulundukları ülkelerde tasfiye edilmelerine ve TMB organizasyonunun etkinliğinin büyük ölçüde yok olmasına neden olacaktır.

II. Dünya savaşıyla birlikte dış dünyadaki Türkistan mücadelesinin yeni aktörleri, başlangıçta Sovyet Ordusunun saflarında Almanya'ya karşı savaşan, daha sonra da esir düştükleri Alman Ordusunun saflarında Sovyetlere karşı mücadele veren Türkistanlı harp esirleri olacaktır. 1941 yılı sonuna kadar Mustafa Çokayoğlu, daha sonra da 1920'lerde eğitim amacıyla Almanya'ya gönderilen öğrencilerden Veli Kayyum Han tarafından kamplardan toplanan bu harp esirleri *Türkistan Lejyonunu* oluşturmuşlardır. Kısa bir süre içerisinde 180 bin kişilik bir kapasiteye ulaşan Türkistan Harp Esirleri, Alman Ordusundaki en büyük yabancı lejyon gücünü teşkil etmekteydi. Lejyonun siyasi kanadı ise Veli Kayyum Han tarafından idare edilen *Milli Türkistan Birlik Komitesi* (MTBK) tarafından temsil edilmekteydi. Başlangıçta *Karma Esir Komisyonu* olarak kurulan komite, bir süre sonra *Türkistan Lejyonu* ile Alman yönetimi arasında koordinasyonu sağlayan bir *Milli Komisyon* haline dönüşmüş, 1942 Kasımında da *Milli Türkistan Birlik Komitesi* adını almıştır. Alman cephelerinin hızla çökmeğe başladığı 1944 yılında Alman Hükümeti MTBK'nın

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Sürgündeki Türkistan Milli Hükümeti olduğunu kabul etmiş, Türkistan Lejyonunu da *Türkistan Milli Ordusu* olarak tanımlamıştır. Savaşın sona ermesiyle birlikte MTBK dağılmış, teşkilatın lideri Veli Kayyum Han da Nürnberg'de yargılanmak üzere tutuklanmıştır.

Savaş sonrası dönemde ideolojik bir kamplaşmanın başladığı ve Sovyetler Birliği ile Batı Dünyası tarafından oluşturulan iki bloklu bir dünya modelinin ortaya çıktığı görülmektedir. Başta ABD ve İngiltere olmak üzere batılı güçler, Bolşevizm karşıtı bir blok oluşturma arayışındadırlar. Bu dönem aynı zamanda Nürnberg'de aklanan Veli Kayyum Han ve arkadaşlarının bir araya gelmeleri ve MTBK'yı yeniden canlandırma arayışında oldukları süreçle örtüşmektedir. Söz konusu güçlerle ortak çalışma konusunda olumlu, fakat MTBK'nın yapısal bağımsızlığını koruma konusunda kararlı olan Kayyum Han yaptığı görüşmeler sonunda ABD ile uyuşamamış, buna karşın İngiltere ile çalışılabileceğine karar vermiştir. Sonuç olarak Komite savaş boyunca yayınlanan *Milli Türkistan* dergisini 1949 yılından itibaren yeniden yayınlamağa başlamıştır. Ertesi yıl bu dergi İngilizce ve Arapça olmak üzere üç dilde yayınlanır hale gelecektir.

Diğer taraftan dönemin ABD Hükümeti, Sovyetler Birliği bünyesindeki esir milletlerin temsilcilerinin katılımıyla bir *Rusya Halklarını Kurtarma Komitesi* oluşturmağa çalışmaktaydı. Bolşevik İhtilali öncesi dönemin Rus Başbakanı Kerenski önderliğinde kurulması planlanan bu çalışmaya MTBK, Türkistan'ın bir Rusya halkı olmadığı gerekçesiyle katılmayacaktır. Bunun üzerine ABD desteğiyle MTBK'ya alternatif olarak *Türkeli Komitesi* kurulmuş, böylece dış dünyadaki Türkistanlılar arasında bir temsil mücadelesi başlamıştır. Söz konusu dönemde MTBK "Bütün dünyadaki Türkistanlı muhacirlerin

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

tek bayrak ve liderlik altında toplanması" sloganıyla, Türkiye, Arabistan ve Pakistan başta olmak üzere, çeşitli ülkeleri kapsayan bir girişim başlatmıştı. Bu stratejinin gereği olarak MTBK önderlerinden Dr. Baymırza Hayit bu ülkeleri ziyaret etmiş ve söz konusu bölgelerde MTBK'nın şubelerinin oluşturması uygulamasını başlatmıştı. Hedef, çeşitli ülkeler dağılmış olarak yaşayan Türkistanlılar ile komite arasındaki ilişkiyi dergilerle sınırlı olmaktan çıkarıp etkin bir teşkilatlanma alt yapısına kavuşturmaktı.

İşte elinizdeki kitabın yazarı Zuhuriddin Türkistani'nin sahneye çıkış süreci söz konusu çabaların başlatıldığı dönemle örtüşmektedir. 1951 yılında Veli Kayyum Han tarafından gönderilen dergi konulu mektuplar, Dr. Baymırza Hayit'ın Arabistan ziyareti ile organik bir ilişki haline dönüşecek, Zuhuriddin Türkistani MTBK'nın Arabistan şubesinin kuruluşunda ve faaliyetlerinde aktif bir üye olarak ortaya çıkacaktır.

Diğer taraftan *Rusya Halklarını Kurtarma Komitesi*'nin kurulması konusunda başarısızlık yaşayan ABD, bu kez, *Bolşevizm Aleyhtarı Koordinasyon Merkezi* oluşturmak istemiş fakat MTBK'nın katılmadığı bu proje de hayata geçirilememiştir. Nihayet ABD Hükümeti 31 Ağustos 1953 günü aldığı bir kararla bu komite için maddi kaynak ayırmayacağını ilan etmiş ve söz konusu tarihten itibaren Komünist Blok'a karşı mücadeleyi "kendi kuracağı organlar aracılığıyla yürütme" kararı almıştır. ABD'nin bu kararı İngilizlerin de bu alandaki politikalarını gözden geçirmelerine ve başta MTBK olmak üzere esir millet temsilci kurumlarıyla yaptıkları işbirliğini sonlandırmalarına yol açmıştır.

Bu gelişmeler sonucunda en büyük maddi desteğini kaybeden MTBK'nın önünde dünyanın çeşitli ülkelerinde yaşayan Türkistan muhacirlerinin maddi ve manevi desteğini

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

sağlamak dışında bir alternatif kalmamıştır. MTBK başkanı Veli Kayyum Han'ın 1956 yılındaki Türkiye ve Arabistan ziyaretleri bu açılım çerçevesinde gerçekleşmiştir. Bütün bu çabalara rağmen MTBK, faaliyetleri için yeterli desteği sağlayamayacak, 1950'lerin ortalarından itibaren kesintili bir şekilde yayınlanabilen Milli Türkistan dergisi 60'lı yıllarda daha uzun aralarla yayınlanabilecek ve nihayet 1975 yılındaki son sayısıyla yayın hayatından çekilecektir. Söz konusu dönemde MTBK da tarihi görevini tamamlamış, Veli Kayyum Han'ın şahsında, sadece bir isim olarak varlığını sürdüren bir tabela teşkilat haline dönüşmüştü.

Elinizdeki kitap MTBK'nın Arabistan teşkilatı üyelerinden Zuhuriddin Türkistani'nin kısmen anılarından, büyük ölçüde de Veli Kayyum Han ve Dr. Baymırza Hayıt gibi MTBK önderleriyle olan yazışmalarından oluşan bir çalışmadır. Kuşkusuz Zuhuriddin Türkistani'nin çalışma alanı Arabistan ile sınırlı olduğu için anıları da söz konusu coğrafyadaki gelişmeler ve çalışmalar çerçevesinde kalmıştır. Diğer taraftan MTBK liderleri Veli Kayyum Han ve Dr. Baymırza Hayit, yazışmalarında, MTBK'nın faaliyette bulunduğu tüm ülkelerdeki çalışmalarla ve olaylarla ilgili bilgiler aktarmaktadırlar. Her iki liderin de geride anılarıyla ilgili bir yazılı belge bırakmadıkları hatırlanırsa, söz konusu mektuplarda aktarılan bilgilerin MTBK tarihi açısından ne kadar önemli oldukları kolayca anlaşılacaktır. Gönül isterdi ki MTBK liderlerinin Türkiye ve Pakistan gibi ülkelerdeki teşkilatları ile olan yazışmaları da ortaya çıkmış olsun. Ne yazık ki günümüze dek henüz böyle bir olay gerçekleşmiş değildir. Hariçteki Türkistan Mücadelesinin tarihini yazdığım dönemlerde bu gibi anı kitaplarının ve yazışma örneklerinin olmamasının işi ne kadar zorlaştırdığını bizzat yaşamış ve görmüştüm.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Sonuç olarak Zuhuruddin Türkistani'nin elinizdeki bu anı-yazışma kitabı, özellikle Kayyum Han ve Baymırza Hayit gibi önderlerin kapsamlı mektuplarının transkripsiyonlarını içermesi nedeniyle önem taşımaktadır. Dolayısıyla Soğuk Savaşın 60'lı yılların ortalarına kadar olan dönemde dış dünyadaki Türkistan mücadelesinin eksenini oluşturan MTBK hareketinin geçirdiği tarihsel sürecin gün ışığına çıkmasına kısmen de olsa bir katkı sağlayacaktır.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

TAKDİM

Değerli okuyucularım;

Hatıraların yazıya dökülmesinin önemini takdir edersiniz. Bu durum özellikle Türkistan İstiklal Mücadelesi sözkonusu olduğunda çok daha önem kazanmaktadır. Türkistan İstiklal Mücadelesinin Suudi Arabistan'daki en önemli isimlerinden bir olan Zuhriddin Türkistani'nin mektupları bu konuda Türkistan Mücadelesine ışık tutan değerli kaynaklardan birisidir. Bu mektuplar milli bağımsızlık hareketinin tarihi belgelerini teşkil etmektedir. Ancak Zuhriddin Türkistani'ye ait oldukça zengin kaynakların hepsini burada kullanmamız mümkün olmamıştır. Yazarında bahsettiği ikinci kitabın oluşturulmasında, bu konuda çalışma yapacak araştırmacı ve doktora öğrencilerinin hizmetine sunabileceğimiz digital ortamdaki bu önemli sayıda belge ve dökümanlar faydalanmak üzere hazır hale getirilmiştir.

Çoğu büyüklerimiz yaşadıklarını, mücadelelerini, hatıralarını yazmakta zorlanmışlar veya çekinmişlerdir. Böyle olunca da yaşanan bazı gerçekler, yaşanan olaylar kendileriyle birlikte gitmiştir.

"Söz uçar, yazı kalır" misalinde olduğu gibi elinizdeki hatıra mektuplarını Türkçeye kazandırmak için biz de, Türkistanlılar Kültür ve Sosyal Yardım Derneği olarak elimizden geldiğince davamıza katkıda bulunmaya Türkistan'ı unutturmamaya, yaşatmaya çalışarak katkıda bulunmaya çalışmaktayız.

Bu vesile ile İsimlerini asla unutamayacaklarımızı zikretmeden geçemeyeceğim;

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Veli Kayyum Han, Baymirza Hayıt, Zeki Velidi Togan, Mustafa Çokay, Hüseyin İkram Han, Osman Kocaoğlu, Münevver Karı, Ergeş Bulakbaşı, M. Emin Buğra, İsa Yusuf Alptekin, Ahmet Caferoğlu, A. Kadir İnan, İbrahim Kafesoğlu, Tahir Çağatay, Saadet Çağatay, Ahmet Caferoğlu, Prof. Dr. Turan Yazgan, Dr. Hekimcan Kaynar, Dr. Salih Erkinkol, Dr. Naim Öktem, İbrahim Yarkın, Prof. Dr. Timur Kocaoğlu, Prof. Dr. Ahad Andican, Prof. Dr. Abdülkadir Donuk, Prof. Dr. Gülçin Candaroğlu, Prof. Dr. Abdulvahap Kara, Erdoğan Aslıyüce, Altınhan Töre (Seyit Mahmut Terazi), Seyit Mübaşirhan Terazi, Mevlevi Hamit Damla, Mevlevi İbrahim, Baymirza Ahun, İsak Beg Taşkendi, Ziyaddin Karı Endicani, Seyit Muzaffer Han, İbn Yamin Karı, Dr. Meli Beg Taşkendi, Kurbanmirza Abid.

Türk Dünyasına ve Türkistan davasına (Türkiye-S. Arabistan-Almanya-Amerika'dan) gönül veren, mücadele ve fikirleriyle damgasını vuran, onlarca makale ve kitaplara imza atan ancak yukarıda bazılarının isimlerini yazabildiğimiz değerli büyüklerimizi hatırlamak, aramızdan ayrılanları yad etmek bizlere düşen en büyük vazifelerden biridir. Allah hepsinden razı olsun.

Türkistanlılar Kültür ve Sosyal Yardım Derneği olarak , "Türkistan İstiklal Yolunda Hicret Yılları" kitabının yayınlanmasında katkıda bulunan başta kitabın yazarı Zühriddin Türkistani, kitabın hazırlanmasında redaksiyon ve kısa biyografilerin oluşturulmasında, yayın işlerinde emek veren Erol Cihangir'e, editörlük görevini yürüten Feriştah Zaferi'ye, yayın-dağıtım çalışmalarını üstlenen Baki Karasu'ya, tercüme işlerini yapan Dilfuza Alimova'ya candan teşekürlerimi sunarım.

Saygılarımla.

Türkistanlılar Kültür ve Sosyal Yardım Derneği Adına

Başkan

Ekber YASSA

İstanbul-2013

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Bismillahirrahmanirrahim

Yurttaşlarıma!

Değerli ve Muhterem Türkistanlı Vatandaşlar,

Öncelikle, size içtenlikle selâmlarımı yolluyorum. Bugünlerde, bir zamanlar Türkistan denilen kadim topraklardaki beş cumhuriyetin bağımsızlığa kavuşması, biz muhaceretteki Türkistanlıları da çok memnun ve bahtiyar etti. Bu günlere yetişmek ve erişmek için yurttaşlarımızın nicesi ne zahmetler çekti? Vatanlarındayken, defalarca sürgün, ölüm, aşağılanma ve haksız suçlamalara maruz kalan, hapsedilen, sürgün ıstırabını çeken nice milletseverlerimizin isimleri ve faaliyetleri sizlerce malûmdur. Ama "Vatan"ın dışında, Rus Çarlığı'nın baskısı, devrim sonrası takipler ve daha pek çok sebeplerden dolayı dış memleketlere gitmek zorunda kalan yurttaşlarımızın, aydınlarımızın kaderleri nasıl gelişti, bugünkü istiklâle kavuşmada onların da hissesi var mı, var ise ne kadardır? Ben elime kalem alıp, siz yakın kardeşlerime yazdığım bu satırlar, o fedakâr vatanperverler hakkındadır. Maksadım, sizleri malûm olan veya olmayan yakın geçmişten, fedakâr yurttaşlarımızın "Vatan" uğrunda gâh umutlu, gâh umutsuz mücadele ve çabalarından, tehlike dolu altındaki hayatları hakkında mümkün olduğunca haberdar etmektir.

Sizlere önce, Allah'ın yurttaşlarımıza ve topraklarımıza nasip ettiği bağımsızlık hakkında kısaca bahsetmek isterim. Saygıdeğer Cumhurbaşkanı İslam Karimov, Özbekistan'ı

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

müstakil, bağımsız cumhuriyet ilân ettiği o kutlu günde ben İstanbul'daydım. Bu büyük hayırlı haberi duyduğumda, Özbekistan Cumhuriyeti yöneticilerini kalpten tebrik ettim ve kısa sürede evime dönüp, vatandaşlarımla birlikte bu mutluluğu paylaştım Özbekistan'da İmam Buharî ve Ahmed al-Ferganî gibi büyük şahıslar için organize edilen kutlamalara misafir olarak katıldım ve yurdun büyüklerinden saygı ve itibar gördüm. Bu ve benzeri kutlama programları, görüşmeler ve sohbetler, her defasında bana geçmişte gurbette yaşadıklarımızı hatırlattığı gibi, aynı zamanda hepimizin arzu ettiği lâkin çoğumuzun erişemediği hürriyet nimetini doyasıya yaşamamı sağladı.

19. yüzyılın ikinci yarısına gelindiğinde, Türkistan ülkesindeki devletler- Kokand ve Hive Hanlıkları, Buhara Emirliği Rusya tarafından ele geçirilmiş, bunun akabinde kısa süre içinde mahalli halk arasında küçük çapta ve dağınık da olsa milli istiklâl hareketleri başlamıştı. Özbekistan ve komşu cumhuriyetler bağımsızlığa erişene kadar bu mücadeleler hiç durmadan devam etmiştir. 20. yüzyılın başlarında "Vatan" istiklâli için oluşturulan Kokand Muhtar hükümeti kurulduğunda, "Basmacı" damgası vurulan Milli İstiklâl Hareketi ve ceditçilik hareketleri ortaya çıkmıştı ki, maalesef, onların mücadeleleri de acıklı bir şekilde son buldu. Sırasıyla, 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren dünyanın bir çok ülkesinde muhacir Türkistanlılar tarafından vatan istiklâli yolunda verilen manevî mücadele de, geçmişteki o hareketlerin mantıken devamı ve ayrılmaz bir parçasıydı. Muhacir Türkistanlılar arasındaki yazışmalarda verilen malûmatlar, bu mücadelenin ne kadar geniş bir çapta geliştiğini ve sürdürüldüğünü göstermektedir.

Bu eser, fedakâr muhacir Türkistanlıların siyasî, manevî, medenî hayatı ve onların fikir dünyasında cereyan eden, gönül derinliklerinde geçen fikirleri, duyguları, arzu ve umutlarının,

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

faaliyetleri devamında kan ve canla yoğrulmuş vatan hasretindeki kaderlerinin ifadesidir. Ayrıca, Özbekistanlıların bugüne kadar bilmedikleri pek çok olayı açıklayan bu mektuplar, göçe maruz kalan yurttaşlarımızın hayatlarına da ışık tutmaktadır. Yurtları kâfirler tarafından istilâ edildiğinde, mukaddes İslâm'ın buyruğunca dinini, imanını, özünü korumak için göç etmeye mecbur olan Türkistanlılar, her ne kadar yeryüzünün çeşitli bölgelerine dağılmış olsalar da, zor şartlar altında birleşerek vatanın istiklâli, milletin hürriyeti, İslam ve iman için mücadele meydanına girmişlerdir. Zira, dini ve imanı tehlikede olan her Müslüman, dünyevî menfaatlere sırt dönerek, dini ve diyanetini korumak için güvenli bir yere hicret etmeleri gerekmiştir ki, bu konuda Kur'anı Kerim'de geçen "Hicret" ayetini herkes hatırlayacaktır. Öyleyse, kendini gerçek Müslüman bilen kimse, Allah yolunda hicret eder, meşakkatler çeker, çıkarlarından, malından mülkünden vazgeçer, vatanından ayrılır. Dolayısıyla, Türkistanlılar da Tanrının "Allahın yeri geniş, hicret etseniz olmaz mıydı?" demesinden çekinerek, bu yolu seçmişlerdir.

Yaşanmış olan bu hayatlar tarihimizin ayrılmaz bir parçasıdır. Onların geçtiği şanlı yol gençlerin terbiyesinde hayat okulu olmakla birlikte sadakat, şefkat ve adalet duygularını, Birlik ve Bağımsızlığın zahmetli yollarını gözümüz önünde canlandırır.

Burada Türkistan hakkında kısaca bahsetmek gerekirse; Türkistan, ezelden beri Özbek, Kazak, Kırgız, Türkmen, Uygur gibi Türkçe konuşan halkların tarihî vatanıdır. Bu yurdu Sovyet devrim hükümeti, "Orta Asya" olarak adlandırıp, birkaç cumhuriyete böldüler. Oysa, "Orta Asya" ibaresi, ne kadim Türkistan topraklarını, ne de bu fikri içine sığdırabilir. Bu, sadece coğrafî bir terim olup, bu terim hiçbir zaman

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Türk halkları için Türkistan'ın adı ve "vatan" sıfatı değerini tam olarak taşıyamaz.

Hür Türkistan yolunda dış ülkelerde teşkil olunan açık (kanunî) ve gizli milli teşkilatlar ki, bunlardan en önemlisi Milli Türkistan Birlik Komitesi'nin İkinci Dünya Savaşı esnasında yürüttüğü siyasî ve silahlı mücadelesi hakkındaki bilgiler çoğunluk tarafından bilinmekle birlikte, ne var ki demir perde gerisinde ezilip, inleyen mazlum Türkistan halkına, esasen Özbek halkına, bu olayların aslı malûm değildi. Bu sebeple, bu tarihi olayların ve şahidi olduğum, yaşadığım ve tabii bir parçası olduğum milli hareketlerin anlam ve mahiyetini hür Türkistan halkına nasıl cereyan ettiyse, o haliyle aktarmayı borç bilirim.

Milli Türkistan Birlik Komitesi, 1941 yılında kuruldu. Komite, Veli Kayyum başta olmak üzere, İkinci Dünya Savaşı'nda Almanlara esir düşen binlerce, belki yüz binlerce Türkistanlı arasında olan tahsilli kişiler, aydınlar, doktorlar, zabitler, yâni, vatan istiklalini gaye edinmiş insanların katılımıyla ortaya çıkmıştır. Bu teşkilatın başında Veli Kayyum ile Türkistan Milli Muhtariyeti kurucularından biri ve daha sonra başkanı olan Mustafa Çokay vardır.

Milli Türkistan Birlik Komitesi'nin kuruluşunun faşizmle hiçbir alâkası yoktu. Bu hareketin rehberleri Mustafa Çokay ve Veli Kayyum, diğer meslektaşları gibi sadece Türkistan'ın tam anlamıyla hürriyete, halkın rahatça nefes alacağı ve hürriyete ermesini isteyen kişilerdi. Onlar herhangi bir halkla savaşmak ve onların yerlerini ele geçirmek değil, sadece kendi biricik vatanları-Ana Türkistan'ı kölelik ve zulümden kurtarma arzusuyla yanmaktaydılar.

Paris'ten Berlin'e geçen Çokay, Veli Kayyum'la birlikte esir düşmüş binlerce Türkistanlıyı kamplardan kurtarmak için kampları gezerek, Alman devletiyle anlaşmalar düzenlerler.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Türkistanlı esirler, kamplarda acınacak şartlar altında aç, susuz, üstsüz başsız halde çeşitli bulaşıcı hastalıklara düçar olmuş, ıstırap içindeydiler. Bu yetmezmiş gibi, esirler, fitnecilerin "Asya Yahudileri" damgasıyla, Alman düşmanı sıfatıyla ölüm cezalarına mahkûm edildikleri dehşet dolu zamanlardı. Çok tehlikeli vaziyette vatandaşlarının kaderlerinden başka hiçbir şeyi düşünemeyen Mustafa Çokay, onları kurtarmak için hızla işe koyulduğunda, esirler arasında yaygın olan tifo hastalığı ona da bulaşacaktır. Millet ve vatanın asil yiğidi, bu hastalığa yenik düşer ve 1941 Aralık ayının sonlarında vefat eder (Allah bu zatı rahmet eylesin, yeri cennette olsun). Onu Berlin'deki Müslüman mezarlığına defnederler. Cenaze töreni Veli Kayum tarafından yerine getirilir.

Böylesi musibetli günler hakkında Çokay'ın eşi Marya Hanım hatıralarında daha sonraları şöyle yazar: "Ben Paris'ten geldiğimde, Mustafa Beyi tabut içinde, bir kenarda olduğunu gördüm. Yüzünü açmama izin vermediler. Cenaze töreninden sonra birkaç gün bir otelde kaldım. Veli Kayyum sık sık gelir ve hâl hatırımı sorardı. Bu hizmetlerini takdir etmek için ona Mustafa'nın altın kol saatini hediye ettim. Bu arada Kandemir (Kafkas Müslümanları rehberlerinden birisi) de geldi. Benimle görüştü ve Mustafa'yla kamplarda birlikte olduklarını, gerçekten de tifodan öldüğünü söyledi. Ama ben bu sebeplere pek inanmadım. Veli Kayyum cenaze töreni için toplanan bir miktar parayı dostların yardım ve çiçek paraları diye getirdi. Ama bu parayı Almanya dışına çıkartmak imkânsız olduğu için bankaya yatırdım."

İşte o devirde korkunç ıstıraplardan kurtulan, hürriyetlerine kavuşan Türkistanlı esirler, Veli Kayyum'a "Ata" (!) diye hitap etmeye başladılar. "Siz atamızsınız! Siz bizleri kurtardınız. Allahın iradesiyle bize hayat bağışladınız. Şimdi, biz gönüllü olarak milli ordu, milli bayrak, "Allah bizimle!" tezahürleri altında

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

halkımızın asıl düşmanı Sovyet emperyalizmine karşı mücadeleye ve ülkemizi azat etmeye hazırız" diye naralar atarlar.

Böylelikle, dünyada çoğunluk tarafından bilinen ve tarih sayfalarına geçen Milli Türkistan Birlik Komitesi (Milli Ordusu) teşkil edilmiştir. Burada Veli Kayyum hakkında kısa da olsa bilgi vermek istiyorum: O, 1922 yılında Türkistan'ın aydın rehberleri tarafından Almanya'ya gönderilen 60'ı aşkın talebelerden biridir. Taşkentli Kayyum Hafız'ın oğludur. Almanya'ya gelen talebelerin çoğu tahsillerini tamamladıklarında ülkelerine geri dönerler, ama onlar izzet ve ikramla değil, hapis ve ölümle karşılanırlar. Bununla ilgili tarih sayfalarında deliller mevcuttur.

Bu olayları duyan Veli Kayyum, İbrahim Yarkın, Muhammed Naim, Tahir Çağatay (Üçü de Prof. Dr.), Abdulvahap Oktay ve Saide Hanım geri dönmekten vazgeçerler. Ben bu kişilerin hepsiyle, Tahir Çağatay hariç, görüşüp, sohbet ettim ve uzun süre arkadaşlığımızı sürdürdüm. Bu sohbetler esnasında geri dönen talihsiz talebelerin "milliyetçi" damgasıyla veya benzeri bir suçlamayla ortadan kaldırıldıklarını, katledildiklerini öğrendim. Bu delillerin istiklâlden sonra Özbekistan'da da kabûl edildiğinden de haberdarım. Şimdi bunların hiçbiri hayatta değildir (Allah onları rahmet eylesin). O talebelerin sonuncusu Veli Kayyum, 1993 yılı 15 Ağustos'unda Düsseldorf'ta vefat etti. Onu çok büyük bir törenle, Münih'deki Müslüman mezarlığına defnettiler. Ben cenazeye katılamadım, ama İstanbul'daki evimde Türkiye'deki birçok vatandaşlarımla birlikte bu muhterem zatın ruhuna Hatmi Kur'an indirdik. Veli Kayyum'un bana gönderdiği son mektup (27/07/1993) ölümünden birkaç gün önce yazılmıştı. Bu mektubu hala saklarım.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ben tarif edilmesi çok güç olan mutlu anları yaşadım, çünkü hür Özbekistan ve hür Kırgızistan topraklarına gidebildim. Böyle mutluluğu nasip eden Allah'a sonsuz şükranlarımı sunarım.

Bu günlere gelene kadar istiklâl yolundaki biz muhacir Türkistanlı önderler, dinî ulema ve bütün fedai insanlar mektuplar sayesinde birleşerek, faaliyetler yürüttük. Yalnız Veli Kayyum'un 1950-1993 yılları arasında bana yazdığı mektuplar 1000 sayfayı aşmaktadır. Onları kendi elleriyle Arap harfleriyle yazmıştı. Baymirza Hayit ise, mektuplarını daktiloda Latin harfleriyle yazardı. E. Bulakbaşı, İ. Yarkın, Naimbek (Buhara), İstanbul'daki Salih Erkinkul (Kokand), Hüseyin İkram (Namangan; Milli Komite üyesi, özel kalem), Dr. Maksudbek (New York'ta yaşadı ve öldü), doktor Hakimcan Kaynar (Margilan; İstanbul'da vefat etti), Kahire'deki meşhur dini ulema Mubeşşirhan Töre Terazi Hazretleri. Bu kişi yurt dışındaki Türkistanlıların müftüsü olarak tayın edilmişti. Ayrıca, Kur'an-ı Özbekçeye çevirmiş ve birçok eserin de müellifidir. Kabil'deyken Türkistanlıların sadece dini değil, oradaki mücadele teşkilâtının da önemli önderlerinden biriydi. Oğlu prof. Dr. Nasrulla Terazi Emir Alim Han'ın kızı ile evli. Doğu Türkistan'da devlet kâtibi olan, yurt dışında istiklâl hareketinin önderlerinden biri İsa Yusuf Alptekin (İstanbul'da vefat etti) ve Muhammad Emin Buğra (İlk kez Tayif şehrinde 1950-51 yıllarında görüştük). Kahire'de neşredilen "Savti Türkiston" dergisinin Başmuharriri İbrahim Vasıl, Kahire'deki Hayır Cemiyetinin Başkanı Şeyh Muhammed Yunus Hazretleri. Şermuhammed ve Nurmuhammed Bek'leri (1970'lerde Türkiye'de vefat ettiler) büyük bir saygıyla, Türk bayraklarına sararak defnettiler. Onların oğulları Enver ve Davran Bekler benim arkadaşlarım. Onlar şimdi New Jersey'de yaşıyor.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Değerli kardeşlerim, bu kitap sayesinde fedai ve fedakâr insanların hayatlarını tanıtmayı bir borç olarak gördüm. Ne var ki, takdir edeceğiniz gibi, yüzlerce, binlerce insanı burada tanıtmak elbette mümkün değildir.

İkinci Dünya Savaşı bittiğinde "Nürnberg Mahkemeleri" kurulmuş ve Alman ordusunun üst yöneticileri savaş suçluları olarak bu mahkeme kararlarıyla kimi ölüme, kimi de ömür boyu hapse mahkûm edilmişlerdi. Bunların arasında Veli Kayyum da vardı. Mahkemede kendisine yöneltilen faşistlerle işbirliği içinde silâhlı mücadeleye katılma gibi suçlamalara karşı kendini şöyle savunmuştu:

"Ben Almanlarla işbirliği içinde olduysam, bu vatanım Türkistan için yapılan bir hareketti. Çünkü benim vatanım, yıllardır Sovyetler'in korkunç zulmü altında ezilmekte. Ülkemin azatlığı ancak Sovyetler'in mağlubiyeti sonucunda elde edilebilirdi. Onun için temiz bir niyetle bu işe giriştim. Ben faşist değilim, çünkü ben kimseye zulüm etmedim. Ben yalnız vatanım hür olsun diye mücadele eden bir insanım. Biz sadece Doğu cephelerde savaşa katıldık, Batı cephelerde bulunmadık …"

Mahkemedeki savcılardan üçü (ABD, İngiltere ve Fransa) bu savunmayı kabûl ederken, Sovyet temsilcisi, Veli Kayyum'u kendilerine teslim edilip asılmasını talep etti. Ama diğer savcılar bu talebi doğru bulmayarak, Veli Kayyum'u Batılıların elindeki hapishaneye gönderdiler.

Bu âdil bir karardı. Eğer Kayyum faşist olsa, bu mahkemeden kurtulamazdı. Nihayet, 1947 yılında hapisten çıkan Veli Kayyum, Komite faaliyetlerini yeniden yürütmeye ve "Milli Türkistan" dergisini neşretmeye başladı.

Bu dergi ilk defa bana 1950'lerde ulaştı. Bu sayede Komite faaliyetlerini öğrenir öğrenmez çoktan arzuladığım bir

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

şeyi bulmuş gibi hissettim kendimi. Hemen mektup yazıp Kayyum'a ulaşmaya çalıştım. Benim için, onların "Türkistan'ın milli istiklâli için mücadele edeceğiz" sözleri yeterliydi. Çünkü vatan hasreti ve onun azatlığı arzusu, kalbimi ateş gibi yakmaktaydı. Derhal Suudi Arabistan'daki Türkistanlı dostlarımı toplayıp, Komiteyle birlikte çalışma kararı aldık. Aldığımız o karar yüzlerce imzayla birlikte Komiteye gönderildi. Bu arada Komite faaliyetlerine maddî destek vermek için toplantılar da düzenledik.

Bizim bu çabalarımıza annelerimiz, eşlerimiz ve kızlarımız ziynetlerini toplayıp bize vererek katıldılar. Yurdumuzun istiklâli için yapılan bütün fedakârlıklar içimizde ona karşı duyduğumuz hasretin ispatıydı. Söz konusu vatan olunca, kadınlarımız ziynet eşyalarından kolaylıkla vazgeçebilmişlerdi. Bu dönemde, kadınlar arasında önderlik eden validem Tacıhan aya, kayınvalidem Munishan aya, ablalarım İbadet ve Lale, Bağdadi ve Marifet teyzeler, Polathan ve Andicanlı ayalar canla başla bize destek vermekteydiler.

Hareketimize maddî destek sağlamak için düzenlenen bu toplantılar Taif, Mekke-i Mükerrere, Medine-i Münevvere, Cidde ve diğer şehirlerde de yaygınlaşmış, böylece, ben Komitenin Suudi Arabistan'daki resmi vekili olmuş, benim adıma Komiteden vekâletnameler gelmeye başlamıştı. Bu durum, benim bütün gayret ve çabalarıma karşı gösterilen en büyük ve en gurur verici güvendi. Bana lütfedilen bu güvene her zaman şeref ve haysiyetimle lâyık olmaya çalıştım.

Milli Türkistan Birlik Komitesi'nde, dünyanın birkaç yerinde açılan şube ve ocaklarda yürütülen faaliyetler, Türkistanlıların Anayurt istiklâli için yegane mücadele yoluydu. Bu yol feda edilen ömürler, hayatlar ve tükenmeyen gayret demekti. Biz büyük bir sefere çıkmış yolcular gibiydik. Menzile varmak için çok yol katetmemiz gerekirdi.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Bu kitapta bahsi geçen mektuplarda henüz basında yer almayan, hatta zamanında gizli sayılan, tabir caizse en derinde tutulan deliller, fikir ve mülâhazalar da beyan edilmektedir. Günümüzde bu bilgilerin Sovyet müstemleke devrinde muhacerette hayatlarını sürdüren vatandaşlarımızın siyâsî görüşlerinin aydınlatılması ve değerlendirilmesi için hizmet etmesi şüphesizdir.

İki ciltli eserin ilk kısmında yer alan 1950-1962 yıllara ait mektuplar, izah ve açıklamalar, fotoğraf ve belgeler, okurlarda daha fazla ve daha derin iz bırakacağını umut ediyorum.

Zuhriddin Mirza Abid Türkistani

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ömürler Tarih Sayfalarıdır

Hayattasın, ölmedin,
Sen de adam, sen de insansın,
Zincir takma, boyun eğme ki,
Ki, Sen de hür doğansın!

Çolpan

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ömürler Tarih Sayfalarıdır

Bismillahirrahmanırrahim

Türkistan'ın kara talihi böyle başlamıştı: 19. yüzyılın ortalarında Rus istilâ ve zulmü, 20. yüzyılın başlarındaki Sovyet devrim diktatörlüğü, Rus emperyalizminin yayılması, II. Dünya Savaşı gibi sebeplerden dolayı milyonlarca Türkistanlı dünyanın çeşitli memleketlerine dağıldı. Günümüz dünyasında, Kanada'dan uzak Japon yurduna, Malezya, Avustralya'dan Arap ülkelerine, Amerika'dan Hindistan'a kadar olan bölgelerde muhacir Türkistanlılar ve onların çocukları hayatlarını sürdürmektedirler. Onların vasıtasıyla Türkistan insanının akıl ve zekası, ilim ve marifeti, yüksek değerleri dünya halklarına ait olan medeniyetin yükselişine, fen bilimleri ve teknolojinin gelişmesine kendince katkı sağlamaktadır. Bu gelişmeler, tesadüf değildir. Türkistan halkının saf imanı, bütün ve sağlam itikadı, temiz vicdanı, kısaca birlik ve Milli istiklâl yolu, bu büyük başarılara ulaştırdı.

Böylesine geniş bir faaliyet alanında gurbetteki yurttaşlarımızın hak yolunda oluşturdukları ittifak ve dayanışma, vatana sahip çıkma duygusu, büyük bir çaba sayesinde mümkün olmuştur. Helva deyince ağız tatlanmadığı gibi, hayatta da hiçbir şey, hiçbir nimet zahmetsiz ve kolayca elde edilemiyor. Burada yeri gelmişken, gurbetteki aydınlarımızdan Şermat

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Bulakbaşı'nın (Milli Komite'de katip) 1961 yılında Washington ve Ankara'da neşredilen "Güller Mekânı" kitabından bir şiiri sizlerle paylaşacağım:

Dinleyin, hey…!
Haksızlık azabın tadıp çekenler,
Zulüm altında öz yurdundan kovulanlar,
Yaban elde divane gibi, tozup gezenler,
Hak peşinde her cefaya başvuranlar.
Unutmayın…!
Binlerce vatansever, cesur evlatlar,
Milli hak için savaş verip, şehit olanlar,
İlim, iman vekilleri, aydınlar,
Halk bahtı için hayatını kurban edenler.
Birleşin… !
Bitsin artık iç çekişmeler.
Birleşmezsek, yanar, biter, kül olacağız,
Her birimiz yalnızlıkta yeşermeden, solacağız.
Güç birliği olsa biz de var olacağız,
Hak yolunda cesaretle yürüyeceğiz.
Ne kadar büyürse içimizde fitne, kargaşa,
Bundan düşman faydalanır, güler sevinçle.
Bitsin artık bilinçli bilinçsiz cehalet eli,
Düşmanlardan temizlensin birliğin yolu.
Hürriyet de, İstiklal de, güzel hayat da,
Elde olur, yalnız bir şart,
Olsa güçler bir!

Türkistanlıları birlik ve ittifaka davet edici bu şiirde vatanseverlik, milli dayanışma duyguları sosyo-politik bir mesele olarak görülmektedir. Yazarın kalbindeki ses, milli birliği sağlamadan hürriyet, istiklâl, hür bir hayat hakkında düşünmek

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

yetersizdir demektedir. Muhacirler arasında değer kazanan bu şiir, milletin dertli, ıstıraplı ve arzu dolu gönlüdür sanki. Her bir muhacir Türkistanlı ailenin ayrılmaz dostu olan bu şiir, her okunuşunda gönlümüze ışık tutmakta, fikrimizi aydınlatmakta ve keskinleştirmektedir.

İnsanın hürriyeti, milletin hürriyeti ve vatanın istiklâli gözle gözbebeği, etle tırnak gibi birbirinden ayrılamayan fikirlerdir. Bunları birbirinden ayırmak ne kadar zor ise, kişiler hür olmadan, milletin kendini hür hissetmesi de o kadar zordur. Halkın hürriyeti elde edilmeden vatanın tam bağımsızlığı sağlanamaz.

Tanrı'ya şükürler olsun ki, 1991 yılı 31 Ağustos'unda Özbekistan'ın ilk Cumhurbaşkanı Sayın İslam Kerimov, Özbekistan'ın bağımsızlığını ilân ettiğinde, yıllar sonra halkımızın arzusu gerçekleşti. Özbekistan, parlamenter bağımsız bir devlet statüsünü aldı ve yurdumuz Dünya Birleşmiş Milletler arasında kendi yerini aldı. Özbek halkı kendi kaderini, kendi geleceğini kendi belirleme hakkına sahip oldu.

Özbekistan bağımsızlığını duyurduğu zaman, ben Türkiye'de İstanbul'daydım. Hayırlı haberi duyduğumda, sorumlu makamları arayarak, Özbekistan hükümetini bağımsızlık münasebetiyle tebrik ettim. İki ay aradan sonra Özbekistan Cumhurbaşkanı Sayın İslam Karimov, beni öz huzurunda kabûl etti. Buluşma anı sevinç doluydu. Görüşme sırasında Sayın İslam Karimov bana büyük şairimiz Alişir Nevai Hazretlerinin tasviri bulunan bir tabak hediye etti. Benim için paha biçilemez olan bu hediyeyi evimin en gözde yerinde tutmaktayım.

Bizler, Allah'ın merhametiyle, Özbekistan'ın bağımsızlığına şahit olduk. 1989 yılında Özbekçenin devlet dili ilân edilmesi bizim için büyük bir bayram olmuştu. Nihayet, yurdumuz yıllardır beklenen bağımsızlığa erişince, vatana gidebilme imkânı doğdu. Orada bulunduğum esnada bir grup bakan, ilim

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

adamları ve sanat erbabıyla buluştum. Bunlar; Sayın Mirsaidov, Ubaydulla Abdurazzakov (Dışişleri Bakanı), bizleri heyecanlandıran "Özbeğim" şiirinin yazarı Erkin Vohidov, aksakal yazar Adil Yakubov, Muhammad Sadık Muhammad Yusuf, Abduraşid Karı, Şukrulla, Camal Kamal, Pirimkul Kadirov, Abdulla Aripov, Şavkat Rahman, Halima Hudayberdiyeva ve Şerali Cörayev bizleri büyük bir saygı ve ihtiramla karşıladılar. Büyük samimiyet ve içtenlikle dolup taşan bu buluşmalardan sonra biz Türkistanlıların yurdumuzdan uzaklarda, bütün zorluklara rağmen, neden perişan, gayesiz ve umutsuzluk içinde karanlığına düşmeden, olağanüstü gayret ve çaba içerisinde vatanımız uğrunda mücadele ettiğimizi daha iyi kavradık ve bu mücadelenin boş olmadığına bir defa daha emin olduk. Maalesef, yurttaşlarımızın nicesi vatan hasretiyle yanarak, bu hasretin verdiği acılar içinde kıvranıp, kan ağlayarak bu dünyadan ayrıldılar. Yaradan'a şükürler olsun ki, ben Andican'a gidebildim ve oradaki bütün akrabalarımı bulabildim. Yurdumuza gitmemizde, biz muhacirlere yardımlarda bulunan "Dostluk" cemiyetinin bütün üyeleri ve Başkanı Nimatilla İbrahimov'un hizmetleri çok büyüktür. Şükürler olsun ki, bağımsız Özbekistan'da hür yaşamanın mutluluğunu yurttaşlarımla birlikte paylaşabildim. Büyük Şah ve şair Zahiriddin Babür'ün doğum yılı münasebetiyle yapılan kutlamalar da biz muhacirler üzerinde derin tesir bıraktı, çünkü kalbinin derinliklerinde taşıdığı ayrılık ve hasret acılarını şiirlere döken Babür Hazretleri de bizim gibi aynı kısmeti ve aynı duyguları yaşamıştı… .

Bazen, milletin hürriyeti, ülkenin bağımsızlığı gibi ibareler sıradan kelimeler olarak değerlendirilebilir. Aslında, bu ibarelerin altında bin yılların devamında mazlum halkların gönül derinliklerinde katran gibi birikmiş arzu ve umutlar yatmaktadır. Geçmişin hangi sayfasına bakarsanız bakın, herhangi bir

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

istilâ ve zulüm söz konusu olunca çıkan isyanlar, istilâcıların değirmenine su taşımaktansa, o taşlar altında ölmeyi, boyunduruk altında yaşamaktansa, bir saniye olsa bile hür olarak yaşamayı yeğleyen, bundan dolayı da başları alınan, vatanını ve milletini seven yiğitler çıkıyor karşımıza.

Tarih, yurdumuza karşı yapılan her baskında ecdatlarımızın göğüslerini kalkan edip, karşılık verdiğine şahit olmuştur. Burada örnek olarak Pers, Makedon, Cengiz Han komutasındaki Moğol-Tatar, General Çernyayev kumandası altındaki Çarlık Rusya'sının istilâlarını sayabiliriz. Bunlara karşı Tomaris, Şırak, Spitamen, Celaleddin Manguberdi, Temur Malik, Mahmut Tarobi, Dükçü İşan, Polathan gibi nice evlâtlar, vatan bağımsızlığı yolunda büyük cesaret sergilediler ve isimlerini altın harflerle tarih sayfalarına yazdırdılar. Bu feda edilmiş hayatlar, halkımızın istiklâl uğruna verdiği ebedi mücadelenin parçası olup, tıpkı bir zincirin birbirinden ayrılmayan halkaları gibidir. Bu hususta Özbekistan Cumhurbaşkanı, tarih uzmanlarıyla birlikte oluşturduğu "Tarih hafızası olmadan gelecek olmaz" konulu bir toplantıda şöyle demişti:

"Çarlık Rusyası yurdumuzu istilâ etmesiyle, vatanımız bağımsızlığını kazanmasına kadar aradan 130 yıl geçti. Bu zaman içinde halkımızın başına her türlü külfet, belâ ve afetler yağdı. Hayatın bütün alanlarında; siyâsî, sosyo-ekonomik, kültürel, eğitim ve öğretimde dış dünyayla olan ilişkimiz kesildi. Devrimden sonra, halkımıza uygulanan manevî ve kültürel baskılar, hor görmeler 70 yılı aşkın bir süreyle devam etti. Burada elbette dil, edebiyat, tarih, din, halkımızın genetik fonu, demografik verilerle bağlı olan acı geçmişinden bahsediyorum"

Ayın on beşi karanlıksa, on beşi de aydınlık denildiği gibi, 20. yüzyıl, 90 yıl boyunca halkımıza müstemleke olmanın ıstırabını çektirdiyse de, son 10 yılını bağımsız olmanın

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

mutluluğunu yaşattı. 21.yüzyıl ise, istiklâlin altyapısını daha da güçlendirme ve istikbâlini belirleme cereyanıyla başladı.

Sağlam bir siyâsî görüşe, iman ve itikada sahip olan milleti, müstemleke esareti altında tutmak mümkün değildir. Rus Çarlığı'nın baskısı ve Kızıl Proletarya'nın sürgünlerine karşı yürütülen milli azatlık hareketleri nice milli kahramanları yetiştirdi. İsimleri halkımızın kalbinin derinliklerine mühürlenen aydınlarımız Münevver Kari, Abduraşidhonov, Abdülrauf Fıtrat, Abdülhamit Çolpan, Abdulla Kadıri, Elbek, Batu, Osman Nasır gibi değerli simaları ata yurdumuz Özbekistan'da büyük bir saygı ve sevgiyle anılmaktalar. Düşman zulmüne asla boyun eğmeyen bu mağrur, cesur ve vatanperver aydınlar, Türkistan topraklarında olup biten siyâsî buhranlar, tufan gibi esen sürgünler izdihamında milletimize aydınlık veren ışık gibiydiler. Onların bağımsızlık ve hürriyet ruhuyla dolup taşan fikirleri, bir nida gibi halkımızı azatlık için mücadeleye çağırmaktaydı.

Bugünlerde, bir zamanlar kaderin yazgısıyla Türkistan topraklarından ayrı düşmüş, gurbette hayatlarına devam etmeye mecbur kalmış yurttaşlarımız gibi, onların çocukları da muhacerette hayatlarını sürdürmekteler. Vatanperverlik, milli bağımsızlık için mücadele etme duyguları ve ataların toprağı Türkistan'ı bağımsız görme isteği, onların kalbini hiçbir zaman terk etmemişti.

1991 yılı 24 Eylül'ünde Taşkent'te ilk uluslararası Özbekler-Türkistanlılar buluşması gerçekleştiğinde, sayın İslam Karimov şunları söylemişti:

"Halkımızı manevî anlamda ve ruhen bağımsızlığa, gelenek, örf ve adetlerine kavuşturma, haksızca unutulan ve yurdumuzun istiklâli için canlarını feda eden ecdatlarımızın aklanmış isimlerini geri verme ve bütün bunları tekrardan yaşatma yolunda büyük adımlarla ilerliyoruz. Bu topraklarda ömürleri

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

geçen ve bu topraklara hasret kalıp, ona kavuşamayanların ruhları önünde başımızı eğiyoruz. Ecdatlarımızın ruhu, vatanımız için yaptığımız hizmetlerden dolayı daima şad olsun."

Muhacir oldukları halde, vatan bağımsızlığı uğrunda mücadele eden ve hayatlarını bu mübarek yola adayan insanların isimlerini dile getirirken, önce Mustafa Çokay, Veli Kayyum, Baymirza Hayit gibi değerli şahıslar gelir göz önüme. Yine, vatan için faal mücadele eden, ancak Özbekistan'ın bağımsız olduğu bahtiyar günleri göremeyen İbn Yamin Karı Hoca, Said Mahmud Terazi (Altınhan Töre), Abdülsamad Hacı Namangani, Abdülhakim Samarkandi, Akbarmahdum Hacı, Amrulla Samarkandi, İshakbek İbrahim Taşkandi, Doktor Mümin Teşaboy, Ziyavuddin Karı, Mirza Abdul Karim Hacı, Muhammad Naim Samarkandi, Mubarek İşan, Said Mubaşir Tarazi, Said Muzaffarhan, Tahir Çağatay, Şah İlham Taşkandi, Gulamcan ve Akramcan Şahrisabzi kardeşler, Kari Abdulkadir Namangani, Hakimcan Kaynar, Abidcan Marğılani, Hurşid Alam, İkramcan, Hacı Abdulmuhsin Buhari, Hacı Said Kasım Andicani, Polatcan Andicani, Ubaydulla Darveş Namangani (isimlerdeki hatalar için özrümü kabul edin) gibi fedailerin mübarek isimlerini de unutmamalıyız. Onları anmak, boynumuzun borcudur. Bunun dışında, mücadele azmini yaymak, geliştirmek için bizimle hemfikir olup, bize destek veren, Milli Türkistan Birlik Komitesi faaliyetlerine maddî ve manevî yardımlarını esirgemeyen binlerce Türkistanlının isimleri de daima yâdımızda olacaktır.

Bu isimleri hatırlayıp, eserin başlarında sıralamamın sebebine gelince: Onlar bulundukları memleketlerde fen, ilim, eğitim ve öğretim alanlarında önde gelen insanlar, ticaret ve işadamları arasında kendilerine lâyık olan yerleri alan insanlardı. Onları bir araya getiren ve bir arada tutan, birlikte yürüttükleri faaliyetlerde onları büyük bir yumruğa dönüştüren

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

en önemli sebep, Ata yurt Türkistan uğrunda mücadele gayesi ve vatanı hür görme isteğiydi. Bu muhacir Türkistanlıların evlatları, hayatlarını bu kutsal işe, Türkistan'ın bağımsızlığına ve halkın hürriyete ermesine adadılar. Bu hareket altmış yılı aşkın bir süre içerisindeki Milli Türkistan Birlik Komitesi'yle, bu komitenin Pakistan, Afganistan, Türkiye, Suudi Arabistan, Almanya ve Amerika'da yaşayan Türkistanlılar tarafından açılan şubelerinde yürütülen faaliyetleri kapsamaktadır.

Aciz hafızamda biriken arzu ve dilekler, uzun yıllar içinde muhacerette neşredilen "Milli Türkistan" dergisinin sayfalarında yayımlanan ateşli sözler, kalpte akan kanla, göz nuruyla yoğrulan kitaplar, risaleler, makaleler, mülâkat ve hatıralar hepsi birer yaşayan canlı tarihtir. Bunların hepsi vatanın azatlığı için coşan, dağ gibi ülken dalgaları barındıran denizi (bahrül umman) andırır.

Yıllarca yüreğimde taşıdığım, gözyaşları misâli hafızamdan sızan hatıralar, bu denizde olsa olsa bir damladır. Bu hatıralar bir çay sohbetinde konuşulup, geçen sıradan bir sohbet gibi değiller. Bu hatıratlar, muhacir Türkistanlıların millet ve vatanın mukadderatı hakkındaki yazışmaları, mücadeleleri aktardığı için çok değerlidir.

Milli Türkistan Birlik Komitesi yöneticilerinden Veli Kayyum Han, ilim adamı Baymirza Hayit'ın hayat hikâyeleri, Komite şubeleri üyelerinin yazışmaları hepsi başlı başına bir tarihtir. Komite'nin nasıl ortaya çıktığı, nasıl geliştiği hakkındaki bilgiler, bu yazışmalarda mevcuttur. Milli mücadele cereyanında muhacir Türkistanlılar arasında geçen sohbetler, müracaatlar, bu mevzuda yazılan makaleler ve yurt dışındaki Türkistanlılar arasındaki görüş farklılıkları, bunun üzerine yapılan müzakereler, ikilenmeler, sapmalar içeren bu mektuplar, ana yurdun bağımsızlığa kavuşmasında, yağdan kıl çekercesine kolay erişilmediğine işaret eden belgelerdir. Dolayısıyla bu mektuplar, hiçbir yurttaşımızı ilgisiz bırakmamalıdır diye umut ediyorum.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Sanırım, dünyada insandan daha değerli ve daha faziletli varlık yoktur. Yeryüzündeki bütün nimetler ve güzellikler insan evladının daha mutlu ve daha iyi yaşaması için yaratılmıştır. Halkımızın eriştiği hürriyet ve milli bağımsızlık da insanı mükemmellik makamına yükseltmek, insanlığa yakışır maddi ve manevi değerler yaratmak ve adaletli toplumlar kurmak için bize verilen Tanrının bir nimetidir.

Yeryüzünün çeşitli yerlerine dağılan Özbek, Kırgız, Kazak halkına mensup kişiler, bağımsızlık sayesinde öz yurttaşlarını, yıllar boyu birbirinden ayrı kalan, kaybolan akrabalarını bulmaktalar, yakınlarına kavuşmaktalar. Artık, yurt dışındaki Özbeklerin ata yurtları Özbekistan'a veya Özbekistanlıların Suudi Arabistan, Türkiye, Almanya ve Amerika gibi memleketlere karşılıklı gidip gelmeleri, kan kardeşlik ilişkilerini kurmaları, daha önemlisi, istiklâlin istikbali için gereken işbirliğinin yapılması için geniş imkânlar ortaya çıkarmıştır.

Hatıraların bir ibretli tarafı da, kişiyi yüksek hedeflere sürükleyen ruhudur. Yeri gelmişken, Türkiye, Pakistan ve Amerika gibi ülkelerde tahsil gören Timur Kocaoğlu'nun bir şiirinden birkaç satır paylaşmak istedim:

Ben vatanda değilim,
Vatan benim içimde,
Belki barışı görmem,
Görsün vatan köksümde (bağrımda)

Timur Kocaoğlu, babası Osman Kocaoğlu'nun arzu ve umutlarının gerçekleşmesine büyük katkıda bulunan, çabalarını esirgemeyen bir evlattır. Onun şiirleri muhaceretteki Türkistanlıların kalp nidalarını, vatan hasretini, inanç ve itikadını, hayâl ve düşüncelerini dile getirmektedir. Timur Kocaoğlu "Nevai Ruhu ah Çekince" adlı şiirinde de şöyle demekte:

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

"Elim!", diye açmış kâlp gözün,
"Dilim!", diye söylemiş kâlp sözün,
"Yurdum!", diye yakmış kâlp yüzün,
Aziz başın yere koyunca.
Bu zalim takdir kime gerek,
Bu ulu zatı benim gibi, felek,
Ecnebi biri eylemiş, demek,
Herat, Türkistan'a dönene dek.
Sema sesimle dolsun,
Ya, dertli gönlüm vatana yetsin,
Ya da, vatan kalkıp kendi gelsin,
Nevai ruhu ah çekince.

Bunun gibi şiirler el, yurt hasretiyle vatan ve millete hasret kalan, bağrı dili yanan ve lime lime olan milyonlarca muhacir Türkistanlının yaşadığı duyguları ifade etmekte. Ana yurt hasretinde yazılan bu şiirlerde ifade edilen duygular, ecdadımızın kanının döküldüğü, yollarını gözlediği, muteber zemine karşı duydukları hislerdir.

Bağımsızlık, iman ve itikadın hür olması, manevî değerlerin, medeniyetin, eğitim ve öğretimin gelişmesi, memleketin hudutlarına, sosyo-ekonomik ve siyâsî hayatına müdahale edilmemesi demektir.

İslam Karimov'un "Milli İstiklâl Mefkuresi" adlı eserinde belirtildiği gibi, "… Kulluk ve bağımlılık işkencesinden kurtulmak, dik durmak, ecdadımızın geleneklerini yeniden yaşatmak, onlara lâyık nesiller olabilmek – bundan daha mesuliyetli ve daha şerefli vazife yoktur bu dünyada."

Bugünleri göremeyen ecdadımızın hürriyet ve aydınlığa erişme çabalarını aksettiren bu hatıralar bize adalet, güzellik ve umut dolu gelecek yolunda mücadele eden halkımızın

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

ruh halini ve tarihî gerçekleri görmemize ve anlamamıza imkân sağlayacaktır.

Kalbimde coşan, hafızamda büyük bir yer tutan bu hatıralar bazı muhacir Türkistanlılar ve onların hayat hikayeleri hakkında bilgiler içermekte. Zaten, tarih de bir halkın toplumsal, manevî ve kültürel değerleri ve hayatını içeren bilgi kaynağı gibidir. Şükürler olsun ki, bağımsızlık, tarihin bu sayfalarının aydınlanmasına, araştırılmasına, yeniden değerlendirilerek bize ulaşması ve hepimizin bu olaylara vakıf olmamıza fırsat tanıdı. Bu, Tanrı'nın bize verdiği inayettir.

Ata yurdum, Ana halkım! Bağımsızlığın baki olsun! Yaradan, Ana Yurdumu türlü bela, kazalardan, düşmanlardan ve onların kötü niyetlerinden korusun!

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Hakikatın Yolu*

Bulut gelse de, güneşin ne ışığı azalır, ne de adı kaybolur. Güneş her zaman güneştir. Bunun gibi, gerçeği de kara bulutlar örtemez. Hakikat her zaman hakikattir, sonunda yüzeye çıkar.

Sıdıki Handaylıki

* Değerli okurlar, burada hükmünüze havale edilecek mektup ve "Milli Türkistan" dergisinden alınan makaleler, muhacir Türkistanlılar tarafından kaleme alınmıştır. Bu yazıların çoğu, çeşitli bölgelerde yazılmış olmalarına rağmen, tek bir hedef ve tek bir Komite tarafından yürütülen faaliyetlerden bahsetmektedir. Mektuplar, yazıldıkları yıllara göre sınıflandırılmış olup, ihtiyaca göre açıklamalar ve tarihi belgelerden örnekler eklenmiştir.

Ancak ifade edilmesi gereken hassas bir konu daha var ki, o da SSCB hudutlarını terk eden muhacirlerin çoğu komünist rejime karşı mücadele etmişlerdir. Komünizm esaretinde olan kardeş halklar arasında Ruslar da vardı. Dolayısıyla, Kızıl komünizme karşı mücadele edenler arasında Rus muhacirleri de bulunmaktadır. Bu mücadelede Milli Türkistan Birlik Komitesi'ni diğer muhacir kardeş halklardan ayıran tek bir şart vardı. Bu şart, Türkistan'ın bağımsız olmasını gerektirmekteydi. Eğer komünistlere karşı Rus ve Rusçu keyfiyette olan muhacirlerle birlikte mücadele etmiş olsaydık, bunun sonucu herkese malûmdu. Kızıl İmparatorluğu'nu mağlup etsek bile, sonrasında beyaz burjuva esaretine girmemiz

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

muhakkaktı. Bu durumlar tahlil edildikten sonra, her ne kadar zor olsa da, Türkistanlılar ayrı bir güç oluşturmaya karar vermişlerdi. Bu mücadelede herkesin Kızıl komünizme karşı olan duruşu bilinmekteydi, ancak ulaşmak istedikleri hedefler farklıydı.

Mektupları okuduğunuz ve Milli Türkistan Birlik Komitesi'nin faaliyetleriyle tanıştığınız sırada, bu hususlara dikkat etmeniz gerektiğini düşünüyorum.

Mektuplarda kullanılan beyan üslûbu olduğu gibi aktarılırken, bu mektuplar kimin, ne zaman, nerede ve kime yazıldı gibi bilgileri de ihtiva etmektedir. Çünkü aslına uygun şekilde malûmat veren her bir belgenin tarihi kıymeti vardır. Ayrıca, mektup ve makalelerde bahsi geçen Komite faaliyeti safhaları ve bu harekete katılan kişiler hakkında da, yeri geldikçe, bilgi verilmektedir.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

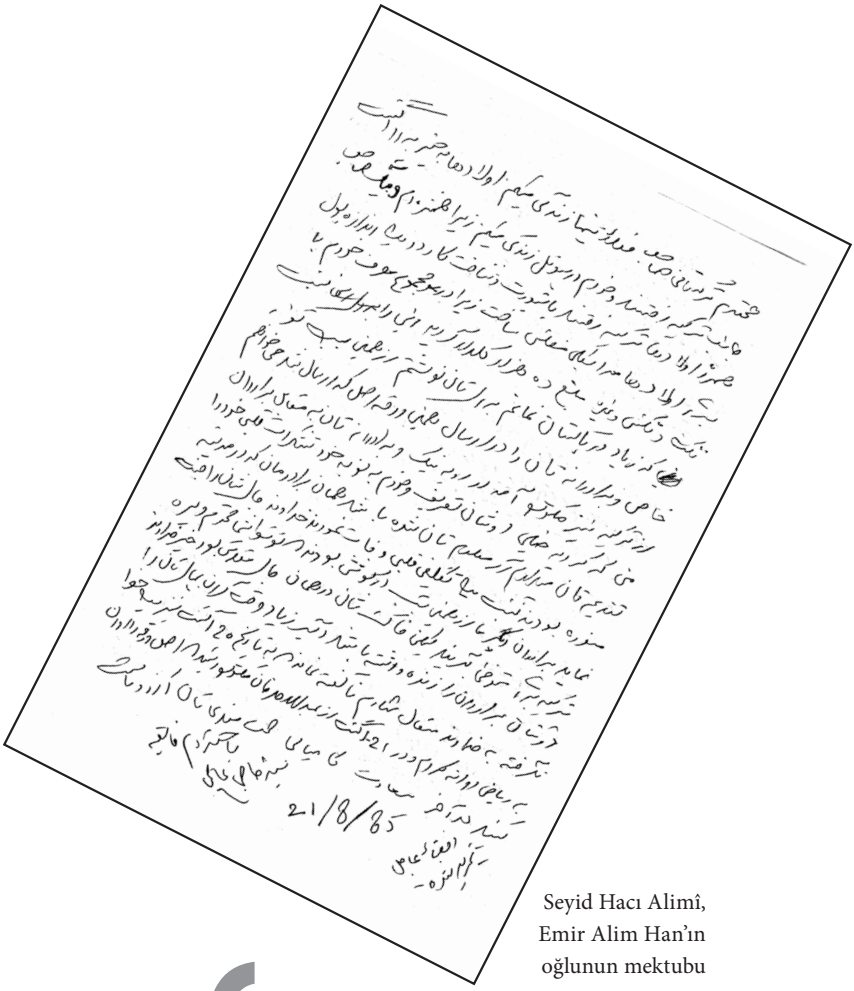

Seyid Hacı Alimî,
Emir Alim Han'ın
oğlunun mektubu

1951-1952 Mektupları

Kendi gücüne inanmayan halk, savaş meydanına giremez, girse de yenilir. İnanmayanlar, inananları yenemez.

Fitrat

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Veli Kayyum'dan Zuhuriddin Abid'e*

18/02/1951

Muhterem Zuhuriddin Efendi !

Lütfen, saf kalpten gelen saygı ve selâmlarımı kabûl ediniz ve bütün kıymetli yurttaşlarıma bu selamlarımı iletiniz. Bana ve Milli Türkistan Birlik Komitesi'ne gösterdiğiniz itimat vehürmetinize teşekkürler, çok sevindim.

"Milli Türkistan" dergisi, Türkistan'ın istiklâli yolunda faaliyet gösteren Milli Türkistan Birlik Komitesi'nin siyâsî fikrini yaymaktadır. Türkistan istiklâli yolunda yıllardır çalışmasını sürdürmektedir. Maksadım, yurttaşlarımızla birlikte Türkistan'ın bağımsızlığı yolunda mücadele etmek olduğu için, 25-26 yıllardan beri bu yolda hareket etmekteyim. Milli güçlerimiz, şimdi bütün Komite etrafında toplanmış, sıkıca bağlanmış halde çalışmakta. Amerika, Avrupa ve Doğu'daki vekillerimiz (temsilciler) aldıkları vazifeleri başarıyla yürütmekteler. Türkistan istiklâli kat'i olarak birliği talep eder. Bütün yurttaşlarımız aynı fikirde ve aynı yolda-Türkistan yolunda olmaları gerekir. "Milli Türkistan" dergisi, Türkistanca (A serisi) ve İngilizce (B serisi) basılmakta ve dağıtılmaktadır. Yurttaşlarımızın sağlam fikirleri beni pek sevindirdi, teşekkürler. Komite yönetimi size dergiler gönderdi. Lütfen, eğer imkânınız olursa, muhacirlerimiz ve onların hayatları hakkında haberdar ediniz.

Sizi ve aziz yurttaşlarımı büyük saygıyla anan,

Veli Kayyum

Not: Avrupa'daki adresimi gönderiyorum.

---

* Bu eserin yazarı "Milli Türkistan" dergisini ilk defa okuduktan sonra Veli Kayyum'a mektup yazıyor. Veli Kayyum bu mektubu cevaplarken, "Milli Türkistan" dergisinin neşretme maksatlarını anlatmaktadır. Bu mektup, Veli Kayyum'un yazdığı mektuptur.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

İsa Yusuf Alptekin'den Zuhuriddin Abid'e*

Kahire

Saygıdeğer Zuhuriddin Şereflerine,

Dua, selam ve saygılarımı takdim eder ve bilginize sunarım ki, Hicaz'da bulunduğum sırada herkes beni fevkalâde bir şekilde karşılayıp, can-ı gönülden yardım etti. Milli işlerimiz için yardımda bulundular. Dönerken, herkesten çok memnundum. Yurdum, halkım için göze girecek kadar hizmet edemeyen biri olarak, bu kadar izzet ve itibardan çok çekinmekteyim.

Şu anki durumda çalışmak mümkün değil. Vaziyet böyleyken, Ruslar hakkında şikâyet edilemez. Bu zamanda Ruslardan veya komünistlerden şikâyet edecek olursanız, gazeteler basmaz. Onun için bir müddet Mısır'da kalın. Bu durum geçince, işe başlarsanız nasıl olur diye beni korkutmaya çalışmışlardı. Ben onlara: " Vaziyetin iyi olduğu zamanlarda kolay işi herkes yapabilir, en gerektiği zamanlarda yapılan işin kıymeti de, neticesi de başkadır. Kendimi korumayacağım diye yurdumun meselelerini erteleyemem. Bugün vaziyet ne olursa olsun, işimi bırakamam." diye çalışmaya başladım. Durum onların duyduğu gibi çıkmadı.

Müslümanları uyarmak, Bolşevikler tarafından kandırılmamalarını sağlamak, milyonlarca Türkistanlı kardeşimizin derdini dünyaya anlatmak gibi kutsal vazifeler üzerimizde olunca, ulu Tanrı yardım etti. Mısır'a gelince, Kral Malik'ten

* Bu mektup, Şarkî Türkistan (Doğu Türkistan) azatlık hareketinin başkanı İsa Yusuf Alptekin'in milletin hürriyeti, vatanın bağımsızlığı yolunda ne kadar fedakârlık yaptığını, bütün zorluk ve tehlikelere rağmen, yurt meselesinden vazgeçmediğini göstermektedir. Meslektaşları bu yaptıklarından dolayı ona saygı ve itibar gösterirken, mütevazi bir ifadeyle; "Halkım için göze girecek kadar bir iş yapmamışımdır." der.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

başka büyüklerle de görüştüm. Görüşmek istediğim herkes beni öz huzuruna kabûl etti.

Kısa bir örnek; görüşme isteğim iletildiğinde, Baş vezir (Başbakan) hemen beni öz huzuruna çağırdı. Bu seferki ziyaretler selamünaleyküm, valeykümselâmdan ibaret değildi. Saatlerce oturup, yurdumuzun halini, komünistlerin iç yüzünü anlattık. Onlar ziyaret esnasında çok samimiyet sergilediler. Komünistler hakkında merakla soru sordular, gelecek için iyi niyetli sözler vaat ettiler. Hatta bazı bilgin insanlar: "Bu hareket yalnız Türkistanlılar için değil, dünya Müslümanları için de faydalıdır. Bugün Müslümanların çoğu komünistler tarafından kandırılmakta. Onun için burada uzakta olup, çok faydalı harekette bulununuz." diye beni cesaretlendirdiler.

Bunların tamamı Allah'ın inayeti, dualarımın bereketi ve niyetimin halisliğindendir. Vaziyet ne kadar kötü olsa olsun, Mısır'daki gazeteler benim ve ziyaretlerim hakkında birçok haber ve makaleler yayınladı. Mısır'da öğrencileri eğitme konusunda Azhar'daki devlet okullarında 30 öğrenciyi eğitme meselesini gündeme getirdim. Bu konuda Maarif Bakanı (Eğitim Bakanlığı) Taha Hüseyin Paşa ve Azhar Şeyhi İbrahim Hamruşi ile iki kere görüştüm. Onlar da Türkistanlı talebelerin Mısır'da eğitim görmesinin önemli olduğunu vurguladılar ve bunu gerçekleştirmek için vaatlerde bulundular. Veliaht Ali Paşa'ya, Celaletul Malik ve Nihas Paşa'ya da bu talebeler hakkında biirer dilekçe verdim. Bunun dışında, bütün dünya bakanlıklarına da dilekçe gönderdim.

Rusların Türkistan'a karşı uyguladıkları zulmü anlatan bir broşür (Veli Kayyum'un "Türkistan ve İslam" broşürü) hazırlayıp, yayın evine verdim. Çıkınca, her birine yollayacağız.

Mısır'da hakkımda basında (Gazeteler) yer alan haber ve makalelerden birkaçını ve verdiğim dilekçelerden bazılarını

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Habibullah Hacı'ya gönderdim. Size tercüme eder ve okur. Görüştüğüm kişilerin listesini de ekliyorum.

Mısır'da ziyaret ettiğim ve görüştüğüm kişiler:

Kral Ailesinden:

1. Muhammed Ali Paşa (veliaht)
2. Emir Ömer İbrahim (şehzade)
3. Muhtar bek (veliahdın özel katibi)

Şimdiki Hükümet Bakanları ve Hükümet Adamları:

Nihas Paşa (Başvekil), Taha Hüseyin Paşa (Maarif Bakanı), Ahmed Hamza Paşa, Abdurahman Hakki Paşa (Dışişleri Bakanı Yardımcısı), Halid Hasaneyin Paşa (Cemiyet-ül Kaşofa Başkanı), Fuat Abaza Paşa (Ziraat Cemiyet Başkanı), Hüseyin Hüsnü Paşa (Malik'in Özel Kâtibi), Şeyh Muhammed Paşa (Başbakanlık'ta Dini İşler Bölümü Müdürü), Muhammed Şaravi (Parlamento Üyesi).

Eski Hükümet Bakanları:

Ali Mahir Paşa (Eski Başbakan), İbrahim Abdulhadi Paşa (Eski Başbakan, şimdi Sadi Partisinin Başkanı), Hüseyin Haykal Paşa (Destur Partisi Başkanı), Mükerrem Übeyd Paşa (Eski Maliye Bakanı ve Büyükler Partisinin Başkanı), Salih Harb Paşa (Eski Müdafaa Bakanı ve Şabon al Müslim'in Cemiyetinin Başkanı), Ali Abdurazzak Paşa (Vakıflar Bakanı), Muhammed Ali Aduba Paşa (Pakistan'da Mısır Sefiri).

Arap Birliği Büyükleri:

Abdurahman İzam Paşa (Birliğin Başkâtibi), Vacihi Bey (Başkâtip Yardımcısı), Asad Dağır (Yayın Müdürü), Seyit Fahm (Kültür Bölümü Müdür Yardımcısı), Alimcan Hazret (Muharrir).

Azhar Büyükleri:

İbrahim Hamruşi (Şeyh), Abdurahman Hasan (Şeyh Yardımcısı), Şeyh Daroz (Azhar Müdürü), Şeyh Abuluyun (Azhar Başkâtibi), Şeyh Bakuri (Azhar İlmi Şube Müdürü).

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Dünya Müslümanları büyükleri:

Emir Abdülkarim al Hattabi (Mağribin Lideri), Muhammed Emin al Hüseyni (Filistin Müftüsü), Alal al Fosi (Marakeş İstiklal partisinin başkanı), Şazlı al Makaki (Cezayir Millet Partisinin Başkanı), Celaleddin Paşa (Arnavutluk General).

Mısır Cemiyeti Büyükleri ve Cemiyet Üyeleri:

Hüseyni Hazibi Bey (İhvanil-Muslimin Başkanı), Hamit Fakıya (Cemiyet'ül Ansar as Sunnat al Muhammadiye Başkanı), Doktor Mazhar Sait (Eğitim Bakanlığı, Felsefe Müdürü), Nazlı Hanım (Hakim), Zeynep Hanım (Hakim), Havva Hanım (Hakim), Munire Hanım, Mahmud Druş (Eğitim Bakanlığı Müfettişi), Abdussalom (idari memur yetiştiren okulda hoca), Faiz Bey (şehzade), Naizbek Fethulla (şehzade, Emine Hanım Öğay'ın katibi), Abdurahman Muhammed, Ulfat Bakri, Zakiye al Halidi (Vatanperver Kadınlar Parti Üyesi), Mahmudbek Arus (Pasaport Bölümü Müdürü), Fayikbek, Doktor Mahmud Habibullah (Gazetecilik bölümünde hoca), Şeyh Savi Şalon (Yazar), Şeyh Ahmad Şarabay.

Muhacirler:

Mubaşşirhan Töre (Türkistan Cemiyeti Başkanı), Şeyh Yunus (Türkistan Hayriye Cemiyeti Başkanı), Kamilcan Efendi (Türkistanlı muhacirlerden), Bakri Efendi (Dağıstanlı vatanperverlerden), Yusuf Efendi (Fransız okulunda, Arapça dersleri veren bir Kırımlı), İbrahim Efendi (Yugoslavyalı bir vatanperver).

Gazeteciler:

Fikri Abaza Paşa (Al Musavvir, müdür), Bölbak (Associated Press, müdür yardımcısı), Doktor Yahya Dardiri (Şabab-al Müslimin, Dergi Müdürü), Sait Ramazan (Al Müslimin, Dergi Müdürü), Asad Şusni Bek (Alem-ul Arabi, Başmuharrir), Hüseyin Bey Fahmi (Az-Zaman, Başmuharrir), Sadullah (Ad-Davai,

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Başmuharrir), Hüsnü bey (Al-Vatan al-Cadid, Müdür), Ali al Fayati (Minberi Şark, Başmuharrir), Zikriya al Acavi (Al-Mısır, Muhabir), Mahmud al Arap Musa (Al- Ahram, Muhabir), Amid ul İmam (Ruzil Yusuf, muhabir), Al Arif (Al-Asos, Muhabir), Abdul Varis al Kabir (Dar'ulhilal, Muhabir), Abdul Kerim Muhammed (Az-Zaman, Muhabir), Kamil aş Şinavi (Al-Ahram, Haber Bölümü Müdürü), Musa Sabiri (Ahbar al-Yavm, Muhabir), Kamil Aziz (Al Alemul al-Arabi, Muhabir).

Dünya Müslüman talebeleri:

İsmail Yusuf (Yunanistan), Abdussamad Adem (Güney Afrika Cumhuriyeti), Abdulhalik al Kazi (Pakistan), Ömer Salih (Hadramut devleti), Ahmad Muhammad as Savti (Yemen), Al Hoc Ali Kulalc Alp (Türkiye), Ahmad aş Şarbosi (Mısır), Muhammed Tavfik al Kunci (Suriye), Süleyman İnan (Senegal), Raif Şabon (Arnavutluk), Abdulhafiz Abubekir (Nijerya), Abdurauf İbrahim (Libya), Kasım Muhammed al Carrah (Lübnan), Zaynobiddin Hüseyin (Sudan), Süleyman Abdurrahman (Filipinler).

Her zaman sağlık dilekleriyle,

İsa Yusuf Alptekin

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Alican Arif'den, Zuhuriddin Abid'e*

06/08/1952, Münih

Milletsever ve Biraderi Aziz Zuhuriddin Abidi,

Göndermiş olduğunuz değerli mektubu aldım. Okuyup, muhtevasını öğrenince çok sevindim ve memnun oldum. Sizin gibi münevver ve vatansever gençlerimizin sayıları çoğalsın, artsın diye cenabı Hak'a dua edeceğim. Çünkü biz Türkistanlılar şunu hissetmemiz ve bilmemiz gerekir ki, cehalet bizim için bir mikrop, temiz kanımız için bir zehirdir. Cahillik ve bilgisizlik toplum için felâket kaynağıdır. Biz bunu açık aydın gördük ve görmekteyiz. Bu cehalet ve ittifaksızlık neticesinde güzel ve mübarek Türkistanımız'dan ayrıldık, dünya sokaklarında sersem ve perişan, gece gündüz kalplerimiz vatan hasretiyle kan ağlamakta. İşte bu önemli mesele kıymetli yurttaşlarımız bir araya gelince tekrar tekrar anlatılmalı. Ta ki, bu meselenin gerçek anlamıyla şuurlanıp, ondan sonra çözümler üzerinde düşünsünler.

Sevgili Zuhuriddin, sağlığımı sorduğunuz için çok teşekkür ederim. Sıhhatim iyi. Yegane gayem, okumak ve gerçek vatanımız olan kutsal ve güzel Türkistan'a hizmet eden bir insan olabilmektir. Tanrım bu dileğimi gerçekleştirir, inşallah. Bana karşı gösterdiğiniz sevgi ve alâkad dolayı size çok minnettarım. Kalpten sızan şiirlerinizi ve vatan için yazdığınız makaleleri "Milli Türkistan" sayfalarında okurken, çok övünüyorum. Sizi bu hususta tebrik ediyorum.

---

* Bu mektup, okura Türkistan istiklâli yolunda yanıp tutuşan bir insanı daha tanıtacak. Zuhuriddin Türkistani'ye yazılmış olan bu mektubun her cümlesi, vatan aşkıyla, bu vatanın evladı olarak ona hizmet etme duygularını yansıtan Alican Arif'e ait olup, aynı zamanda, Türkistani'yi "Milli Türkistan" dergisine yaptığı katkılarından dolayı tebrik etmektedir.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Saygıdeğer Veli Kayyum'la sohbet ettiğim sırada ona sizin mektupları gösterdim ve sizin aydın, değerli ve genç bir Türkistanlı olduğunuzu, hatta senelerdir sizi tanıdığımı söyledim. Yaptığınız faaliyetleri duyunca, sizi çok takdir ettim. Her bir Türkistanlı genç, sizin gibi heyecan dolu ve ateşli olması gerekir ve faaliyetini gün geçtikçe arttırması gerekir. Yurttaşlarımız zekât ve hayırlarıyla cemiyetimize yardımda bulunmaları gerekir, çünkü cemiyetimiz biraz fakirdir.

Bu işler varlıklı insanlarımıza düşer. Bu meseleyi herkese anlatmak ve biriken paraları da şu adrese göndermek gerekir:

Rhemish - West falisdie Bank Dasocld ntf Konto No 52346

"Milli Türkistan"

Alican Arif

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

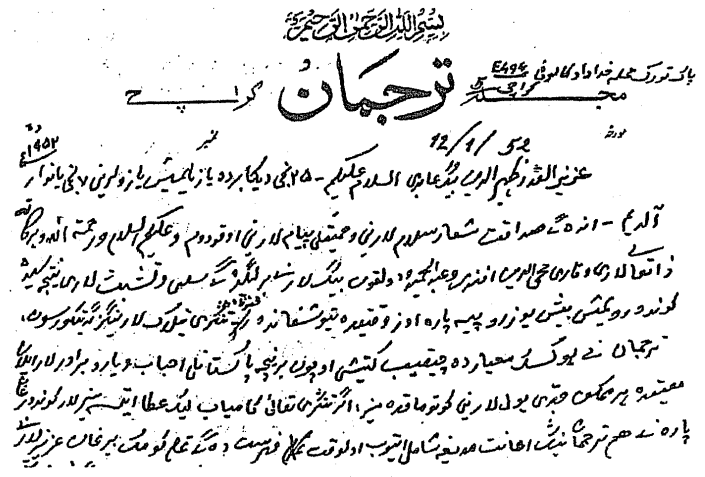

Муҳтарам Зуҳуриддин Бек!

Ассалому алайкум!

1951 йил 25 декабрда ёзган ёзувларингизни 7 январда олдим. Амирга садоқат чаҳор саломларимни ва ҳамиятли паёнларимни ўқидим.

Вассалому ва раҳматиллоҳу баракоту.

Azam Haşimi'nin Pakistan Karaçi'de çıkardığı Tercüman gazetesi

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - https://rantey.org

Azam Haşimi'den, Zuhuriddin Abid'e*

Değerli Zuhuriddin Bey,

Merhaba,

1951, 25 Aralık'ta yazdığınız mektubu aldım.

Sayın Kari Muhiddin Efendi, Abdülhamit, Tolkinbekler vasıtasıyla gönderilen 500 (beş yüz) rupiye zamanında ulaştı.

Tanrı dileklerinize ulaştırsın.

"Tercüman" dergisinin çok sayıda çıkması için birçok Türkistanlı ahbap, dostlarla birlikte ciddi çalışmalar yürütmekteyiz.

Eğer Allah izin verirse, sizin gönderdiğiniz paraları da "Tercüman" için harcayacağız.

Teşekkürler.

Azam Haşimi

---

* O yıllarda Pakistan'ın Karaçi şehrinde "Tercüman" ismiyle bir dergi neşredilmeye başlamış, derginin başyazarı yurttaşımız Azam Haşimi'ydi. Bu dergi uzun bir süre Türkçe ve Urdu dilinde yayımlanmıştır. Bu yayınların maksadı da, Milli Türkistan Birlik Komitesi'nin asıl hedefinde olduğu gibi, Türkistan'ın bağımsızlığı, Türk halkların hürriyeti ve müstemlekeciliğe karşı fikirleri dile getirmekti. Veli Kayyum'un belirttiği gibi, asıl maksat, parça parça, kendi başına buyruk, faaliyet göstermekten değil, bütün Türkistanlıların bir yakadan baş çıkarıp, hep beraber Türkistan'ın istiklâli için mücadele birliği kurmaktı.

Milli Birliğimizin Pakistan'daki şubesine destek, gerektiğinde maddî yardımlarda bulunmak bizim en önemli vazifelerimizden biriydi. Suudi Arabistan'da yaşayan Türkistanlılar vatan istiklâli, milli bağımsızlık yolunda her durumda çalışmalara faal olarak katılmaktaydılar.

İtalyadaki Türkistanlı Mültecilerden, Milli Türkistan Dergisine*

"Milli Türkistan" Dergi İdarehanesi'ne,

Değerli Muharrir Bey,

Yazdığımız bu mektubu neşretmenizi rica ederiz.

Değerli Türkistanlı Yurttaşlar!

Bizim için en zor ve tehlikeli olan zamanda her bir Türkistan Türk'ü gerçek bir Türkistanlı olduğunu gösterip, Milli Türkistan Birlik Komitesi bayrağı altında toplanmalıdır. Türkistan istiklâli için tek can, tek yürek olup çalışmalıyız. Her bir Türkistanlı ahlâkı ve vicdanıyla gerçek bir Türk olduğunu ve büyük vatanı Türkistan'ı sevdiğini ispatlamalıdır.

Biz, İtalya'da yaşayan Türkistanlılar olarak, Milli Türkistan Birlik Komitesi'ni teşkil eden, Pakistan, Arabistan, Türkiye ve diğer yerlerde şubeler tesis edip, onları aynı çatı altında birleştiren Türkistan'ın cesur yiğitlerini alkışlıyor ve hepsine teşekkür ediyoruz.

Yanlış yola giren, yüz karası olan, Rus emperyalizmine hizmet eden uşakları, Türkistan Türk'ü saymıyor ve onları lânetliyoruz. Onlar gelecekte hain yüzleriyle vatana ve millete hesap verecekler. Dedelerimiz, baba, anne ve kardeşlerimizin Rus emperyalizmi ve Sovyet diktatörlüğü altında ezildiğini, binlerce, yüz binlercesinin kurban gittiğini hiçbir Türkistanlı unutmamalı. Önce Rus emperyalizmi, sonra Bolşevizmin zulüm ve talanlarına karşı yürütülen azatlık mücadelesinde yüz binlerce insanımızın kanı döküldü, sayısız yurttaşımız Sibirya'ya sürgün edildi. Taşkent isyanı, Fergana faciası, Dükçü İşan İsyanı, Akmescit İsyanı, Kızılorda Muharebesi, Alma Ata

* Bu mektup, İtalya'da yaşayan Türkistanlılar tarafından yazılmış ve 1952'de çıkan "Milli Türkistan" dergilerinin birinde 8. sayfada yayımlanmıştır.

Faciası, Çimkent ve Hive İsyanları, Buhara ve Semerkant'taki kanlı faciaları hiç kimse unutmamalı.

Yurdunu satan beş on tane Rus uşağı ortaya çıkmışsa, onların rezil sonu yakındır. Türkistan'ın bağımsızlığı ve onun istiklâli için mücadele eden Türkistanlılar hakiki birlik yolunda kalacaklar. Türkistan'ın birliğini bozan Kerenski, Vlaşov ve benzeri Rus emperyalistlere vatanımızı müstemleke yapmaları için izin verenlerle, bizim hiçbir anlaşmamız yoktur. Yukarıda ismi geçen kişilere uşaklık edenleri vatan ve millet haini olarak biliriz.

Ey, Türkistan Evladı! Türkistan Türk'ü olduğunu unutma. Gözünü aç, hainlere aldanma! Sen yalnız Milli Türkistan Birlik Komitesi'nin peşinden git. Senin hedefin ve yolun tektir. O da Türkistan'ın bağımsızlığıdır. Bu yolda mücadele eden tek bir Komite vardır, Veli Kayyum yönetimindeki Milli Türkistan Birlik Komitesi. Milli Birlik Komitesi altında birleşin! Yaşasın Türkistan İstiklâli! Yaşasın Milli Türkistan!

İtalya'da yaşayan Türkistanlılar.

Doktor, El Hakim
Öğretmen Ergaş Zülfi
Prof. Dr. El Kadiri

Türkistanlıların Sesi

Zulüm önünde her şey
İhtimâl ki boyun eğer,
Eğer zulüm doruğa çıkarsa,
Gök başı da yere değer.
Fakat hür vicdanlara
Sahip olmak mümkün değil.
Çolpan

1500 Türkistanlının Sesi*

Biz, Türkistanlılar, bugün milli istiklâle erişme yolunda çeşitli politikaları öğrenmekte ve anlamaktayız. Bu yolda bize Veli Kayyum rehberlik etmekte ve gerçek istiklâl yolunu herkese anlatmaya çalışmaktadır.

Madem biz bu yolda aydınlatılıyor ve şuurlandırılıyoruz, o halde gururla şunu söylemeliyiz ki, Kerenski, onun çevresindekiler ve Don Levin Efendi gibi fikir veren ve tavsiyelerde bulunan kişiler hiçbir şekilde bizleri etkileyip, kendi taraflarına çekme hakkına sahip değillerdir.

Milli Türkistan Birlik Komitesi'nin "Amerikalıların Rusya halklarını Azat Etme Komitesi"ne işbirliği konusunda itiraz etmesi doğrudur. Bu itiraz bizim itirazımızdır. Çünkü Türkistanlıların Ruslarla işbirliği yapması görülmemiş bir hadisedir.

Don Levin Efendi'nin Rus olmayan halkları, Rus yönetiminde çalıştırma plânları gerçekleşmesi güç olan iştir. Çünkü

* Zuhuriddin Abid ve Porsa Hoca Hocandi tarafından yazılan "1500 Türkistanlının Sesi" haberi, Suudi Arabistan'dan 10 Ağustos, 1952 tarihinde gönderilmiş olup, "Milli Türkistan" dergisinde yayımlanan haber.

7'den 70'e kadar her Türkistanlı, kızıl Rusların gerçek yüzünü bilir ve tanır. Biz Türkistanlılar, Milli Türkistan Birlik Komite yolunu doğru buluyor ve ona sıkıca bağlıyız. Bu hususta net cevabımızı Zuhuriddin Abid arkalı daha önce de Komiteye bildirmiş ve ilân ettirtmiştik.

Komitemiz ve müslüman Türkistan halkı, bağımsız Müslüman halklarının destek ve yardımlarını almaktadır. Bağımsızlık yolunda daha fazla desteği talep etmekteyiz. Türkistanlıların asıl hedefi, Türkistan'da İslâm dininin korunması ve demokrasinin hüküm sürmesidir. Onun için, tekrar bütün dünya bağımsız müslüman kardeşlerimizden ve bağımsız halklardan gayemiz için daha fazla destek ve yardım talep etmekteyiz.

Zuhuriddin Abidoğlu,
Parsa Hoca

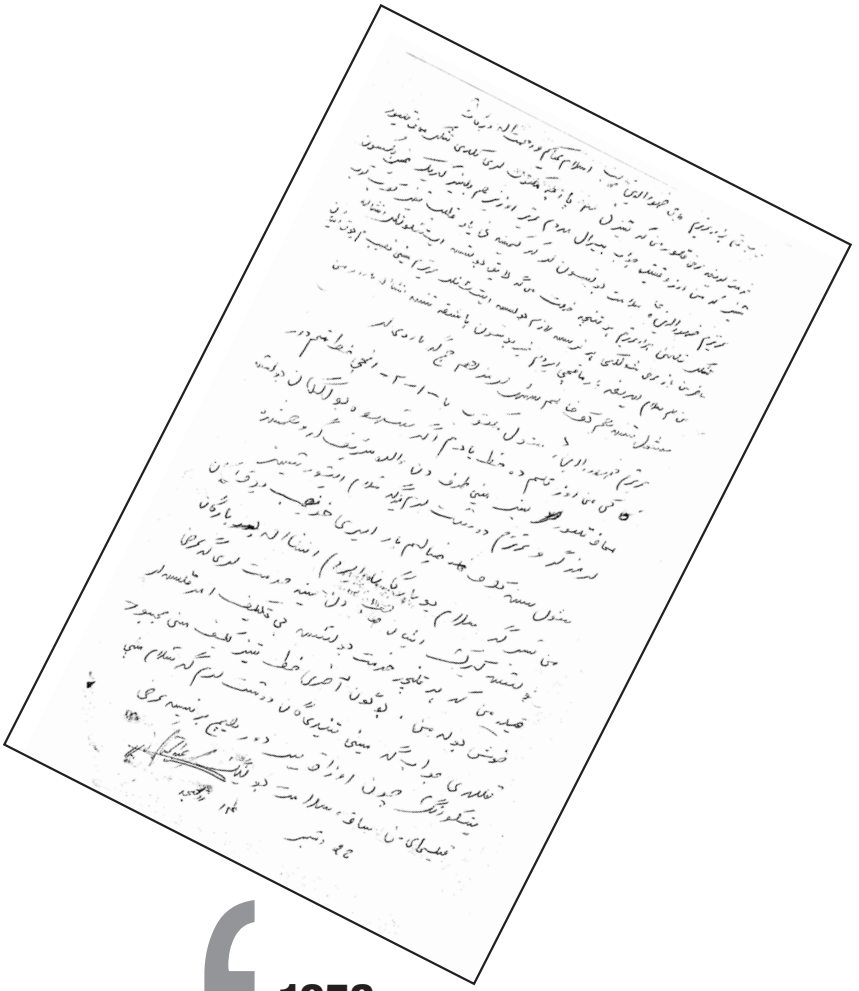

1953 Mektupları

Zulüm önünde her şey
İhtimâl ki boyun eğer,
Eğer zulüm doruğa çıkarsa,
Gök başı da yere değer.
Fakat hür vicdanlara
Sahip olmak mümkün değil.
Çolpan

Veli Kayyum'dan, Zuhuriddin Abid'e*

24/01/1953

Değerli Zuhuriddin Bey,

Kâlpten selamlâr. Bugün önemli siyâsî meselelerden dolayı Güney Almanya'ya gitmek üzereyim. Milli İstiklâl için mücadele eden 20 milletin siyâsî önderleri, komite vekilleriyle birlikte toplantı yapacağız. Orada bulunmak mecburiyetindeyim.

"Türk Eli" dergisi hakkında söylediklerinizi doğru. Bu dergiyi kendilerine geri göndermekle çok iyi etmişsiniz. Onların karmaşık görüşlerini tenkit eden makaleniz de pek iyi yazılmış. Biraz zamana ihtiyacımız var. Belki, gelecek sayıda (Milli Türkistan, 83) bu makaleyi yayınlarız. Rus yanlısı "Türk Eli" dergisine karşı çıkın ve yol vermeyin. Yurttaşlarla birlikte bu konudaki fikirleri bildiriniz.

Size bir kılavuz gönderdim. Onu dikkâtle inceleyiniz. Sormak istediğiniz bir şey olur veya anlaşılması zor olan bir madde varsa derhâl bana bildiriniz. Yurttaşlarımızın milli ruhta ve birlikte ilerleyeceklerine tamamen inanıyorum. Milli hareketimizde kat'i ve kararlı olmaları beni çok mutlu etti. Mutluluk dilekleriyle,

Veli Kayyum

---

* 1953 yazışmalarından seçilen bu mektup "Türk Eli" dergisi hakkındaki yorumları içermekte olup, bu mektupta bu derginin Rus yanlı görüşlere dayandığı ve Türkistan Milli İstiklâl hareketinin gayelerine uymadığı ifade edilmektedir.

Baymirza Hayit'den Zuhuriddin Abid'e*

"19/03/1953

Saygıdeğer Kardeşim ve Yurttaşım Zuhuriddin Efendiye,

Mektubumu yurttaşlarıma ve gençlere okuyun, meselenin gerçeğini anlatın. Geçmişte yurttaşlar arasında bir türlü sağlanamayan ittifak ve uzlaşmanın sebepleri çoktur, ama en mühim olanı anlaşmazlıktır. Anlaşmazlık, birliğe en çok zarar veren şeydir. Gelecekte yurdumuzu kurtarmak için birliğe ve dayanışmaya ihtiyacımız vardır. Bunları elde etmenin yegâne yolu her tür anlaşmazlık ve geçimsizliği önlemektir.

Hemfikrim Veli Kayyum'un yurttaşları birlik ve ittifaka davet etme çabalarından çok memnunum. Doğru yola başlamak, her milli önderin vazifesidir. Halkın birlik ve dayanışma içerisinde olması gelecek için çok önemli ve faydalıdır. Hicaz'da (Suudi Arabistan) yurttaşlarım çoktur. Onların her bir işteki rolleri çok mühimdir. Geçen sefer oraya gitmek bana çok iyi gelmişti. Hicaz'a (Suudi Arabistan) bir kere daha gitmeyi, yurttaşlarımla yüz yüze görüşüp dertleşmeyi umut ediyorum.

Oradaki bütün gençlerimize saygı ve selamlar.

Baymirza Hayit

* Baymirza Hayit, yazdığı bu mektupta gençlere seslenmekte ve onlara kendi aralarında birliği pekiştirmelerini öğütlemektedir. Ana yurdu zulümden kurtarma mücadelesinde yurttaşlar arasındaki birlik ve dayanışmanın önemini vurgulamakta ve geçmişte yaşanan ihtilaflardan dolayı, vatanın zulüm işkencesi altına kaldığını hatırlatmaktadır.

Zuhuriddin Abid'den, Veli Kayyum'a*

26/0../1953, Mekke-i Mükerrere, Suudi Arabistan

Milli Birlik Komitesi Başkanı,

Sayın Veli Kayyum'a

Merhaba!

Öncelikle, size saygımızı sunar ve samimiyetimizi bildiririz. Bununla birlikte, milli hareket yolundaki mücadelenizde size başarılar dileriz. Milli Türkistan Birlik Komitesi faaliyeti neticesinde bizim yaşadığımız memlekette de birkaç genç aydın bir araya gelerek, 12 Haziran 1951'de komitenin şubesini açmıştık. Şubemizin üstlendiği vazifeleri yerine getirmek için ciddiyetle çalışmalarını sürdürmektedir. 1953 yılının Mart ayında Mekke'deki şubemizin yöneticileri ve üyeleri bir araya gelerek, bir toplantı gerçekleştirdik. Bu olağan toplantıda önemli meseleler üzerinde duruldu ve aşağıdaki kararlar alındı:

1. Bu memleketin vatandaşları arasında milli hareketimizi yaymak ve faaliyetlerimizi daha geniş çapta yürütebilmemiz için onların fikir ve teklilerini de dikkâte almamız lâzım.
2. Buradaki yurttaşlarımızı Milli Komite etrafında toplamak için çok çalışmalıyız. Şubemizin yönetimi ve çalışanları olarak tanınan, ahlâklı ve sözü dinlenen nüfuzlu kişiler tayin edilmeli.

---

* Milli hareketi güçlendirme gayesini beyan eden bu mektup, yazışmalarda sağlanılması gereken emniyet ve bazı kişilerin uygunsuz davranışlarından bahsetmektedir. Toplantıda alınan karar, bu davranışların saflarda güven kaybına yol açtığını göstermekte olup, bu şahıslara karşı alınan çareler Milli Komite rehberlerine bildirilmektedir.

3. Komite'nin 1953 yılı için teklif ettiği programı takip etmemiz ve her maddesini sadakatle uygulamamız gerekir.
4. Milli Komite'nin etkisi büyüdükçe, sayıları çoğalan yurttaşlarımız arasında komiteye karşı duyulan itimat ve sevgi de artmakta. Ama bazı eksik ve hatalar yurttaşlar arasında güven kaybına sebep olmaktadır.
5. Yurttaşlarımız arasındaki karasızlık ve çekimserliği tetikleyen unsurları uzaklaştırıp, onları kendimize daha fazla çekmek için çalışmalar yürütmeliyiz.
6. Komitemizin maddi ve manevi durumunu dikkâte alıp, faaliyetlerimizin daha hızlı ve daha kararlı olmasını sağlamalıyız.

Yukarıdaki maddeler herkes tarafından onaylandı ve hemen harekete geçildi. Neticede alınan karar gereği, katılanların onayı ve 1, 2, 4 ve 5.maddeler gereğince Başkan Yardımcısı Ahmet Tolkın görevinden alındı ve şube üyeleri arasına katıldı.

Yapılan tetkik sonucunda alınan bu kararlar Milli Hareketimiz ve faaliyetlerimize duyduğumuz saygının göstergesidir.

Kısaca ifade etmek gerekirse, Tolkın Efendi'nin yersiz ve alâkasız iş ve davranışları, konuşmaları, buradaki Türkistanlılar adına yalan yanlış mektup ve yazılar yazıp, her tarafa göndermesi ve yayması halkımız tarafından öğrenildi. Yukarıda sıralanan sebeplerden dolayı yurttaşlarımız nerdeyse milli hareketimizi ciddiye almama ve yardımlarını esirgeme noktasına getirmiş bulunuyordu ki, bu konuda itiraz ve şikâyetler de gelmeye başlamıştı. Kamu oyunu (yurttaşlarımızın fikrini) dikkate almak ve milli hareketimizi güçlendirmek bizim görevimizdir. Bugün bu mesele de hâl oldu. Aldığımız kararları sizlere bildiriyoruz.

Bundan sonra şubemize ait mektup ve emirler size malûm olan Komite çalışanları adına gönderilmesi gerekir diye düşünüyoruz.

Cidde'den gelecek malûmat ve yardımlar, Şube Başkanı Muzaffer Bey, Taif'ten Erkin Bey tarafından gönderilecektir.

Mektup ve dergiler, şubemizin eski adresine gönderilecek.

Şubemizin 1953' deki gizli parola "???" üç soru işaretinden ibaret. Bu parolayı içermeyen mektup bizim bilgimiz dışında veya bize ait değildir.

Zuhuriddin

Murathan Azamoğlu'ndan Zuhuriddin Abid'e*

9/Haziran/1953, Umman.

Saygıdeğer Aziz Yurttaşım,

Sayın Zuhuriddin Efendi,

Merhaba, Size malûm olsun ki, 26.05.53 tarihinde yazdığınız mektup bana bugün ulaşmıştır. Onu okuyup çok memnun oldum.

Merkezi Komitemizden bu taraflara ziyaret için yola çıkan Baymirza Hayit 20.05.53 tarihinde Beyrut'a geldi. Ben orada kendisiyle 23 Mayıs'ta buluştum. Birlikte Dımaşk'a (Şam) gittik ve oradaki yurttaşlarımızın yanında beş gün kaldık.

Umman'a gitmek için Beyrut'taki Ürdün Konsolosluğu'na gittiğimizde vize için İçişleri'nden (Emniyet Müdürlüğü) izin alınması gerektiği söylendi. Baymirza Hayit, zaman boş geçmesin diye Ürdün'den önce Türkiye ziyaretini gerçekleştirmeye karar verdi. Ben Umman'a gelir gelmez, İçişleri Bakanlığı'na başvurdum ve iki gün sonra kendisi için izin verilince bu evrakların Beyrut'taki Ürdün Konsolosluğu'na gönderilmesini sağladım.

Suudi Arabistan için de aynı işlemlerin gerçekleştirilmesi gerekecek belki. Umman'a geldiği zaman buradaki konsolosluğa başvuracağız. Ben, 02.06.53 tarihinde Cidde'deki Ahmet Tolkun'a mektup yollamıştım ve Baymirza Hayit için izin konusunda işlemlere başlamasını söylemiştim. Mektupta gereken bilgileri ekleyeceğim. Bu işi hallederseniz, kendisi vizeyi alır almaz hemen oraya gelecektir. Vize için Ahmet Bey başvurmuş da olabilir. Eğer bunu yapmadıysa, hemen birlikte

* Bu mektup, Baymirza Hayit'in bazı ülkelere yaptığı ve yapacağı ziyaretlerden bahsetmektedir.

işe girişiniz ve vize almaya çalışınız. Doktor Hayit Bey herhalde üç dört gün sonra Umman'a gelecek ve burada yaklaşık bir hafta kalabilir.

Doktor Hayit Hakkındaki Bilgiler:

İsmi ve Soy ismi: Baymirza Hayit. Pasaport: Alman Pasaportu, 0016635. Verildiği Yer: Kologne, (Köln) Batı Almanya. Geçerlilik Süresi: 11.12.1953. Doğduğu Yer: Namangan, Türkistan.

Doğum Tarihi: 17.12.1917. İkamet Ettiği Adres: Porz/Vesthoven, Ringestrasse, 29, Köln.

Dini: Müslüman. Ziyaret Amacı: Ziyaret ve Hac yapmak.

Bu mektubu alınca yukarıdaki konular hakkında olabildiğince kısa bir sürede bana yazmanızı rica ederim. Bütün yurttaşlarıma samimi selamlarımı iletiniz.

Samimi selamlarımla.

Murat

Veli Kayyum'dan, Zuhuriddin Abid'e*

30/06/1953

Değerli Erkin Bey,

Merhaba. Doğudaki memleketlere gönderdiğim doktor Hayit Türkiye'ye de gitti. Ankara, Adana ve diğer şehirlerde de bulundu. Yurttaşlarımızın fikirleri sağlam. Onlardan da mektuplar almaktayım.

Zeki Velidi (Başkurt) Türkistan meseleleri konusunda yanlış işler yaptı, buna karşı çareler alındı. Tüm yurttaşlarımız nefretlerini bildirdikleri ve aldıkları kararları da yolladılar. Bu konuda Tolkun Beye yazmıştım. Size de genel meseleler hakkında bilgi vereceğim. Zeki Velidi ve Agişev'lerin hareketi Türkistanlıların arasını bozmak, karmaşa yaratmak ve bizleri küçük düşürmektir. (Zeki Velidi) kendini "Amerika Komitesi"ne "Türkistanlı" olarak tanıtmış. Onlara "Türkistanlılar arasında birlik yok, dağınık yaşarlar. Komiteleri de, milli siyâsî önderleri de yok" diye yazıp, söylemiş. "Amerika komitesi" vekilleri "Türkistanlıları birleştirin, onlara önderlik yapın ve komite kurun" diye vazife vermişler.

Zeki Velidi de bu konuda yurttaşlarımıza mektuplar yazıp; "Türk Eli"ni ve Ruslarla işbirliği teklif etmiş. Bu "önder" kendince bütün milli hareketimizi yönetecekmiş. Yazdığı mektuplar şimdi elime geçti. Bir önceki mektubumda da bu konuda size haber vermiştim. Zeki Velidi ve Agişev birlikte hareket etmekteler. İşte Agişev hareketinin gerçek anlamı budur. Tabi ki bütün yurttaşlarımız tepkilerini bildirdiler. "Bizde

* Veli Kayyum'un yazdığı mektubu heyecanlanmadan okumak mümkün değil. Burada "Türkistan Türkistanlılarındır" denmekte. Bazı bozguncu kişilerden bahsedilirken onların art niyetlerinden bahsedilmektedir.

milli birlik, milli güç, milli komite ve siyâsî önder var", diye cevap verdiler…

Türkistan, Türkistanlılarındır, onların hareketi çirkindir. Onlar Türkistanlıların arasını bozmak, milli şerefimizi küçük düşürmek için Rusçular ve "Türk Eli"yle hareket ettiler ve etmekteler de. Ancak, hiçbir şey yapamazlar. Onlar çeşitli hilelerle bizim aramızda bir boşluk yaratmak istiyorlar. Ama hiçbir zaman Türkistanlıları milli yoldan saptıramazlar. Sizin gibi yurttaşlar varken, kimse Türkistan milli hareketine zarar veremez. Düşmanlara ölüm. Bizim yol muzaffer yoldur! Hakikat yoludur! Bu yol İstiklâl yoludur!

Sizler de bu yolda kararlı durun ve Komite'ye destek olun. Milli fedakârlığınız bütün dünyaya duyuruldu.

Size çok teşekkür ederim!

"Milli Türkistan'ın 84.A sayısını hava yollarıyla göndermiştim. Kara yoluyla da 60 tane daha gönderildi. Bugün 83.C sayısı da geldi. Orda da sizler hakkında yazılar var. Size de ulaştırılacak.

"Milli Türkistan"ın 84.A sayısında "Bir adım İleri, İki Adım Geri" adlı makalemde Moskova'nın gerçek yüzünü göstermeye çalıştım. Çünkü bugünlerde Moskova'nın halkları kandırma siyâsî taktiğine çok dikkat etmek lâzım.

Birazdan Türkiye'den bir yurttaşımız gelecek. Birkaç gün önce de yurttaşlar gelmişti. Sohbet esnasında bütün meseleler konuşuldu ve onlar da işlerine döndüler. Her zaman, her yerden yurttaşlarımız gelmeye devam ediyor.

Sağlık dilekleriyle.

Veli Kayyum

Baymirza Hayit'den Zuhıriddin Abid'e*

15/07/1953, Karaçi

Sevgili Zuhriddin,

52 gün boyunca benim yanımda oldunuz. O günler içerisinde çok şey konuşuldu. Size çok alışmışım. Hiç aklımdan çıkmıyorsunuz. Eğer bu gurbetçilikte sizin gibi 100 milletseverimiz olsa, milli hareketimiz çok daha farklı olurdu. Yurttaşlarımıza önder olmaya lâyık olduğunuzu gösterdiniz.

Sizi çok sınadım, hem de çeşitli yöntemlerle: şaka olsun, ciddi olsun, iş olsun. Kısaca, sizi her yönden tanımaya çalıştım. Bu bizim için gerekliydi. Çünkü bizim sadık, her şeye göğüs geren, çetin, milliyetçi birilerine ihtiyacımız var. Siz öyle birisiniz. Eğer o dönem sizi incittiysem, lütfen, üstünüze alınmayınız.

Gerçekten size çok zahmet oldu. Size kalpten teşekkür ederim.

Bize danışmadan evlenmeyin. Sizin geleceğiniz parlak. Sizi yetiştiren saygıdeğer baba ve annenize teşekkürlerimi sunarım.

Annenize ve Kurbanali ağabeyinize selamlarımı iletiniz.

Saygılarımla,

Baymirza

---

* Bu mektup, Baymirza Hayit'in samimi sözlerinin ifadesidir. Baymirza Hayit, yaptığımız işin sorumluluğu ve mesuliyetini çok iyi bilirdi. Bizimle birlikte geçirdiği iki ay boyunca, benim faaliyetlerimi, sözümü, tavrımı, davranışlarımı ve milli hareketimize olan sadakatimi sınamış ve ölçmüş. Bu mektup o intibaların, hatta imtihanın değerlendirmesidir. Onun değerlendirmeleri ve samimiyet dolu ifadeleri beni ziyadesiyle yüceltmiş, mücadele etmek için gücüme güç, gayretime gayret katmıştır.

Veli Kayyum'dan, Zuhuriddin Abid'e*

18/08/1953

Değerli Erkin Bey,

Şu an milli hareketimiz yolundaki sefer hazırlıklarındayım. Almanya'daki bir şehirde Ruslar hariç diğer halkların önderleri bir araya gelip, siyâsî meseleler görüşülüp, bu toplantıda önemli kararlar alınacak. Geçen gün yurttaşlarla sohbetler gerçekleştirdim. Sizin selâm ve saygılarınızı da ilettim.

Dünyanın her tarafındaki yurttaşlarımızdan mektuplar gelmekte toplantılarda alınan kararları da bildirmekteler. Milli mücadelede kararlı olduklarını ilân etmekteler. Bunların hepsi "Milli Türkistan"da basılmaktadır.

Milli Komite için toplanan yardım paraları hakkında bahsetmiştiniz. Eğer bu paralar elinizdeyse, henüz göndermediyseniz, lütfen bir an önce yollayınız. Buradaki faaliyetler, yurttaşlar için lâzım. Malûmunuz, yardıma ihtiyacı olan pek çok hasta, işsiz çocuklar var.

Sizden Taif'te yaşayan İshak Hoca Efendi'nin adresini göndermenizi rica ederim.

Yurttaşlara selâm.

Sağlık dilekleriyle,

Veli Kayyum

* Yurttaşlar önündeki vazife, hedef ve kararları ulaştırmada "Milli Türkistan" dergisinin önemi çok büyüktü. Sıradaki mektup bunu açıklamaktadır.

Veli Kayyum'dan, Zuhuriddin Abid'e*

03/09/1953

Değerli ve Sevgili, Erkin Efendi,

Vekilim olarak gönderdiğim Doktor Mirza Hayit Bey'i, büyük sevgi ve saygıyla ağırladığınızı, milli yoldaki cesaret, fedakarlıklarınızı öğrenince çok sevindim. Hepinize teşekkürlerimizi sunarım.

Kurban Bayramı münasebetiyle Almanya'daki yurttaşlarımızı davet etmiştik. O gün milli yoldaki faaliyetleriniz hakkında bahsettim. Yurttaşlar yaptıklarınızı coşkuyla karşıladılar. "Milli Türkistan"ın 85. ve 86. sayılarında Ürdün, Mısır, Türkiye ve Suriye'deki yurttaşlarımız tarafından alınan kararlar yayınlanacak. Onların sesini duyacağız. Bir sonraki sayıda ise, sizin aldığınız kararlar ve yaptıklarınızdan bahsedeceğiz.

Türkistan'dan gelenler varmış. Onlarla görüşülürse, iyi olurdu. Rus işbirlikçileri bu ara ortada kaldılar. Bugüne kadar "Amerika Komitesi" onları maddi olarak desteklemekteydi. Artık bu yardımlar kesildi ve bu cemiyetleri tanımadıklarını resmî olarak açıkladılar. Herhalde, "Amerika Komitesi" yeni hedeflerle tekrar ortaya çıkacak. Ama bizler yolumuzda kararlıyız ve öyle de devam edeceğiz. Bu konudaki görüşlerim herkese malûmdur.

Bir bilim adamı olarak Zeki Velidi Togan'a çok saygı duyarız. Ama siyâsî görüşleri bizim Komite faaliyetlerine uymuyor. Kendisi şu anda Güney Almanya'dadır. Onunla görüşmedim.

---

* Bu mektup, Ruslarla işbirliği yapanlar ve "Amerika Komitesi" ile olan ilişkilerle, Türkistanlıların bu konudaki görüşlerinden bahsetmektedir. Tabiatım hür düşünceye meyilli olduğundan, bana Erkin ismini taktıklarından dolayı, bu mektupta bana bu isimle (Erkin) hitap edilmektedir.

Rus işbirlikçisi olan malum dostlarıyladır. Dergimizin 88. sayısında onlara bir cevap yazacağım, özellikle, "Amerika Komitesi"ne. Türkistan milli meselesi Türkistanlılar tarafından halledilir. Hiçbir Rus dostunun milli hareketimizle alâkası yoktur. Buna izin vermeyeceğiz. Sizin, yurttaşlarımızın fedakârlıkları ve kararlılıkları beni çok sevindirdi. Saygı ve sadakatleriniz için ayrıca teşekkür ediyorum. Bu zamanlarda büyük bir mücadeleye hazır olmak gerekir. Yurttaşlarımızdan her gün yazılar almaktayım. Onların saygı ve sadakatleri beni çok mutlu ediyor.

Sizin gibi Türkistanlılar varken, Güzel Türkistan bağımsız olacak. Milli hareketimizi güçlendirmemiz ve müdafaa etmemiz gerekir. Sizlerin bu duruşu ve hareketi, çok büyük tarihi gerçektir.

Sizi ve bütün yurttaşlarımı her zaman hatırlayan,

Veli Kayyum

Veli Kayyum'dan, Zuhuriddin Abid'e*

13/10/1953

Değerli Erkin Efendi,

Sizi ve oradaki bütün yurttaşlarımızın ulu Kurban bayramlarını kalpten kutluyorum. Sizlere sağlık ve mutluluk dilerim. Doktor Hayit Efendi'ye (Baymirza) karşı gösterdiğiniz saygı ve sevgiden dolayı çok sevinçliyim. Hepinize çok minnettarım.

Doktor Hayit Efendi'nin yanındaymışsınız. Buna çok sevindim. Hayit Efendi'nin de işleri çoktur, elbet. Milli hareketimizde hep birlikte olmamız lâzım. Bu önemli bir husustur. Doktor Hayit, (Orta) Doğu ülkelerindeyken, yurttaşlarla bir araya gelip kararlar aldılar. Yurttaşlarımızın aldığı bu kararlar çok sevindirici. Onları "Milli Türkistan" dergimizin 85. ve 86. sayılarında yayınlayacağız.

Doktor Hayit'in bıraktığı tesir Arap basınına da yansıtıldı.

Türkistan halkı, onun evlatlârı gerek yurt içinde, gerekse yurt dışında tek bir gaye için mücadele etti. Şimdi de bu mücadeleye devam etmekteler. Bu gaye milli bağımsızlık yoludur. Şimdiye kadar bu yolda çok kan döküldü, şehitler verildi. Bu hareket, Türkistan'ın bağımsızlığı için yapılan bir harekettir. Gayemize ulaşana kadar bu yolda yürümeye devam edeceğiz.

Türkistanlılar her yönde olgunluğa erişmiş insanlardır. Geçmişte Türkistan ilim ve kültürün merkeziydi. Bundan dolayı,

* Veli Kayyum, çevresindeki bütün Türkistanlılara olağanüstü ilgi ve alâka gösteren bir kişiydi. Bunu buradaki mektupta da ortaya koymaktadır. Veli Kayyum, bu mektupta ecdadımızın bize bıraktığı ender ve zengin mirastan bahsederken, bazı insanların tarif ettiği gibi Türkistan ve Türkistanlıların " gaflet uykusunda" olmadığına işaret etmektedir.

biz güçlüyüz. Halkımız her şeyin farkında ve milli yolumuz malûmdur. Türkistan halkının milli, dinî ve ahlakî değerleri yüksek ve güçlüdür. Bunları bütün dünya bilir.

Hareketimizin gayesi, Türkistanımızı, milli örf ve adetlerimizi, kültürümüzü, mukaddes İslâm dinimizi düşmandan azat etmektir. Bu yolda mücadele etmeye kararlıysak, her şeye hazır olmamız gerek. Yurttaşlarımızın milli ve dini duyguları güçlüdür. İlim adamlarımız, din erbabı ve siyâsî önderlerimiz de mevcuttur. Türkistan halkı gelişme yolunda da ilerlemekte olduğu herkese malûm olan bir gerçektir. Gaflet uykusunda olan bir Türkistanlı yoktur.

Yakınlarda, yurt dışında kendi dilimizde neşredilen bir dergide Türkistan halkını hakaret edici ve küçük düşürücü şu cümleleri okudum: "Ebedi gaflet uykusunda kalan Türkistan ve Türkistanlılar…".

Kendi dilimizde neşredilen bir dergide bu sözleri okumak çok acı verici bir durumdur. Bugün bu konuda daha fazla konuşmak istemiyorum. Belki siz de okumuşsunuzdur. Kan içinde inleyen halkımız ve gurbetçilerimiz "gaflet uykusunda" değiller. Dinimiz, milletimizin hürriyeti için mücadele ettiler ve etmeye devam etmekteler.

Bu mukaddes yolda çok şehit verdik. Yine de, yurdumuz ve dinimiz uğrunda bütün zorluklara katlanmaya hazırız.

Bugün elimizde büyük şeyler vardır, ecdadımızın bize bıraktığı mirasta, "Gaflet uykusunda kalan Türkistan ve Türkistanlılar" yoktur. Bunu kanlı mücadelelerde olduğu gibi, ilim ve siyâset meydanlarında gösterdik ve yine göstereceğiz. Bizim milli ve dinî duygularımız büyük olduğu gibi, çağdaş gelişmeye de sahibiz.

Türkistan halkına, Türkistanlıları hakaret etmeye ve milli vicdanımıza tacizde bulunmaya hiç kimsenin hakkı yoktur. Bu konuyla ilgili size daha sonra haber verilecektir.

Dergimiz ve Komite için toplanan yardım paraları hakkında yazmıştınız. Eğer imkân olursa, bu paraları gönderiniz. Çünkü buradaki yoksul yurttaşların yardıma ihtiyacı var.

Sağlık dilekleriyle,

Veli Kayyum

Baymirza Hayit'den Zuhuriddin Abid'e*

15/09/1953, Karaçi

Sevgili Zuhriddin Bey!

Merhaba! Sizlerin yanında bulunduğum sırada gösterdiğiniz saygı ve samimiyet için ebedi minnettarlığımı değerli yurttaşlarımıza tekrar iletmenizi rica ederim.

Benim için çektiğiniz zahmet Vatanımız Türkistan'ın bağımsızlığı için verdiğiniz mücadele katında sayılsın diye Allaha dua ediyorum.

Gelince hemen mektup yazamadığım için sizlerden özür diliyorum. Zamanım olmadı. Yurttaşlarımızın hâli hepinize malumdur.

Sadulla Hafız Efendi Peşaver'deyken, gönderdiğimiz telgrafı alacak kimse yokmuş. Çünkü o kişinin adresi değişmiş. Hükümet dairesindeki arkadaşlar beni orada görünce çok şaşırdılar. Toplantıya geldiğimde de herkes şaşırdı. Neden haber vermediniz diye üzüldüler. Ben de, habersiz gelmek yurdumuzdan gelen bir gelenektir diye ortamı yumuşatmaya çalıştım.

Bütün yurttaşlarımız gibi ben de iyiyim. Sizlere de sağlıklar diliyoruz. Buradaki yurttaşlarımız da sizler gibi Milli Komitemizi desteklemekteler. Yeteri kadar tembel ve çokbilmiş cahiller de mevcut.

---

* Bu mektup, Baymirza Hayit tarafından yazılmıştır ve onu yüreklendiren yurttaşların milli iradesinden bahsetmektedir.

Pakistanlılar bizim işimize samimiyetle bakmaktalar. Altınhan Töre, İbn Yamin Hafız Efendi ve bütün büyüklerimizin ellerinden öpüyorum, gençlerimize ise selâmlarımı yolluyorum.

Sizlerdeki milli irade Komite için güç kaynağıdır. Canımız "Vatan" için sağ olsun. Cismimiz sizden, gözlerim yüzünüzden ayrılmış olsa da, kalbim her zaman sizlerle birliktedir.

Her zaman saygılarla.

Dr. Baymirza

Baymirza Hayit'den Zuhuriddin Abid'e*

17/10/1953, Karaçi

Değerli Zuhriddin Bey,

Merhaba. Sizin mektubu alınca, Peşaver'den bir mektup yazmıştım. Anlaşılan, henüz elinize geçmemiş. Çünkü Mümin Efendi sizin mektubunuz hakkında bilgilendirdi.

Benim Pakistan'daki işlerim bitti. Komiteye dönmek üzereyim. Buradaki işler çok aksamakta. Milli işlerle ilgilenen kimse çok az. Maalesef, Pakistan gibi büyük bir müslüman ülkede işler yoluna konmamış. Bundan dolayı çok zaman kaybettim. Hükümet daireleriyle de görüşmeler gerçekleştirdim. Onlar bizim harekete olumlu bakmaktalar.

Burada Seyit Muhammed Töre gibi büyük birinin olması çok faydalıymış. Birbirine karşı olan yurttaşlarımızın arasını düzeltmeye çabalarken çok zorlandıysam da, işe yaradı. Buradaki bütün yurttaşlarımız artık Komite'yle birlikteler. Bu yurttaşların maddî durumu iyi değil.

… okul yaşındaki (7 yaş üstündeki çocukları) dikkâte almak lâzım. Çocuklarını Avrupa'da okutmak isteyenleri de hesaba katmak lâzım. Önümüzdeki yıldan başlayarak, çocuklara Avrupa'da eğitim verme meselesiyle yakından ilgilenmeniz lazım.

… yurttaşlarımızın sağlığına dikkat etmemiz gerekir.

Biraz olsun dinlenme meselelerini de organize etmek lâzım. Sizin tahsil meselesi konusuna Almanya'dan yazacağım.

Hepinizi gözlerinden öper, saygılarımla,

Dr. Baymirza

---

* Buradaki mektupta yurttaşlarımızın maddî durumu hiç bir zaman iyi olmamıştır denmekte. Zorda olanlara yardım etmek, gençlerimizi Avrupa'da okutma gibi meseleler milli hareket önderlerini oldukça düşündürmekteydi.

Veli Kayyum'dan, Zuhuriddin Abid'e*

21/11/1953

Değerli Zuhriddin Bey,

Bugün size uzun bir mektup yazıp, önemli meseleleri anlattım. Mektubunuzdaki sorulara tam cevap veremediysem beni bağışlayın.

Yurttaşlarıma selâm ve saygılarımı iletiniz.

Varlığımız, bütün hareketimiz kendi gücümüze bağlı. Sonunda, güzel Türkistan bağımsız olacak elbette. Bu yoldaki hizmetleriniz için çok teşekkürler.

Bütün güç birliktedir!

Milli gücümüz sönmeyecek ve milli varlığımız yok olmayacak!

Sağlık dilekleriyle,

Veli Kayyum

Bağımsızlık için yapılan hareket, harcanan çaba ve çekilen zahmet itibarsız kalmıyor.

---

* Veli Kayyum, mektuplarının çoğunda yurttaşlarının kendisine ve Komiteye karşı gösterdikleri sadakat ve fedakârlıklardan cesaret aldığını ve bu cesaret sayesinde işleri yürüttüğünü ifade etmektedir.

Baymirza Hayit'den Zuhuriddin Abid'e*

21/11/1953, Karaçi

Sevgili Zuhriddin,

… Milli hareketimizi hiç durdurmadan devam ettirmek zorundayız. Yılbaşından sonra milli mücadelemizi daha da güçlendirmek için sizlerden çok umutluyuz.

Her sene, Komite tarafından tahminen 220 000 riyal harcanmaktadır.

Sizler de her ay en az 6000 riyal kadar yardımda bulunmalısınız. En kısa zamanda bu mesele konusunda bana bilgi vermenizi rica ederim.

Tüm yurttaşlara selamlar.

Saygıyla,

Baymirza Hayit

* Yüksek hedefler, büyük emekler gerektiriyor.

Veli Kayyum'dan, Zuhuriddin Abid'e*

15/10/1953

Değerli Erkin Bey!

Merhaba! 15/08, 02/09, 09/09, 25/09, 26/09 tarihlerinde yazdığınız mektupları ve tarihsiz olan bir mektubunuzu da büyük bir sevinçle aldım. Bunun dışında Mina dağında alınan ses kaydı ve orda Taif emiriyle çekilen resimleri de aldım.

Gösterdiğiniz saygı, itimat ve sadakatten dolayı çok teşekkür ederim.

Lütfen, bütün yurttaşlarıma teşekkürlerimi iletiniz.

Size 22.09 tarihinde uzunca bir mektup yazıp, milli işler hususunda bilgi verip, onlardan yurttaşlarımıza da bahsetmenizi rica etmiştim. Lütfen, Altınhan Töre, İbn Yamin hafız Efendi, Mirza Abdülkerim Hacı, İshak Bey, Numan Hacı ve diğer değerli yurttaşlarımıza hürmetlerimi iletiniz.

Yurttaşlarımızın gösterdiği sadakat ve fedakârlıklar ruhumuzu yine de güçlendirmekte, bağımsızlık mücadelemize güç katmaktadır.

Güven ve sadakat milli birliğimizin temelidir. Bu esas silâhımızdır. Onun için işlerimize darbe vermek amacıyla kaç kişi karşımıza çıktıysa da, ellerinden hiçbir şey gelmedi. Çünkü bizim yolumuz hakikat yoludur ve hayatlarımızı bu yola adamışızdır.

Bizim önümüzdeki hedef, Türkistan'ın bağımsızlığıdır. Bu devletin başında yalnız Türkistanlılar olacak ve idareyi de onlar

* Veli Kayyum, mektuplarının çoğunda yurttaşlarının kendisine ve Komiteye karşı gösterdikleri sadakat ve fedakârlıklardan cesaret aldığını ve bu cesaret sayesinde işleri yürüttüğünü ifade etmektedir.

yürütecek. Yıllar devamında harcadığım çaba, birliği teşkil edip, büyük siyâsî kuvvetle meydana çıkmak, milli davamızı müdafaa etmek ve davamızı yüksek sesle bütün dünyaya duyurmak, dostları arttırıp, bağımsızlığımızı elde etmek içindir.

İstiklâlimiz kendi gücümüze, birliğimize ve fedakârlığımıza bağlıdır. Bir milliyetçinin veya tanınmış bir önderin Milli Komitemizin üyeleri hakkında yalan haberler yayması, onları küçük düşürmesi, bununla birlikte hareketimizi güçsüz hâle getirip işimizi "baltalaması" düşmanın işidir.

Bence, bugüne kadar gerçek bir Türkistan istiklâlcisi böyle meselelerle meşgul olmadı. Fitneyle meşgul olanlarsa, milli siyasetimizi anlayamayan ve kavrayamayan kimselerdir.

Türkistan milli davamız ciddiyet, kararlılık, sadakat, itaat ve saygı gerektirir. Ancak bunlar olduğunda Türkistan halkı ve muhacirlerimize olan saygı ve itibar yükselecektir. Siz ve sizin gibi yurttaşlarımız bu kurallara uyduğu için yüksek zaferlere ulaştık. Hac zamanında bütün Müslüman dünyası vekilleri tarafından Türkistan'ı müdafaa etme amacıyla hükümet başkanlarına, Birleşmiş Milletler Teşkilatı'na yazılan telgraflar, "Milli Türkistan"ın 85. ve 86. sayılarında yayınlandı.

Bu belge yürüttüğümüz faaliyetlerin ne kadar doğru ve önemli olduğunu göstermenin yanı sıra, dünyada sahip olduğumuz itibar derecesini de gözler önüne sermektedir.

Bu dava yolundaki hizmetlerinizi halkımız unutmayacak. Milli Türkistan Birlik Komitesi adına sizlere teşekkürlerimi sunuyorum.

Müslüman dünyasının bizleri müdafaa çabası konusunda Avrupa basınıyla da görüşmeler yaptım. Dolayısıyla, bu mesele Avrupa basını tarafından da yansıtılacak.

Bunun dışında, bu ayın 21'inde Bonn'da büyük bir konferans düzenleyeceğiz. Bu konferansa çeşitli ülkelerden gelen

yazar ve basın mensupları katılacak. Bu toplantıda ben "Türkistan milli davası" hakkında konuşacağım, İslâm birliği ve bizim, yani Türkistan'ın durumu hakkında bilgi vereceğim. O gün Ruslar konusuna da kısaca değineceğim. Beyaz olsun veya kızıl olsun, onların kesinlikle büyük Türkistan'ın asıl düşmanı olduklarını gözler önüne sereceğim. Bu konferansta Ukrayna eski hükümet başkanı, Slovakya eski Dışişleri Bakanı, Macaristan İstiklâl Komitesi Başkanı, Bulgaristan İstiklâl Komitesinin Başkanı ve eski Devlet Bakanı, bizimle işbirliği yapan halkların önderleri de konuşacak. O gün Rus emperyalizmine karşı yürütülen hareketi bütün dünyaya duyuracağız.

"Milli Türkistan" dergisi 12 yıldır Türkistan istiklâli için mücadele etmekte. Bu yıl devamında dergimiz Türkistan'a ait olan pek çok konu hakkında yazılar yayınladı ve Türkistan davasını dünya basınına taşıdı.

Vicdanı olan herkes bunu takdir etmektedir. Vaktiyle ayda 250* tane dağıtılmaktaydı. Eğer dergimiz Türkistanlılar arasında bilinmeseydi, şimdiye kadar eski konumumuzu koruyamazdık. Yalnız ilim veya felsefeyle Türkistan bağımsızlığa erişemez. Türkistan'a ait bütün meseleleri ortaya koyan siyâsî mücadele sayesinde Türkistan bağımsız olacak. Bu devir mücadeleyi gerektirmektedir. Muhacirlerimiz ve vatanımızda yaşamakta olan yurttaşlarımız bağımsızlık için mücadeleyi sürdürmekteler.

Suudi Arabistan kralının Türkistanlılara karşı gösterdiği samimiyet, büyük İslâm kardeşliği ruhunu destekleyerek, Türkistanlılar lehine çıkardığı kararlarla ikamet meselesini çözmesi beni ve bütün yurttaşlarımı sevindirdi. Alınan bu kararlardan dolayı Suudi Arabistan kralına bütün Türkistanlılar adına teşekkürlerimi bildiren bir telgraf göndereceğim. Kral hazretlerinin bu yardımını Türkistan halkı yüreğinde taşıyacak ve

* Tam adedi belli olmamakla birlikte, derginin daha yüksek tirajda olduğu tahmin edilmektedir.

hiçbir zaman unutmayacak. Lütfen, oradaki dinî ve milli önderlerimizle birlikte, oranın büyüklerine, amirlerine, Taif emirine samimi teşekkürlerimi iletiniz.

Bu ikamet meselesi üzerinde yıllardır uğraştık: telgraflar gönderdik, bildiriler dağıttık, dilekçeler arkalı kraldan yardım istedik. Komite tarafından gönderilen bu yazılar "Milli Türkistan"'da da yayınlanmıştı. Türkistan muhacirlerine gösterilen ve bizleri mutlu eden bu samimiyet, Türkistan ve Türkistanlıları tanıtabilmemiz sayesinde mümkün olmuştur. Oradaki yurttaşlarımızın dinî ve milli görüşleri, ahlâkı, itaati, ve özellikle o ülkenin iç ve dış işlerine karışmamaları, krala gösterdikleri saygı, kesinlikle komünizme karşı olmaları bizleri bu başarıya ulaştırdı. Bunların hiçbiri kolayca ne topraktan biter, ne de gökten iner.

Bağımsızlık ve İslâm yolunda yaptığınız bütün fedakârlıklar hakikat yolundaki harekettendir.

… Gönderdiğiniz 180 doları aldık. Çok teşekkürler.

Yazdığınız makaleler çok başarılı. Siz ve Tolkun Efendi tarafından verilen bilgiler aynı konuda olup birbirini desteklediği için, yukarıda sözünü ettiğim makaleyi ikinizin adına yayınlatmayı uygun gördüm…

Doktor Hayit arkalı gönderilen 300 dolar da bize ulaştı. Bu konuda 25.09.1953 tarihinde haber göndermiştiniz. Onun için de çok teşekkürler!

Şeriatın gösterdiği gibi, gerçekten işsiz olanlara, hasta ve çocuklara taksim edilecek.

Değerli Mahmut Yusuf Andicani Efendi Almanya'ya gelmek istiyormuş. Lütfen, o kişinin ne zaman geleceğini bana bildiriniz. Geldikleri zaman benim evimde konaklamalarını rica edeceğim.

Size sağlık ve başarılar dileğiyle,

Veli Kayyum

Not: Değerli Erkin Efendi, lütfen Altın Töre Efendi, İbn Yamin hafız, Mirza Abdülkerim, İshak Bey, Numan Hacı Efendilere ve diğer yurttaşlarımıza saygı ve teşekkürlerimi iletiniz. Dinî ve milli yolda, komünizme karşı yürütülen mücadelede yurttaşlarımızın gösterdikleri fedakârlıklar "Milli Türkistan" tarafından da duyurulmakta.

Altın Töre Efendi'nin istiklâl yolundaki hizmetleri ve samimiyeti beni çok mutlu etmektedir. Kendisine mutluluk ve başarılar diliyorum.

Yukarıdaki dileklerimi yerine getireceğinizden eminim.

Her zaman anıp, size sağlık dileyen,

Veli Kayyum

Veli Kayyum'dan, Zuhuriddin Abid'e*

Değerli Zuhriddin – Erkin

Size Erkin ismi verildiğini duyunca çok sevindim. Gerçekten sizi tebrik eder, sağlık ve başarılar diliyorum.

Yurttaşlar size bu ismi vermekle yanılmamışlar. Bağımsızlık yolunda çalışmaktasınız. Bizim "hürriyetimizsiniz". Bu yolda ilerleyiniz. "Milli yolda ileri, ileri!", diye milli askerimiz olarak çalışmaktasınız. Size başarılar dilerim.

Elbette, soğukkanlılıkla hareket etmek lâzım.

Şu an yoldayım.

Murat Azam Hoca Efendi'ye (Türkistan milli idare binası için lazım olan) 40 doları göndermenizi rica ederim. Her ay lâzım olan birkaç yüz doları gönderiyoruz. Bu para şimdi kira için lâzım.

Adres: Muradkhan Azzamkhoja. P.O. , Box 364, Umman.

Mahmut Terazi'nin (Altın Töre Efendi) makalesini kendi dilimize çevirip göndermenizi rica ederim. Arapça bilmediğimiz için, makaleyi Umman'daki şubemize yolladım ve Arapça (C sayısında) yayınlamalarını bildirdim, çünkü kendi dilimizdeki sayı (A) basıldı. Bir sonraki sayıda yayınlayacağız. "D" sayısında basılması için Türkçeye çevrilmesi lâzımdı. Umarım, bu makaleyi kısa zamanda Türkçeye çevirip gönderirsiniz.

Hicaz'daki durum nasıl, haberler var mı? Kısa zamanda bilgilendiriniz.

Saygılarla,

Veli Kayyum

---

* Yurttaşların bana "Erkin" (hür) ismini takması Veli Kayyum'u pek sevindirmişti. Bu konudaki duygularını bu mektupta ifade etmişti.

Baymirza Hayit'den Zuhuriddin Abid'e*

Aralık, 1953, Pors-Westhoven

Değerli Zuhriddin Bey!

… Cidde'deki yurttaşlarımıza elinizden gelen her türlü yardımı esirgemeyiniz. Para pul, mal, devlet gelip geçici şeylerdir. Kalıcı olan kişilerin gönlünü almak, birbirimize değer vermek ve samimi olmaktır.

… Güney Almanya'dan bu yılın sonlarında döneceğim. Sonra 4-5 gün evde kalacağım. Milli meseleler, özel hayatımızı çok etkilemekte. Geldiğimden beri evde sadece dört gün kalabildim. Ne yapalım? Aklımıza ya özel hayatımız, ya da milli meseleler hükmetmeli. İyi ve şerefli olan milli meselelerdir.

Burada gençlerimizin eğitimi konusunda görüşmelere başladık. Burada imkânlar vardır. Yalnız okul masrafları aileler tarafından karşılanmalı. Geri kalan meselelerle biz ilgileneceğiz. Aynı zamanda sizin eğitiminiz konusunda da harekete geçmeliyiz. Kısa zamanda ne okumak istediğinizi bildiriniz. Meslek sahibi olmak için burada her tür imkânlar vardır.

Öncelikle, Almancayı öğrenmelisiniz. Bundan dolayı, eğitim süreci biraz uzayabilir. Bu konuda iyice düşünün ve kararınızı bize bildirin.

Saygıyla,

Dr. Baymirza Hayit

---

* Buradaki mektupta görüleceği üzere Baymirza Hayit, sıkça akıl ve dikkatimizin özel hayatımızdan ziyade milli meselelere odaklanması gerektiğini belirtmektedir.

İbrahim Vasıl'dan Zuhuriddin Abid'e*

Değerli Kardeşim Zuhriddin Efendi,

Merhaba. Size hemen cevap yazamadım. Yardımlarınız için çok minnettarız. Yolumuz bir ve aydındır. Yıllardır halkımız hürriyete erişmeyi arzu etmekte. Türkistan'ı hür, bağımsız görmek en büyük maksadımız.

Allah o ulu günleri göstersin.

Selamlarla,

İbrahim Vasıl

* Yazışmalarda görünen o ki, yurttaşların en büyük arzusu hürriyete kavuşmaktır. "Türkistan Sesi" başmuharririnin mektubu da buna bir örnektir. 1953 yılında Kahire'de Doğu Türkistanlı kardeşlerimiz "Türkistan Sesi" adıyla aylık bir dergi neşretmeye başladılar. Derginin başmuharriri İbrahim Vasıl, çok zeki, bilgili ve milletsever aydınlarımızdandı.

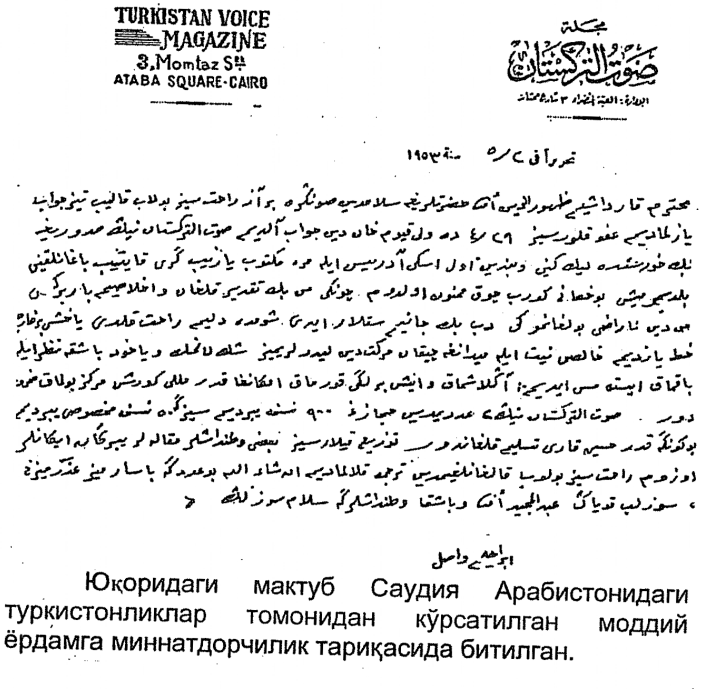
TURKISTAN VOICE
MAGAZINE
3, Momtaz St.
ATABA SQUARE-CAIRO

مجلة
صوت التركستان
الادارة: العتبة الخضراء ٣ شارع ممتاز

Юқоридаги мактуб Саудия Арабистонидаги туркистонликлар томонидан кўрсатилган моддий ёрдамга миннатдорчилик тариқасида битилган.

Kahire'de yayınlanan Doğu Türkistanlı mültecilerin çıkardığı "Türkistan'ın Sesi" dergisi (1953)

Türkistan Milli Komitesi'nin "Doğu Türkistan'la İlgili Olarak Yayımladığı Bildiri*

BİLDİRİ

1- Milli Türkistan Birlik Komitesi'nin bütün şube ve üyeleri Komite'ye bağlı olarak hiçbir zaman yaşadıkları ülkenin iç ve dış işlerine karışmayacaklar. Komite'nin bütün şubeleri bu hususu dikkâte alarak çalışmalarını yürütmektedir. Bulunduğumuz devletin halkına, hükümetine ve yöneticilerine saygı duymaktayız. Bu hususta asla vazgeçmemeliyiz.

2- Şubelerimizin vazifesi bulunduğu ülkenin dinî, ilmî, siyâsî, hükümet ve basın mensuplarıyla bağlantı kurmak ve onları Türkistan meseleleriyle ilgili bilgilendirmektir. Bu faaliyetler sırasında Komite'nin gayelerini belirtmek ve Türkistan için dostlar toplamaktır.

3- Şube ve vekillerimizin vazifesi, dost olan halkların basınından faydalanarak, Türkistan hakkındaki yazılar vasıtasıyla onları milli davamız ile tanıştırmaktır. Türkistan halkının davası Türkistan'da bağımsız, hür bir devlet kurmaktır. Türkistan halkı zulme, emperyalizme karşıdır. Türkistan halkı hürriyetimizi ve dinimizi yok etmek isteyen bolşevizm ve emperyalizme

---

* Bu dergi Arapça neşredilmekte olup, müstemleke altındaki Doğu Türkistan meselelerini, oradaki siyâsî ve kültürel hayatı aydınlatmaktaydı.
Komite, 1953 yılında bütün şube ve vekillere bildiri dağıtmıştı. Bu bildiri aşağıda getirilmektedir.
Yukarıdaki Bildiri'nin taşıdığı anlam ve değerin ne kadar güçlü ve etkileyici olduğunu anlamanız için kendinizi o dönem ve o şartlarda gurbette yaşayanlar arasında olduğunuzu düşünmeniz ve hissetmeniz gerekir. Biz Komite üyeleri için bu bildiri 1953 yılının programı olarak kabul edilmişti.

karşı mücadele etmektedir. Müslüman halkları ve dünya basınıyla dostluklarını pekiştirme çabasındadır.

4- Vazifelerimizden birisi de, yurttaşlarımızı bulundukları ülkelerde bir araya getirmek, onları milli davamız ve faaliyetlerimiz hakkında bilgilendirmek ve Komite faaliyetlerine katılmalarını sağlamaktır.

5- Her zaman aramızdaki tertip ve intizamı korumak, Komite tarafından verilen görevleri yerine getirmek, teklif ve tavsiyeler varsa onları Komite'ye bildirmek gerekir. Her zaman merkeze bağlı olmak, merkezle bağlantı kurmak ve merkezle birlikte hareket etmek gerekmektedir. Özellikle, mühim meseleler ortaya çıktığında, Komite bu konuda derhal bilgilendirilmelidir.

6- Komite, her bölgeye has durum, şart ve siyâsî cereyanları inceledi. Bu incelemeler dikkate alınarak, vekillere görevler verildi. Bu önem verilmesi gereken husustur.

7- Şubelerimiz iki haftada bir olmak şartıyla Komite'ye faaliyetleri hakkında bilgi vermeli. Yıl sonundaysa yıllık rapor verilmesi gerekir.

8- Şimdi içeride ve dışarıdaki düşmanlarımız birlikte hareket ederek milli istiklâl hareketimize ve milli birliğimize karşı çıkmaktalar. Yurttaşlarımızı bu duruma karşı uyarmalıyız ve birliğimizi güçlendirmeye çalışmalıyız. Milli davamız ve siyâsî güçlerimiz hakkında düzenli bilgi verilirse, bozgunculara fırsat kalmayacaktır.

8a- Böylesi bozgunculara ve Rus yanlısı kişilere fırsat vermemeliyiz, onlara karşı güçlü olmalıyız. Basında, yurttaşlar arasında, toplantılarda milli birliğimiz ve milli mücadelemizden bahsedildiği zaman Milli Türkistan

Birlik Komitesi önderliğinde yurttaşlarımız arasında çoktan milli birliğimiz ve milli güçlerimizin oluşturulduğunu söylemek gerekir. Bunun yanı sıra, son yıllardaki faaliyetlerimizden, yurttaşlarımızın yaptığı fedakârlık ve verdiği mücadeleden bütün dünyanın haberdar olduğu hakkında da bahsetmeliyiz. Önümüzdeki en önemli vazife, milli birliğimizi yeniden teşkil etmek değil, mevcut olan milli birliğimizi daha da güçlendirmektir. Eğer mücadelemiz dışında kalan yurttaşlarımız varsa, onları da saflarımıza katmamız gerekir ki, bu da şube ve vekillerimizin vazifesidir.

9- Yaşadığımız ülkelerde başka bir ülkenin siyâsî güçleriyle bağlantı kurmamalıyız. Çünkü her ülkenin durum ve şartları farklıdır. Eğer bir başka ülkenin hükümeti veya siyâsî önderleri bağlantı kurmak istiyor veya teklifte bulunduğu takdirde, derhal Komite'ye haber verilmelidir. Bağlantı, ancak Komite'nin kararı ve tasvibiyle mümkündür. Komite, bütün şube ve vekiller arasında bağlar oluşturmalı, ancak bir ülkedeki şube veya vekiller, diğer bir ülkenin yönetim idareleriyle bağlantı kurmamalıdır. Resmî ve siyâsî ilişkiler Komitenin hükmündedir. Başka bir ülkenin hükümeti veya siyâsî kişileriyle olan ilk bağlantı, Komite tarafından kurulur. Bu ilişkileri sürdürmek için sonradan oradaki şube ve vekiller Komite tarafından görevlendirilir. Diğer bir ülkenin resmi elçisi, dinî, ilmî, siyâsî kişiler ve basın mensuplarıyla görüşmek gerekirse, yalnız Türkistan meseleleri üzerine bilgiler verilmelidir.

10- Bütün şube ve vekiller arasında bağlantılar kurulup, milli faaliyetler daha da canlandırılmalı, Komite

tarafından verilen bütün görevler hep birlikte yerine getirilmelidir.

11- Mücadele sırasında yurttaşlar arasındaki saygı ve sadakat, maddî ve manevî yardımlaşma güçlendirilmeli, şahsî meselelerle, milli meseleler birbirine karıştırılmamalı, bütün bunlar toplantılarda yurttaşlara hatırlatılmalıdır.

12- Gençlerimize milli ve dinî değerleri aşılamalı ve kendi okullarımızı açmaya çalışmalıyız.

13- Komite tarafından gönderilen "Milli Türkistan" dergisini halkımız arasında, önemli idarî mevkilere, siyâsî kişilere ve basın yayın organlarına, v.b. gereken yerlere dağıtmalıyız. Dergideki makaleleri Latin yazısını bilmeyen yurttaşlarımıza okuyup anlatmalıyız. Toplantılar teşkil edip, Komite faaliyetlerinden bahsetmeliyiz.

14- Milli işlerimiz için gereken maddî desteği sağlamalıyız. Çünkü Komite'nin bağımsızlık yolundaki bütün faaliyetleri, bizim maddî ve manevî yardımlarımıza bağlıdır. Toplanan yardımlar hızlı bir şekilde Komite tarafından belirlenen yere gönderilmelidir.

15- Şube ve vekillerimiz Komite'nin en önemli destekçileridir. Faaliyetler bu şube ve vekiller yardımıyla ilerlemekte ve genişlemekte. Şube üyeleri, şube başkanlarına bağlıdır ve ona itaat etmelidir. Dostluk ve yurttaşlık ruhunda yürütülen işler sayesinde çeşitli çekişmelerden uzak durulabilir. Şube ve vekillerimizin istiklâl mücadelesindeki hizmetleri çok büyüktür. Bunlar sayesinde davamızı yurttaşlarımıza ve diğer halklara tanıtmaktayız ve en önemlisi, milli güçlerimizi birleştirmekteyiz.

16- Yurt dışında her bir işimiz çok ihtiyatkâr ve dikkâtli olmamızı gerektirdiği için, şube ve vekillerin milli vazifeleri çok önemlidir. Milli Türkistan Birlik Komitesi, Türkistanlılar arasında küçük çaptaki teşkilatlanmayı milli mücadele için uygun bulmadığından, bu tür güç oluşumunu hiç desteklemedi. İstiklâl mücadelemizin tek bir güçlü siyâsî merkezi olmalı. Bu merkez Milli Türkistan Birlik Komitesi'dir. Şube ve vekillerimiz bu esasa uyduğu için, şimdiye kadar çok büyük işler yaptı. Bundan sonra bu hareketi yine genişletmemiz gerekir.

17- Eğer bazı sebeplerden dolayı bir kişi şube üyeliğinden çıkarılmak isteniyorsa veya yeni bir üye alınıyorsa, bunun sebepleri açıklanarak, durum hakkında Komite'ye bilgi verilmelidir.

18- Komite tarafından çıkarılan müracaat ve bildiriler vatandaşlara aktarılmalı ve anlatılmalıdır. Bunlar hükümet idareleri, siyâsî, dinî ve ilmî önderler ve basın mensuplarına da takdim edilmeli. Bunu yaparken her ülkenin şartları dikkate alınmalı ve Komite bildirileri o ülkenin dilinde sunulmalıdır.

19- Gurbette yaşayan bütün Türkistanlıların gelenek ve örf ve adetleri incelenmeli. Her bir şube ve vekil bulunduğu ülkede Türkistanlılar arasında bu incelemeleri yapmalıdır.

20- Tarihimize, milli hareketimize ve Türkistan'a ait bilgi ve materyaller toplanmalı. Türkistan İstiklâl mücadelesinde şehit olanlar hakkında bilgi, fotoğraf ve biyografiler, halk edebiyatına ait hikâye, masal, destan, atasözleri ve türküler de bunlar arasında olmalıdır.

21- Dergimiz için makaleler hazırlanıp, Komitey'e gönderilmeli. Bunun dışında, yurttaşlarımızın fikri, bakışları ve teklifleri hakkında da bilgi verilmelidir.

Bu sefer 1953 senesine ait bildiriyi gönderdik. Gelecekte yapılacak faaliyetler hakkında da bilgi verilecektir. Yurttaşlarımız da kendi fikir ve tekliflerini de bizlere sunmasını dileriz.

Veli Kayyum

Bizim Yol

Gözlerim yollara baktığı zaman,
Gönlümde yürüme isteği coşar…
Size baktım güç topladım,
Benim yollarıma uzanan dağlar.
"Yürür geçerim", diye bel bağladım,
Gözlerim yollara baktığı zaman…

Çolpan

Bizim Yol

Mektupların anlamını daha da aydınlatmak niyetiyle "Milli Türkistan" dergisinden bazı makalelerini dikkatinize sunmayı uygun gördük. Bunlar arasında bazı kişi ve hadiseler hakkında bilgi verilmektedir. Maksadımız, teşkilatımızın faaliyetlerini siz değerli okurlara daha yakından tanıtmaktır. Milli Türkistan Birlik Komitesi'nin bağımsızlık ve hürriyet ruhu taşıyan proğramı Türkistanlıların manevî, maddî, siyasî ve içtimaî talep ve isteklerinin yanı sıra, iradelerini de ortaya koymaktadır.

"Milli Türkistan" dergisinin 1951, Kasım tarihli sayısında "Bizim Yol" başlığı altında basılan bu programın metni, Milli Türkistan Birlik Komitesi'nin gaye ve görevlerini belirtmektedir.

1942 yılından beri neşredilmekte olan "Milli Türkistan" dergisi, bu siyâsî mücadelede Komite'nin silahına dönüşmüştür. Arapça, İngilizce ve Türkistan Türkçesinde (Latin ve Arap harfleriyle) çıkan bu dergi, 1940'lardan 1990'lara kadar neşredilmeye devam etti ve gurbetteki Türkistanlıların siyâsî, manevî ve kültürel hayatlarını aksettirdi.

Bizim Yol

1942 yılında Milli Türkistan Komitesi'nin siyâsî neşri olan "Milli Türkistan" çıkmaya başladı. İlk sayıda basılan "Bizim Yol" başlıklı makalede şöyle denmekteydi:

"Bizim yol doğru, açık ve bellidir! Bizim yol, Türkistan'ı bağımsızlığı yoludur, bu yol, hak yoldur."

Bu cümleler altında büyük gaye yatmaktadır. O sayıda "Türkistan'ın hürriyeti, kurtuluşu ve aydınlık hayatı için, Birlik büyük bir güçtür" denmekte ve bu yolda bütün Türkistanlıları birleşmeye, "Birlik cephesinde mücadele etmeye" çağırmaktadır.

"Bizim yol hakikat yoludur." Bu yolun doğru ve açık olduğu sadece Türkistanlılara değil, herkese malum oldu. Ayrıca, bu yolun doğruluğu sadece sözle değil, gerçek hayattaki olaylarla da gösterildi.

Yalnız bu değil, bütün dünya halklarının resmî vekilleri önünde siyâsî meydanda da Türkistan milli davasının haklı olduğu açıkça gösterildi ve ispat edildi. Bizim ve milli davamızı ve milli hareketimizi bilmeyen ülke vekilleri, davamızı öğrendi ve bizleri haklı buldular.

Bizim davamız nedir? Bizim davamız halkımızın davasıdır! Bu dava Türkistan bağımsızlığını elde etmek demektir. Bu yol, bu dava ve bu milli istiklâl hareketi, emperyalist Çarlık Rusya'sının yurdumuzu zorla işgal ettiği günden beri devam etmekte ve çeşitli isyan ve hareketlerde, dökülen kanda kendini göstermektedir. Demek ki, bizim yol Türkistan şehitlerinin ve ecdatlarımızın bize bıraktığı mirastır.

Bizim yol ulu istiklâl yoludur. Biz bu yolda ilerlemekteyiz. Biz Türkistanlılar için başka bir yol yoktur. Bu yol milli gücümüze bağlıdır. Milli güç, milli birlik demektir. Bölünmeyen, parçalanmayan hür Türkistan demektir.

Bu yolda halkımız yıllardır mücadele etmekte ve kan dökmekte. Türkistan halkı verdiği mücadelelerde ne kadar kararlı, ciddi ve düşmana karşı acımasız olduğunu dosta da, düşmana da göstermiştir.

Demek ki, bizim gücümüz birlikte olduğu için, gücümüz bölünmeyen, parçalanmayan Türkistan birliğine bağlı olduğu

için düşmanımız olan Rus Bolşevikleri bu birliği parçalama ve gücümüzü sindirme yolunu izlediler. Türkistan'da yapay (düzmece) beş Sovyet Cumhuriyeti kuruldu (Özbekistan, Kırgızistan, Kazakistan, Türkmenistan ve Tacikistan). Böylece, Türkistan beş parçaya bölündü, sınırlar da çizildi. Bunların hepsi düzmecedir. Tabii ki, bizim halkımız bunu kabûl etmedi ve buna karşı çıktı.

Moskova'nın adaletsiz siyâsetine, onların güvendiği kişiler olarak sayılan milli cumhuriyetlerin başkanları da karşı çıkmıştı.

Türkistan bağımsızlığını savunan vatanperverler, halk düşmanı ilân edildi ve sürgüne gönderildi. Ama düşmanın zulmü, silahı ve ölümler, halkın gazabını sindirmek yerine, daha da alevlendirdi. İstiklâl mücadelesi genişledi ve güçlendi. Türkistan halkı bağımsızlık yolunda ilerledi ve bunu bugün de görebiliyoruz.

"Türkistan istiklali halkımızın davasıdır." Milli Türkistan Birlik Komitesi tarafından teşkil edilen ilk kurultayda 500'den fazla vekil katıldı ve bu toplantıda mücadelemizin yönleri de belirlendi. Demek ki, bugün hareketimiz bir şahsın değil, yönetilen ve halk tarafından yürütülen bir harekettir. Bu kurultay bütün Türkistanlıları birleştiriyor ve düşmana karşı faal ve kararlı bir mücadeleye çağırıyor. Kuru sözden faaliyete, duadan harekete geçmeyi teşvik ediyor. Çünkü kuru sözle bağımsızlık elde edilemez. Boş lâf ve boş felsefe bizim için zehirdir. Toplantıdaki vekiller, bu fikre tam destek verdiler. Milli menfaat her şeyden üstündür. Bizim görevimiz milli güçleri oluşturmak ve belirlenen yolda ilerlemektir. Bu gerçeği anlamak Türkistan bağımsızlığını anlamak demektir. Türkistan'ın bağımsız olması için ilk önce içte birliği sağlamamız, dışta ise bize dost olan, hürriyetperver ve bunun için mücadele eden halklarla aynı cephede olmamız çok önemlidir.

Bizim yolumuz doğrudur ve Türkistan'da bağımsız bir devletin kurulmasına yöneliktir. "Milli Türkistan" dergisinin vazifesi bu yolda hizmet etmektir. "Yaşasın Türkistan Bağımsızlığı!"

"Bizim yol" güzel bir yoldur. Bizim gayemiz merhamet, adalet ve hürriyete dayalı Türkistan milli bağımsızlık yoludur. Bütün dünyaya dağılan Türkistanlıları sevindiren, bir yakadan baş çıkarıp, milli gurur ve itibarımızı daha da yükseltme yoludur.

Değirmen taşı altındaymış gibi düşman zulmü altında ezilen, başı dönen ve bundan dolayı da hürriyeti elinden alınan Türkistan halklarının gurur ve itibarının ayak altına alınması bağımsızlık yolunu belirlemiştir.

"Milli Türkistan", Kasım/1951, sayfa 3-7

Yaşasın, Türkistan Bağımsızlığı!

Uzak… bir yola çıkan yolcuyuz,
Bu yollarda kılavuzum yıldızdır,
Ben yurdumun pak istekli gücüyüm,
O yıldızın sönmesi gündüzdür.
Çolpan

"Milli Türkistan"ın 1952 Ağustos sayısında "Yolumuz Kesindir" başlıklı makale basılmıştı. Bu makalede şöyle denmekteydi:

"Milli Türkistan Birlik Komitesi milli istiklâl yolunda bugüne kadar nasıl kararlı olduysa, gelecekte de bu yolda ilerleyecektir. Rus emperyalistleriyle işbirliğine gidilirse, memleketimiz gerçek istiklal ve bağımsızlığa erişemez. Onun için Rus emperyalistleri ve Rus yanlılarının 20.08.51'de Stutgart, 3-7.11.51'de Wisbaden, 19-21.06.52'de Strasburg ve 10-17.10.52'de Münih gibi şehirlerde Amerika Komitesi tarafından organize edilen "Rus ve Rus olmayan halkların işbirliği" toplantılarını Milli Türkistan Birlik Komitesi reddetmiş ve katılmamıştır. Onların yürütmek istedikleri faaliyetler, Türkistan bağımsızlık hareketine zarar verecek faaliyetler olarak değerlendirilmiştir.

Milli Türkistan Birlik Komitesi hiçbir zaman Rus emperyalistleriyle işbirliği yapmaz. Çünkü milli hareketimizin esas gayesi yurdumuzu Rus istilâcılarından kurtarıp, bağımsız bir devlet kurmaktır. Bu halkımız tarafından belirlenmiş bir hedeftir. Halkımızın hareketi bağımsızlık içindir ve Türkistanlı muhacirlerin talepleri de bu doğrultudadır. Bu meseleyi muhacirlerimizden sürekli gelen mektuplar ispatlamaktadır.

Milli Türkistan Birlik Komitesi'nin Almanya, Pakistan, Suudi Arabistan ve Türkiye gibi ülkelerdeki şube ve ocaklarında da toplantılar düzenlendi ve bu toplantılarda gurbetteki Türkistanlıların istek ve taleplerinin azmi, yüreklerinde taşıdıkları arzuların gücünü ifade edici kararlar alındı. Gurbetteki Türkistanlıların yolu, öz ana yurtlarını hür ve bağımsız görme arzu ve isteklerinden ibarettir.

Derginin aynı sayısında neşredilen Dr. Al Hakim, Prof. Dr. Al Kadir ve öğretmen Ergaş Zülfi gibi isimlerin "Milli Türkistan Dergi Yönetimine" başlıklı yazıları, Z.Obid ve F. Kocaların "1500 Türkistanlının Sesi", A. Arifkoca'nın "Münih'te Şube Açıldı", E. Türkbek'in "Gerçeğin Sesi" gibi makalelerde de Türkistanlıların Milli Birlik Komitesini desteklediklerı ve hep birlikte ana Türkistan'ın bağımsızlığı için mücadele edilmesi gerektiği fikirleri dile getirilmektedir.

"Türkistan Türk Muhacirler Meclisi ve Kararları" Türkistanlıların geniş bir coğrafyaya yayılmalarına rağmen, aralarındaki birliği, ana yurdun bağımsızlığı için farklı ülkelerde bulunan şube ve ocakların faaliyetlerini gözler önüne sermektedir. Bundan dolayı, bu meclis kararlarının metnini dikkatlerinize sunuyorum:

Türkistan Türk Muhacirler Birliği'nin Meclisi ve Alınan Kararlar

"29/03/1952 tarihinde Pakistan'ın Karaçi şehrinde Türkistanlı Türk Muhacirler Birliği'nin idari yönetim ve daimi heyet üyelerinin toplantısı gerçekleştirildi. Bu meclis, Heybetullahan Efendi'nin başkanlığı altında yürütüldü.

Mecliste aşağıdaki meseleler görüşüldü:

1- Türkistan Türk Muhacirler Birliği'ni, Milli Türkistan Birliğine bağlanması.

2- Türkistan bağımsızlık mücadelesini daha da genişletmek ve güçlerimizi merkezileştirmek.

3- Rus emperyalistlerinin hareketlerine yol vermemek.

Bu meseleler üzerine Meclis Başkanı Heybetullahan yaptığı konuşmada şunlara değindi:

"Biz, Pakistan'a sığınan Türkistan muhacirleri olarak, bugün Karaçi'de Türkistan Türk Muhacirler Birliği'nin Olağan Kongresi'ni topladık. Bundan otuzbeş yıl önce Çar hükümeti yıkıldıktan sonra yurdumuzun başına yine birkaç ay içerisinde Rus egemenliği, Rus hükümeti ve onun rehberi Kerenski tarafından zorla yerleştirildi. Şimdi bunun üzerine muhakeme yapmaktayız.

Türkistan Rus hâkimiyeti altına girdiğinden beri çeşitli renge bürünen Rus inkılâbının biz Türkistanlılara gösterdiği gayrî insanî muamele ve zulümler unutulmamalı. Türkistan bağımsızlığı fikrini ileri taşıyan Türkistanlıların biricik teşkilatı Milli Türkistan Birlik Komitesi ve rehberlerimiz karşısında bölünmez Rusya hayalini kuran Kerenski ve diğer Rus teşkilatlarının yanında yer alan birkaç Türkistanlıyı sonsuza kadar nefretle kınıyoruz.

Avrupa ve Türkiye'deki muhacir ve Rusya Türkleri meseleleriyle alâkadar olan bazı daireler Pakistan, Afganistan ve diğer müslüman ülkelerdeki Türkistan muhacirlerini fikir ayrılıklarından dolayı iki gruba bölündüklerini düşünmektelerdi. Ama gerçek bu değildir. Bu ülkelere sığınan Türkistanlılar arasında yalnız Türkistan'ın bağımsızlığı fikri mevcut olup, bölünmelere yer yoktur. Biz kendimizi sadece Türkistanlı olarak biliyoruz. Aramızdaki gruplaşma haberlerini ileri süren teşkilat ve basın mensupları, meseleyi yanlış olarak açıklamaktalar. Onların bu hareketleri bize çoktan malûmdur. Bundan dolayı, Türkistan Türk Muhacirler Birliği olarak idaremizi

Milli Türkistan Birlik Komitemize bağlı olduğunu ilân etmekteyiz. Milli Türkistan Birlik Komitemiz bizleri hakkımız ve tam bağımsızlığa götürecek olan yegane teşkilât ve idare olarak biliyoruz. Komite'yi yöneten has Türkistan evlatlarını, özellikle, rehberimiz Veli Kayyum efendiyi hakiki önderimiz olarak görmekteyiz.

Çarlık zamanından başlayarak, komünizmin bugünkü devrine kadar bunların zulmü karşısında aciz kaldık, komşu ülkelere sığınmak zorunda kaldık. Türkistan bağımsızlığına düşman olan her unsuru düşman bellediğimiz gibi, hürriyetimizi elimizden alan Ruslar ve komünizmi de düşman biliyoruz. Bundan sonra hiçbir va'ade aldanmayacağız, merhum önderimiz Çokay Bey'in "Muhtariyetten İstiklâle" sözleri ve fikrini kendimize şiar edineceğiz.

Maksadımız, öz tarihi hudutlara sahip olan hür ve bağımsız Türkistan'dır. Milli Türkistan Birlik Komitesi, gayemizi taşıyan ve mücadelemizi yürüten tek ve büyük idaredir. Bu komitenin karşısındaki her teşkilâtı yurdumuz istiklâlinin düşmanı olarak göreceğiz. Bu komiteyi destekleyen ve koruyan her kişiyi ve cemiyeti dostumuz olarak değerlendireceğiz.

"Yaşasın yurdumuz Türkistan'ın hürriyeti!", diye sözünü tamamladı.

Meclis Başkanı Heybetullahan Efendi'nin konuşmasını ve diğer meseleler üzerine konuşanları dinledikten sonra meclis katılımcıları arasında yoğun müzakereler yaşandı. Bu müzakereler neticesinde aşağıdaki kararlar alındı:

1- Türkistan, Türkistan Türk milleti ve Ruslar arasında hiçbir şekilde ne coğrafî, ne ırk, ne örf-adet, ne de geleneksel ilişkiler vardır. Onun için, Türkistan Milli Birlik Komitesi Türkistan'ın tam bağımsızlığı için mücadele ilân etti ve biz bu mücadeleyi desteklemekteyiz.

2- Türkistan bağımsızlık hareketinde Türkistan Milli Birlik Komitesi rehberi Veli Kayyumhan önder ilân edilmiştir.

3- Bu harekete karşı faaliyette bulunan her kişi veya teşkilâtı hakaret olarak değerlendireceğiz ve onları şiddetle kınayacağız. Karaçi'deki "Birliğimizi" Türkistan Milli Birlik Komitemize bağlı olduğunu ilân ediyoruz.

Bu karar, Pakistan'daki Türkistan muhacirleri olağan kongresinde tayin edilen 15 kişilik heyet tarafından onaylanmıştır. Karara imza atanlar:

Türkistan Türk Muhacirler Birliği'nin Başkanı Korı Sa'dulla, Başkâtip Said H. Han, Kâtip Yardımcısı Muhammad Han;

Türkistan Türk Muhacirler Birliği Heyet Üyeleri Hacı Parpi Ata, Heybetullahan, Nur M. Bek, Hacı M. Aka, A. Can aka, Korı Han, A. Mahdum, A. H. oğlu, M.Toğa, A. Raşid, K. Can."

"Milli Türkistan", Ağustos-Kasım, 1952; s.4-5

Zulmü Işık Kesecek

Parıldayan sönük ışıksın, güçsüz,
Elin sert yeli vururs sönersin,
Yar aldatmış sevgilinin ruhu gibi
Bir "üff" diye yokluklara göçersin.
Çolpan

Veli Kayyum gönderdiği mektupların birinde şöyle yazmaktadır: "… Aramızda dört, beş hain çıkmıştır. Hatta beni öldürme girişiminde de bulundular".

Bu hainler kimdi ve Veli Kayyum'u nasıl tehdit etmekteydiler? Malûm ki, İkinci Dünya savaşı sırasında Almanya tarafından esir alınan Sovyet askerleri arasında Müslüman dinine mensup kişiler de vardı. Bunların çoğu Amerika'ya gitmekle beraber, kimileri Almanya'da kalıp, kimileri de ana vatanları Türkistan'a döndüler. Türkistan'a dönen kişilerin acı kaderini gazete, radyo ve benzeri haber kanalları sayesinde öğrendik. Vatanlarına dönüşte onları cezaevleri, Sibirya sürgünleri ve ölüm cezaları beklemekteydi. Daha sonra, Almanya'da kalanlar arasında Sovyetlere hizmet eden casusların bulunduğu da ortaya çıktı. Sibgat isimli bir Tatar da bunlar arasındaydı. Bu kişi Veli Kayyum'un itimadını kazanmış, hatta Komitenin bazı işlerini de yerine getirmekteydi. Onun asıl maksadı, Veli Kayyum'a yaklaşmak ve onu öldürmekti. Ama, sonra bunu yapmaktan vazgeçti. Vicdanı el vermedi belki ve Veli Kayyum'u öldürme plânını gerçekleştirmedi. Sibgat, bir süre Komitenin işlerini yaptı ve daha sonra kendini vurarak intihar etti. İntiharının ardında; "Kimseyle bir davam yoktur, ölüm haktır, geçmişim bana yeter" anlamında bir not bırakmıştır…

Sibgat kimlere hizmet ediyordu, neden amacından vazgeçti, neden kendi canına kıydı? Meselenin bu yanları karanlık, bunu ancak yaradanın kendisi bilir.

Ömür – Dirilik Gülü

Benim oyum mu kara?
Ya da yurt göğünde bulut,
Koyu bulut sürüsü kanlı yaş döküp ağlar?
Benim bu hasta gönlümü yine neden dağlar?
Benim kalbimde yakmak ister mi o bir ateş?
Boğuk, kısık bu gönül güçlü ateşle yanmaktadır,
Bu ateş içinde yurdun hayali canlanmaktadır…
Çolpan

Veli Kayyum, Milli Türkistan Birlik Komitesi'nin Suudi Arabistan şubesine yazdığı mektuplarda Şah İslâm Hazretleri, Salih efendilerin isimleri sıkça tekrarlanmaktadır. Bu şahıslar kimdi? Milli Türkistan Birlik Komitesi üyeleri onlara neden ve hangi hizmetleri için değer vermekteydi?

Bu konuda öncelikle, Şah İslâm Hazretleri'nden bahsedelim. Bu kişi Taşkent'in Cararık mahallesindendir. Vatanperver ve milletsever bir insandı. İleri görüşlü fikirlerini, içindeki dert ve duygularını kolaylıkla herkese anlatabilen, dinleyicilerde milli ruhu ve coşku yaratabilme kabiliyetine sahipti. Dolayısıyla, herkesi kendi etrafında toplayabilen bir kişiydi. Aynı zamanda Türk halklarının tarihini, dil ve edebiyatını seven ve bu konularda bilgi sahibi olan birisiydi Şah İslâm Hazretleri, sık sık ecdadımızın tarihine ait mühim ve eğitici olayları vatandaşlarımıza anlatırdı.

Birkaç Türkistanlı bir araya gelip sohbet etmeye başlayınca şunları söylerdi:

"Haydi, söyleyin bana, geçmişi biliyor musunuz, ecdadımızdan bizlere neler miras kaldı? Atalarımızın ruhaniyetindeki hangi faziletleri kendimize örnek almalıyız? Hangi illetlerden

bir an önce kurtulmamız gerek ki, geleceğimize engel olmasın ve genç neslin yüreğindeki ateşi söndürmesin?

Gece ve gündüz, karanlık ve aydınlık Allahın bize verdiği nimettir. Yer, gök, bunların arasındaki her şey kadir Tanrının mucizeleridir ve insana verilmiş nimettir.

Kimse bunları öz mülkü ilân edemez, atalarından kalan miras gibi evin bir köşesinde saklayamaz. Bunların çoğu bütün insanlığa aittir ve herkes, her bir topluluk sadece kendine ait olanı sahiplenmesi lâzım. Başkasının hakkına tecavüz etmemek, kendine ait olanı korumak ve iyi muhafaza edebilmek en önemli görevlerdendir.

Allahın verdiği doyurucu, bereketlidir, insanın verdiği minnet dolu ve geçicidir. Atalarımızdan, büyüklerimizden bize miras kalan birlik, mertlik, cömertlik, sevgidir ve ana vatandır."

Şairin dediği gibi:

Atalardan hatıra olarak ne kaldı?
Tarih kaldı, hürriyete yol kaldı.
Halk ağzında destan, deyim, şiir kaldı,
Ömrü sönmez nesil kaldı, el kaldı,
Millet gururu olarak görkemli dil kaldı.

Şah İslâm Hazretleri'nin sohbetleri insanın gönlüne sıcaklık, aydınlık ve umut verirdi. Bu kişinin çocukları da babalarına ait hususları devam ettirdiler. Oğlu Şah Abdurahim, Suudi Arabistan'daki maddî ve manevî yönden zengin olan yurttaşlarımızdan biriydi. Şah Abdurahim çok kişiye yardım eli uzatmış, özellikle, Afganistan Özbeklerine çok yardımları dokunmuş, milletsever bir aydın bir kimseydi.

Salih Efendi, çok temiz, içi dışı bir olan bir insandı. Her zaman insanî faziletlerden, insanı kendini tanıması ve geliştirmesi

gerekliliğinden bahsederdi. "İnsan dediğin, yaratıcı olmalı, yoksa onun varlığı bir hiçtir. İnsan kendi yanlışlarını görebilmeli, onları bertaraf etmeli. Tövbe etmeyen insan insan sayılır mı? Elinin, yurdunun tarihini bilmeyen kimse evlatlârına doğru yol gösterebilir mi?" derdi.

Salih Efendi'nin bu samimi sözleri hep aklımdadır. Gerçeği söyleyen sözlerin ömrü sonsuz olurmuş. Söz insanı yükseltir, saygı, sevgi ve mertebe kazandırır dedikleri bu olmalı, herhalde. Salih Efendi'nin hayat yolu buna örnektir.

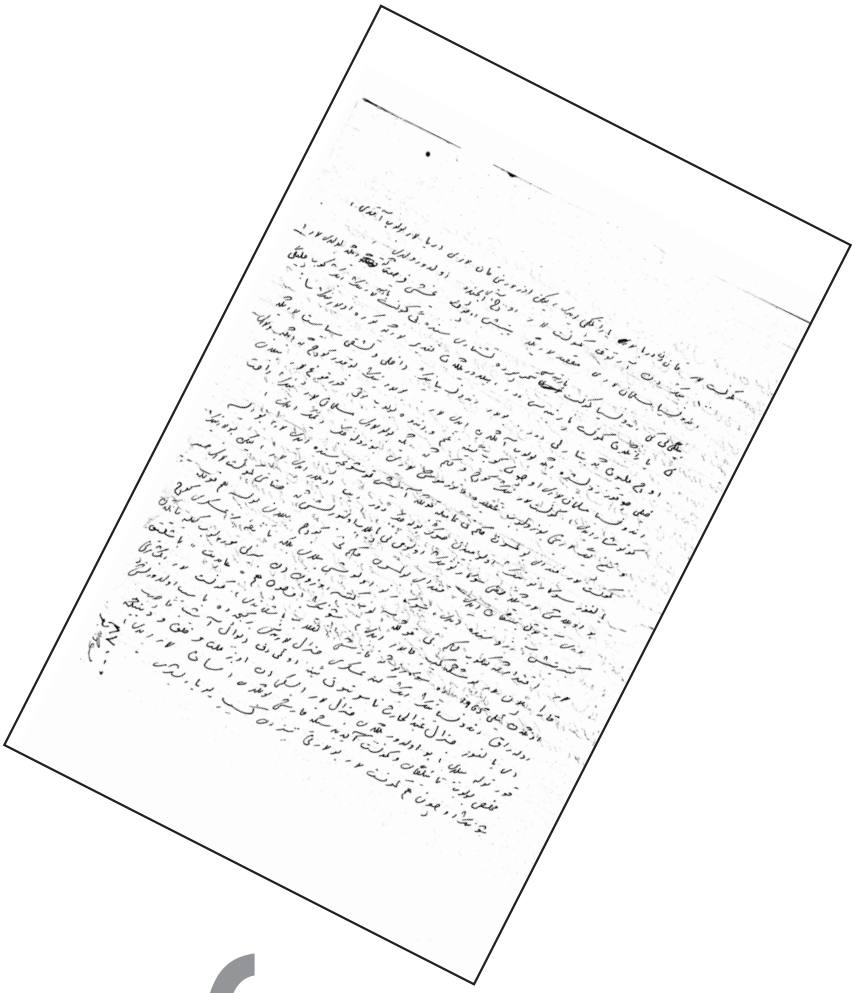

1954 Mektupları

Parıldayan sönük ışıksın, güçsüz,
Elin sert yeli vurursa sönersin,
Yar aldatmış sevgilinin ruhu gibi
Bir "üff" diye yokluklara göçersin.

Çolpan

Veli Kayyum'dan Zuhuriddin Abid'e*

07/01/1954

Değerli, Zuhuriddin Efendi,

Kalpten selâmlıyorum. Çoktandır size mektup yazamadım. İşler çok yoğun. Yoldan yeni geldim ama iki gün sonra yine milli işler peşinde yola koyulacağım.

Bu ay sonunda büyük ülkelerin liderleri, Rusların vekiliyle Berlin'de bir toplantı düzenleyecekler. Tabii ki, biz bu toplantıdan bizler bir şey bekleyemeyiz. Bizim hareketimizin asıl hedefi Türkistan'ın bağımsızlığı olduğundan, her ne kadar dostlarımız çok olsa da, milli mücadelemizi kendi gücümüz ve fedakârlığımız sayesinde yürütmekteyiz. Bu mücadelede siz yurttaşlarımız bizleri yalnız bırakmadınız, destek ve fedakârlığınızı esirgemediniz ve her an yardıma hazır oldunuz. İşlerimiz gün geçtikçe gelişmekte ve hareketimiz de güçlenmektedir. Topladığınız maddî yardımlar, milli işlere, zekâtlar, şeriat gereği, öksüzlere, özürlülere ve işsizlere taksim ediliyor ve edilecek. Yakında, Güney Almanya'da yurttaşlarımızla bir toplantı düzenledik. Oradaki yurttaşlar selâm ve teşekkürlerini size iletmemi rica ettiler. Lütfen, onların bu selâmlarını

---

* Yurttaşlarımızın en önemli gayeleri, bağımsızlığa erme yolundaki mücadeleleri çok zor şartlar altında sürmekteydi. Veli Kayyum ve Baymirza Hayit'in yazdıkları her mektup ve yaptıkları konuşmalarda hepimize sabır diler ve umudumuzu yitirmememizi söylerlerdi. Çünkü büyük işler kolay elde edilmiyordu. Onun için Milli Komitemizin ve nice fedailerimizin milletimizin hürriyeti ve yurdumuzun bağımsızlığı yolunda yaptıkları hizmetler, maddî- manevî yardımları, yurttaşlarımız ve evlatlarımız tarafından hep hatırlanacak ve unutulmayacaktır. Bütün bu hizmetler, tarih sayfalarına altın harflerle yazılacaktır. Aşağıdaki mektup, yapılan bu hizmetleri ortaya koymaktadır.

(İsmailcan Aka, Abdulhacı Ata, Muhammad Rizahan, Nabican) yurttaşlarımıza iletiniz. Umman'da neşredilen mecmuamız (Arapçası) için de masraflar büyüktür. Bir nüshası için 100 riyal gerekiyor. Bunun dışında, idarî işler için de harcamalar mevcut. Bilirsiniz, "Milli Türkistan"ın 4 nüshasını neşretmekteyiz. Bu demek oluyor ki, 100x4= 400 riyal. Aboneler, abone bedellerini zamanında ve düzenli olarak yatırsalar çok iyi olurdu. Bunun dışında, komite şubeleri için veya genel olarak milli işler için her ay birkaç bin riyal gerekmektedir. Şimdiye kadar hep yurttaşlarımızın yaptığı yardımlar sayesinde işlerimizi yürüttük. Vaziyet gittikçe ağırlaşmaktadır. Onun için, eğer imkânı varsa, yardım kampanyaları oluşturunuz. Ama Cidde'deki yurttaşlarımıza çok ağır olmayacak şekilde yapılması gerekir.

Lütfen, siz, Altınhan Töre, İshakbek, Şailham, İbni Yamin Kari, Hakimcan Bey, Mirza Abdukarim, Akbar Mahdum, Abdulsamet Hacı, Amrullah Samarkandi ve burada isimlerini tek tek sayamadığım diğer büyüklerimize müracaat edin, danışın. Belki onların yardım ve gözetimi altında bu yardımlar oluşturulabilir. Bu yardım kampanyaları Türkiye ve diğer ülkelerde de başladı, yardımlar gelmektedir. Şimdi mücadele zamanıdır. Bundan faydalanmamız gerekir. Her bir yurttaş vatanı ve halkı için fedakârlığını gösterecektir diye umuyorum. Sizin fedakârlığınız halkımızı hürriyete götürecektir. Her bir Türkistanlı bu zamana kadar üzerine düşen görevi layıkıyla yapmıştır. Dinî, ilmî ve siyâsî önderlerimiz ve bütün Türkistanlıların vatan uğrunda yaptıkları hizmetler tarih sayfalarına geçecektir. Sizlerin fedakârlığını analar, atalar, kardeşler ve evlâtlar hiç unutmayacaktır. Onlar sizinle birlikte Türkistan için mücadele etmekteler. Onlar gözlerinizin içine bakmaktadır. Yurttaşlarımıza bu mektubu okuyunuz ve onlara teşekkür ve minnettarlığımı iletiniz, lütfen. Yardım kampanyaları siz

tarafından açılacaksa, elbette yurttaşlarımızın durumuna ve imkânlarına göre hareket edilmeli. Bu konuda büyüklerimizin fikirlerini alınız ve kısa zamanda bana bilgi veriniz, lütfen.

Kendinize ait yazmış olduğunuz meseleyi elan düşünmekteyim. Size ayrıca yazacağım. Eğer elinizde toplanan paralardan biraz varsa, Tolkun ile Murathan'a 25-30 dolar gönderirseniz iyi olur. Arapça dergimizin yeni sayısı çıktı. Postayla göndermek için paramız yetmedi. Yukarıda yazdığım gibi, bu (Arapça sayısı için 1000 riyal göndermiştik) 85-86 sayılar için yetişmedi. Eğer imkân varsa, yukarıdaki ricamızı yerine getirebilirseniz, pek makbule geçer. Bu konuda Tolkun Efendi'ye de yazdım.

Dünyadaki vaziyet günden güne değişmektedir. Bu da sizce malûmdur. Gençlerimizi büyük vazifeler beklemekte. Hazır olmamız lâzım. Gençlerimiz eğitilmeli ve bilgileri arttırmalı. İki güç (silah) birleşince, milli meselelere hizmet edecek güçlü kişileri yetiştiririz. Bu konuda size daha yazacağım.

Yurttaşlarımızın durumu nasıl? Cidde'deki yurttaşlarımıza yardım edilmekte mi? Kalbimin sel taşkınında kalan ve bütün diğer yurttaşların kalbiyle birlikte attığını iletmişsinizdir.

Mekke'deki "Milli Türkistan" mektebi devam etmekte midir? Porso Hoca Efendi'nin durumu nasıl?

Veli Kayyum

Baymirza Hayid'den, Zuhuriddin Abid'e*

21/01/1954, Porz-Vethoven.

Değerli, Zuhuriddin Bey,

Ata, size yazdığı mektupta milli hareketimizi desteklemek için maddî yardıma ihtiyaç olduğundan ve bunu yurttaşlarımızın durumunu göz önünde bulundurarak yapılması gerektiğinden de bahsetmişti. Eğer para toplanacaksa, bu şekilde hareket edilmesi gerekir. Para toplayacağız diye yurttaşlarımızı kendimizden uzaklaştırmamalıyız, imkânları yoksa buna zorlamamalıyız. Yurttaşlarımızın durumu size malûmdur. Bu meselede dikkatli hareket etmek gerekir.

Yeni ev yapmışsınız, çok sevindim. Allah sizlere bu evde mutluluk versin.

İnşallah, Ata da önümüzdeki sene oralara gelebilir. Bu meseleyi halletmeye çalışacağız. Bu konudaki endişem şundan ibarettir: Atamız Suudi Arabistan hükümetinin misafiri olarak gelmeyecekse, bu teşrif ve Atamız bazı kimseler tarafından önemsenmeyebilir. Dolayısıyla, bu konuyu hep birlikte değerlendirmemiz gerekir. Dostlarımızın çoğu bu teşrifin resmî olarak gerçekleşmesinin taraftarıdır. Bu meseleyi düşünmek için daha zamanımız var.

… Komitedeki maddî durumun ağırlaşması, Avrupa'daki hayatın da bu şekilde gelişmesi, milli hareketimizi ve kendi

* Buradaki mektubun içeriği bir öncekini desteklemektedir. Burada da yapılacak işler için lüzûmlu olan harcamalar hakkında bahsedilmektedir. Maddî yardım toplanırken, gönüllülük esasına dayanması özellikle vurgulanmaktadır. Zira, yurttaşlarımızın bizden (Teşkilât) soğumamasına azami hassasiyet göstermemiz tavsiye edilmektedir. Diğer taraftan bunca zorluklar içinde Baymirza Hayit'in Abdulla Kadiri'nin "Geçen Günler" romanının basımı ve dağıtımı için uğraşmakta olduğunu görmekteyiz.

geçimimizi sürdürebilmemiz için birtakım adımlar atılmasını gerektirecek gibi gözüküyor.

Peşaver'den "Geçen Günler (Ötken Günler)" romanını getirdim. Basım için 12000 riyal gerekiyormuş. Fotokopi çekecek olursak, kitap eskimiş olduğu için okunması zor olacak. "Ne yapsak acaba?", diye düşünüyoruz.

Geçimimi ve Komite işlerini de eğer kolaylaştıracaksa, ticaretle uğraşmayı düşünüyorum. İlim alanında bunu yapmak çok zordur. Bu benim şahsi fikrim, kimseye bahsetmeyiniz, lütfen.

Maksadım tüccarlık değil, belki bu iş sayesinde milli ve şahsî işleri yola koyabilirim. Bu meseleyi tekrar görüşeceğiz, çünkü bu sadece bir hayaldir. Doğudaki (kendi kişilerimiz) ve Almanya'daki tüccarlar sayesinde bunu yapabiliriz, belki.

Her zaman sizi saygıyla hatırlayan,

Baymirza Hayit

Veli Kayyum'dan Zuhuriddin Abid'e*

09/02/1954

Değerli, Zuhuriddin Erkin,

Merhaba. Milli işlerle çok meşgul olduğum için size yazamadım. Komite olarak bağımsız halkların hükümet yöneticilerine milli davamızı tanıtan bildiriler hazırlayıp gönderdik. Berlin'de Batı ülkeleri vekilleri ve Rus vekillerin toplantısı gerçekleşmektedir.

Gönderilen bu bildirilerde Ruslarla yapılan herhangi bir anlaşmanın Türkistan halkı ve diğer ezilen halklara karşı olacağını bildirdik. Ruslarla hiçbir anlaşma yapılamayacağını da belirttik.

Birkaç gün sonra yine Münih'e gideceğim. Orada büyük bir kurultay gerçekleşecek ve bu etkinlikte ben Türkistan milli davası hakkında konuşacağım.

Taif valisi (emiri) buraya geldiğinde, Hayit'le hemen onu ziyaret ettik. Her zaman hizmetine hazır olduğumuzu bildirdik. Biraz rahatsız olduğu için davetimi kabul etmedi. İyileşince evime davet etmeyi düşünüyorum.

Doğu (Orta Doğu) halklarıyla bağlantıda olmamız iyidir. Batı ve Doğu halklarının resmî vekilleriyle görüşmeler gerçekleştirmekteyim. İran basınında Türkistan meselesine yer verilmekte olup, hatta bir gazetede dergimizin kapağı bile basıldı. Güney Afrika basını da Türkistan hakkında yazılar neşretmektedir. Benim "Milli Türkistan"'da çıkan makalelerimi aynen basmaktalar.

---

* Veli Kayyum, Türkistan davasını birçok uluslararası toplantılarda duyurmuştu. Türkistanlılar bu davada yalnız olmadığımızı, bizleri destekleyen dostlarımız olduğunu bilmekteydi.

Vasıl Efendi sizin oralara gelmiş ve 2 milyon Türkistanlıyı temsil ettiğini bildirerek kral hazretleriyle görüşmek istemiş. Bu nasıl bir durum? Bu konuda sizden açıklama beklemekteyim.

Okul meselesi: eğitim almak, tabii ki gereklidir. Eğer değerli ve şefkatli valideniz ve ağabeyiniz tasvip ederse, gençken ilim ve meslek sahibi olmak geleceğiniz ve saadetiniz için gereklidir.

… Eğer siz orta veya yüksek eğitim almak istiyorsanız, en az 3-4 sene bir okulda eğitim görmeniz ve ortaöğretimi tamamladığınıza dair bir belge almanız gerekecek. Ancak ondan sonra yüksek öğretim veya meslek okullarına başvurabilirsiniz. Burada da en az 3 sene tahsil almanız gerekecek. Bütün bunları yaparsanız bir alanda uzman olarak yetişebilirsiniz.

Mühendis veya hekim olmak için 8-9 sene lâzım. Bunu yapabilmek için imkânlar yoksa meslek okulunda da tahsil alabilirsiniz. Belki burada 1,5-2 senede bir meslek sahibi olunabilir (araba, radyo, elektrik ustası, v.s. gibi). Bu konuda tekrar sizi bilgilendirebiliriz. Bunun için önce Almancayı öğrenmeniz lazım. 6-8 ay civarında dil öğreneceksiniz. Bu süre içerisinde fikirlerinizi Almanca ifade etmeyi öğrenebilirsiniz. Tabii ki, dili çabuk öğrenip okulu bitirmek kişinin kabiliyeti ve isteğine bağlı bir şeydir. Bunları başarabilecek kabiliyetinizin olduğuna inanıyorum. Bu gece gündüz çalışmayı gerektirecek ki, siz çalışkan birisiniz.

Sizin için her türlü yardıma hazırız. Buraya gelmek için gereken evraklar ve mevcut sorun hakkında bizleri hemen bilgilendiriniz.

Altınhan Töre'ye hassaten selâmlarımı yolluyorum.

Veli Kayyum

Veli Kayyum'dan Zuhuriddin Abid'e*

01/03/1954

Değerli, Erkin Efendi,

Murathan sizin tarafa veya Cidde'ye taşınırsa, iş bulup çalışırsa geçinebilecek mi? Şimdi olduğu gibi milli işlere de devam edecektir. Almanya'da iş bulmak zordur.

Murathan bilgili birisi, muhasebe işlerinden de anlıyor. Size malum, kendisi dergimizin (C) sayılarıyla meşgul olagelmektedir. Çok akıllı biridir. Gönderdiğiniz 30 doları aldı. Dergi masrafları için.

"Milli Türkistan"ın 88. (D) sayısı basılmakta. Çıkınca size göndereceğim. 85.-86. (C, Arapça, 70 sayfalık) sayılar da çıkmıştı, almış olmalısınız. Masrafı 1900 riyal oldu.

Mecmualarımızın masrafları çoktur. Bu konuda daha önce yazmıştım. Maddi yardım konusundaki çabalarınızdan dolayı size teşekkür ederim.

Naim Efendi de Medine'de yardım toplama işine girişti. 500 Riyal gönderdi. Ama oradaki şartlar ve yurttaşların vaziyeti ağırmış. Hiçbir yurttaşımın ağır vaziyette olmasını istemem. Yardımı imkânı olanlar verseler daha iyi olur.

Size ve yurttaşlarıma sağlık ve sıhhat dilekleriyle,

Veli Kayyum

---

* Vatanımızın bağımsızlığı, yurttaşlarımızın sıcak bir özü her zaman bizi yüreklendirmiş ve yeni işlere sürüklemişti.

Veli Kayyum'dan Zuhuriddin Abid'e*

24/03/1954

Değerli, Zuhuriddin Efendi,

Şah İlham adından gönderdiğiniz 100 dolar bize ulaştı, milli işlere harcanacaktır, çok teşekkürler. Yine sizin gönderdiğiniz 525 doları da aldık. Yurttaşlarımızın fedakârlıkları büyüktür. Herkese teşekkürlerimizi iletiniz.

Zekat olarak gönderilen paralar, tabi ki, bu yolda harcanacak. Bu konuda konuşmuştuk. Yurttaşlarımız yardıma muhtaç olanlar hakkında bilgi ve resimlerini istemişler. Bu zamnada o yurttaşlarımızın bilgilerini ve resimlerini vermek uygun değil.

Güney Almanya'da Traunstayn şehri yakınlarında bir bacağı olmayan askerimiz ikâmet etmekte, aylık sadece 50 Riyal almaktadır. Bu parayla geçinmesi ve ev kirasını karşılaması mümkün değil. Her ay en az 200 riyal'a ihtiyacı vardır.

Yine bunun dışında, hastahanede yatmakta olan genç askerlerimiz vardır. Her birinin aylık masrafı 40-50 Riyaldır. Savaş sırasında yaralananlar da var. Bugüne kadar onlara komitemiz yardım etti. Komite çalışanları her ay kendi paralarının bir kısmını yardım için ayırmaktalar.

Buralarda varlıklı yurttaşlarımız bulunmamaktadır. Çoğu geçimlerini sağlamak için fabrikalarda işçi olarak çalışmaktadır. Vaziyet her ne kadar ağır olsa da, milli işleri desteklemekteyiz, hatta talebelerimizin ihtiyaçlarını da karşılamaktayız.

---

* Zekât için toplanan paraların hangi maksada matuf harcandığı bu mektupta açıklanmaktadır. Bunlar, zor durumda olanlar ve özürlülerin az olsa da müşküllerini hafifletmek için harcanmaktaydı. Aramızda başkaların hakkına, özellikle dul ve öksüzlerin hakkına ihanet eden olmamıştı.

İktisadi vaziyetin ağırlaşması Komite'nin maddî meselelerini de etkilemekte. Bugüne kadar milli davamızı dünyanın çeşitli bölgelerinde yaşayan yurttaşlarımızın yardımları ve fedakarlıkları sayesinde yürüttük.

Sağlık dilekleriyle,

Veli Kayyum

Veli Kayyum'dan Zuhuriddin Abid'e*

02/05/1954

Değerli Erkin Efendi,

Lütfen, bütün yurttaşlarıma selâm ve saygılarımı iletiniz. Gönderdiğiniz mektupları aldım. Size hemen cevap veremedim, özrümü kabul ediniz. Büyük bir konferansa katıldım, daha yeni döndüm. Batı ülkelerin vekilleri Kiev'de Ruslarla konferans düzenlemektedir. Bu vekillere Türkistan halkının milli davası hakkında bildiri hazırlamaktayız. Yoğunluktan dolayı bu kısa mektubu siz yazmaktayım.

Doğu halklarının vekilleri de çeşitli toplantılar düzenlemekteler. Onlara da bildiri hazırlamaktayım. Gönderdiğiniz paraları aldım. "Milli Türkistan"ın 89 (D) sayısında ilân edilecektir. Kadınlar hakkında yazdığınız makaleyi okudum, o da basılmakta. Onların yaptıkları gerçekten büyük bir fedakârlıktır. Çok sevindim.

Rus yanlıları, Zeki Velidi rehberliğinde Ruslarla işbirliği konusunda anlaşmışlardı. Onlar tekrar harekete geçecekler. Dikkatli olmamız gerekir. Onların yapacakları size de malûmdur. Bunlardan birkaçının çeşitli maskeler altında milli hareketimizi güçsüzleştirmek maksadıyla harekete geçtiği hakkında malûmat aldım. "Millet" (Pakistan) gazetesinde makalesi basılan kişi de bunlarla aynı yoldadır. Bunlara karşı olan tepkilerini yurttaşlarımız (özellikle Türkiyedekiler) bana yazarak bildirdiler. Rus yandaşlarının bize karşı harekete geçtikleri

* Veli Kayyum, bu mektubunda kadınlarımızın fedakârlıklarından bahsetmekte. Aynı zamanda davamıza karşı olan güç ve hareketlere de değinmektedir.

belli. Biz de herkese gereken cevabı vermekteyiz. Dünyadaki düzen değişmekte, Ruslara karşı olan hareket güçlenmektedir.

"Kim ki, Kızıllar, Beyaz Ruslarla birlik olursa, Türkistan için zarar getirir ve Türkistan hainidir!", diye karar çıkarmıştınız. Bu sözler hâlâ gücünü korumakta ve caridir. Bağımsızlık yolunda sesimiz yüksektir! Bağımsız halklar bizi desteklemektedir. Hatta Endonezya'nın bazı siyâsî simalarından da mektup aldım. Onlar da "Milli Türkistan"daki makaleleri çevirip, kendi basın organlarında neşretmekteler. Bugünlerde siyasi konuşmalar çoğaldığı için hep yollardayım.

Irak'ta da bir şubemiz açıldı.

Size ve ailenize saadet dileğiyle,

Veli Kayyum

Baymirza Hayit'den Zuhuriddin Abid'e*

03/06/1954, Porz-Vesthoven

Değerli ve Sevgili Yurttaşım Zuhuriddin Bey,

Dünyadaki vaziyet ve milli meselelerimiz yönünde yapılacak işler hakkında fikir alışverişi niyetiyle bu mektubu yazmaktayım. Berlin'deki konferans dünyadaki vaziyetin ne kadar ağır olduğunu bir defa daha gösterdi. Demokratik devletler, Sovyet hükümetiyle anlaşamadığı gibi, komünizmin bütün oyunlarını da ifşa ettiler.

Batı ülkeleri Sovyetlerin karşısında boşa zaman harcamayacaklar. Onlar da her yönde hazırlık yapmaktalar. Çerçil ve Eyzenhauer'in buluşmaları, Türkiye'nin Orta Doğudaki etkisini güçlendirme durumları, vaziyetin ne kadar ciddi olduğunu göstermektedir. Sovyet tehlikesi gün geçtikçe artmaktadır.

Dünyadaki vaziyetin savaşa doğru sürüklenmesi bizim önümüzde de yeni vazifeler yaratmaktadır. Bizim amacımız, zamanı geldiğinde harekete geçmek ve Türkistan'ın bağımsızlığını elde etmektir. Bundan dolayı, işlerimiz gittikçe yoğunlaşmaktadır.

Amerika'dan Almanya'ya gelen komisyon, bu ayın yirmisinden otuzuna kadar demir perde gerisindeki halkların durumunu ele aldı. Biz de derdimizi Amerikan medyası üzerinden duyurmaya çalıştık. Sovyet siyasetinin Türkistan'daki etkileri,

* Baymirza Hayit, savaş ve esir düşme gibi sebeplerden dolayı çeşitli ülkelere dağılmış gurbetteki yurttaşlarımız ve onların akrabalarını bulmak için çok çaba sarf etmiştir. Sürgün edilen kişilerin evlâtları veya yakınları Sovyet zulmüne maruz kalmadan, öz vatanında yaşayabilmek için isimlerini değiştirmek zorunda kaldıklarından, bu durum işleri zorlaştırmaktaydı.

getirdiği felâketler, Ruslaştırma siyaseti, dinsizleştirme gibi konularda belgeler hazırlayıp sunduk.

Umarız, bütün bu yazdıklarımız Türkistan meselesinin çözülmesine az olsa da katkı sağlayacaktır.

Şimdiki devir her an hazırlıklı olmamızı gerektirmektedir. Yarının ne getireceğini şimdiden kestirmek zordur. Onun için biz milli işlerimizi geliştirmek ve mücadelemizi devam ettirmemiz gerekir. Komitemiz çalışmalarını durmadan sürdürmektedir. Sizlerle de görüşmemiz lâzım. Mektuplarda her şeyi yazamayız.

Ayrıca, işler daha da ciddileşecekse, görüşüp, milli meseleleri konuşmak da zorlaşacak. Sizlerle görüşmek için bir program hazırlamaktayız. Bu konuyu daha ataya açmadık. Bu program hazır olmadan onu meşgul etmek istemiyorum.

İlk önce sizlerle bu konuyu görüşmem gerekir. Bu program aşağıdakilerden ibaret:

1. Rehberimiz sizleri ziyaret edecek.
2. Oradaki yurttaşlara Türkistan meselesini aydınlatacak konuşmalar gerçekleştirecek.
3. Bu ziyaret İslâm ülkelerinde Türkistan meselesine daha fazla dikkat çekmeyi de hedeflemektedir.
4. Sizlerin atamızla tanışması için imkân yaratmak.
5. Atamızla birlikte Mekke ve Medine gibi kutsal topraklarda Allah'tan yurdumuzun bağımsızlığı için dua etmek.

Bu programı gerçekleştirmenin önündeki en büyük engel maddî meseledir. Atamıza kendi hesabından gitmeyi teklif ettiğimiz takdirde, o da yanlış olur. Komite hesabından almak zor olabilir, çünkü bu hesaptaki az olan para miktarını hemen harcamamız yanlıştır. Yine ağırlık yurttaşlarımızın omzuna düşmektedir.

Aşağıdaki birkaç soruyu hemen cevaplayıp, mektup yazmanızı istiyorum. Sorduklarım hakkında etrafınızdaki yurttaşlara danışın.

1. Atamız için Duesseldorf-İstanbul-Beyrut-Cidde ve Duesseldorf'a geri dönüş uçak biletinin parasını gönderebilir misiniz?
2. Kalacak yer temin edebilir misiniz? Cidde ve Mekke'de otelde yer ayırtmak gerekir, Atamız Taif'te sizde kalabilir. Bu harcamaları nasıl karşılayabiliriz?
3. Atamızın ne zaman gelmesi uygun olur? Biraz rahatsız, hava durumunun iyi olduğu zamanı seçmekte fayda vardır.

Bu soruların cevabını sizden aldıktan sonra, ben Komite çalışanları tarafından atamıza teklifi sunacağım.

…Atamızın oralara gelmesi siyâsî açıdan önem taşımaktadır. Bu ziyaret esnasında hem batı ülkelerinin, hem de Rusların gözü onun üzerinde olacağından, bütün bunları dikkate alarak, hareket etmemiz gerekmektedir.

Saygı ve sevgilerle,

Baymirza Hayit

Baymirza Hayit'den Zuhuriddin Abid'e*

21/06/1954, Porz-Vesthoven

Değerli Dostum ve Kıymetli Yurttaşım Zuhriddin Bey,

Ramazan Bayramı münasebetiyle yazdığınız mektubu aldım ve çok sevindim. Uzakta olsanız da, gönlünüze yakın tutup hatırladığınız için çok teşekkür ederim.

Suudi Arabistan'da olduğum zaman birkaç yurttaşımız yakınlarını aradığını arz etmişti. Ben onların isimlerini alıp, bu konuda araştırma yapacağıma dair söz vermiştim. Bu konuda sizi bilgilendirmek istedim. Vaziyet aşağıdaki gibidir:

1. Almanya'ya dönünce, Berlin'deki merkezi idareye mektup yazıp (11.12.54), aranan kişilerin isimlerini bildirdik. Burada bütün askerlerin listesi vardır. Bu idareden 06.05.54 tarihinde bize bir mektup geldi. Bu mektupta aradığımız kişiler hakkında hiçbir bilgiye sahip olmadıkları bildiriliyordu. Bu yazılar komitemizin arşivinde saklanmaktadır.
2. Yurttaşlarımızın bulunduğu ülkelerdeki şubelere ve temsilcilerimize de bu konuda yazılar gönderdik. Oralardaki yurttaşlarımız da aranan kişileri tanımadıklarına dair bilgi verdiler.
3. Bu yılki Ramazan Bayramı etkinliği Münih'te gerçekleşti. Bu toplantıda da bu konu üzerinde duruldu, lâkin bir sonuç alınamadı.
4. Yurttaşlarımızın çoğu esir alındıklarında, isimlerini değiştirmişlerdi. Ayrıca, vatandayken, Sovyet zulmünden

* Bağımsızlık uğruna verilen mücadelede ne gibi zorluklarla karşılaşıldığı bu mektupta az olsa da aydınlatılmaktadır.

kurtulma amacıyla da isim değiştirenler çok oldu. Bu sebeplerden dolayı aranan kimseleri bulmak zorlaşmaktadır. Komite listelerinde de aranan isimlerin kaydı yoktur.

5. Suudi Arabistan'daki yurttaşlarımızın bu konudaki isteklerini değerlendirmek için başka çarelere de başvuracağız ve aramaya devam edeceğiz.
6. Şimdiye kadar olan çabalarımızdan bir sonuç alamadığımız için, yurttaşlarımızı daha fazla beklenti içinde bırakmamak maksadıyla şimdilik bu işi sonlandırdık sayacağız.

Sizden bir ricam olacak. Bu bilgileri o taraftaki yurttaşlara iletmenizi rica ediyorum. 6 maddelik bu haberi kısa zamanda Cidde'deki Sait Muzaffarhan veya Ahmetali, Medine'deki Muhammet Naim Samarkandi, Mekke'deki Abdugaffar veya Şah İlham Efendilere iletmeniz gerekecek. Bu üç mektubun her birinden kopya alıp, kayda geçirmenizi isteyeceğim. Bir müddet sonra Komite bu konuyla ilgilenmedi veya bir haber vermedi gibi şikayetler önlenmeli.

Ramazan ayı bitmeden Murathan da yanınıza gelmiş olacak. Kendisi hakiki bir milliyetçi, fedakâr ve sadık arkadaşımızdır. Arap ülkelerinde onun bize çok hizmetleri oldu. Maddi durumdan dolayı sizin tarafa taşınmasına karar verildi. Bu konuda Ata size çok yazmıştı. Onu bir kardeşiniz gibi karşılayınız, lütfen. Çalışkan birisidir. Kalbi temiz bir yiğittir. Milli işlerimizde sizlere çok yardımcı olacaktır.

Abdülhamit Mahdum gelince, onu da milli işlerin içine çekmek lâzımdır. Ona milletini ve yurttaşlarını unutanları bu dünyada neler bekleyeceğini hatırlatırsanız iyi olur sanırım.

Bizim sağlığımız iyidir. İşlere devam etmekteyim. Sizleri özledim. Biriniz bu tarafa gelmiyor da. Şah İlham Efendi

İstanbul'a kadar gelmiş ama bu taraflara gelmedi. Üzüldük. Belki imkân olmamıştır.

Önceki mektubumda Sait Muzaffarhan ve Ahmetaliler'den çoktan haber alamadığımızı yazmıştım. Bu konuda da bir şey yazmadınız. Umarım, onlar da iyidir.

Sizi büyük sevgi ve saygıyla anan,

Baymirza Hayit

Veli Kayyum'dan Zuhuriddin Abid'e

01/08/1954

Değerli Erkin Efendi,

Son aylarda dünyadaki vaziyet yine değişti. Batı ülkeleri aldatıldıklarını ve büyük tehlike altında olduklarını artık hissetmekteler. Onun için Ağustos ayında toplantılar düzenleyip, müdafaa çarelerini görüşmekteler. Avrupalıların müdafaası için Amerika'dan da büyük ölçüde silâh desteği gelmektedir. Ceneva şehrinde düzenlenen toplantılar zaman kazanma amaçlıydı. Bunu kızıllar da, hür halklar da bilmektedir.

Demek, her bir millet, her bir halk bu değişimlere karşı hazırlıklı olması gerekir. Türkistan istiklâlcileri de fırsatı kaçırmamak için hazır olmalıdır.

Siz ve sizin gibi yurttaşlarımızın teşebbüsü ve fedakârlığı sayesinde milli birlik elde edilmektedir. Fedakârlık ve sadakat içinde faaliyet yürütmek her Türkistanlı istiklâlcinin borcudur. Çünkü Türkistan'ın bağımsızlığı ancak mücadele, çaba, fedakârlık ve sabırla elde edilebilecektir. Bu mücadeleyi bağımsız halklar yaşadı. Bizim gibi bağımsızlık için mücadele eden halklar da şu an yaşamaktadır. Sizler de bu mücadeleye hizmet etmektesiniz. Mücadeleyi sürdüren sadece Türkistanlılar değil, başka halklar da vardır. Onların yayınlarında devamlı Türkistan hakkında makaleler basılmakta.

Bütün gayret ve hizmetleriniz için hepinize teşekkür ediyorum.

Saygılarla,

Veli Kayyum

Baymirza Hayit'den Zuhuriddin Abid'e*

03/08/1954

Değerli Zuhriddin Bey,

12.07 ve 29.07.1954 tarihlerinde yazdığınız mektupları aldım. Okuyunca, çok sevindim. Yurttaşlarımızın selâmları için de çok teşekkür ederim.

Ata'nın teşrifi hakkındaki samimi düşüncelerinizi inceledim. Fikirleriniz çok doğrudur. Ben de size katılıyorum. Atanın teşrifi için gereken yolları öğrendim. Ona göre hareket edeceğim.

Ata'nın orada hükümet davetlisi olarak bulunması hakkında küçük bir açıklamam olacak. Başkalardan saygı bekliyorsak, ilk önce, biz kendimize saygı duymalıyız. Ancak o zaman bize başkaları saygı duyar. Dünyadaki hiçbir halkın önderi, başka bir devletin adamına gidip beni davet ediniz demez. Özellikle, bir muhacir teşkilatın önderi bunu yapmayacaktır. Kendimizden örnek alalım. Ne zaman Türkistan'daki büyüklerden biri Hindistan'dan gelen göçmene veya onların önderine gidip sizi davet ediyoruz demiş ki, şimdi gidip biz ricada bulunalım? Fikrimce, bu yöndeki düşüncelerden uzak durmalıyız.

Tabii ki, Ata Suudi Arabistan'a gizli veya kaçak gitmeyecek. Resmi vizeyle gidecektir. Oraya vardığında, nezaketen oranın büyüklerini ziyaret edecektir. Böylece, bu teşrif resmî olarak görülecektir. Bunun dışında, sizin, şah İlham ve Sait

* Atanın (Veli Kayyum) bize teşrifi konusundaki görüşmelerde Baymirza Hayit'in uluslararası ilişkiler ve resmi görüşmeler hakkındaki geniş bilgisi olduğu anlaşılmaktadır.

Muzaffarhan Efendilerin fikirlerini de dikkate alıp bir yol bulmaya çalışacağım.

Murathan dostumuz da yanınıza varmıştır. O kişi yakın dostumuzdur ve tam bir milliyetçidir. Elinizden geldiği kadar ona yardımcı olunuz, lütfen. O, çok çekingen, namuslu, dürüst, kendinden çok halkını, milletini seven birisidir. Onu uzun süredir tanıyorum. Hainliği bilmez, sadıktır. Sadece parası yoktur. Para kazanmak ve biriktirmekten çok milletini düşündüğü için böyledir. Sizden ve oradaki dostlarımızdan kendisine yardımcı olmanızı rica ederim.

Abdülhamit Mahdum ise tanıdıkları sayesinde kendi hayatını düzene koyacaktır. Çünkü o doğuştan tüccardır. Gönderilen 300 Riyal'ı Mahdum Efendinin parası olunca ondan alın ve paranın sahiplerine geri verin. Yurttaşlarımız Komitemizi para dilencisi olarak görmemeli.

Selam ve saygılarla,

Baymirza

Baymirza Hayit'den Zuhuriddin Abid'e*

04/08/1954, Porz-Vesthoven

Kıymetli Yurttaşım Zuhriddin Bey,

Bu mektubu yurttaşlarımıza okumanızı isterim.

Bugün mübarek Kurban Bayramı günlerinde vatanda kandaşlarımızın zulüm altında kan yutup, yaşadığı hepimize malûmdur. Onların bize, bizim onlara ihtiyacımız vardır. Allahtan hepimize sağlık ve vatanımıza bağımsızlık dilerim.

Bolşevikler, Müslüman ülkelerde Türkistan hakkında yalan dolu propagandaya devam etmektedir. Yakında Suriye, Libya ve Irak gibi ülkelerdeki işçi ve kasaba teşkilatları üyelerinden oluşan bir heyet, Türkistan'da bulundu. "Kızıl Özbekistan" gazetesinde bu konuda haber çıkmıştır.

Suriye'den gelen Al-Hariri; "Ben Sovyet Özbekistan'ını kendi gözlerimle görme arzusundaydım. Çünkü yakın geçmişte Çarlık Rusyasının müstemlekesi olan bu ülkenin Suriye'den pek fazla farkı yoktu. Şimdi Suriye emperyalistler elinde ezilmeye devam etmekte", demiş. Al-Hariri Sovyetler Birliğinin bütün (Orta) Doğu ülkelerine örnek olacağını söylemiş.

Endonezya Vekili Munir "Özbek halkının gelişme yolundaki büyük adımlarla ilerleyişi, biz Endonezya vekillerini büyük etki altında bıraktı." demiş. Onun dediğine göre, milli meseleler Sovyetler Birliğinde doğru çözüme ulaşmış.

Geçen sene Pakistan basınına sunduğumuz beyannameden dolayı Sovyet hükümeti çok rahatsız olmuştu. Çünkü Sovyetlerin sırrını ifşa ederek Müslüman kardeşlerimiz arasında

* Dini bayramlarımızda, Sovyet zulmü altında yurttaşlarımızın ne kadar baskı, kısıtlama ve yasaklara maruz kaldığını görmek gurbetteki yurttaşları çok üzmekteydi.

daha fazla saygı, dikkat ve samimiyet elde etmiş oluyorduk. Mina'dan gönderdiğimiz telgraf da çok etkili olmuştu. Eğer biz her yerde ve her zaman kendi irademizle memleketimizin menfaatini müdafaa edersek, Allah bize yardım edecektir. Halkımızın derdini bütün halklara anlatmak için gösterdiğiniz çabalardan dolayı size minnettarız. İnanıyoruz ki, bu yıl da Bolşevik ajanlarının faaliyetlerine engel olmak için büyük hizmetlerde bulunacaksınız.

Baymirza Hayit

Veli Kayyum'dan Zuhuriddin Abid'e*

"Dikkat!

Yazdığınız mektupları aldım. İşlerimin yoğunluğu yüzünden zamanında cevap yazamadım. Dünyadaki vaziyet çok ağırdır. Ondan dolayı siyâsî işlerle meşgulüm. Çeşitli konferanslara katılmak zorundayım. Bugün de Paris'ten konuklar geldi. Siyâsî meseleler hakkında bilgi aldım.

Sizin hakkınızda türlü şikâyet mektupları almaktayım. Onların ne istediği çoktan beri ortadadır. Zamanı gelince onlara cevap yazacağım. Bugüne kadar sizi müdafaa ettim ve müdafaa etmeye devam edeceğim. Sizin gösterdiğiniz sadakati unutmayacağım, sizin arkanızda olacağım. Milli mesele kararlılığı ve müdafaayı gerektirir.

Ruzi Nazar Amerika'dan gelmiş Suudi Arabistan'a. Bu onun şahsi hareketidir, benim tarafımdan gönderilmedi. O beni de ziyaret etti. Amerikalılar ona maddi destek de sağlamış olmalılar belki. Yanındaki Raşit, bir Tatar'dır. O da 1942'de

---

* Amerika'dan kendi teşebbüsleriyle gelen Reşit isimli bir şahıs, Ruzi Nazar'la birlikte Suudi Arabistan'daki Müslümanlara kendi girişimleriyle gurbetteki Türkistanlılar adına dilekçe dağıtmışlardı. Daha önce de dinî bayramlarda Komite rehberleri tarafından bu faaliyetler gerçekleştirilmişti. Komite rehberlerinin izni ve imzası olmadan bu tür faaliyet yapmaya hakları olmadığını söyleyerek, bu iki arkadaşa karşı çıksam da, onlar kendi bildiklerini yaptılar.

Suudi Arabistan'daki yurttaşlarımız arasında tartışmalara yol açan sebeplerden biri de ben ve Murathan'la ilgiliydi. Genç yaşımıza rağmen milli davamız için bütün gücümüzle çalışarak, önder ve büyüklerimizin itimadını kazanmıştık. Veli Kayyum ve Baymirza Hayit gibi büyüklerimiz her türlü görevi bana güvenle teslim ettikleri için, bu durum bazı kimseleri rahatsız etmekteydi ve muhalif kimseler için çeşitli dedikodu ortamı yaratmaktaydı. Bu dedikodular, rehberlerimizin kulağına da gitmişti ama Allaha şükürler olsun ki, yaptığım bütün hizmetlerim ve fedakârlığıma karşı onların tam itimatlarını kazanmıştım.

esir düşenlerden olup, bundan 2-3 sene önce Amerika'ya gidenlerden. Onun Türkistan meseleleriyle alâkası yoktur. "Hacı olmak için gittik" dediler.

Neden Suudi Arabistan'daki yurttaşlar arasında tartışmalar çıktı? Siz ve Murathan bu durumu ustalık, hassasiyet ve kararlılıkla idare etmeniz lâzım. İsa Bey'in ortaya çıkması da tesadüf değil. Türkiye'de bulunan malûm kişiler harekete geçmek istediler galiba.

İsa (Yusuf Alptekin) Bey'in yaptıkları hakkındaki bilgiler de elimdedir. Paris'ten gelen bir arkadaşım orada gerçekleştirilen bir konferansta olup bitenler hakkında bilgi verdi. Bu meselenin Sait Şamil (Kuzey Kafkasya, Azerbaycan ve Kırım) Efendi'yle de alâkası olabilir. Murathan onu iyi tanır.

Buğra Efendi ve onun gibi 3-4 kişi daha yanlış hareket etmekteler. Hazırladıkları bir memorandum elime geçti. Maksatları, başka bir devletle irtibata geçmek.

Mektuplarda bu siyâsî oyunlardan bahsetmek doğru değildir. "Milli Türkistan"ın baskıya giren sayısında onlara cevap yazdım.

Bu efendilerin dostları Almanya'ya gelip bir başka ülkeyle işbirliği yapma konusunda görüşme yapmak istemekteler. Orada da onlara kesin cevabımı vereceğim. Sait Şamil ve Kırım Tatarları da gelecekmiş. Belli ki, bir faaliyet peşindeler. Sizler soğukkanlı ve dikkâtli davranmanız gerekir. Gerçi, onların elinden bir şey gelmez. Ayrı ayrı hareket etmekteler.

İsa Bey hakkında sizden ve Murathan'dan malumat vermenizi bekliyorum. Altınhan Töre ile aranız iyi olmalı. Büyüklere danışıp, onların fikirlerini almalısınız. Siyâsî meselelerde ağırbaşlılık, soğukkanlılık ve ustalıkla hareket etmeniz gerekir. Dava meselesindeyse, kararlılık lazımdır.

Sizin hakkınızda türlü malûmat ve şikayetler sunup, taleplerini de ortaya koymuşlardı. Onlara gereken cevabı vermiştim ve yine vereceğim. Sizdeki sadakat büyüktür. Ben her zaman sizi müdafaa ettim ve yine edeceğim. Size olan itimadım tamdır. Bu tartışmalar olmasa daha iyi olurdu. Uzaktayım ve bu konuları çözmeye zamanım yok. Oradaki yurttaşlarımız çok fedakarlık ve kararlılık sergilediler. Bu çok önemlidir!

Bugünlerde çok yoğunum. Bir taraftan siyâsî işleri idare etmek, diğer taraftan, çeşitli ülkelerde yaşayan yurttaşlarımızı merkezileştirmek, onlardan aldığım günlük ve haftalık haberleri değerlendirmek ve onların sorularını cevaplamam gerekir. Bu da çok zaman almaktadır. Bazı mektuplara cevap yazamıyorum bile. Onun için size sık sık yazamıyorum. Ama siz ve Murathan benden mektup gelmesini beklemeden, her hafta bana bilgi vermelisiniz. Neden Tolkun ile alâkanız kesildi? Neden Tolkun ve Muzafferden haber alamıyorum? Bunun bir sebebi varsa, lütfen, bildiriniz. Gerçekten Tolkun ile alâkanız kesildi mi? Dostluğunuz bitti mi? Ben bu haberlere inanmıyorum. Onun için bunları size yazmaktayım.

Bir hacı mektup getirmişti. Bu önemli mesele ve kimsenin bilmemesi gerekirdi. Maalesef, birkaç kişinin bu mektuptan haberi olmuş. Bu siyâsî bir hatadır. Siz o kişiyle görüşün ve beni haberdar edin. Bu kişiyle kimler konuştu, ne biliyorlar? Ruzi Nazar'ın söylediğine göre, sizin bu kişiyle görüşmeniz gerektiği müzakere edilmiş. Ama bu konuda sizden bir haber gelmedi. Çok dikkatli olmak gerekir. Yakında Alman radyosunda "Rusların Şark Siyaseti", "İslam ve Rusların İslâm Dinine Karşı Mücadelesi ve Bunun Esasları" konulu bir mülâkatım olacak. Murathan çok akıllı ve güvenilir birisidir. Ondan yardımlarınızı esirgemeyin. Birbirinizi her zaman destekleyin. Sizin ne kadar fedakâr olduğunuz herkese malumdur. Bundan dolayı size çok teşekkürler.

Maddi yardım meselesi gittikçe zorlaşmakta. Her taraftan hastalarımız, engellilerimiz ve işsizlerimizden yardım talep eden mektuplar almaktayız. Bugüne kadar her ay bir miktar para yolladım. Ama vaziyet gittikçe ağırlaşmaktadır. Harcamalar çoğaldı. Sizin taraftaki yurttaşlar bu konuda çok yardımcı oldular ve olmaya devam etmekteler. Bu fedakârlıkları kan içinde ezilen yoksul halkımız unutmayacak.

Yurttaşlarımızın gösterdiği sadakat her zaman bana güç verdi ve beni yüreklendirdi. Şimdi daha da ciddi bir şekilde hareket etmemiz ve çalışmamız gerekir.

Yurttaşlarımıza saygı ve selâmlarımı ayriyeten iletiniz. Bu mektuptaki fikirlerden Murathan'ı da haberdar ediniz. Onunla birlikte çalışmalısınız.

Muhterem İshak Efendi Hazretleri ve Doktor Melis Bey'e ayrıca selâmlarımı yolluyorum.

Sizi hep anan,

Veli Kayyum

Veli Kayyum'dan Zuhuriddin Abid'e*

14/10/1954

Değerli Erkin Efendi,

Sizi uzun süredir tanıyorum ve bir milliyetçi olarak siyâsî işleri iyi bir şekilde yürütebilecek kabiliyete sahip olduğunuzu ispatlamış durumdasınız.

Tabii ki, yoğun faaliyet yürüten kişilere karşı çıkan ve onları eleştiren insanlar her zaman olacaktır. Bunun gibi durumlarda soğukkanlı ve sakin olup, yanılanlara hatalarını anlatmamız ve onları kendi tarafımıza çekmemiz gerekir. Milli hareketin gerçek düşmanlarına karşı ise mücadelemiz sert ve kararlı olmalıdır. Onlarla hiçbir antlaşma söz konusu olamaz. Bu kabiliyetler sizde var.

Sizin ve diğer yurttaşlarımızın cesareti ve sadakati sayesinde büyük işler başardık. Naim Efendi'yle de irtibatta olup, sıkça görüşmemiz ve bazı meseleleri birlikte çözmemiz gerekir. Milli birliğimiz ve gücümüz sağlamdır. Kimse bunu bozamaz çünkü bu milletin gücüdür ve milletin hürriyeti için hizmet etmektedir. Bundan dolayı, Kerenski ve "Türk İli" çevresindeki Rus yanlılar ve benzerleri her ne kadar çaba sarf ederlerse etsinler, bu gücü kıramadılar. Bundan sonra da her çeşit dedikodu, töhmet ve yalanla karşılaşacağız. Ama hiç kimse amacına ulaşamaz. Biz tedbiri elden bırakmadan, her zaman uyanık, dikkatli, olmalıyız ve mücadelemize ciddiyet ve kararlılıkla devam etmeliyiz. Davamız bölünmez Türkistan istiklâlidir.

Sevgi ve saygılarla.

Veli Kayyum

* Bu mektupta da Veli Kayyum, bana olan itimadını hatırlatmakta ve tavsiyelerini yinelemekte.

Veli Kayyum'dan Zuhuriddin Abid'e*

Saygıdeğer Erkin Efendi,

Sizin tarafa geldikten sonra Amerika'ya dönen Raşit ve Ruzi Nazar hakkında malûmat istemişsiniz.

1. Oraya geleceklerinden hiçbirimizin haberi yoktu. Bize haber verdiklerinde, oraya varmış bulunuyorlardı.
2. Amerika basınındaki haberlere göre (Time, 25.10.1954) bu görev onlara Amerika devleti tarafından verilmişti. (Bu gazeteyi bulup okursanız, olayı anlayacaksınız)
3. Hac zamanında Müslüman halklara yazılan bildirilerde, teşkilât başkanının ismi ve imzasını taşımalı. Resmi belgeler hiçbir zaman başka kişilerin imzası altında dağıtılmaz. Aksi takdirde, milli itibarımız zedelenir. Merkezî güç ve hareketin mevcut olduğu her zaman ve her yerde ilân edilirse, bize karşı olan güçler harekete geçmek için fırsat bulamayacaklar.
4. Suudi Arabistan'da İslam Konferansı gerçekleştirildi. Kimler katıldı?
5. Yardımda bulunan yurttaşlarımızın listesini "Milli Türkistan"da açıkladım. Kadınlar tarafından toplanan milli yardımın (altın ve diğer değerli takılar) ne şekilde gönderileceği konusunda tekrar görüşeceğiz.
6. Milli yardım için her ay her yurttaşımızdan durumuna göre 5-10 riyal toplayabilseydik, milli işlerin devamı için çok iyi olurdu.

---

* Burada da daha önce bahsettiğim olaydan söz edilmekte, Raşit ve Ruzi Nazar'ın dağıttığı bildiri Komite faaliyetlerinin dâhilinde olmadığı anlatılmaktadır.

7. Zekât için gönderilen paraların tahsisini daha önce açıklamıştım.

Size her zaman başarılar, sağlık ve saadet dilekleriyle,

Veli Kayyum

Dikkat! İlave: Benim tarafımdan birisi vekil tayin edilip gönderilecek olursa, önceden sizlere haber verileceği gibi, aynı zamanda elinde gereken yazı da bulunacaktır."

Nasrullah Tarazi'den* Zuhuriddin Abid'e**

30/10/1954, Kahire

Değerli ve Sevgili Kardeşim, Zuhriddin Erkin Efendi

Merhaba!

Vatanımız Türkistan'ın bağımsızlık mücadelesi için yurdunu, milletini seven gençlere ihtiyacımız çoktur. Büyüklerimizin doğru yolu göstermesi, milletsever genç aydınlarımızın çabaları, halkımızın desteği ve birliği bizleri bu büyük hedefe ulaştıracaktır. Nefsin peşine düşmeden, dinimiz ve yurdumuzun hürriyeti için hepimiz birleşirsek, büyük Allah bize yardım edecektir.

Mektubunuzda yurttaşlarımızın saflığı ve yurtseverlik duygularını suistimal eden "kişilerden ve onların hainceDavranışlarından şikâyet etmektesiniz. Benim de bu konuda söyleyeceklerim var. Vatan içinde veya dışında olsun, bu gibi durumlarla karşılaşmak çok üzücüdür. Tarihten de bildiğimiz gibi, bunun gibi olaylar nice milletleri faciaya sürüklemiş ve onları mahvetmiştir. Vatanımız Türkistan'ın faciası da buna bir örnektir. Ûlemanın ve milliyetçilerin anlaşamazlığı, halkın cehaleti ve siyasetten uzak olmasının bedeli, bugünkü muhacirliğimizin sebebidir. Bundan dolayı, bugün milli hareketimizin esası ittifak ve birlik olup, bu birliği bozmaya çalışan herkes bizim düşmanımız sayılmaktadır. Bencillik, vatana

---

* Nasrullah Terazi, Mısır Kütüphanesi'nde as-Sanai Şarki bölümünün müdürü ve Türkistan Hayriye Cemiyeti'nin kâtibiydi.

** Değerli biraderimiz Nasrullah Terazi, mektubunda yurttaşlar arasındaki anlaşmazlıklardan dolayı duyduğu üzüntüyü dile getirmektedir. Bu anlaşmazlıkların yurdumuz Türkistan'ın faciasında da payı olduğunu ve yurttaşlarımız arasındaki birlik, siyâsî alandaki gücümüzün ve güvenimizin kaynağı olduğunu hatırlatmaktadır.

ihanet ve fitne milli hareketimiz önündeki en büyük engellerdir. Bunlar bizi yurdumuzdan uzaklaştırdı, milletimizi komünizm esaretinde bırakarak, onu bin bir belâya terk etti. Bunlardan ders almamız gerekir.

Milli hareketimizi boşa çıkarmak isteyenler haindir. Türkistan yaklaşık bir asırdır Ruslar ve komünistler esareti altındadır. Birinci ve İkinci Dünya Harpleri'nden sonra vaziyet değişti ve esir milletler bağımsızlıklarını elde etmeye başladılar, lâkin zavallı Türkistan'ın dertleri gittikçe çoğalmakta!

Şimdi önümüzde olan fırsat çok değerli ve son çare olabilir. Bu fırsat bizim için hayat memat meselesi olabilir. Demek, biz bu durumda dikkatli ve uyanık olup, birlik olup bütün gücümüzle çalışmamız gerekir.

Milli Türkistan Birlik Komitesi'nin Türkistan istiklâli ve hürriyeti yolunda yürüttüğü hizmetler takdire lâyıktır. Türkistan faciası, Türkistanlıların dertleri ve içinde bulundukları siyâsî durumun ilacı birliktir. Türkistan birlik cephesinin varlığı şüphesizdir. Ama son zamanda Hicaz'da meydana gelen olaylar, iftira ve iddialar milli hareketimize karşı yapılan darbe ve ihanettir. Bu hainlerin Türkistan adına konuşma hakları yoktur. Bizler şerefsiz ve kendi nefsi uğrunda vatanını satan kişilerin rehberliğini istemeyiz.

Elhamdülillah, milletimiz istiklâl ve hürriyet ehlidir. Tarihimiz şanlı olduğu gibi, geleceğimiz de parlak ve aydın olacaktır.

Faciamız bütün dünyaya malûmdur, büyüklerimiz ve milli teşkilâtımız tarafından anlatılmaktadır. Milli cephemizin varlığı inkâr edilemeyecek durumdadır. Siyaset ve ilim dünyasında tanınmış büyüklerimiz ve aydınlarımız var. Sizin gibi vatansever aydın gençlerimiz ve yurttaşlarımız bu iddialara

karşı kararlı durmalı, birliğimizi zehirlemelerine izin vermemeli. Bu milli vazifedir.

Sevgili Erkin kardeşim, mektubum çok uzadı. Ama ne yapalım ki, milli dertlerimizi paylaşmak çok zaman ister? Hareketimiz hassas bir noktadadır. Bugünkü fırsat yarın olmayabilir. Hainlerin şerefsiz işleri her zaman felâkete sürüklemiştir. Vatanda iken, bunlardan intikam almak veya karşı gelmek iki sebepten dolayı mümkün olmuyordu. Birincisi, onları himaye eden ve faaliyete geçiren zalim komünist hükümeti; ikincisi, bizlerin din ve örfümüze uyarak müsamahakâr olmamızdı. Ama artık biz, muhacir yurtsuzlar, o zalim komünistlerin hükmü altında değiliz. Müsamaha meselesi ise artık geçerli değildir, çünkü bu tip olaylar ve kişiler bir değil, bin kere tecrübe olmuştur. Onlara aldanmamamız gerekir. Siyâsî sahnede ve vatan davasında bizim gücümüz ve güvenimiz değerli ve sevgili yurttaşlarımız ve onların birliğidir. İşte bu birliğe karşı hareket eden herkes hakiki düşmanımızdır. Eğer istismar ve esaret bize bulaşan hastalıksa, hainler de tedaviyi boşa çıkarmaya çalışan unsurlardır. İlaç ve tedavisiz hastalıktan kurtulamayız. Hainlere karşı şiddetli mücadele, kesin çareler gerekir.

Son olarak, Hicaz'daki bütün değerli yurttaşlara, dinî ûlema ve aydınlarımıza saygı ve selâmlarımı sunuyorum. Hepinize Allah'tan sağlık ve saadet dilerim.

Sizi her zaman sevgiyle anan,

Nasrullah Terazi

Veli Kayyum'dan Zuhuriddin Abid'e*

05/11/1954

Değerli Zuhriddin,

Son aylarda birkaç siyâsî toplantı gerçekleşti. Hatta Hollanda'dan siyasetçi ve basın mensuplarından oluşan bir heyet beni ziyaret etti. Türkistan meseleleri hakkında kendi basın organlarında birkaç makale yayınlamak istiyorlar.

Amerika'dan da siyasetçiler geldi. Onlarla da görüştüm. Bizden Türkistan meseleleri hakkında bir rapor hazırlamamızı istediler. Rapor aşağıdaki konuları içermektedir:

-Türkistan milli siyaseti,

-Türkistan milli davası ve tarihi (Ruslar ve Ruslaştırma siyaseti),

-İslam dinine karşı yürütülen faaliyetler,

-Rusların Türkistan'da yürüttüğü emperyalist siyaset,

-Terör yöntemi,

-Türkistan halkının davası ve mücadelenin amacı,

-Merkezleştirme siyaseti,

-Yine sanayi,

-Türkistan'da Sovyet Cumhuriyetlerinin kurulması ve halkın bu konudaki düşünceleri,

-Türkistan halkının umutları ve bugünkü vaziyeti,

-Milli mücadele ve onun esasları,

---

* Veli Kayyum, Amerika'dan gelen bir heyetle görüşmüş ve bu görüşme onu çok yüreklendirmiş ve umutlandırmıştı. Türkistan meselesi hakkında 70 sayfalık rapor hazırlamış ve bu heyete sunmuştu. Bu raporun İngilizce basılıp, bütün dünyaya duyurulması büyük başarı olacaktı.

-Türkistan Birliği ve muhacirlerin (göçmenlerin) fikir ve faaliyetleri.

Sıraladığım konular üzerine yazılan 70 sayfalık rapor Amerikalı heyete teslim edildi. Bu raporu İngilizceye çevirip, bir kitap haline getirerek, basıp halka dağıtacaklarını ve böylelikle, Amerika halkını Türkistan hakkında bilgilendirmek istediklerini söylediler.

Bu önemli meseleyle meşgul olduğumdan, size yazamadım. Önümüzdeki ay Alman radyosunda "Türkistan: Sovyetlerin Şark Siyaseti ve İslâm Ülkelerinde Sovyet Propagandası" başlıklı Almanca bir mülâkat yapacağım.

Cenevre'de Asya konferansı oldu. Bu durumdan yararlanarak, Arap ülkeleri vekillerine de kendi fikirlerimizi bildirdik. Çünkü Sovyet emperyalizminin "Asya kraliçesi" Türkistan adına konuşma hakkı yoktur. Bunlar yurdumuzu, halkımızı ezen zalimlerdir. Şimdi de bu kan emiciler Cenevre'de "Asya'nın hürriyeti" hakkında konuşmaktalar. Bu konudaki görüşlerimi de birkaç siyâsî mülâkatta dile getirmiştim.

Türkistan bağımsızlığı sadece fedakârlık ve mücadele sayesinde elde edilebilir. Milli gücümüzü ve milli birliğimizi bölmek isteyen hiçbir şeye izin vermemeliyiz. Sizlerdeki milli duygu, fedakârlık büyüktür. Bu bizim kalemizdir ve gerçektir! Her şeyden önce Türkistan'ın ve dinimizin hürriyetini göz önünde bulundurmalıyız. Bu hayatımızın ve mücadelemizin esasıdır.

Mutluluk ve saadet dilekleriyle,

Veli Kayyum

Baymirza Hayit'den Zuhuriddin Abid'e*

24/11/1954

Değerli Zuhriddin Bey,

Gönderdiğiniz 17.09.54 tarihli mektubunuzu, 24.09.54 tarihinde aldım. Bu mektup için teşekkürler. Yalnız, akciğer rahatsızlığı ve karın ağrısından dolayı hastaneye kaldırıldım ve daha sonra evde dinlenmek zorunda kaldım. Bundan dolayı size cevap yazamadım. Mektubunuzdan herkesin iyi olduğunu öğrendim ve çok sevindim.

Suudi Arabistan'daki son hadiselerden haberim olmuştu. Fakat bunun geçici olduğunu ve yurttaşlarımız arasındaki samimiyetin yeniden oluşturulacağına inanmaktayım.

Gurbette bizim paylaşamadığımız hiçbir şey yoktur. Bütün gücümüz ve dikkâtimizi milletimizi Rus zulmünden kurtarmaya yöneltmeliyiz.

Maalesef, oradaki yurttaşlar arasında karşıt fikirler oluşmuş. Bu ailevî bir meseledir. Umarım, aranızdaki bu anlaşmazlıklar ortadan kalkmıştır. Çünkü bu konuda çoktandır bir şey duymadım.

Önemsiz meseleler için, hareketimizi kurban edemeyiz. Hepimiz aynı gemide bulunan insanlar gibiyiz. Gemi kurtulursa, biz de kurtulacak, batarsa, biz de batacağız. Onun için gurbette hepimiz tek bir yol takip etmeliyiz. Sadakat, birlik ve dostluk içinde işlerimizi yürütmeliyiz. Birbirimizi tanımalı, saygılı davranmalı ve insanların moralini yüksek tutmalıyız. İşleri bu şekilde yürütürsek, hiçbir şeytan aramıza girip işimizi bozamaz.

---

* Baymirza Hayit de yazdığı mektupta önemsiz meselelerden dolayı birliğin bozulmaması gerektiğini ifade etmektedir.

Çeşitli yerlerden gelen bazı kimselerin işimizi bozmak istediği size malûm olmalı. Onların isimlerini söylememe gerek yok, siz iyi bilirsiniz. Maksatları nedir? Türkistan bağımsızlık hareketini bozup, düşmana kul etmek mi?

Yok, öyle olmamalı! Fakat bazı yurttaşlarımızın kıskançlık duyguları mevcuttur. Bu durum bizi dikkatli davranmamız gerektiğini göstermektedir. Hırs denen şey memleketimizi mahvetti. Hazıra konmak isteyenlerin sayısı çoğalmaktadır. Düşman kaçınca, kahramanların sayısı da artmaktadır. Milli hareketimizde de böyle haller olmadı mı? Türkiye'de bulunan yurttaşlardan bazılarının yaptıklarına bakınız!

Bunlar her tarafta ortaya çıkıp, sadece Milli Komitemizin işine değil, milli birliğimize de zarar vermek isteyecekler. Bu hallerden korkacak er yoktur aramızda. Düşmana karşı olan mücadelede, milletimizin bağımsızlığı yolunda ortaya imanımızı koyduk. Eminiz ki, Allah bizimledir. Şimdiye kadar siz ve yurttaşlarımız komite etrafında durmadan çalıştınız. Bundan sonra da milli işlerin gelişmesi için elinizden geleni yapacağınıza inanıyorum.

Ata'nın bu sene oraları ziyaret etmesi ertelendi. Bu konuda sizi bilgilendireceğim. İşlerimize devam etmekteyim. Kendiniz, dostlarımız ve oradaki vaziyet hakkında sizden haber bekliyorum.

Değerli validenize, kardeşlerimize ve bütün dostlarımıza Ata ve komite çalışanlarından selâmları iletiniz.

Size sağlık ve işlerinize başarılar dilerim.

Murathan dostumuz neler yapmaktadır? İyi mi? Selâmımı iletiniz.

Baymirza Hayit

Veli Kayyum'dan Zuhuriddin Abid'e*

10/12/1954

Değerli Erkin Efendi,

Sizin ve Murathan'ın mektuplarını bugün aldım. İyi olduğunuzu öğrenip, sevindim. Verdiğiniz haberler için teşekkür ederim.

Birkaç mesele hakkında sizi bilgilendirmek istiyorum:

1. Genel meseleler,
2. Yeni adresim,
3. Sizin ve Şah İlham Efendi'nin ricası üzerine sizin taraftaki bazı yurttaşlara mektup yazmaktayım. Vaktim sınırlı olsa da bu mektupları yazmaya karar verdim. Hacı Yusuf Andicani Efendiye de Mekke'deki adresine mektup yazdım. Yazdığım ve yazacağım mektuplarda milli birlikten bahsedilmekte. Yurttaşları birliğe çağırdım ve dünyadaki vaziyeti anlattım. Bu malûmatlar siz ve Murathan'la ilgilidir.
4. İşlerinizi devam ettiriniz. Siyasette her zaman dikkatli olmak gerekir. Ciddiyet ve kararlılık lazımdır.
5. Sadakat ve fedakârlığınız bana malûm. Size saygım büyüktür ve sizi hep koruyacağım. Yaptığınız her şey için minnettarım. Her zaman Murathan'la birlikte danışarak çalışınız. Önemli meseleler çıkarsa, haber veriniz. Murathan sizin dostunuz ve büyük milli ahlâk ve iman sahibi yiğitlerimdendir. Ona elinizden geldiği kadar destek vermenizi rica ederim.

* Bu mektupta da Türkistan'ın bağımsızlığı için sadakatin önemine vurgu yapılmaktadır.

6. Dünyadaki vaziyet çok değişmektedir. Batı Almanya'nın silahlanması bunu tetikledi. Ruslar da Moskova'da bir konferans düzenledi.

Biz bu durumdan yararlanmalıyız. Uzun zamandır çeşitli konferans ve toplantılara katılmaktayım. Doğu ve Batıdaki devlet vekillerinin destekleri ve Türkistan bağımsızlığını savunmaları beni çok umutlandırmaktadır.

Avrupa'daki siyaset ve ilim adamları tarafından Rus emperyalizmine karşı düzenlenen konferansa ben de davet edildim. Bu konferansta bir konuşma yapmamı istiyorlar. Aynı şekilde, Florida'daki bir konferansa da davet edildim. Alman radyosuna da birkaç aydır mülâkatlar vermekteyim.

Bizim meselelerle ilgilenenlerin sayısı çoğalmakta. Bizleri müdafaa edenler ve Türkistan'ın bağımsızlığını savunanlar çoğalıyor. Bu günler hazırlık zamanıdır ve bundan yararlanmalıyız. Bütün hareketimiz ve mücadelemiz Türkistan'ın bağımsızlığı ve halkımızın istiklâli içindir.

Türkistan istiklâli ve birliği, sadakate ve kararlılığa bağlıdır. Şimdiye kadar elde ettiğimiz başarıları sizin gibi değerli yurttaşlarımızın fedakârlığı ve sadakatine borçluyuz. Ayrıca, kadınlarımızın bu mücadeleyi önemseyip destek vermeleri yeni bir tarihi devre işaret etmektedir.

Çok mutluyum. Samimi teşekkürlerimi ve selâmımı herkese iletiniz. Kadın ve gençlerimize ayrıca selâm ve saygılarımı bildiriniz.

Hak bizim tarafımızdadır. İşlerimize daha da ciddiyetle yaklaşmalıyız.

Size sağlık dilekleriyle,

Veli Kayyum

Veli Kayyum'dan Zuhuriddin Abid'e*

21/12/1954

Değerli Zuhriddin Efendi,

Bugün size işlerimiz ve Türkistan milli meselesi hakkında kısaca malumat vermek istiyorum:

1. 1954 bitmekte ve 1955 senesi başlamak üzere. Bitmekte olan yıl bize çok büyük vazifeler yüklemekle birlikte, büyük başarılar da getirdi. Aynı zamanda, önümüzdeki senede yapılacak olan mühim meseleleri de aydınlatmakta. Bu yılda harcadığımız çabalar sayesinde birliğimiz güçlendi ve saflarımız büyüdü. Muhaceretteki yurttaşlarımız Komite önderliği altında hareketimizi güçlendirdi. Milli birliğimizin pekişmesi başarıları elde etmemizi sağladı. Bazı kimseler milli birliğimize zarar vermek istedi. Onlar hak ettiğini buldu.
2. Sizlerin teşebbüsü ile oradaki kadınlarımızın da mücadeleye destek vermesi, hareketimize yeni bir boyut kazandırdı. En önemli olan şu ki; bütün yurttaşlarımız Türkistan'ın bağımsızlığa kavuşması bizim mücadelemize ve hareketimize bağlı olduğunu, dolayısıyla, bizim kendi elimizde olduğunu anladı. Onun için yardım kampanyaları oluşturdular. Vekillerimiz de lâyıkıyla vazifelerini yerine getirdiler.
3. Her ülkedeki vekil ve şubelerimiz 1954 yılına dair programa uygun şekilde hareket etti ve bulundukları ülkenin iç işlerine karışmadan kendi faaliyetlerini sürdürdü.

* Bu mektupta 1954 yılında gerçekleştirilen faaliyetleri özetlenmektedir. Bu mektupta milli birliğin güçlendiği, saflarımızın büyüdüğü ve gelecek senede daha da faâl olmamız gerektiği söylenmektedir.

4. Batı ve Doğu'daki hür halklar, Milli Türkistan Birlik Komitesi'ni Türkistan bağımsızlığı için mücadele eden tek teşkilat olarak kabûl ettiklerini kendi basın organlarında duyurdular. Bizimle irtibata geçen bu halkların temsilcileri muhaceretteki yurttaşlarımızın Komite'yle birlikte hareket ettiğini ve bu sayede başarılar elde ettiğini görüp, bizimle olan ilişkilerini daha da samimileştirdiler.
5. Milli Türkistan Birlik Komitesi kendi yolunda kararlı bir şekilde ilerledi. Bölünme ve çeteleşmeden uzak durdu. Rusçularla işbirliği yapmadı ve onlara karşı mücadelesini sürdürdü. Türkistanlı olmayıp, yine de Türkistan meselelerine karışan ve hareketimizi bölmeye çalışanlara karşı her zaman hazırcevap oldu. Türkistan muhacirleri de bu yolda hareket ettiler.
6. Doğu ve Batı halklarının temsilcileri Türkistan bağımsızlığı davasını, milli mücadele ve hareketimizi kendi halklarına daha geniş çapta tanıtmak ve bir cephede olduğumuzu göstermek maksadıyla, bizden Türkistan hakkında bilgi talep ettiler. Tarafımızdan hazırlanan belgelere dayanarak, Amerika, Kanada, İngiltere, Avustralya, İtalya, Belçika, Güney Afrika, Endonezya, İran, Pakistan, Türkiye ve düğer ülkelerin basın organlarında Türkistan hakkında makaleler yazıp, gazete ve dergilerde yayınlayacaklar.
7. Amerika'dan gelen resmî siyâsî vekilin talebine istinaden, Amerika halkına bağımsızlık davamızı ve milli mücadelemizi tanıtmak için Türkistan'a dair 60 sayfalık bir rapor hazırlanıp, teslim edildi.
8. Yazılı basın dışında, Avrupa radyolarında Türkistan hakkında mülâkatlar gerçekleştirildi.

9. İtalya, Fransa ve diğer Avrupa ülkelerinde komünizme karşı gerçekleştirilen kongre ve toplantılara katılıp, Türkistan hakkında konuşmalar yaptık.
10. Rusların boyunduruğu altında ezilen diğer halkların resmi mümessilleri tarafından kurulan ve Bolşevizme karşı mücadele eden teşkilâtın üyesi sıfatıyla da işleri yürütmekteyiz. Onların basın yayın organlarında sıklıkla Türkistan hakkında makaleler yayınlanmakta. Milli Türkistan Birlik Komitesi bağımsız bir teşkilât olup, faaliyetlerini hem kendi başına, hem Bolşevizme karşı olan diğer teşkilâtlarla birlikte sürdürmekte ve kendi davasını müdafaa etmektedir. Manevî destek ve Türkistan faciasını dünyaya duyurma amacıyla memorandumlar hazırlandı ve Batı ülkelerinin hükümet yöneticilerine gönderildi.
11. Milli işlerimize destek maksatlı toplanan paralar, milli hareket yolunda kullanıldı. Zekât olarak toplanan paralar, yardıma muhtaç engelli ve hasta yurttaşlarımıza taksim edildi.
12. 24.02.1954 – 625 dolar, 20.04.54 – 373 dolar, 30.06.54 – 220 dolar, 26.04.54 – 42 dolar (Ürdün'deki temsilciye gönderildi), Doktor Hayit'in ricasıyla Abdülhamit Mahdum Efendi'ye gönderilen 315 riyal, 19.06.54 – 50 dolar (İshak Hacı tarafından gönderildi), toplam 1947 dolar Komite hesabına geçti.
13. Şimdiye kadar elde ettiğimiz başarıları korumak ve işlerimizi daha da yükseltmek için sizden ve sizin gibi yurttaşlarımızdan faaliyetlerini güçlendirmelerini dilemekteyim. Bütün hareketimiz Türkistanlıların maddî ve manevî desteğine bağlıdır. Onun için 1955 yılında bütün yurttaşlarımız, kadınlarımız da dâhil olmak üzere, aralarında yardım kampanyalarını daha geniş

yürütmeniz gerekmektedir. Toplanan her riyal istiklâl için önemlidir.

14. Siz ve Murathan "Geçen (Eski) Günler" romanını basma (yayınlama) fikrini beyan etmiştiniz. Öncelikle bu kitabı kaç kişinin almak istediğini öğrenmek lâzım. Bu işten milli hareket için ne kadar fayda elde edileceğini de hesaplamalıyız. Bu konuda bilgi verirseniz, kitap için önsözü yazmaya hazırım.

Sağlık ve başarı dilekleriyle,

Veli Kayyum

Veli Kayyum'dan Zuhuriddin Abid'e*

Değerli Erkin Efendi,

Bugün 05.05.54 tarihli mektubunuzu aldım. Kadın yurttaşlarımızın faaliyetleri hakkında verdiğiniz haber üzerine makale yazıp, dergimizde yayınlamaktayım. Onların faaliyetlerinden diğer halkların temsilcilerine bahsettiğimde, sevinerek bizi kutladılar. Toplanan yardım listesi "Milli Türkistan"ın 89. sayısında yayınlanacak. Bunlar, kadınlarımız tarafından toplanan 525 dolar ve Şah İlham'ın 100 doları, toplam 625 dolarlık çek geldi. Yardımda bulunanların ismini açıklamak gerekirse, lütfen haber veriniz. 373 dolarlık çek de geldi. Biraz önce bankaya teslim ettim. Bu haberi 90. sayıda yayınlayacağız, çünkü 89. sayı şu an baskıya girmiş durumdadır.

Milli fedakârlık lâzımdır. Taif emirini ziyaret ettiğim sırada "Bütün Türkistanlılardan memnunuz, dinlerine bağlı ve milliyetçi insanlardır, bu çok çalışkan, vicdan ve ahlâk sahibi kişilerden çok memnunuz." demişti.

Mısır'daki yurttaşlardan, Mubaşirhan Terazi Hazretleri'nden mektup aldım. Orada 04.04.54 tarihinde bir toplantı düzenlendi. Bu toplantıya Kahire'deki Türkistanlılardan Mubaşirhan, F. Şeyh, Muhammed Yunus, Muhammed Emin İsmaili ve birkaç kişi daha katılmış. Muhammed Emin ve birkaç kişi tarafından Türkistan dilinde bir dergi çıkarma fikri ortaya konmuş. Muhammed Emin, Mısır hükümetinden izin aldığını da belirtmekte. Anlaşılan, "Hür Türkistan" mecmuasını çıkarmak için karar almışlar.

---

* Bu mektup, Vasıl Efendi'nin sebep olduğu olayı açıklamaktadır. Bu kişi kendi teşebbüsüyle dergi çıkartmak istemiştir. Ben Komite'ye mektup yazıp, onun maksadı ve hareketlerinden bahsetmiştim. Veli Kayyum, bu konudaki görüşlerini kendi mektubunda bildirmektedir.

Neden Vasıl Efendi'ye karşı çıkıldı? Çünkü Vasıl kendi başına hareket etmiş ve Türkistan dilinde dergi çıkartmak istediğini bildirmiş. Mısır'dan gelen haberde şöyle denilmektedir:

"Bu kişi bugüne kadar beş defa basılan "Savti Türkistan" için yurttaşlardan para topladı. Bunun için Taif, Cidde, Mekke, Medine ve başka şehirlere giderek, çok miktarda para elde etti. Bunun dışında, başkalarından da aldı… Neden bu kişi Türkistan dilinde mecmua çıkarmak istiyor, maksadı nedir?"

Vasıl'ın hareket ve maksadı bana malûm. Zamanı gelince, size de söyleyeceğim. Şimdilik bu meselelere karışılmasın.

"Türkiye'de İstanbul'da yine bir dernek açılmış" diye yazmışsınız. Bundan da haberim var, onların maksadı hakkında size bilgi vereceğim. Bunun gibi cemiyetler, dernekler milli birliğimize zarar verecektir. Ben bütün güçlerimizi toplamak ve merkezileştirmek için uğraştım ve uğraşmaktayım. Sizin gibi fedakârlar sayesinde bu milli birlik gücü teşkil edildi ve Milli Komite var olmaya devam etmektedir. Şimdi bazı kimseler yine ufak tefek teşkilâtlar kurarak, iş yapmaya çalışmaktalar.

Zeki Velidi'nin "Türk İli" hareketi hakkında da malûmat vermiştim. Bunlar eskiden bilinen kişilerdir. Bunlar Ruslarla birlikte. Şimdi de Ruslarla birlikte kurulan teşkilâta üyeler. Zaten "Türk İli" yok, ikiye bölünmüştür. Bir kısmı Kerenski, diğerleriyse Melganov ve Nikolayevski tarafından kurulan teşkilâtlara üyedir. Bu Rusçulara zamanında cevap vermiştik. Şimdi bu gibi kimseler yine ortaya çıkabilir. Ruslarla çalıştıkları halde, milli şiarla ortaya çıkmaları ihtimâlden uzak değil. Dikkâtli olmak gerekir.

Sovyet imparatorluğu hakkında yazılan kitabın bilgilerini gönderdim. Bu kitaptan bende bir tane mevcut, Londra'da satın alınabilir.

Sizin eğitiminiz hakkında bilgi vermiştim. Türkiye'ye muhacir olarak giderseniz, işiniz zorlaşacak, vatandaşlığın olmaması ağır bir durum. Afganistan pasaportu elinizdeyse, sakın onu kaybetmeyin. Yâni, bir ülkenin vatandaşıysanız, bunu kaybetmemek lazım. Meselâ, bir Türkistanlı, kızını buradaki üniversitede okutmak istedi. Bu kişi benim eski tanıdığım, Türkiye'de profesördür. Kızı lise mezunuymuş. Kızın evraklarını gönderip, Almanya'daki üniversiteye kaydını yaptırmama rağmen, eğitim için gelemedi, çünkü Türkiye hükümeti döviz meselelerinden dolayı izin vermedi. Türk vatandaşlarının buralarda tahsil almaları çok zordur. Onun için elinizdeki pasaportla geliniz.

Milli hareket için toplanan maddî yardım konusunda yazmıştım. Nedir durum? Murathan da yanınıza gelecek. Birlikte çalışırsınız.

Her zaman sizi anan,

Veli Kayyum

Milli Türkistan Birlik Komitesi Başkanına*

Veli Kayyum Hazretlerine,

Mekke'de 14.09.1954 tarihinde büyük bir toplantı gerçekleştirildi. Bu toplantıya Mekke'deki Türkistanlılar, Taif ve Cidde'deki yurttaşlar, Ürdün temsilcisi Murathan Efendi, Hac münasebetiyle başka ülkelerden gelen Türkistanlılar, Pakistan'daki Türkistan Türk Muhacirler Birliği'nden Mumincan ve Abdülhamit Mahdum Efendi katıldılar.

Toplantıya gelenler Zuhriddin Erkin tarafından karşılandı ve kısa konuşmadan sonra oturum açıldı.

Toplantıda görüşülen meseleler:

1. Milli Türkistan Birlik Komitesi'nin Hicaz'da son yıllarda yapılan faaliyetlerini gözden geçirilecek ve önümüzdeki yılda yapılacak işler için zemin hazırlanacak.
2. Hicaz'daki Türkistanlılar tarafından yapılan maddî yardımlar hakkında rapor sunulacak.

Birinci mesele üzerine konuşanlar: Zuhriddin Erkin, Abdülhamit Mahdum, Mumincan, Murathan Efendi, İshak Bey. Komite'nin Türkistan Bağımsızlığı hareketi herkes tarafından desteklendiği ve takdir edildiği bildirilirken, Hicaz'daki Türkistanlıların da bu hareketin arkasında oldukları, bu yolda hep birlikte ilerleyecekleri dile getirildi. Her konuşma katılımcıların büyük alkışlarıyla karşılandı.

Birinci mesele üzerine aşağıdaki kararlar alındı:

---

* Milli Komite başkanına yollanan bu mektupta 1951-1954 yılları arasında yapılan faaliyetler rapor edilmekte ve Milli Komite ve onun rehberi Veli Kayyum'a olan bağlılık ve yüksek güven ifade edilmektedir. Elbette ki, Hicaz'da yapılan faaliyetler itibarsız kalmamıştır. Ayrıca, toplanan maddî yardımın ve gönderilen paranın karşılığı olan makbuz ve çeklerin doğruluğu yurttaşlarım önünde benim yüzümü ağartmıştı.

1. MTBK tarafından belirlenen yolda en önemli mesele Türkistanlıları bir bayrak altında toplamak ve komitemizin esas hedefi olan milli mücadelemizi, onun ciddiyet ve önemini yurttaşlara anlatmaktır. Bu önemli görevimizi başarıyla gerçekleştirmekteyiz.
2. Biz Türkistanlılar MTBK tarafından yürütülen Türkistan Bağımsızlığı hareketini, bu yolda göstermiş olduğu fedakârlıkları bütün kalbimizle takdir etmekteyiz ve gereken her türlü maddî, manevî yardım ve desteği vermeye hazırız. Bu kararı daha önce de birkaç defa komiteye bildirmiştik. Bu kararımızın arkasında olduğumuzu ve olacağımızı tekrar hatırlatmak isteriz.
3. Hicaz'daki Türkistanlılar arasında sevgi ve saygıyı koruduğumuz gibi, yerli halkla olan dostluğumuzu da pekiştirmekteyiz. Bu dostluğumuz daimî olacaktır.
4. Milli Komite'nin Türkistan bağımsızlığı yolunda yürüttüğü mücadelede her türlü gruplaşma ve yalancı fitnecilere karşı kendi yolumuzda kararlılıkla devam etmekteyiz.
5. Türkistanlı olmadığı halde, Türkistan adına faaliyette bulunan, her tarafa mektuplar yazan, böylelikle, birliğimizi güçsüzleştirmek isteyen Zeki Velidi'nin hareketini kınamaktayız ve bu faaliyetlerde bulunmasını haklı bulmuyoruz.
6. Biz Türkistanlılar, Türkistan bağımsızlığı için Milli Komite rehberliğinde hareket ettiğimiz sürece, milî birliğimizi ve itaatimizi çekemeyen düşmanlar bunu bozmaya çalışacaklar. Onlar "Türkistanlılar arasında birlik yok, dağınık yaşarlar, Türkistan Birliği teşkil edilmeli" diye yurttaşlarımıza mektup yazıp, Rus emperyalistlere

hizmet etmekteler. Kimse birliğimizi bozamaz, çünkü bizim yol Türkistan bağımsızlığı yoludur.

7. Biz, Suudi Arabistan'daki yurttaşlar, bir defa daha hatırlatmaktayız ki, Türkistan bağımsızlığı için yıllardır mücadele eden ve faaliyetlerini sürdüren teşkilat Milli Türkistan Birlik Komitesi'dir. Sayın Veli Kayyum, bu komitenin rehberidir. Bizlerse, bu komitenin sadık üyeleriyiz ve hayatımızın sonuna kadar merkezi komitenin rehberliği altında Türkistan bağımsızlığı için mücadele edeceğiz. Bu kutsal gayemize ulaşana kadar Allahın hükmü ve şefkati altında hareket edeceğiz.

İkinci mesele üzerine Zuhriddin Erkin (Türkistanî) rapor sundu ve Komite'nin Hicaz'daki malî işlerini beyan etti. Bu mesele hakkında alınan kararlar aşağıdaki gibi:

1. 1951 yılından 1954 Ağustos'una kadar Türkistanlıların topladığı yardım paraları Zuhriddin Erkin ve Komite'nin Hicaz'daki diğer üyeleri tarafından Milli Türkistan Birlik Komitesi'ne gönderildi. Gönderilen paraların makbuz ve çekleri belgelere eklenmiş ve katılımcılar tarafından doğruluğu onaylanmıştır.
2. Zuhriddin Erkin ve komite üyelerinin bu konudaki teşebbüs ve hizmetleri toplantıya katılan bütün yurttaşlar tarafından takdir edildi.

Toplam imza 75 kişidir.

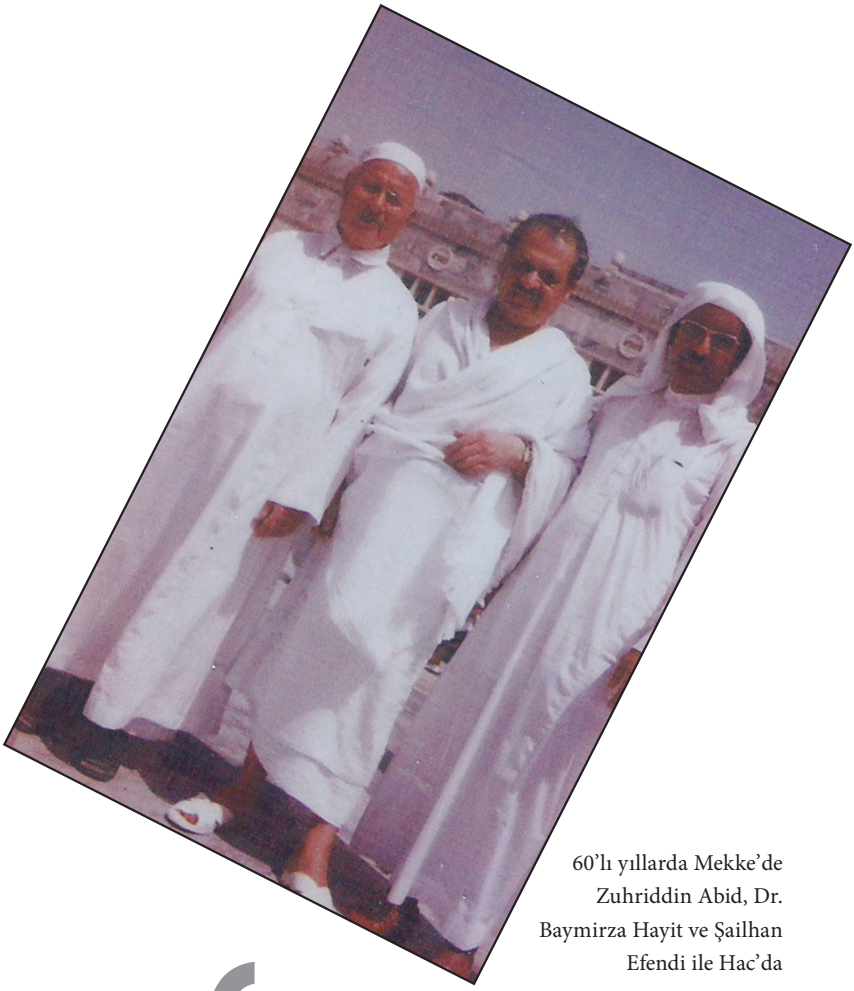

60'lı yıllarda Mekke'de Zuhriddin Abid, Dr. Baymirza Hayit ve Şailhan Efendi ile Hac'da

Allah Bizimle

Deniz sakin, korku yok. Kıyamet uyuyor,
Fırtına sessizdir evde.
Fırtına rüzgârı ayaklandırmadan saklıyor,
Ayaklanmak, diye söz yok onda.

Çolpan

Allah Bizimle

Malûmdur ki, İkinci Dünya savaşında binlerce, milyonlarca Türkistanlı "Sovyetler için", "Stalin için" savaştı ve öldü. Onlar yalan şiar ve gayelerin kurbanı oldu. Bu savaş sırasında Alman esir kamplarında bulunan Türkistanlılardan bir ordu oluşturma fikri doğdu. Öncelikle, Almanlara esir düşen bu (Türkistanlı) yurttaşları esaretten kurtarıp, giyecek ve yiyecek temin etmek gerekiyordu. Bu sayede onlara asıl düşmanın, ana yurtlarını sömüren emperyalist gücün kim olduğu gösterildi ve anlatıldı. Böylece, Rusların müstemlekeci siyasetini ve gerçekleri gören Türkistanlılar Sovyetlere karşı savaşa giriştiler.

"Milli Türkistan" ordusunun teşkil edilmesi, 1942 yılında şu şekilde başlamıştı. Türkistanlı aydınlar ve dinî ûlema, esir Türkistanlılar arasında Türkistan tarihi, ulu ecdadımızın hayatı, geçmişi ve takdiri hakkında konuşmalar gerçekleştirerek, onlara Türkistan bağımsızlığı davasının önemini anlatmaya çalışacaklardı. Bu dava sayesinde esir Türkistanlılar "Milli Türkistan" ordusuna katılmaya başladılar. Rusların "Türkistan lejyonu" adını verdiği milli ordu belgelere göre 180.000 kişiden oluşuyordu.

Hakkın yolunu tanıtmak amacıyla, hafızlar ve Nureddin Kari gibi tanınmış din mensupları Kuran-ı Kerim'in içerik ve anlamını Milli ordu üyelerine anlatmak için bütün güçleriyle hizmet ettiler. Milli ordudaki askerler sağ kol pazubentlerine

"Allah Bizimle" yazılı armalar takmaktaydı. Bunun dışında, ok ve yayı tasvir eden bayrak da taşımaktaydılar.

Bu arma ve bayraklardan Suudi Arabistan'a da ulaştırmışlardır. Her iki örneği de çoğaltarak, Türkistanlılar arasında dağıtmıştık. Gayemiz, yurt dışındaki her Türkistanlının gözü önünde ana yurdumuz Türkistan'ın bir sembolü bulunsun ve kalplerde ana yurt sevgisini uyandırsın. Hatta bir Ramazan bayramı esnasında yurttaşlara çevresinde "Allah Bizimle" yazısı bulunan Veli Kayyum'un resmini dağıtmıştık, çünkü o zamanlar Milli Türkistan Birlik Komitesi, Veli Kayyum ve Baymirza Hayit gibi komite rehberlerinin varlığından yurttaşlarımızın çoğu haberdar değildi. Ayrıca, "Ramazan Bayramınız kutlu olsun!", "Yaşasın, Milli Türkistan Birlik Komitesi" yazıları altına arma ve bayrak resimlerini koyup, yurttaşlara tebrik mektupları da dağıtılmıştı.

Maalesef, bu savaşta Rusya'nın şansı gülmüştü. Ana yurdun bağımsızlığı için seferber olan Türkistanlıların hedefe ulaşması ertelenmişti ki, bu yaklaşık yarım asır daha Türkistanı Rusya esaretinde bırakacaktı.

Savaş bittiğinde, Almanlara esir düşen askerleri kendi yurtlarına teslim etme ameliyesi başladı. Milli Türkistan Birlik Komitesi, o ağır günlerde Türkistanlı esirleri Rus hükümetine teslim etmemek için bütün imkânları zorladı. Bunun için Amerika, İngiltere ve Fransa gibi ülkelere müracaat edildi. Bu müracaatlarda "Türkistanlıları Sovyetlere teslim etmeyin, aksi halde Rus hükümeti onları ölüme mahkûm edecek veya Sibirya hapishanelerinde çürütecek, Yurttaşlarımızı Ruslara teslim etmeyin." denmekteydi.

O zaman Veli Kayyum tutuklandı. Rehbersiz kalan esir Türkistanlılar, Sovyet zulmünden kurtulmak için Türkiye, Mısır, Suudi Arabistan gibi ülkelere sığındılar. Esir yurttaşlarımız

arasında Sovyetlere teslim edilmemek için canına kıyanlar da olmuştu.

Maalesef, 1945 yılında imzalanan Yalta Antlaşması'na göre esirlerin büyük bir kısmı Rus hükümetine teslim edildi. Esirlerin çoğu hayatının sonuna kadar Sibirya hapishanelerinde tutuldu. Bunların arasında birçok Türkistanlı da vardır.

Özbek ve Türkmen askerler için
"Allah biz bilen" yazılı kolluk

Kazak ve Kırgız askerler için
"Tenri biz menen" yazılı kolluk

Gönül Kapıları Kapanmadı

Milli Türkistan Birliğinin Suudi Arabistan'daki şubesi geniş faaliyetler yürüttü. Şube toplantılarında İslâm medeniyeti ve Türkistan'ın bağımsızlığı meselelerine dair birçok karar alınmış ve memorandumlar kabûl edilmişti.

Sovyet hükümeti, yönettiği halklara uyguladığı zulüm ve adaletsizlikleri çeşitli yollarla gizlemeye çalışmaktaydı. Taşkent'te gerçekleştirilen "Asya ve Afrika Halkları Konferansı" da bunun ispatı olmuştur. Tabii ki, bu ve benzeri toplantılara dış ülkelerdeki Türkistanlılar davet edilmiyordu. Yine de, bu toplantılarda görüşülen meselelerden bizim haberimiz olmaktaydı. Bu konferansın gayesi, yerli ve yabancı temsilcilere Türkistan ve Kafkas halklarının kendi istekleriyle Rusya'ya katıldıklarını göstermekti. Ruslar bu maksatlarına erişmek için onları destekleyen yerli insanları kullanmaktaydı.

Asya, Afrika ve Yakın Şark ülkelerinin Bandung Konferansı da halkımıza yapılan hileli oyunlarından biriydi. Bu konferansa dış ülkelerdeki Türkistanlılardan birkaç kişi davet edilmişti. Bu davet edilenler arasında ben de bulunmaktaydım. Ama Mısır'daki solcular biz Türkistanlıların meselelerini açıkça anlatmamızdan çekinerek, bize mani oldular.

Bu gibi durumlarda fikrimizi, tavrımızı ve gerçekleri ortaya koyan memorandumlar kabûl ederek, bütün İslam dünyasına yollamaktaydık. Böylece, İslâm ülkelerinin yöneticilerine Sovyetlerin Türkistan'daki müstemlekeci siyasetini, yurdumuz ve halkımızın yüz yıldır Rus diktatörlüğü altında ezildiğini göstermeye ve anlatmaya çalışıyorduk. Kabûl ettiğimiz memorandumlar, bütün Türkistanlıların Sovyetlerin Türkistan halklarını Ruslaştırma siyasetine karşı yükselen sesleriydi.

O zaman da Sovyet Türkistan'ından (Özbekistan, Kırgızistan, Kazakistan, Türkmenistan ve Tacikistan Sovyet Cumhuriyetleri) Hac ziyareti için gelenler mevcuttu. Bununla Sovyet hükümeti bütün dünyaya bu cumhuriyetlerde din ve inanç hürriyeti kısıtlanmamıştır demeye çalışıyordu.

Bu siyâsî oyunları açığa çıkarmak ve Sovyetlerin gerçek yüzünü bütün dünyaya göstermek Milli Türkistan Birlik Komitesi ve şubelerinin en önemli hedeflerinden biriydi.

Dış ülkelerdeki Türkistanlılar, cennet gibi yurtlarını para pul, servet için terk etmediler. Bunun esas sebebi Sovyet zulmü ve komünizmdi.

Saadete Erme Yolları

Güç ve sabırdan başka hiçbir şeyi olmayan bir millet, her şeye sahip olabilir, sabır ve metanetten başka her şeyi olan millet, her şeyi kaybedebilir. Bu adamın gücü büyük bir milleti ıslah etmeye kadir.

Çolpan

Milli Türkistan Birlik Komitesi, Almanya'da, şubeleri de Ürdün, Türkiye, Pakistan, Suudi Arabistan ve Afganistan gibi ülkelerde kuruldu. Merkezde alınan bütün karar ve bildiriler bu şubelere gönderilir ve şubeler bulundukları ülkelerde Türkistanlı yurttaşları bu konularda bilgilendirirdi. Bunun dışında, şubeler teşkilâtın faaliyetleri ve derginin neşri için maddî yardım toplama vazifesini de üstlenmişti.

Dış ülkelerdeki Türkistanlılar arasında yetişen dinî, ilmî ve siyâsî önderler tarafından yürütülen faaliyetler, milletimiz tarihinin bir parçasıdır. Bu yolda Baymirza Hayit, Veli Kayyum, Altınhan Töre, Ahun, Mevlevi Hamit ve Sait Kasım Hocalar, Sait Mubaşir Terazi ve oğlu Nasrulla Mubaşir Terazi gibi kişilerin isimleri tarih sayfalarımızda yeralacağı gibi, Türkiye'de yaşayan ve faaliyet gösteren aydınlarımız da tarihimizde lâyık oldukları yerlerini almalıdır.

Yurt dışındaki Türkistanlıların hayat ve faaliyetleri, İslâm medeniyeti tarihinin de bir parçasıdır. Biz bu tarihi Özbek veya Uygur, Türk veya Kazak, Kırgız veya Türkmen halkına ait diye sınıflayıp, sınırlayamayız. Bunu yaptığımızda yanılgıya düşeriz. Türkistanlılar kendi yurtlarında ayrımcılık yapmadılar. Bu "hizmet" Rus hükümetine aittir. Biz muhacir Türkistanlılar da sevinç ve dertlerimizi, düğün ve cenazelerimizi hep bir arada yaşadık, hep bir arada olmaya ve birbirimizi desteklemeye çalıştık.

Cidde şehrinde Türkistanlıların yoğunlukta yaşadığı bir mahalle vardı, Buhariler Mahallesi de denirdi. İslâm medeniyeti ve Arap dünyasında itibar kazanan İmam Buharî'nin ismi verilmişti bu mahalleye. 1954 senesinde aşırı yağış nedeniyle bir sel felaketi yaşandı ve en büyük zararı bu mahalledeki Türkistanlıların evleri gördü. Evleri zarar gören yurttaşlarımıza yardım etmek amacıyla bir yardım kampanyası teşkil ettik. Toplanan yardımlar sayesinde kısa zamanda zarar gören evler tekrar yapıldı. Bugün, orası Cidde'nin en büyük ticaret merkezlerinden birisidir ve Afganistan'dan gelen Türkistanlıların halı ve ipek dükkânları orada bulunmaktadır. Bu doğal afet olayını anlatma amacım, aramızdaki birlik, bağlılık ve yardımseverliği göstermektir. Aramızdaki ayrımcılık, Ruslar tarafından kendilerinin böl-parçala-yönet siyasetlerini uygulamak için uydurulmuştur.

Her ne kadar Sovyet komünistleri ortaya insanı yücelten şiarlar attıysa da, gerçekte bu sistem insanı hiçe sayan bir sistemdi. Sovyetlerin sözü başka, işi başkaydı. Binlerce, milyonlarca ecdadımız Sovyetler tarafından katledildi. Sovyetlerin tarihi kan ve ölüm üzerine kuruluydu.

Allah'ın dergâhı büyüktür. Gün ağarırken önce gökyüzü, sonra yeryüzü aydınlanır. Güneş ışınları aydınlığı her yere ulaştırır. Tanrı insanı güneşsiz ve aydınlıksız bırakmasın. İnsan yüce varlıktır, Allah'ın yeryüzündeki halifesidir. Neden ve nasıl birileri diğerlerine zarar verir, yaptıklarından ne utanç, ne de rahatsızlık duyar? Rus istilâsı devrindeki bahtsız, imansız ve musibet dolu geçmişimiz bizim için acı bir derstir.

Ben çocukluk ve gençlik yıllarımda zorbaların cezasını verenler de olur mu acaba diye düşünürdüm. Halkımız arasında "Herkes ektiğini biçer" derler. Hakikat varmış. Mazlum Türkistanlıların bir yarım asırlık acı ve feryatlarını Allah duydu. Demir kale olan Sovyetler Birliği dağıldı ve çöktü.

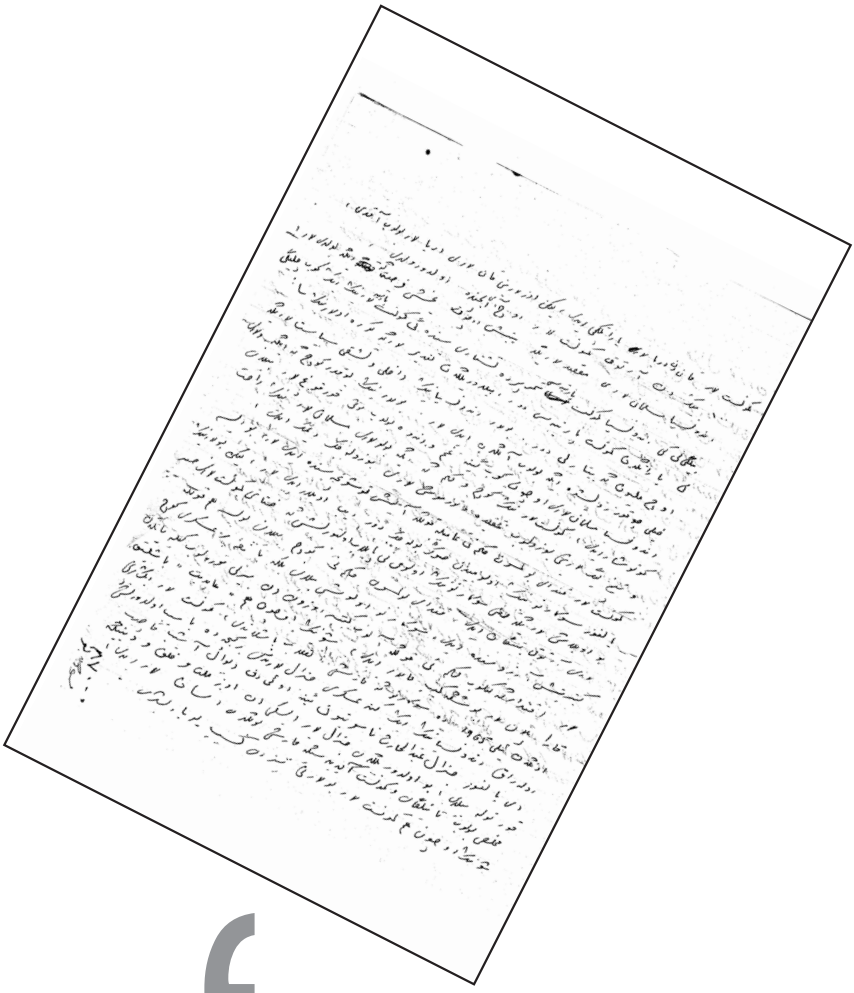

1955 Mektupları

Bilmek gerekir ki, hak alınır, verilmez. Her bir millet ve memleket halkı kendi hukuku, dini ve siyasetini hareket ve ittifakla başkalardan alır. Biz, Müslümanlar, özellikle Türkistan müslümanları, isteriz ki, hiçbir kişi bizim din ve milletimize zulüm ve tehdit etmesin. Bizim de başkalarını tehdit etme fikri ve niyetimiz yok. Zaten, dinimiz de buna karşı.

Behbudi

Milli Türkistan Birlik Komitesi'ne

25/01/1955, Taif

1954 süresince Hicaz'da yürütülen milli faaliyetleri gözden geçirmek ve 1955 yılında yapılacak işleri belirlemek amacıyla 25.01.1955 tarihinde Taif'te Türkistanlılar toplantı düzenlediler. Toplantının açılış konuşmasını komite vekili Zuhriddin Erkin yaptı ve Milli Komite'nin Taif'teki faaliyetlerinden, yurttaşlarımızın bu faaliyetlerdeki teşebbüslerinden bahsetti. Sonraki konuşmaları Murathan, Abdulgafur Hafız, Abdulkerimcan, Fayzulla Hafız ve Abdulla Ural gerçekleştirdi. Bu konuşmacılar milli işlerimizdeki gelişmelerden, önümüzdeki dönemde yapılacak faaliyetlerden ve aramızdaki birlikten bahsetti. Medine'den gelen A.Mahdum bugüne kadar elde ettiğimiz başarılardan söz etti.

Müzakereler sonucunda katılımcılar tarafından aşağıdaki kararlar alındı:

1. Taif'teki Türkistanlılar Milli Komite'nin gösterdiği yolda ilerlemekte ve bunu devam ettirmek bizim yüce görevimizdir.
2. Komite Başkanı Veli Kayyum Efendi'ye olan bağlılığımızı samimiyetle tekrar bildirmekteyiz.
3. Taif'teki Türkistanlılar yerli halkla iyi geçinmekte ve dostluk içinde yaşamakta. Biz onların iç ve dış meselelerine karışmamaktayız ve bundan sonra da sadece kendi milli hareketimizle meşgul olacağız.
4. Türkistan Milli Birlik Komitesi'nin ilk amacı milli birliği sağlamak ve onu muhafaza etmektir. Bunu desteklemek için Mekke, Medine, Riyaz ve Cidde'deki

Türkistanlılarla olan birlik ve samimiyetimizi daha da güçlendireceğiz.

5. 1955 yılında Milli İstiklâl mücadelemiz için gereken maddî ve manevî yardımı daha da güçlendireceğiz. "Milli Türkistan" dergisinin neşri için de desteklerimizi sunacağız.
6. Türkistan bağımsızlık mücadelesinde milli birliğimizi bozmak veya bölmek isteyenlere karşı tavrımız çok sert olacaktır. Nerede birisi ortaya çıkar ve "Türkistan yok" derse, onu kınayacak ve lanetleyeceğiz. Bu çıkışları Rus emperyalistlerinin fikir ve isteğiyle gerçekleştiren efendileri vatan haini ilân edeceğiz.
7. Milli işlerimizi yaygınlaştırmak maksadıyla 1955 yılından başlayarak, yurttaşlarımızın katılımıyla gerçekleşen "Milli Gece"ler teşkil edildi. Bu gecelerde katılımcılar, yürütülen milli faaliyetlerin yanı sıra, Türkistanlılar tarafından yazılmakta olan şiir, makale ve hikâyeler üzerine sohbet etmekte, Kuran'dan ayetler okumakta. Yurttaşlarımız talebi üzerine 16.01.1955 tarihinden itibaren "Milli Türkistan" akşam okulu (kursları) açıldı. Bu okulda Türkistan coğrafyası, tarihi ve edebiyatı gibi konular işlenmekte. Bu okula olan ilgi artmakta ve talebelerin sayısı çoğalmaktadır. Büyüklerimiz bu işleri sevinçle karşılamakta, memnuniyet ve teşekkürlerini belirtmekteler.
8. "Milli Türkistan" akşam okulu programı M. Azamoğlu tarafından hazırlanmakta. Bu okul sayesinde milli faaliyetlerimiz daha da büyüyecektir.

(Katılımcıların imzaları)
Zuhriddin Erkin

Veli Kayyum'dan Zuhuriddin Abid'e*

26/01/1955

Değerli Erkin Efendi,

Yurttaşlardan Milli İstiklâl mücadelemiz için yardım toplarken, kendilerinden büyük miktarlar talep edilmemeli. Her bir yurttaşın maddî imkânları dikkâte alınarak, her ay 2-3 riyal yardımda bulunmalarını rica etmek lâzımdır. Eğer oradaki 20.000 Türkistanlı'dan 1000 kişi bu yardımda bulunursa, milli faaliyetlerimizi daha geniş çapta yürütme imkânımız doğacaktı.

"Geçmiş Günler" (Ötgen Künler) romanını tekrar bastırmak için karar aldıysanız, bunu gerçekleştirmeye girişiniz. "Ötgen Künler" tekrar basılırsa, umut ediyorum ki, yurttaşlarımız bu değerli eseri büyük sevinçle kabul ederler. Kitabın önsözü için gereken yazıyı önümüzdeki hafta göndereceğim. Bu yazıyı beklemeden siz harekete geçebilirsiniz, çünkü önsöz kitap basılırken de baskıya verilebilir.

Orada alevlenen tartışmaları yatıştırmak için harekete geçmeniz beni pek sevindirdi. Yurttaşımız Altınhan Töre'den mektup aldım ve çok memnun oldum.

Amerika'ya gitme meselesinin büyük masraflara bağlı olduğu size de malûmdur. Bunun gibi siyâsî davetler, her taraftan gelmektedir. Yıllardır bu teklifleri değerlendiriyor olsam da, şu an Amerika'dan gelen bu daveti değerlendirip, bu seyâhati yapmam maddî yönden imkânsızdır.

Kalbi selamlarımla,

Veli Kayyum

* Veli Kayyum'un buradaki mektubundan Komite üyelerinin faaliyetleri ne zor şartlarda yürüttükleri dile getirilmektedir.

Baymirza Hayit'den Zuhuriddin Abid'e*

19/02/1955

Değerli Zuhriddin Bey,

İlk önce, 2.12.1954 ve 10.01.1955 tarihlerinde yazdığınız mektuplar için teşekkürlerimi sunarım.

Şimdiye kadar mektup yazamadığım için özrümü kabul ediniz. Bir tarafta birikmiş işler, diğer taraftaysa hastalık ve geçim meseleleri hemen mektup yazmama imkân vermedi.

Yazdığınız mektuplardan Suudi Arabistan'daki yurttaşlarımızın iyi olduğunu, bağımsızlık için mücadele ruhlarının yüksek olduğunu, milli birliği muhafaza etme konusunda hemfikir olduklarını öğrendim ve aranızdaki samimiyetten dolayı çok mutlu oldum.

Büyük Allahtan sizlere milletimiz ve dinimizin hür olması için gösterdiğiniz hizmetlerde güç, irade, sabır ve gayret diliyorum.

Ata'nın yazdığı mektuplardan herkes şu anki dünya vaziyetini, Rusya ile bağımsız ülkeler arasındaki mücadelenin ciddiyetinin arttığını yakından öğrenmiş ve anlamıştır. Bundan dolayı, milli görevimizi doğru zamanda gerçekleştirmek için daha büyük ciddiyetle ortaya çıkmamız gerektiğinden sizin ve fedakâr milliyetçilerimizin haberi vardır. Sanırım herkes bunun farkında olduğundan, şu an durmadan çalışmamız gerektiği hakkında daha fazla yazmama gerek yoktur.

---

* Bağımsızlığın bedeli elbet olacak. Kimse onu tepside hazır sunmaz. Baymirza Hayit aşağıdaki mektubunda istiklâl uğrunda verilmesi gereken bedellerden bahsetmektedir. Ayrıca, bu mektubunda bir oğlu olduğunu söylüyor ve babalık sevincini bizlerle paylaşıyor.

Birkaç günlük ziyaretim esnasında sizlerle birlikteyken, sohbet ve toplantılarda milletimizi kurtarmak sadece bizim işimiz olduğunu birçok defa tekrarlamıştım. Türkistan Milli Birlik Komitesi yıllardır bu kanaattedir. Kimse hürriyetimizi bir torbaya koyup, "Buyurun, efendiler, zavallı ezilenler, garibanlar, geçmişte büyük halkın evlatları, size bağımsızlık getirdik. Bunun için şu kadar para ödersiniz, olur biter. Memleketin idaresini kendiniz halledersiniz", diye elimize teslim etmeyecektir. Milli istiklâl hareketi, dökülecek kana, halkımızın milli ruhuna, devamlı yürüteceği mücadeleye ve her şeyden önce milli birliğe bağlıdır. Eğer bunları temin etmeseydik, o vakit ortaya çıkıp Türkistan'ın bağımsızlığını talep bile edemezdik. Fakat halkımızda mevcut olan bu hususiyetler, milli istiklâl yolundaki fedakârlık bağımsızlık için durmadan, yılmadan, ümitsizliğe kapılmadan, korkmadan, sabırla büyük Allahın ismiyle hareket etmemiz için büyük bir güç kaynağıdır.

Bu durumda, Suudi Arabistan'da yaşayan yurttaşlarımızın da payına düşen ve bugüne kadar layıkıyla büyük istek ve samimiyetle yerine getirdikleri görevleri vardır. Oradaki yurttaşlarımızın çoğunun milli görevini yerine getirmek için hizmet ettiğini bugün dünyanın her yerinde bulunan yurttaşlarımız da, Doğu ve Batı ülkelerinin büyükleri de unutamaz. Bugüne kadar Türkistan Milli Birlik Komitesi'ne yaptığınız yardım ve desteklerinizden dolayı, komitemizle birlikte milletimizin hürriyeti için milli birlik bayrağını sıkı tuttuğunuzdan dolayı her zaman sizlere çok minnettarız.

Hacı Muhsin Efendinin yaptığı ziyaret bizi çok mutlu etti. Çünkü sizlerden birisi bu tarafa geldiği zaman, ailemizden birisini görmüş gibi oluyoruz.

Maalesef, elimizden geleni yaptık ama Hacı Efendiye çok yardım edemedik. Millettaşlarımızdan birisine yardım etmek görevlerimizden birisidir. Hacı Efendinin buraya gelmesi en

çok bana yaradı, çünkü hepinizle bir arada olmuş gibi hissettim. Bana çok iyi geldi. Hepinizin durumunu tek tek anlatmasını rica ettim. Sağ olsun, bizi kırmadan herkesi anlattı. Onun sahip olduğu milli ruh da bizleri çok sevindirdi.

Dedelerimiz "Yoksulu dövme, sövme, ona iyi söz söyle" der. Hacı Efendi'nin milletimizin kurtuluşu için söyledikleri, bildirdiği fikirleri ve fedakârlıkları bizi daha fazla çalışmak için yüreklendirdi. Son yazdığınız mektuptan onun sağlıcakla yerine ulaştığı haberini aldık ve sevindik. Kendisinden de bugün bir mektup geldi. Bu bizleri daha da rahatlattı.

Hacı Efendi'den, Allahın ailemize bir oğul verdiği haberini almışsınız. Bu büyük hadiseyi sizlere daha anlatmamıştım. Ailedeki olaylarla sizleri yormak istemedim. Ama içimdeki bu sevinçli haberi nasıl söylesem düşüncesinden de kurtulamamıştım, doğrusu. Geç olsa da, Hacı Efendi sayesinde bu hayırlı haberi sizlere iletme imkânı buldum. Mekke'de Ehram-ı şerife ilk adımımı atarken, Mamarıza Han Efendi "Bugün Allahtan ne dilerseniz, olacaktır" demişti. O zaman ben Allahtan iki şey istemiştim. İlk önce Türkistan bağımsızlığını, ardından bir oğlum olsun istemiştim. Büyük Allah'a şükürler olsun ki, bundan altı ay önce, yani sizlerle birlikte Mina Dağı'nda olduğumuz o günden tam bir yıl sonra, oğlumuz doğdu. İsmi Kurban olsun dedim ama bu durumda da içimizdeki milliyetçilik buna müsaade etmedi. Oğlumuz Türk isimlerden birini, hakiki Türkçe isim taşısın istedik ve ona Ertay ismini verdik. Ertay hakkında daha fazla yazmama gerek yoktur. Resmini göndereceğim. Kime benzediğini görürsünüz artık. Ben oğlumu büyütüp okutmak için elimdeki imkânları zorlayacağım. Eğer ben o günleri göremezsem, bunu benim yerime annesinin yapacağına inanıyorum. Büyüttüğüm oğlum millet için çalışmazsa, o dünyada da, bu dünyada da hakkımı helal etmem. Terbiyesine dikkat edilirse, umarım, arzu ettiğim gibi

yetişir. Evladı veren Allah onu kendi himayesi altına alıp ona insaf ve kalbine vatan sevgisi de verir, diye umut ediyorum. İnşallah, umutlarım boşa gitmez.

Allah'tan istediğim en büyük dileğim ise şimdilik daha gerçekleşmedi. Bunun gerçekleşeceğine de hiç şüphem yok. Öğlen yediğim pilavla karnımı doyurduğumdan ne kadar eminsem, Türkistan halkının bağımsızlığını elde edeceğinden de o kadar eminim…

Bu taraflarda işten başka haber yoktur. Ata'nın Amerika'ya seyahat etmesi çok önemli hâle geldi. Oradan davet geldi çünkü. Vaziyetlerin değişmesi de bu durumun ciddiyetini arttırmakta. Bu konuda yine sizlere ayrıca bilgi verilecektir.

Herkese sağlık dilekleriyle,

Baymirza Hayit

"Geçmiş Günler (Ötken Günler)" romanını tekrar neşretme çabalarınızdan ve "Milli Türkistan" okulunun açılış münasebetinden dolayı tebrik ederim."

Veli Kayyum'dan Zuhuriddin Abid'e*

04/03/1955

Değerli Zuhriddin Efendi,

Merhaba!

Bundan birkaç gün önce size ve Murathan kardeşimize "Milli Türkistan" okulu talebeleri için ayrıca mektup yollamıştım. Size güç ve sağlık, işlerinizde başarılar dilerim.

Bugün size Abdulla Kadiri'nin "Ötgen Künler" romanının yeni baskısı için gereken önsözü gönderiyorum. Elinize ulaştığı zaman hemen bana haber veriniz. Kitabı Mısır'da bastırmak istiyordunuz. Kitap basılmakta mı? Bu konuda beni bilgilendiriniz, lütfen.

Kısa zamanda "Komünizm ve İslâm" başlıklı makalemi de göndereceğim. Onu da yurttaşlarımıza dağıtırsınız.

Sağlık dilekleriyle,

Veli Kayyum

* Bu mektupta Veli Kayyum, Abdulla Kadiri'nin "Geçmiş Günler" romanının yeni baskısı için yazdığı önsözle, "Komünizm ve İslâm" başlıklı makalesinden bahsetmekte.

Baymirza Hayit'den Zuhuriddin Abid'e*

15/03/1955

Değerli Zuhriddin Bey,

Bugün sizlere kısa bir şekilde de olsa, mühim bir hadiseden bahsetmek istiyorum. 03.03.1955 tarihinde Rus-Sovyetler tarafından Batı Almanya'ya gönderilen bir casus Ata'nın evinde yakalandı.

Bu casus Ata'nın evinin altında kendine ev tutmuş. Anlaşılan, Ata'ya saldırmak için fırsat kollamaktaydı. Şu an sorgusu devam etmekte. Bize verilen bilgilere göre bu casus, Ata'ya karşı suikast düzenlemek için görevlendirilmiş. Casus, Alman gizli polisinin takibi sayesinde yakalanmış. Bu adamın yalnız olmadığını söylüyorlar. Allah'a şükürler olsun ki, Ata düşmanın bu seferki hamlesinden de sağ kurtuldu. Tabii ki, casusların suikast girişimleri Atamızı yıldıramaz. Mücadeleye eskisi gibi bütün ciddiyetiyle devam etmektedir.

Bugün Alman radyosunda "Sovyet Hükümeti'nin Dış Siyasetteki Taktikleri" konulu bir mülâkat gerçekleştirdi. Hayat ve milli hareket tehlike altındadır. Soruşturma neticeleri ve diğer gelişmeler hakkında sizleri haberdar edeceğiz.

Selam ve saygılarla,

Baymirza Hayit

---

* Sovyetler tarafından gönderilen casus yakalanınca, Veli Kayyum'a karşı düzenlenecek suikast girişimi de başarısız olmuştu. Baymirza Hayit mektubunda bu olayı anlatırken, hiçbir şeyin milli mücadeleyi yöneten liderlerimizi durduramayacağını ifade etmektedir.

Veli Kayyum'dan Zuhuriddin Abid'e*

08/05/1955

Değerli Zuhriddin Efendi,

Bugün size bu kısa mektupla birlikte, Asya ve Afrika konferansına gönderdiğim memorandum metnini de göndereceğim.

18 Nisan'da Endonezya'da Asya ve Afrika halklarının siyâsî toplantısı gerçekleşecek. Bu konferansa bir milyar halkın temsilcileri katılacak. Orada da Türkistan meselesini ortaya koymalarını talep ettim.

Biz bu memorandumu Asya, Afrika, Avrupa, Avustralya ve Amerika' da bulunan devletlerin yöneticilerine, bütün dünya basın ve radyo idarelerine, siyâsî ve dinî İslâm teşkilatlarına gönderip, Türkistan halkı için yardım talep ettik.

Bu memorandum arkalı Türkistan milli davasını ortaya koyup, Rus ve Çinlileri itham etmekteyim. Çünkü bu konferansta Rus ve Çinli vekiller de bulunacak. Memorandumu inceleyin. İmkân bulup, bunu Arapçaya çevirip dağıtmamız gerekecek.

Sağlık dilekleriyle,

Veli Kayyum

---

* Endonezya'da gerçekleşen siyâsî konferansta (Bandung Konferansı, 1955) Türkistan bağımsızlık mücadelesinin hedeflerini açıklayan memorandum sunulmuştu. Bu memorandum farklı dillere çevrilmiştir. Veli Kayyum bu memorandumun Arapça nüshasını hazırlamamızı da istemişti.

Belge 23

Veli Kayyum Han tarafından Bandung Bağlantısızlar Konferansına sunulan Memorandum[38]

Asya – Afrika Konferansına katılan devletlerin hükümet temsilcilerine

Yalnızca Türkistan halkının uzun zamandan beri devam eden bağımsızlık mücadele geleneğini değil, aynı zamanda, Türkistan içerisindeki milli direnişin önde gelen liderleri tarafından Türkistan halkının arzularını ve hedeflerini yabancı ülkelerde temsil etmekle yetkilendirilmiş olan ve Türkistan halkının hürriyet mücadelesinin en üst organı olan "Milli Türkistan Birlik Komitesi", Bandung'daki Asya- Afrika konferansı katılımcılarına aşağıdaki konular bildirir.

1- 25 Milyonluk nüfusu ve 5 milyon kilometre kare toprağı ile Orta Asya'nın merkezinde yerleşmiş olan Türkistan, dili, dini, medeniyeti, ekonomisi, tarihi ve coğrafyası ile milli birlik oluşturan Türk-Müslüman bir ülkedir.

2- Türkistan'ın bağımsızlığı Rusya ve Çin tarafından elinden alınmıştır. Batı Türkistan 19. Yüzyıl sonlarında Ruslar tarafından, Doğu Türkistan ise 1877'de Çinliler tarafından işgal edilmiştir. İşgalcilere karşı uzun yıllar devam eden isyanlar ve mücadeleler sonrasında Batı Türkistan 1917-22 yıllarında, Doğu Türkistan ise 1933/34 yıllarında bağımsızlık imkânını kısmen yakalamışlardır. Ne yazık ki sömürgeci güçler (Rusya ve Çin) silah zoruyla bu bağımsızlıkları sonlandırmışlardır. Bugün Türkistan'ın her iki parçasında da kızıl terörizm, politik, kültürel ve ekonomik baskı uygulayarak ezmekte ve sömürmektedir.

---

38 Belgenin aslı İngilizce'dir.

3- Moskova Türkistan'da Çar döneminin sömürge siyasetini yürütmekte ve eskiden olduğu gibi baskıcı yönetim sürdürülmektedir.

4- Rus Çarları İnsanları daha rahat yenebilmek ve halk arasındaki milli direnme şuurunu yok edebilmek için Türkistan'ı 5 ayrı idari bölgeye ayırmışlardı. Bu politikanın devamı olarak, Sovyet Rusya, 1924'te, aynı düşünce ve prensip altında, Türkistan'ı 5 Sovyet Cumhuriyetine böldüler. "Türkistan" kelimesi yasaklandı ve Türkistan boyları "halklar" ve "milletler" olarak ilan edildi. Bu cumhuriyetler halkın arzusuyla kurulmamıştır ve Moskova'nın idari şubeleridirler.

5- Hükümet ve yönetimdeki bütün önemli görevlerin % 70'i Rusların elindedir.

6- Türkistan'da ne serbest düşünce, ne de serbest basın vardır. Topraklara el konulmuştur ve dini aktivite kesin bir şekilde yasaklanmıştır. Sadece Propaganda amaçlı olarak bazı camiler açık bırakılmışlardır ve bu camilere gidenler gizli ajanlar tarafından izlenerek fişlenmektedirler. Milli ve dini bütün aktiviteler yasaklanmıştır. 1924'ten itibaren Allahsızlık okulları açılmıştır. Rusya, Arap harfleriyle yazıyı yasaklamış ve yerine kiril alfabesini getirmiştir. Kutsal kitap Kuran ve diğer dini kitaplar toplanmış ve yakılmıştır.

7- Sovyet terörizmi neticesinde 6 milyondan fazla Türkistanlı hayatını kaybetmiştir.

a- 1918-1920 yıllarında uygulanan ekonomik politikalar ve Kızıl Ordu terörizmi sonucunda 1,5 milyon Türkistanlı ölmüştür.

b- 1932-1934 arasında üç milyondan fazla Türkistanlı açlık ve göçebelerin zorla yerleştirilmesi politikaları sonucunda hayatını kaybetmiştir.

c- 1937-1939 yıllarında 500 binden fazla Türkistanlı milliyetçi suçlamasıyla politik temizlemeye tabi tutulmuştur.

d- Moskova'nın sınıf savaşı teorisi sebebiyle 500 binden fazla Türkistanlı "Kapitalist" olarak isimlendirilmiş ve Sibirya'daki toplama kamplarına gönderilmişlerdir.

e- Kolektivizasyonun başlamasından itibaren 400 bin top-

rak sahibi ve çiftçi, aileleriyle birlikte yerlerinden atılmış, sürülmüş ve öldürülmüştür.

f- İkinci Dünya Savaşı sırasında ve sonrasında Rus ve Çin hükümetleri tarafından politik temizlik hareketleri tekrarlanmış ve milyonlarca Türkistanlı kurban edilmiştir. Her iki hükümet de insanlık suçu işlemişlerdir.

g- Ruslaştırma politikası resmi olarak devam ettirilmekte olup 1954'ten bu yana, Sovyet hükümetinin kendisinin de itiraf ettiği gibi, Türkistan'a Rusların yerleştirilmeleri devam etmektedir. Amaç Türkistan Halkının yerinden edilmesidir.

Türkistan Halkı Türkistan'daki terörizmin sona erdirilmesi, Rusya ve Çin emperyalistlerine karşı mücadele gibi konularda, hür Asya ve Afrika halklarından yardım ve destek beklemektedir.

Türkistan Milli Birlik Komitesi, Kongre iştirakçilerinden, Türkistan'daki durumu yerinde görüp izlenimlerini bir rapor haline getirerek dünya kamuoyuna sunabilecek tarafsız bir komite kurmasını talep etmektedir.

Eğer Rusların söylediği gibi, Türkistan'da gerçekten hürriyet, refah ve kendi kendini idare hakkı varsa Ruslar böyle bir komisyonun girmesine izin verebilirler ve vermelidirler.

Eğer, propaganda yalanlarının ortaya çıkacağı korkusuyla böyle bir komisyonun girişine izin vermedikleri takdirde, Asya- Afrika konferansı katılımcıları her iki hükümeti de emperyalist ve terörist olarak tarif etmeli, basın, radyo ve toplantılar aracılığıyla bunu ilan etmelidirler.

Türkistan halkının gerçek ve kanuni temsilcisi olan Milli Türkistan Birlik Komitesi bu kongreden Türkistan meselesine ve Türkistan Halkının menfaatlerine ilgi göstermesini beklemektedir.

Milli Türkistan Birlik Komitesi Başkanı
Veli Kayyum Han
1 Nisan 1955, Bandung, Endonezya

Belge 24
1990 Uluslararası Türkistan Kurultayının sonuç bildirgesi ve alınan kararlar

Kurultay Kararı

20'inci yüzyılın sonlarına yaklaşırken Dünyada büyük değişikliklerin yaşandığı bir dönemden geçiyoruz. Son birkaç yıl içerisinde, özellikle Doğu Blok'unda büyük gelişmeler olmuş, birçok Orta Avrupa ülkeleri bu Bloktan ayrılarak bağımsızlıklarını ilan etmişlerdir. Şu anda Sovyetler Birliği de ciddi bir değişim sürecinden geçmektedir ve bu coğrafyadaki gelişmeler Türkistan Cumhuriyetlerini de çok yakından etkileyecek ve onların geleceklerini belirleyecektir.

3-5 Aralık 1990 tarihlerinde Türkistan Araştırmaları Vakfı ve Türkistanlılar Kültür ve Sosyal Yardım Derneği tarafından Türkiye'nin İstanbul şehrinde düzenlenen I. Uluslararası Türkistan Kurultayı, bu yüzyıl başlarından itibaren çeşitli sebeplerle Türkistan haricine çıkarak çeşitli ülkelere dağılan Türkistanlıların temsilcilerinin katıldığı en büyük kurultay olmuştur. Bu kurultaya Türkiye, ABD, Almanya, Arabistan, Afganistan gibi ülkelerde bulunan Türkistan teşkilatlarının temsilcileri ile birlikte, 70 yıllık muhaceret tarihi boyunca ilk defa olarak, bizzat Türkistan Cumhuriyetlerinden gelen delegeler iştirak etmişlerdir.

3 gün devam eden Kurultay boyunca yukarıda sözü edilen gelişmeler, Türkistan Cumhuriyetlerinin muhtemel geleceği, Dış Dünyada yaşayan Türkistanlıların bu sürece katkıları gibi konular kapsamlı bir şekilde tartışmaya açılmış ve değerlendirmeler yapılmıştır.

Bütün bu değerlendirmeler sonucunda Kurultay, katılan delegelerin oy birliği ile aşağıdaki kararları almıştır.

1- Doğu Bloku ve Sovyetler Birliğinde devam eden gelişmelerin sonuçları Türkistan Cumhuriyetlerini ve dolayısıyla Türkistan dışında yaşayan bütün Türkistanlıları çok yakından ilgilendirmektedir. Türkistanlılar ortaya çıkacak sonuçlara hazırlıklı olmalıdırlar.

2- Türkistanlılar hangi ülkede yaşıyorlarsa, o ülke ile Türkistan Cumhuriyetleri arasında karşılıklı ilişkilerin kurulması ve geliştirilmesi konusunda ciddi çaba göstermelidirler.

Bu nitelikteki çalışmaların çeşitli ülkelerdeki Türkistan teşkilatları aracılığıyla etkili bir şekilde gerçekleştirilmesi mümkün değildir. Dolayısıyla bütün bu çalışmaların koordinasyonunu sağlayacak bir üst kuruluş oluşturulması zorunluluğu vardır.

3- Her ülkedeki Türkistan kuruluşlarını temsilen ikişer kişinin katılmasıyla bir "Dünya Türkistanlılar Kongresi" kurulmasına karar verilmiştir. Bu kongre yukarıda bahsedilen çalışmaları sürdürecek olan üst kuruluştur. Bundan sonra yapılacak olan Uluslararası Türkistan kurultayları bu teşkilat tarafından düzenlenecektir.

4- Dünya Türkistanlılar Kongresi Başkanlığına Doç. Dr. A. Ahat Andican seçilmiştir. Büyük ilim adamımız Dr. Baymirza Hayit, Kongrenin fahri başkanlığına getirilmiştir.

5 Aralık 1990, İstanbul
I. Uluslararası Türkistan
Kurultayı Delegeleri

Veli Kayyum'dan Zuhuriddin Abid'e*

05/05/1955

Değerli Erkin Efendi,

Merhaba,

02.04.1955 tarihli mektubunuzu ve memorandumun Arapça nüshasını aldım. Çok başarılı olmuş. Emeği geçen herkese teşekkür ediyorum.

Saygıdeğer Altınhan Töre Efendi'nin mektubunu aldım. Beni çok mutlu etti. Ayrıca, oradaki tartışmalara son verdiğinizden dolayı da çok sevindim. Bu mesele hususunda Altınhan Töre Efendi'ye mektup yazıp, size yardım etmesini istemiştim. Ricamı kabûl etmiş ve bu duruma çare bulmaya çalışmış. Yardım etmek için bir yurttaşımızı göndermiş.

Lütfen, siz her zaman Altınhan Töre Efendi'yle bağlantıda olun, işler konusunda ona danışarak hareket edin. Kendisini imkân oldukça ziyaret edin. Altınhan Töre Efendi'ye olan saygı ve güvenim büyüktür. Her zaman birlikte hareket ettik ve edeceğiz de.

Asya ve Afrika konferansına gönderilen memorandum büyük bir tesir yarattı. Asya ve Afrika halkları, bizim davamızı müdafaa etti ve destekledi. Konferansta konuşma yapma hakkı bile verildi. Onlarla birlikte davamızı ortaya koymanın yolu açıldı. Bu çok önemlidir. Böyle büyük başarıyı bizim dışımızda Ruslar elinde ezilen diğer halkların teşkilâtlarından hiç birisi elde edemedi.

---

* Bandung Konferansı'na gönderilen memorandum sayesinde Türkistan davamız Asya ve Afrika halklarından büyük destek almıştı. Maddî sıkıntılardan dolayı konferansa katılamayan Veli Kayyum, büyük bir fırsatı kaçırdığımızdan yakınmaktaydı.

Türkistan Milli Birlik Komitesi orada da tanındı ve sesini duyurdu. Bize verilen bu hakkı anlamak çok önemlidir.

Maalesef, bize verilen bu fırsatı tam olarak değerlendiremedim. Eğer Endonezya'ya gidip, büyük devletlerin rehberleriyle birlikte, Türkistan meselesini ortaya koymuş olsaydım, büyük bir iş başarılmış olurdu. Maddî imkânlardan dolayı bu fırsatı iyi değerlendiremedim. Bundan dolayı çok büyük üzüntüdeyim. Diğer halkların milli teşkilat rehberleri böyle bir hak, fırsat ve başarı elde etmiş olsalardı, tüm varlığıyla orda görevlerinin başında olurlardı.

Asya ve Afrika konferansında Şark halkları Rusya ve Çin'i kınadılar. Paris konferansında da Ruslar ve Çinliler kınanarak, memorandum kabûl edildi. Nerdeyse bütün Şark ve Batı basınında memorandum yayınlandı. Radyoda duyuruldu, tercüme edildi, okundu ve dinlettirildi. Türkistan'daki halkımız da radyoda dinledi. Memorandum ve milli davamız hakkında bilgi verildi. Ben de radyoda mülâkat yaptım.

Bu başarıdan dolayı her taraftan tebrik telgrafları ve mektupları gelmektedir. Büyük bir teşkilât memorandumu müdafaa edip, kendi tarafından başka bir uzun memorandum hazırladı ve konferansa gönderdi.

Bugün sizi ve değerli yurttaşlarımızı bu başarımızdan dolayı tebrik ediyorum. Almanya bugünkü haline siyasetçi ve kuvvetli tüccarlarının birlikte çalışmaları sayesinde gelebildi. Bizim gücümüz var, faaliyetimiz mevcut, milli ilkelerimiz, imanımız ve milli ruhumuz var. Bu demek oluyor ki, bizler de birlik olup, şimdiki gibi mücadelemize devam edeceğiz ve Türkistan, elbette bağımsız olacak. Bu yol hak yoludur. Biz kendi yolumuzda kararlı bir şekilde ilerleyeceğiz. Bunu yapabildiğimiz dünyaya malûm artık.

Tabii, uzun zamandır bazı Tatar, Başkurt ve diğer şahıslar işlerimize zarar vermekteler. Bunlar ve başka cemiyetlerdeki

kişiler Türkistan'ın kutlu milli davasına karışıp, yanlış değerlendirmelerde bulundular. "Milli Türkistan"ın 91-D sayısında bu meseleyle ilgili yazmıştım.

Bazı kişiler "Amerika Komitesi"nin görevi gereği dünyayı dolaşıp, harekette bulunmaktalar. Türkistan milli davası her zaman Türkistan milli merkez teşkilâtında olacak. "Amerika Komitesi" tam bağımsızlığı reddetmekte ve Ruslarla işbirliği talep etmektedir. Bunlar, Ruslarla birlikte komünizme karşı mücadele etmekteler. Etrafına bazı kişileri toplayıp, büyük miktarda paralar verip, onları kullanmaktalar. Türkistan milli davasına Rus hareketi uygun değildir. Bundan dolayı, onlarla alâkamız yoktur.

Eğer sizin taraflara bir temsilcimiz gelecek olursa, elinde benim tarafından hazırlanan vekâletname olur. Önceden size de haber vermiş olurum. Şimdi bu mesele önemlidir. Buna dikkat etmek gerekir. İtalya ve İspanya da Türkistan milli davasına önem vermeye başladı. Kendi radyo kanallarında Türkistan şubesini açmaktalar. Bu ülke rehberleriyle de görüşme yapılması gerekir.

Yurttaşlar tarafından gönderilen yardım paraları sadece dergimiz ve milli işler için harcandı. Şimdiye kadar yardıma muhtaç olanlara da her ay bir miktar para verildi. Bu konudaki haberler dergimizin 92-D sayısında yayımlanmakta olup, çıktığında sizlere gönderilecek.

Kısa zamanda radyoda Türkistan ve milli siyaset konulu bir mülâkat yapacağım.

Bu taraftaki bütün yurttaşlar iyidir. Murathan'a da mektup yazamadım, kusuruma bakmasın. Birkaç gün içinde yazarım. Memorandumun Arapça nüshasından 3-4 tane daha gönderirseniz çok sevinirim.

Sağlık ve saadet dilekleriyle,

Veli Kayyum

Veli Kayyum'dan Zuhuriddin Abid'e*

03/06/1955

Değerli Zuhriddin Efendi,

Memorandumu Arapçaya çevirip dağıtmanız beni çok sevindirdi. Böylelikle, İngilizce bilmeyen Müslüman kardeşlerimizin de Türkistan faciasını öğrenmelerini sağladık.

Basında memorandumla ilgili herhangi bir haber çıkacak olursa, lütfen hemen bana gönderiniz. Belki dergimizin bir sonraki sayısında yayınlarız onları. Memorandumda adresimin Umman'da gösterilmesinin sebebi, ilk önce Umman, Şark memleketleri arasında olduğundan dolayı, etkisi daha büyük olacağını tahmin ettim. İkincisi, etrafımızda dolaşan Sovyet casusları biraz oyalansın istedim. Şark'ta olduğumu düşünüp, beni orada arayacaklar, durumu fark edip beni bulmaları da epey zaman alır.

Umman'daki vekilimiz İbrahim Can büyük bir ciddiyetle çalışmakta. Onunla daha sıkı irtibat kurmanızı tavsiye ederim.

Yukarıdaki adresle ilgili açıklamalar sadece sizi ilgilendirir, diğerlerinin bilmesine gerek yok.

"Komünizm ve İslâm" makalesini Arapçaya tercüme etme fikrindeymişsiniz. Bu bizim için iyi olurdu. Orada Arapçayı iyi bilen aydın insanlarımız vardır. Mısır'da da iyi yetişmiş, lisanı iyi olan Nasrulla Terazi gibi aydınımız var.

Bu makale birkaç yerde İngilizce basıldı ama metnin tamamı değildi, bazı yerlerini çıkartmışlardı. Onun için Arapçaya

* Memorandumun Arapçaya çevrilip dağıtılması, İngilizce bilmeyen Müslüman kardeşlerimizin Türkistan faciasından haberdar olmalarına yol açtı. Onların Türkistan meselesi ve memorandum hakkındaki fikirleri bizim için çok önemliydi.

çevirirken metnin Türkistan lisanında yazılmış şekli esas alınırsa, daha iyi olur.

Vasıl Efendi tarafından çıkarılan "Hür Türkistan" mecmuasının nasıl ve neden ortaya çıktığını herkes henüz anlayamamış. Her taraftan bu konuda mektuplar almaktayım. Biz bu meseleye karışmıyoruz. İşlerinin devamını bekliyorum.

Veli Kayyum

Baymirza Hayit'den Zuhriddin Abid'e*

06/07/1955

Değerli Zuhriddin Bey,

20.06.55 tarihinde yazmış olduğunuz kıymetli mektubunuzu aldım. Teşekkürlerimi kabûl ediniz.

Değerli yeğeniniz Keramettin Efendi'nin vefatını duydum ve çok üzüldüm. Allah toprağını bol etsin. Bek ağabeyimize, ailesine ve size Allah sabır versin. Hepimiz bu dünyanın kısa süreli misafiriyiz. Hepinizin başı sağ olsun.

Cenevre Konferansından önce işlerimiz yine çoğaldı. Orada bulunacak Batı ülke rehberlerine kendi derdimizi anlatmalıyız. Onun için birçok yazı hazırlamak gerekti. Ayrıca, Mekke'de gerçekleşecek konferans için gereken başvuru dilekçesi üzerinde çalışmaktayız. Hazır olunca, İngilizce nüshasını size hemen göndereceğiz.

Şu anki vaziyette o tarafa bizden kimse gidemeyecek. Bazı kimseler "komite vekili" veya "dostu" sıfatında ortaya çıkabilir. Dikkâtli olmamız gerekir. Bazı Türkistanlılar kendi menfaatlerinden veya başka bir teşkilâta bağlı olduklarından dolayı "eski dostlardan ayrılmamak" için Şark memleketlerinde harekete geçmiş durumdalar. Onların komitemizle hiçbir ilgisi

* Dünyanın çeşitli ülkelerinde gerçekleşecek uluslararası konferansların haberini alır almaz orada kendi sesini duyurma yollarını aramak Milli Komite'nin esas göreviydi. Baymirza Hayit'in aşağıdaki mektubunda Cenevre ve Mekke'de gerçekleşecek olan konferanslarda sesimizi duyurmamız gerektiği fikrini benimle paylaşmakta. Aynı zamanda, komite vekilleri sıfatıyla bazı kişilerin ortaya çıkabileceği uyarısını yapmakta ve saflarımızı zayıflatmak için fırsat kollamakta olduklarını hatırlatmaktadır. Konferansa gideceklerin isimleri Ata tarafından önceden bana ve diğer gereken kişilere bildirileceği belirtilmekte.

yoktur. Onlar komitenin Şark memleketlerindeki mevkiinden istifade etme peşindeler.

İslam ülkelerinin Mekke'deki konferansına gideceklerin ismi, komite tarafından belirlenecek ve bu konuda Ata sizlere bilgi verecektir.

Milli hareketimize maddi yardım kampanyaları oluşturma konusundaki açık fikirlerinizi bildirdiğiniz için çok minnettarız. Bu meseleyi Ata'yla görüştük. Tabii ki, oradaki vaziyete göre hareket etmek lâzım. Milletin bağımsızlığı meselesi sadece komite için değil, bütün yurttaşlarımız için de en mühim ve unutulmayacak mesele olmalı.

Kendi yurttaşlarının yardımına erişemeyen halkın geleceği karanlıktır. Yurttaşlarımız çok değerli insanlardır. Ama aralarında kendini bilmeyenler de vardır. Değersizler, değerli olanları bozamazlar. Yardım toplama konusunda zorluklar çıkabilir. Konuyla ilgili Ata size özel bir mektup yazacaktır.

Benim fikrime göre, akıntıya karşı değil de, suyun akışına göre hareket etmeliyiz. O zaman felâketten kurtuluruz. Sanırım, Ata da böyle düşünmektedir.

Ertay yeğeniniz de büyüyor. Bütün zamanımı ona ayırdığımı söylemişsiniz ama ben buna katılmıyorum. Ben bütün zamanımı ona ayırırsam aç kalırız…

Değerli validenize, biraderlerinize, Bek ağabeyimize, Doktor Melibek Efendi'ye ve diğer değerli dostlarımıza selâmlarımı iletiniz. Herkese sağlık ve saadet diliyorum. Ata da ayrıca selam yollamakta.

Saygı ve sevgilerle,

Baymirza Hayit

Veli Kayyum'dan Zuhuriddin Abid'e*

07/07/1955

Merhaba,

Bu mektupla birlikte İslam Konferansı için yazılan memorandum metnini de göndermekteyim. Memorandumun İngilizce nüshası bugün elimize ulaştı. Orada sizler Arapça çevirisini yaptırırsınız. Önceki memorandumda Türkistan hakkında genel bilgiler verilmekteydi. Bu sefer Türkistan'daki son hadiseler, Rusların propagandası, Kızıl propaganda ve İslâm kardeşliği hakkında yazdım.

Yurttaşlar bugüne kadar milli istiklâl yolunda her türlü fedakârlığı gösterdiler. Bizim için en önemli olan, birliği korumaktır. İslâm Konferansı için komite tarafından aşağıdakiler vekil tayin edilmekte:

1. Altınhan Töre Hazretleri (Heyet rehberi)
2. Yamin Korı (Hafız) Hazretleri (Mekke vekili)
3. Sait Kasım Andicani Hazretleri (Medine vekili)
4. Murathan (Taif vekili)
5. Zuhriddin Erkin (Heyet Başkâtibi)

Bu konuda Altınhan Töre'ye de mektup yazdım. Bu konuda fikir ve düşünceleriniz olursa, hemen bana bildiriniz.

Yamin Korı Hazretleri'nin adresi bende yoktur. O kişiyi tanıyorsunuzdur, irtibatınız ne durumda? Kendisi memleketimizin hangi bölgesinden?

---

* Buradaki mektupta V. Kayyum, Müslüman ülkelerin konferansı için yazılan memorandumdan bahsetmekte. Aynı zamanda, çoğalan kızıl terör olaylarından dolayı duyduğu endişeyi de dile getirmekte.

Hayat şartları yine ağırlaştı! Kızıllar terörcüleri güçlendirmekte. Etrafımda casuslar mevcut. Ama daha ellerine geçmedim. Ne yapalım? Tabii ki, milli hareket yolundaki işlere devam etmekteyim.

Geçenlerde siyâsî bir dostumu geçende (05.07.1955) gündüz saat 15.00'da Kızıllar postanede bombayla öldürdüler. Merhum, Slovakların milli lideri ve memleketleri Kızıllar tarafından işgal edilmeden önce Milli Eğitim Bakanıydı. Yakınlarda onunla görüşmüştük. Slovakya'nın bütün hükümet üyeleri Kızıllar tarafından asılmış. Bu Slovak milli rehberi cesur, ileri fikirli ve milliyetçi biriydi. Henüz 51 yaşındaydı. Onun etrafında toplanan Slovaklar büyük güce sahiptiler. Düşman mektup zarfının içine küçük bir bomba yerleştirmiş. Zarfı açarken, bomba patlamış. Onunla birlikte bir kadın da ölmüş, postanedeki 30 kişi de yaralanmış. Hükümet bunu yapan casusun peşindedir. Polisin verdiği bilgiye göre, mektup Frankfurt'taki postaneden Münih'e gönderilmiş. Bu tip küçük bombalar zarf açılırken patlar. Bu bombalar özel hazırlanır ve zarf içinde belli olmaz. Bu olay beni çok üzdü. Kalbim ezilmekte.

Düşman teröre yöneldi. Milli liderler, milliyetçiler öldürülüyor. Ama mücadele devam edecek. Bütün güçleri toplayıp, istiklâl için mücadele etmek şart! Yine ileri!

28.07.55 tarihinde Rus emperyalizmine karşı mücadele eden halkların rehberleriyle birlikte konferans düzenleyeceğiz. Ben de orada konuşacağım. İşler ciddiyetiyle devam etmektedir.

Arkadaşlar ve bütün Türkistanlılara selâmlarımı iletiniz.

V. Kayyum

Nasrulla Tarazi'den Zuhuriddin Abid'e*

20/07/1955, Kahire

Değerli Kardeşim Zuhriddin Erkin,

Merhaba

Uzun süredir sizden bir mektup veya haber almadım. Sebebi hayırlıdır, inşallah. Kitap mevzusunda yazdığınız mektuba cevap yazıp, hizmetinize hazır olduğumuzu belirtmiştim, sizden bir haber gelmedi.

Biraderim Abdülatif Muhiddin'in Hicaz'a gitmesi bu mektubu yazmama vesile oldu. Kendisi sizinle görüşecektir. Yardımınızı ondan esirgememenizi rica etmekteyim.

… Veli Kayyum Bey, babamı Milli Komite vekili olarak tayin etmiş ve bu konuda bir mektup yollamış. Allah izin verir ve bir engel olmazsa, kendisi bu ziyareti gerçekleştireceklerdir. Sizin gibi dostlarla, aydın ve ûlemayla, oradaki bütün yurttaşlarla görüşüp, sohbet etme arzusundadır. Veli Kayyum Efendi böyle bir ziyaretin önemli olduğunu, Türkistan ve Türkistanlılar için hayırlı olacağından umut ettiğini belirtmiş.

Bu ayın başında Port Said'de Müslüman Gençler Konferansı açıldı. Bu konferansa 33 ülke katıldı. Orada Türkistan istiklâl bayrağı da yükseldi. Türkistan faciası hakkında neşredilen makaleler, kitaplar ve Bandung konferansına hazırlanan memorandum dağıtıldı. O makalelerden birini ve "Buzraş-Şark" dergisini göndermekteyim, okuyup anlatırsınız.

---

* Nasrulla Terazi mektubunda Müslüman Gençler Konferansı'nda Türkistan istiklâl bayrağının yükseldiğini sevinçle anlatmakta. Aynı zamanda, Veli Kayyum'a düzenlenen suikasttan dolayı duyduğu endişeyi ve bu konuyla ilgili yaptıklarına değinmektedir.

Veli Kayyum Efendi'ye düzenlenen suikast haberini duydum. Bu mevzuda yazılan haberi Mısır basınında yayınlatmak ve halka duyurmak için girişimlerde bulundum. "Buzraş-Şark" ve "Savt'ul İslâm" dergilerinde bu haber (4 sayfa) yayınlandı.

Sizinle görüşüp sohbet etmeyi çok arzu etmekteyim. Ne yapalım, imkânlar böyleyse?

Düşman ile işbirliği yapanlar ve kendi menfaatleri için vatanımızı satanlar yok olurlar. Yalnız değiliz, Allah bize yardım edecektir.

Kısa sürede cevap yazmanızı beklerim.

Size her zaman sevgi ve saygıyla anan,

Nasrulla Tarazi

Baymirza Hayit'den, Zuhuriddin Abid'e*

26/07/1955

Değerli Yurttaşım Zuhriddin Bey,

Selam ve saygılarımı kabul ediniz.

Saygıdeğer Atamıza yazdığınız mektup geldi. Ama rahatsızlığından dolayı kendisi şu an doktor nezaretinde başka yerde bulunmaktadır. Katılamayacaklarından dolayı size acilen bir vekâletname yazdı. Ama şunlara dikkat etmeniz gerekecek:

1. Konferansa katılma konusunda tartışma çıkmasına izin vermemek lâzım. Konferans geçicidir. Kalıcı olan milli birliğimizdir.
2. Bu vekâletnameyi Murathan dışında kimseye göstermeden hareket ederseniz, daha iyi olur.
3. Bandung konferansına gönderilen memorandumdan olabildiğince fazla dağıtmak için elden geleni yapmanız gerekir.

Sizi ve değerli bütün yurttaşlarımızın bayramını kutluyor ve herkese saadet diliyoruz. Ata'nın selâm ve tebriklerini herkese iletiniz.

Ben ve yurttaşımız Hüseyin İkram Efendi M… şehrine geldik. Buradaki bütün yurttaşlarımızla birlikte bayram namazını kılmak istiyoruz. Daha sonra, bir konferansa katılacağız.

Saygılarla,

Baymirza Hayit

---

* Veli Kayyum, İslâm ülkeleri konferansına hastalıktan dolayı katılamayacaktı. Onun için bana bir vekâletname göndermiş ve tartışmalara sebep olmaması için bunu sadece Murathan'a gösterebileceğimi söylemiş.

Veli Kayyum'dan Zuhuriddin Abid'e*

08/08/1955

Değerli Murathan ve Erkin,

Merhaba!

Nasılsınız? Cenevre şehrinde gerçekleşen olan Rusya, Amerika, İngiltere ve Fransa gibi ülke rehberlerinin toplantısında anlaşma sağlanamadı. Ama Ruslar "Bu toplantıda büyük bir yakınlaşma oluştu" diye propaganda yürütmekteler. Lenin'in "Yan yana yaşanabilir" gayesini gece gündüz radyo ve basın yoluyla dünyaya duyurmaya çalışıyorlar.

Bu bizim için kötü ve tehlikeli bir şiardır. Eğer bu çağrıya uyarak Ruslar, Batı ve Şark ülkeleri anlaşırsa, Türkistan halkı Ruslar elinde yine ezilecektir. Bulganin, bundan 4-5 gün önce Büyük Sovyet meclisinde bu "anlaşma" fikrini ortaya atarak, Batı halklarına büyük iltifatlarda bulundu. Batı ve Şark yazarlarını Moskova'ya çağırıp, ziyafetler verip, onları kendi tesirleri altına almak istiyorlar.

Yazarların çoğu bu fikri desteklemektedir. Onlardan biri Almanya'ya gelip, basında yanlış fikirleri savunmaktadır. Bu faaliyetlere karşı harekete geçmek gerekirdi. Cenevre'de toplanan Batı ülkeleri rehberlerine, hükümet üyelerine, basın mensuplarına memorandum yazıp, Türkistan meselesini ortaya koymak ve milli hakkımızı müdafaa etmek gerekirdi. Bunu

* Veli Kayyum buradaki mektupta Lenin'in "Yan yana kardeşçe yaşanabilir" (Barış içinde birarada yaşama) ilkesini tehlikeli bulmakta ve bizleri uyarmakta. Sovyetlerde Bulganin'in Batı'yla anlaşma fikri, gösteriş ve yazarlar arasında kendi ideolojilerinin propagandasını yapmaktan başka bir şey değildir. Milli Komite, bunu ifşa etmek için harekete geçti ve Cenevre'deki toplantıya bildiri gönderdi.

da yaptık. Siyâsî meselemizi aydınlatan özel ve resmî görüşmeler yapılması gerekirdi. Bunlar da yerine getirildi. İşler devam etmektedir.

Almancada "Stalin'in Ölümünden Sonra Milliyet Meselesi" (23.08.55), "Rusya – Rusya mı?" ve "Türkistan Meselesi ve Bunun İki Büyük Devlet Arasındaki Yeri" (02.04.55, 10.10.55) konulu mülâkatlar gerçekleştireceğim. "Rusya – Rusya mı?" konulu mülâkatta, Rusların boyunduruğu altında ezilen halkların iktisadî, ziraî ve milli kültür meselelerini anlatıp, onların Ruslarla kültür, iktisat, din ve inanç alanlarında bir alâkası olmadığını ilân edeceğim ve Türkistan bağımsızlığı için dünya halklarından yardım talep edeceğim.

Büyük devletlerin rehberleri, Rusların teklifini (yumuşama politikası) henüz kabûl etmedi. Ekim ayında Cenevre'de tekrar Ruslarla görüşmeler yapılacak. Yine dikkâtli olmalıyız. Mektuplarda bütün faaliyetler hakkında bilgi vermek zordur.

Merkezi gücümüze zarar vermek isteyenlere her zaman ciddi bir şekilde cevap verdik. Türkistan büyüktür ve kendine göre siyaseti vardır. Bu siyaseti bağımsız şekilde yürütmek gerekir. Türeyen her "teşkilât" milli gücü karalamaya çalışacaktır.

Erkin Efendi, "Geçmiş Günler" romanı için yazdığım önsözden arşiv için bir nüsha gönderseniz, bende kalmamış.

Yurttaşlara selâmlarımı iletiniz.

Veli Kayyum

Veli Kayyum'dan, Murathan ve Zuhuriddin'e*

23/09/1955

Değerli Murathan ve Erkin Efendi,

1. Milli işler bütün hızıyla devam etmekte. Birkaç gün önce Türkistan meselesi hakkında Batı halkları vekilleriyle görüştüm, neticeyi beklemekteyim.
2. Amerika'daki bir üniversiteden de vekiller geldi, onlarla da görüşme yaptım.
3. Kasım ayında Roma'da büyük konferans düzenlenecek. Bu konferansa katılmak için davet aldım. Hazırlanmaktayım. Eğer ben gidemezsem, iki vekil tayin edilecek.
4. Moskova "Muhacirleri Geri Getirme Cemiyeti" teşkil edip, bu haberi gazetelerde yayınlatmakta. "Memleketinize dönün, size ceza verilmeyecektir" diye, bütün gazete ve radyo yayınları yardımıyla duyurmaktadır.
5. Rus Büyük Meclisi bu konuda 19.05.1955 tarihinde karar çıkardı ve bütün muhacirleri geri çağırmakta. Hatta yurttaki akraba veya tanıdıklara mektup yazdırıp, göndermekteler. Mektuplarla birlikte aile fotoğraflarını da yollamaktalar.
6. Bu işler için önemli kişileri meşgul etmekteler. Bu Sovyet "Hacıları" Şark ve Batı memleketlerine gidip, Moskova propagandasını yürütmekteler. Suudi Arabistan'a gelen Kızıl Hacılar da bu meselelerle meşguller.

* Sovyetler göç edenleri yurtlarına dönmeleri için teşvik etmekteydiler. Buradaki mektup, bu aldatıcı siyaset ve Ruslara uşaklık yapan kızıl hacılardan bahsetmektedir.

7. Komünistlerin bu faaliyetine karşı mücadele etmekteyiz. Bütün muhacirler bu siyasete karşı harekete geçtiler.
8. Ruslar çeşitli maskeler altındaki casuslarla iş yürütmekteler. Muhacirler arasında huzursuzluk çıkarmak, milliyetçilerin itibarını düşürmek, hatta onları öldürmek için harekete geçmiş bulunuyorlar.
9. Bunları Ruslar dışındaki muhacirler arasında yapmak istiyorlar.
10. Bunun önüne geçmek için çareler aranmaktadır.
11. Muhacirler de boş durmamakta. Mektup ve resim getiren Kızıl Rus propagandacıları polise teslim etmekteler.
12. Yurttan getirilen bu mektuplar uydurmadır. Elimde bunun delilleri de mevcut.
13. Şark'ta da Ruslar harekete geçtiler. Onlarla buluşmamak, konuşmamak ve alakadar olmamak gerekir. Onlar tehlikeli kişilerdir. Bu taraftaki muhacirler birlikte iyi iş yürütmekteler.
14. Almanya ve Rusya arasında diplomatik alâkalar kurulmakta.
15. Batı Almanya'ya Rus Büyükelçisi gelecektir.
16. Bundan dolayı Ruslar, Alman hükümetinden Almanya'daki bütün muhacirleri Rusya'ya gönderilmesini talep etti. Almanlar bu talebi reddetmedi ama, 1945-47'lerde olduğu gibi kimseyi zorla gönderemezler herhalde. Batılılar "İsteyen varsa, Rusya'ya gidebilir" demekle yetinmekteler. Komünist komisyonu gelip, muhacirleri götürme girişiminde bulunacaktır ama bizden kimseyi bulamaz.

Veli Kayyum

Veli Kayyum'dan Türkistanlı Muhacirlere*

02/12/1955

Değerli Yurttaşlar,

Selam ve saygılarımı kabul buyurunuz.

21.11.1955 tarihinde yazdığınız mektubunuzu 02.12.55 tarihinde aldım. Bu mektupta bildirdiğiniz fikir, sadakat ve fedakârlığınız beni çok sevindirdi. Herkese teşekkürlerimi sunarım.

Türkistan istiklâli yolundaki hareketleriniz özellikle, oradaki gençlerimizin ilim öğrenmek için gösterdiği çaba beni çok mutlu etti. Bağımsızlığa erişmek veya hür yaşamak isteyen her bir halk, ilk önce kendi gücüne, milli varlığı birliğine inanması gerekir. Birliksiz hiçbir halk kendi varlığını koruyamaz, istiklâle erişemez. Demek, milli mücadelemizin esası, birliğimizi güçlendirmek ve bir milli bayrak altında bağımsızlık için mücadele etmektir.

Dış ülkelerdeki yurttaşlarımız, kendi aralarında her zaman büyük saygı ve nezaket sergilemeliler. Milli hedef yolunda bir olup, aramızda çıkan anlaşmazlıkları nezaket ve sakinlikle çözmek gerekir. Bu meselenin üstesinden geleceğinize inanıyorum.

Orada çıkan birtakım tartışmalar hakkında bana bilgi vermişsiniz. Bu çok üzücü hâldir. Lütfen, böyle çekişmelere girmeden, kendi yolunuzda görevlerinizi yerine getirmeye devam ediniz. Bu meseleyi hâlletmeye çalışıyorum.

---

* Yukarıdaki mektupta bahsedilen mevzudan dolayı yurttaşlarımız arasında tartışmalar çıkmıştı. Bunu duyan V. Kayyum, şartlar ne olursa olsun, aramızdaki saygı ve nezaketi yitirmememiz gerektiğini hatırlatır ve bu meseleyle kendisi meşgul olacağını ifade etmektedir.

Milli gece ve "Milli Türkistan" mektebi faaliyetleri büyük bir başarıdır. Sizleri tebrik ediyorum. Milli geceleri ve Milli mektebi oradaki Türkistan gençlerini milli ruhla yetiştirmek, onları eğitmek için büyük ocaklar haline getireceğinizi umut ediyorum.

Sizleri hep hatırlayan,

Veli Kayyum

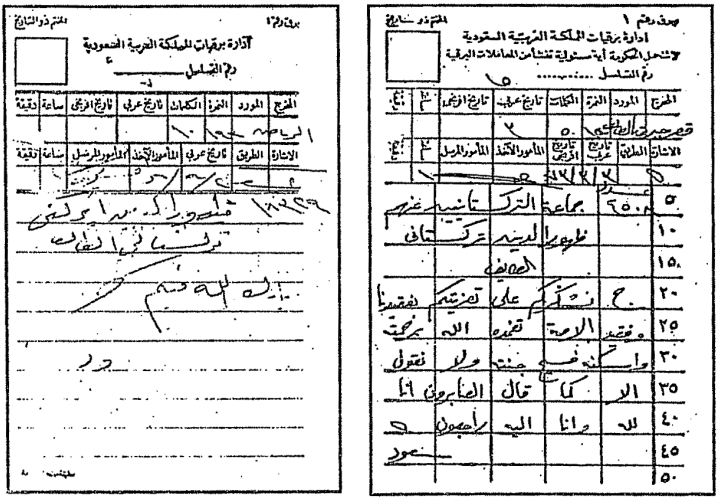

Türkistanlılar tarafından Kral Abdulaziz'in
vefatı üzerine gönderilen taziye telgrafı

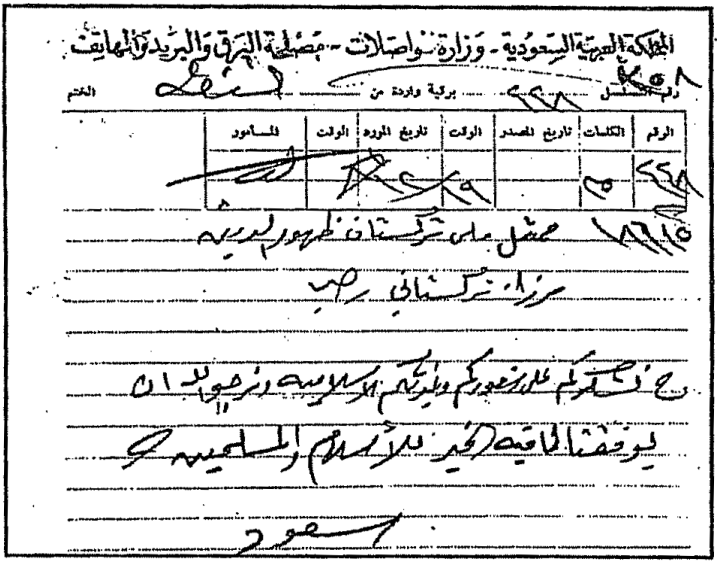

Türkistanlılar camiası adına
Zuhriddin Türkistani'nin mektubuna cevap

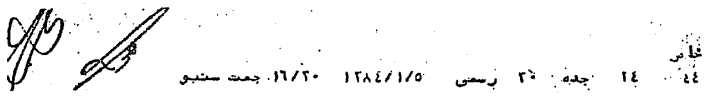

خاص
٤٤ ١٤ جدة ٢٥ رمضان ١٣٨٤/١/٥ ١٦/٢٠ جمعة سنيو

عدد
١٨٥ السيد ظهورالدين مرزا الرياض

بتذكركم وكافة التركستانيين على ما ابديتموه من شعور طيب وتمنيات صادقة نبمثاسبه نجاح الموتمر الاسلامي فيما اتخذه من قرارات سائلين الله ان يأخذ بيدنا لتحقيق كل خير ونصر للاسلام والمسلمين

فيصل

Türkistanlıların mektubuna karşı,
Kral Faysal'dan gelen cevabi teşekkür mektubu

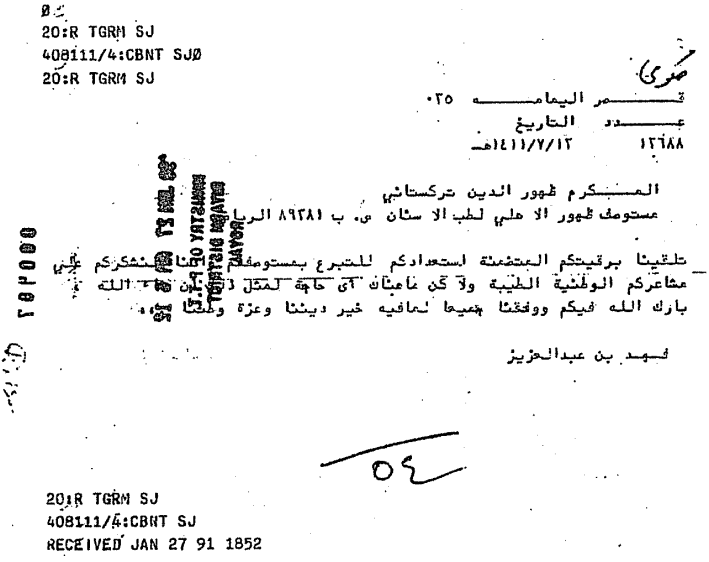

Ø
20:R TGRM SJ
408111/4:CBNT SJØ
20:R TGRM SJ

صورى

قصر اليمامة ٠٢٥
عدد التاريخ
١٢٦٨٨ ١٤١١/٧/١٢هـ

المكرم ظهور الدين تركستاني
مستوصف ظهور الا هلي لطب الا سنان ص. ب ٨٩٢٨١ الرياض

تلقينا برقيتكم المتضمنة استعدادكم للتبرع بمستوصفكم [illegible] تشكركم على مشاعركم الوطنية الطيبة ولا كن نامياك اى خاجة لمثل ذ[illegible] الله يبارك الله فيكم ووفقنا جميعا لمافيه خير ديننا وعزة وطننا.

فهد بن عبدالعزيز

٥٤

20:R TGRM SJ
408111/4:CBNT SJ
RECEIVED JAN 27 91 1852

Türkistanlıların mektubuna karşı,
Kral Fahd bin Abdulaziz'den gelen cevabi teşekkür mektubu

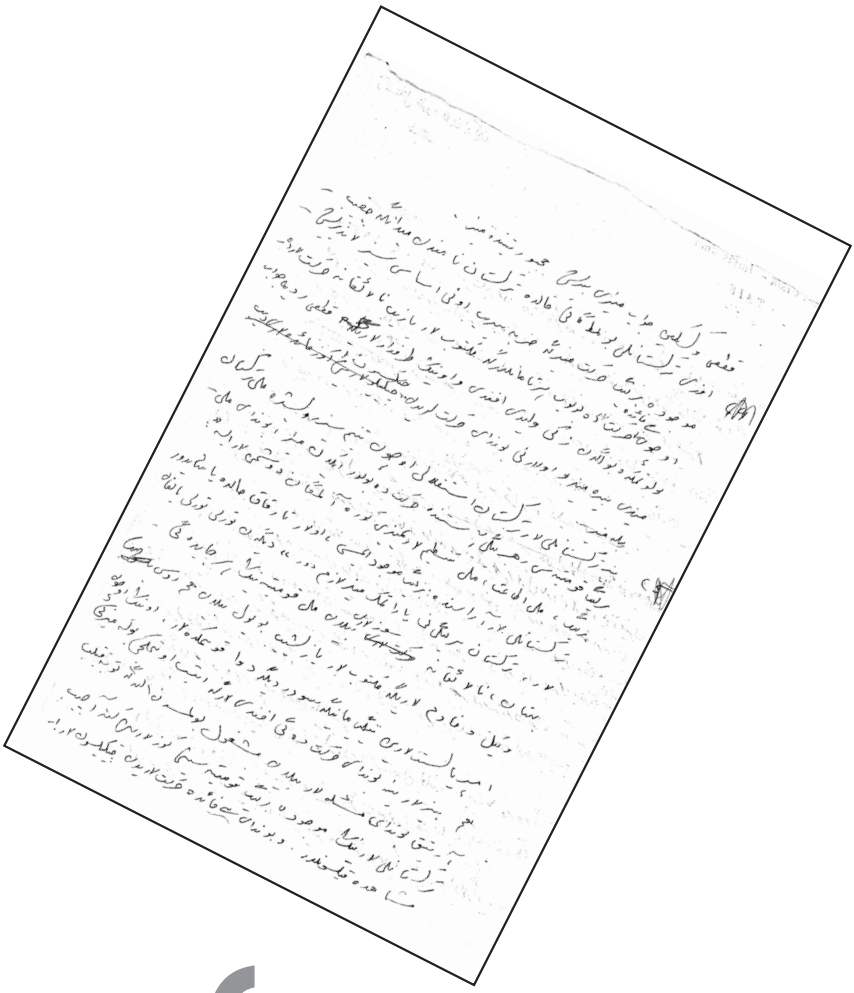

1956 Mektupları

Zulüm, mazlumları birleştirmek için en büyük silâhtır.
Fıtrat

Baymirza Hayit'den, Zuhuriddin Abid'e*

21/06/1956, Köln

Değerli Zuhriddin Bey,

Ata, şu an Türkiye'de bulunmakta. Kendisi size mektupla haber yollamıştır belki. Bu konuda daha önce kendisiyle anlaşmıştık. Eğer haber yollamadıysa, bunun için vakti olmamıştır. Yurttaşlarımızın adetleri size malûm olmalı. Bir kere sohbete başladılar mı, bu sohbet sabaha kadar sürer gider.

Ata, Türkiye'de çok iyi karşılandı. Hükümet yetkilileri tarafından da samimi ilgi gösterildi. Ata'nın Türkiye seyâhati hareketimizin geleceği için çok önemlidir. O tarafla olan haberleşmeniz de beni çok memnun etti. Annenizin oraya gitmesi çok iyi olmuş. Bu değişiklilik ona da iyi gelmiştir.

Orada çıkan meselenin halledilmesi çok büyük bir iştir. Dikkât etmemiz gereken şu ki, birliğin olmadığı yer, düşman tarafından yok edilir. Birliğin olduğu yerdeyse, her şey gerçekleşebilir. Birlik demek, tek ses demektir. Bu ses bir güce dönüşebilir. Birlik kendiliğinden oluşmaz. Onu önce yaratmak gerekir, yarattıktan sonra da korumak gerekir. Birlik, insanlar arasındaki samimiyeti ölçen bir terazidir. Samimiyetin olduğu yerde birlik de vardır.

Bugün Şah İlham Efendi'ye de bir mektup yazıp, onun hâl hatırını sordum. Daha önce Afganistan'dan Koltay Efendinin hac ziyareti için gelmek istediğini haber vermiştim. Bir

* Baymirza Hayit, buradaki mektubunda Veli Kayyum'un Türkiye seyâhatini ve bu seyâhatten dolayı duyduğu memnuniyeti anlatmaktadır. Ayrıca, bu mektuptan Baymirza Hayit'in "20. yüzyılda Türkistan" eserinin Almanya'da neşredildiğini ve "Türkistan Tarihi" eserinin de "Amerika Sesi" radyosunda yayınlandığını öğrenmekteyiz.

yardıma ihtiyacı olursa, ilgilenmenizi rica ederim. Milletimiz için canını ortaya koyan insanlarımızdan biridir. Sadık ve dürüst bir yiğittir.

Dostumuz Murathan'dan da bir haber yok. Onu salıverdiklerinden haberim vardı. Duyduğuma göre, Suudi Arabistan'ı terk etmesi gerekirmiş. Terk edebilir, tabii. Allah'ın bizim gibi öksüzlere kendi kucağından bir yer vereceğine inanıyorum. O şimdi nerede? Oralardaysa, selam söyleyin. Millet derdini o da çok çekti, zavallı. Çok zorluklar çekti. Ruslara, vahidilere (?) karşı mücadele meydanlarının ve muhacirlik hayatının acı günlerini yaşadı.

Uzun süredir umutla beklediğim "20. yüzyılda Türkistan" adlı eserim Almancada neşredildi. Avrupa âlimleri bu kitaba çok önem vermekteler.

Maalesef, kitap Almanca olduğu için yurttaşlarımız arasında dağıtmamız zor olur. Ama oradan siparişle hiç yoksa 5-6 tanesini satın almak çok önemlidir. Bu kitap sadece 1000 tane basıldı. Masraflar onlar tarafından karşılandığı için satışı da Alman neşir evinin elindedir. Bu kitap kısa zamanda satılır ve biter. Daha sonra kendimiz için almak isteyip, bugünkü fiyatından daha fazlasını versek bile bulamayız. Böylece, kendimizin yarattığı eseri bulamaz hale geliriz. Onun için bu kitaptan 5-6 tanesini nasıl sizin ellerde kalmasını sağlayabilirim diye düşünüyorum. Bunu siz de düşünün. Kitabın fiyatı 28,5 mark.

Kaç kitap satın almaya imkânınız olacağını doğrudan neşir evine veya bana haber verebilirsiniz. Ama bunu yapmak mecburiyetinde değilsiniz. Ancak, bizim vatanımızı konu alan, kendi çalışma ve fikrimiz sayesinde ortaya çıkan, hangi dilde neşredilmiş olmasına bakılmaksızın kültür zenginliklerimizden biri olabilecek bu eseri kendi elimizde kalabilmesi için neler

yapılabilir diye düşünmekteyim. Eğer yanınıza arkadaşlardan 5-6 kişi daha bulamazsanız, bu işe tek başınıza girişmeyiniz.

Pakistanlıların büyük şairi Muhammed İkbal hakkında yazdığım broşür de çıktı. Bu parasızdır. Almanca olsa da, ondan bir tane size göndermekteyim.

Bizim Müslüman kardeşlerimiz görsün ki, muhacir olsak da, vatanımız dışında başka ellerde yaşasak da, İslâm dinine olan inanç ve sevgimiz, Müslüman halklara karşı duyduğumuz samimiyetimiz bitmeyecektir.

İlâve: Her Pazar "Amerika Sesi" radyosu, benim tarafından yazılan "Türkistan Tarihi"ni yayınlamakta. Belki bu yayını dinleyen olmuştur.

Baymirza Hayit

Baymirza Hayit'den, Zuhuriddin Abid'e*

16/07/1956

Değerli milletsever Zuhriddin Bey,

Sizin 03.07.1956 tarihli mektubunuzu bugün aldım. Mektup için çok teşekkürler.

Hac günlerinin başlamasına az kaldı. Onun için bir an önce size mektup yazıp, meselelerimizi görüşmek istedim.

1. Veli Kayyum Ata'yı Mekke'ye davet etiğiniz için çok teşekkür ederiz. Bu haberi Şah İlham Efendi'den duyunca çok sevinmiştim. Hemen mektup yazıp, bu haberi ataya iletmiştim. Şimdiye kadar bu konuda bir cevap almadım. Bu mektup İstanbul adresine yazılmadığı için 12.07.56 tarihine kadar kendisine ulaşmamış olabilir. Ata daha İstanbul'dan ayrılmadı. 3-4 gün içinde İzmir ve Manisa taraflarına geçeceği haberini aldım. Eğer sizlerin davet mektubu Ata'ya zamanında ulaşmış olsaydı, mutlaka cevap yazardı. Ortada karışık bir durum var. Bana kalırsa, Ata'nın o taraflara gitmesinin taraftarıyım. Belki bu konuda bugünlerde bir haber alırsınız.
2. Mekke'de gerçekleşecek toplantıya sizin katılmanız gerekecek. Onun için bir vekâlet veya ruhsat istemişsiniz. Şu an komite mührü bende yok, ama yine de ben bu evrakları İngiliz dilinde acilen hazırlatıp size

* Yukarıdaki mektupta Baymirza Hayit, Ata'nın Hac ziyareti için davet edildiği haberini vermekte. Aynı zamanda, Almanya'dan Mekke'ye Zunnun ve Sultan isimli kişilerin geleceğini bildirmekte ve onlar hakkında bilgi vermektedir. Bu mektupla birlikte Mekke'de gerçekleşecek bir toplantı için bana vekâlet gönderileceği söyleniyor.

gönderiyorum. Bunların dışında boş bir sayfa daha gönderiyorum ki, lâzım olduğu takdirde vekâletnameyi Arapça olarak da yazabilesiniz. Şartlar ne olursa olsun, bu toplantıda mutlaka bulunmanız gerekir. Toplantı nasıl geçti, hangi meseleler görüşüldü, bu meseleler üzerine bildirilen fikirler, bütün bunlar hakkında bilgi vermenizi rica ediyorum.

3. Bugün Zunnun ve Sultan isimli iki kişi Almanya'dan uçakla Mekke'ye geliyorlar. Sultan bir Tatar, Zunnun Türkistanlıdır. Sultan, Amerika Komitesi tarafından açılan "Azatlık" radyosunun Tatar şubesinin başkanıdır. Zunnun ise, Türkistan şubesini yönetmekte. Bunlar, Rus yanlılarıdır. Bunlar Amerika Komitesi'nin sağladığı destekle yola çıktılar ve vazifeleri de Türkistanlılar arasında Rus fikrinde olan Amerika komitesinin tesirini güçlendirmektir. Onlara karşı dikkâtli olmak gerekir. Türkistanlıları etkileri altına almalarına izin vermemeliyiz. Oradaki hareketleri hakkında bizleri bilgilendirmenizi rica etmekteyim.
4. "20. Yüzyılda Türkistan" kitabımdan altı tanesini neşriyattan sizlere gönderilmesini rica edeceğim. İkbal hakkındaki broşürümden de Suudi Arabistan'daki Pakistan Büyükelçiliği için 4-5 tane göndereceğim.
5. Murathan dostumuzdan mektup aldım. Umman'a ulaştığını ve iyi olduğunu söylemektedir. Ona verdiğiniz yardım ve gösterdiğiniz samimiyetten dolayı size çok teşekkür ederim. O bir süre Umman'da kalacak. Daha sonra onun işi hakkında yine görüşürüz.

Selamlarla,

Baymirza Hayit

RUHSAT

16/07/1956, Köln

Mekke'de gerçekleşecek Uluslararası İslÂm Konferansına "MillÎ Türkistan" dergisinin temsilcisi sıfatında katılmak için Zuhriddin Mirza Abid Türkistani'ye izin verilmesini arz ediyorum.

Milli Türkistan Birlik Komitesi
Teşkili İşler Müdürü
Baymirza Hayit

VEKÂLET

Suudi Arabistan'da ikamet eden Türkistanlı Zuhriddin Mirza Abid Türkistani Milli Türkistan Birlik Komitesi'nin güvenilir vekilidir.

Milli Türkistan Birlik Komitesi Başkanı
Veli Kayyum.
Münih."

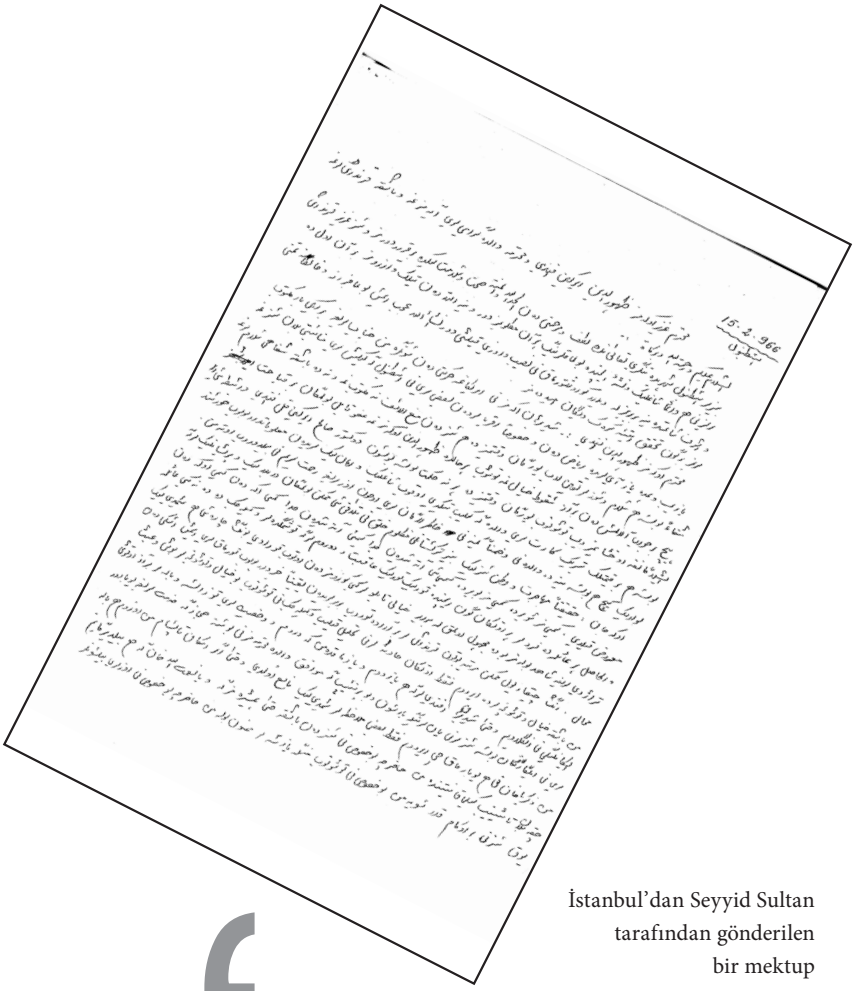

İstanbul'dan Seyyid Sultan tarafından gönderilen bir mektup

1957 Mektupları

Bilmek gerekir ki, hak alınır, verilmez. Her bir millet ve memleket halkı kendi hukuku, dini ve siyasetini hareket ve ittifakla başkalardan alır. Biz, Müslümanlar, özellikle Türkistan müslümanları, isteriz ki, hiçbir kişi bizim din ve milletimize zulüm ve tehdit etmesin. Bizim de başkalarını tehdit etme fikri ve niyetimiz yok. Zaten, dinimiz de buna karşı.

Behbudi

Zuhriddin Abid'den,
Milli Türkistan Birlik Komitesi'ne Rapor

Milli Türkistan Birlik Komitesi Mekke Şubesi
08/10/ 1957

Bu şube resmî güce sahip değildi. Sebebi, yaşadığımız ülkede herhangi bir siyâsî hareket veya siyâsî teşkilât oluşturmanın yasak olmasıydı. Bu memleketin kanunlarına aykırı olduğu için siyâsî teşkilâtlara izin verilmiyordu.

Bizim şubeler gayr-i resmî olup, esas vazifeleri yurttaşlar arasında maddî yardım toplamak, toplanan paraları gereken yerlere göndermek, yapılan işler konusunda yurttaşlara bilgi vermekti.

Üyeler: Nazircan Korı (Şube Başkanı), Nuriddin Hoca, Muhammed Mağrub, Şailham, Abdülhamit Mahdum, Abdulhay Mahdum (kasiyer), Kambar Korı, Ahmetcan, Lütfulhak, Akbarhan, Corakul, Abdulkadir Hacı, Abdulla, Hacı Sabir, Ziyavuddin Korı (Andicanlı Mirkamil Beyin neslinden, Mirgazi Beyin oğlu).

Milli Türkistan Birlik Komitesi Medine Şubesi

Medine şubesindeki üyeler: Mevlevi Hamit Hoca (Şube Başkanı), Mevlevi Kasım, Mevlevi Abdurahman, Efendihan Töre, Abdulkadir Korı, Alimulla Mahdum, Abdulla Kemal, Tacıbay, Abdukahhar Çumtaş, İsmailhan, Muhammed İbrahim Bay, Naim Mahdum Samarkandi, Abduhalik, Fayzulla Mahdum, Yusufcan Mahdum, Karimcan, Muhammed Salih, Abdurahman.

Milli Türkistan Birlik Komitesi Taif Şubesi

Türkistan istiklâl hareketinin başkanı Veli Kayyum'un yaptığı hac seyâhati esnasında Taif'te bir toplantı düzenlenmişti (Hicri, 12.09.1376). Bu toplantıda şube üyeleri seçilmiş ve aşağıdaki kararlar alınmıştır:

1. Şube 16 üyeden ibaret. Başkanlar Mumin Numan Sahib, İsmailcan. Onlar içişlerden sorumlular. Onlara yardımcı olarak Melibek seçildi ve dışişlerden sorumlu üyedir. Dini vazifeler Baymirza Hoca tarafından yerine getirilecektir.
2. Siyâsî vazifeler, beyannamelerin dağıtılması ve yazışma eskisi gibi Zuhriddin Erkin'in elinde olacak.
3. Toplanan maddî yardımlar ve aylık ücretler Dr. Melibek elinde olacak. Onun yardımcısı olarak Fayzulla Abdurahmanoğlu tayin edildi.
4. Bağış maksatlı yapılan toplantılarda, maddî yardımları toplamak için İkramcan Mansuroğlu, Gulam Muhammed ve Muhammed Emin Samarkandi seçildi.
5. İlk toplantı Altınhan Töre, Baymirza Hoca, Numan Hacı Sahib, İsmailcan, Melibek, Zuhriddin Erkin tarafından yapılacak.
6. Veli Kayyum, muhacir Türkistanlıların müftüsü olarak Altınhan Töre Hazretlerini tayin etti.

Bu tutanak başkanımız Veli Kayyum tarafından onaylandı ve Taif'te 500-600 kişinin katıldığı toplantıda halka okundu. Kararlar halk tarafından onaylandı ve imzalar atıldı.

Milli Türkistan Birlik Komitesi Suudi Arabistan temsilcisi

Zuhriddin Erkin

07.26. 1957, (Hicri, 1376)

Baymirza Hayit'den Zuhuriddin Abid'e

04/01/1957, Köln

Değerli Yurttaşım Zuhriddin Bey,

Macaristan İhtilâli, İngiltere, Fransa ve İsrail gibi ülkelerin Mısır'a karşı yaptığı hareket önümüze büyük vazifeler koydu. Özellikle, Macaristan'daki İhtilâlden Türkistan milli menfaati için istifade edilebilir. Onun için son zamanlarda işlerimiz çok yoğunlaştı.

Macaristan'daki isyan, mazlum halkların isteklerini ortaya koyan bir hadisedir. Onun için biz de milli menfaatlerimizi ortaya koymaktayız ve Avrupa basını yardımıyla dünyaya duyurmaya çalışıyoruz.

İngiltere ve Fransa'nın Mısır'a karşı açtığı savaş, Rus komünizm tesirini Şark memleketlerinde bir adım da olsa, ilerletmiş oldu. Onun için, bir taraftan Mısır istiklâl davasını desteklerken, diğer taraftan da komünizm ve özellikle, Rus etkisini Şark'ta engellemeye çalışmaktayız.

Şu an milli hareketimizi istediğimiz gibi, yani milli menfaatlerimizin talebine uygun şekilde yürütmek için imkân yok. Önümüzdeki tek engel maddî meseledir. Bu konuda çok konuşmama gerek yok, çünkü sizin her şeyden haberiniz var zaten. İstiklâlimiz için kan verme zamanı gelene kadar hiç olmazsa para vermemiz gerekirdi. Maalesef, son zamanda bunu yapmak pek mümkün olmuyor. İnanıyorum ki, Türkistan Milli Birlik Komitesi'nin önündeki maddi sıkıntıları yakın zamanda ortadan kaldıracağız.

Kitabımı yayımlayan yayınevinden 20.12.56 tarihli bir mektup aldım. Bu mektubu da size yollamaktayım. Yayınevi, Suudi Arabistan'daki Hollanda bankasına mektup yazıp,

tarafınızdan alınmış olan 6 tane kitabın parasını sizden tahsis etmesini istemiş. Banka ise bunu yapmak zor olur diye cevap yazmış. Yayınevi, bu meseleyi çözmem için bana müracaat etti. Para bugüne kadar yatmadıysa, tabii ki bu sizin suçunuz değildir. Çünkü banka havaleleri konusundaki sıkıntıları daha önce de anlatmıştınız. Aldığınız kitapların toplam fiyatı 175 mark. Bu kadar para miktarı konuşulmaya değmez, ama başımı her tarafa vurup düşünsem de, bu 175 mark'ı (tahminen 150-160 riyal) nereden alacağımı bilemedim. Benim hayatımın ne durumda olduğunu vaktiyle Alican size anlatmıştır. Eğer ben evime günlük ekmeğimi getirebilirsem, kendimi şanslılar arasında sayıyorum.

Kim milli harekete bağlı olursa, bu yolda divane gibi yaşamaktan yılmaması gerektiğini iyi bilirsiniz. Bu meseleyi çözmek için aklıma bir fikir geldi. Burada Alican "Amerika'nın Sesi" radyosunda çalışmakta ve 1000 marktan fazla maaş almakta. Yayınevine olan borcu bu Alican üzerinden halledebiliriz. Onun için siz Marufcan veya Vahapcan dostumuzla görüşseniz ve onlardan birine bu parayı teslim etseniz. Onlardan biri hemen Alican'a mektup yazıp, Münih'ten 175 mark göndermesini rica etse. Vermiş olduğunuz parayı Alican kardeşlerinden İstanbul'da veya başka bir yerde alabilir. Bunları Alican'a ben söyleyip onu korkutmayayım. Bilirsiniz, para meselesi bazı kişiler için güzel bir kız meselesinden daha nazik bir meseledir.

Şu an Şark memleketlerindeki vaziyet hassastır. Onun için bu ara daha sık haberleşmemiz gerekir. Oradaki hadiseler, bazı kişiler ve basın organları tarafından beyan edilen fikirlerden bizleri haberdar edin. Bizim bu haberlere göre hareket etmemiz gerekecek.

Size ve herkese büyük Allah'tan sağlık ve saadet diliyorum.

Saygılarla,

Baymirza Hayit

Veli Kayyum'dan Zuhuriddin Abid'e*

13/05/1957, Londra

Değerli Zuhriddin Bek,

Bizim yolumuz hak yoldur. Hak yolunda, milli istiklâl yolunda Rus emperyalizmine, komünizme karşı mücadele etmek milli ve dinî bir vazifedir. Biz İslâm halklarının hakiki dostu ve kardeşleriyiz. İslâm dünyasının saadet içinde yaşamasını kalpten isteriz.

Türkistan hakkında radyo, basın ve mektuplarda geçen herhangi bir haberi duyacak olursanız, derhal beni bu konuda bilgilendirmenizi rica ederim.

Endonezya'da Endonezyalılar tarafından "Türkistan Bağımsızlık Hareketi" teşkil edilmiş. Bu konuda sizlere de mektup arkalı haber verilmiş. Beni hemen bilgilendirdiğiniz için çok teşekkür ederim. Bu konuda Komite'ye ve bana da telgraf ve mektuplar geldi.

Ben bütün Türkistanlılar adına tebrik edip, önce birkaç esas milli, siyâsîi mesele üzerine görüşülmesi gerektiğini ifade ettim. Bu meseleleri görüşmek için Endonezya'ya gelebileceğimi veya onların bir vekil gönderebileceklerini onlara yazdım. Onlar diğer ülkelerde yaşayan yurttaşlarımıza yazı göndermişler. Yurttaşlarımızın hemen hepsi beni bu konuda bilgilendirip, ne yapılması gerektiğini sordular. Yurttaşlara, temsilcilerimize yol yordam gösterdim ve bilgi verdim. Endonezyalıları bu hareketten dolayı tebrik ederiz.

---

* Endonezya'da "Türkistan Bağımsızlık Hareketi" teşkil edilmişti. Buradaki mektupta Veli Kayyum bu teşkilât hakkındaki düşüncelerini izah etmektedir.

Ama önce merkezle yakın temas kurup, benimle görüşmeleri lâzım. Bütün yurttaşlarımız bildirdiğim esaslara göre hareket ettiler. Size bugün mektup yazıp, malûmat vermek için zaman ayırmamıştım. Sizden mektup alınca, çok sevindim. Endonezya'ya telgraf göndermeden önce bana haber verseydiniz, daha iyi olurdu. Bu gibi önemli konularda önceden haber verilirse daha iyi olur, çünkü ona göre hareket edersiniz. Benim belirlediğim yönde hareket edilmelidir! Siyasette acele etmemek gerekir. Her zaman önce haberleşip, ne olduğunu anlayıp, sonra hareket etmemiz gerekir.

Endonezyalılara beyan ettiğim fikirlerde önce, esas meseleler üzerine görüşmemiz gerektiğini söyledim. Çünkü Türkistan milli hareketinin kendine göre takip ettiği yolu, esasları ve dış siyasette takip ettiği tutumları vardır. Bu milli ve siyâsî yolun dışına hiçbir zaman çıkılmadı. Bu milli hareket ve faaliyetlerimiz, milli mücadelemiz tarihi hakkında onlara bilgi verdim. Türkistan Milli Birlik Komitesi dış ülkelerdeki Türkistanlıların milli dayanağıdır. Elimde halk tarafından verilen vekâlet vardır. Onun içi önce bizimle görüşmeleri şart. Endonezyalı önemli siyâsî kişilerle 6-7 yıldan beri irtibattayım. Yazdığım makaleleri kendi basın organlarında neşretmekteydiler. Şimdi de telgraf arkalı yazılı belgeler istemekteler. Makalelerimin bir kısmını gönderdim ve göndermek için yine hazırlamaktayım. Ama bu makaleleri Almancadan İngilizceye çevirmek gerekir. Her sayfa için 3 dolar ödemekteyim. Bunun ne kadar ağır olduğu sizlere malûm. Türkistan Milli İstiklâl hareketimize ne Batı'dan, ne de Şark'tan yardım gelmektedir. Batıdan yardım gelmemesinin sebebiyse size malûmdur.

Halkımız yurt içinde ve yurt dışında senelerdir istiklâl için mücadele etmekte. Kan döküldü ve dökülmeye devam etmekte. Senelerdir dert ve zorluklar içinde istiklâl yolunda milli mücadeleyi sürdüren halkımız nice fedakârlıklar göstermekte.

Hatta kadınlarımız da bu mücadeleye katkıda bulunmak için kendi ziynet eşyalarını verdiler. Onlara, bunlardan da bahsettim. Tabii ki, Türkistan Milli Birlik Komitesi'ne yardım etmek isteyenler oldu. Ama onların destek ve sevgisi sadece sözde olup, Türkistan halkının mücadelesi üzerinden kendi siyasetlerini yürütmek istediler. Onların maddî yardımını reddettiğimiz de size de malûm.

Bizim siyâsî tutumumuzun belirli tecrübesi ve milli prensipleri vardır. Endonezya'da teşkil edilen "Türkistan Bağımsızlık Hareketi"nin programını daha incelemekteyim. Bu teşkilâtın arkasında kimlerin olduğu bana malûm değildir. Endonezya'nın eski hükümet başkanı, bakanlar, ûlema cemiyetinin başkanı ve diğerlerinin imzalarını gördüm. Bizim için öncelikli olan, onlarla yakın temas kurup, tanışmak ve görüşmek. Ona göre hareket edeceğiz! Bu konuda sizlere ayrıca bilgi verilecektir.

Şimdi sizler hemen Endonezya'ya telgraf veya mektup arkalı gönderdikleri yazı ve gösterdikleri samimiyet için teşekkürlerinizi ve bu meseleler hakkında önce Türkistan Milli Birlik Komitesi rehberi Veli Kayyum'la görüşmeleri gerektiğini bildiriniz. Benim adresim onlara malûm, ama sizler açık adresimi yine de bildiriniz. Diğer yurttaşlarımız da onlara telgraf gönderdi. Bütün Türkistanlıların kimin arkasında istiklâl için mücadele ettiğini ve komite altında faaliyette olduğumuzu bildiriniz, yoksa "Türkistanlılar dağınıktır, merkezi teşkilâtları yoktur" derler. Bilmeden hareketimize zarar da verebilirler. Bu bizim hayat memat meselemizdir. Bu yolda halkımız ne kadar kan dökmektedir. Bizde milli birlik mevcuttur ve tüm Türkistanlılar bir bayrak altındadır. Bunu bilmeleri lazımdır.

Zikrulladin (Başkurt) yine Pakistan'a gitmiş ve milli davamıza karşı hareketlerde bulunmuş, yine Türkistan meselesine katılmak istiyor. Zikrulladin, Ruslarla Almanya'da işbirliği yapan ve bunu devam ettirmektedir. Bu meselelere dikkat

etmeliyiz. Kim Türkistan meselesine yardım ederse, başımız üstünde yeri var, ama milli esasımızda olmalı. Önce bizimle görüşmeleri gerekir.

Bu milli bir kanundur. Şu an siyasette büyük değişimler olmaktadır. Her zaman acele etmeden, dikkâtle hareket etmemiz gerekir. Yıllardır bunun önemi hakkında sizlere yazmaktayım. Mümkün olduğu kadar oradaki birliği pekiştirmek lâzımdır. Endonezyalıların Türkistan konusundaki hareketleri önemlidir, ama bu yukarıda yazdığım esaslara göre yürütülmesi gereken bir meseledir. Bu konuda bir şey ortaya çıkarsa, derhal bana bildiriniz. Hac ziyaretleri esnasında sizlerle birlikte olmak niyetindeyiz ama vaziyet size malûmdur.

Örnek, 23.03.57 tarihinde Saygon'da büyük bir konferans gerçekleşti. Maddî durumdan dolayı bu konferansa da katılamadım. Yakında (bu ay sonu) yine yola çıkacağım. Ama çok sıkıldım. Bu işler için de yardım bulunmamaktadır. Hac zamanında sizlerin yanında olmak, yurttaşlarla sohbet etmek arzusundayım. İmkânların ne durumda olduğu size malûmdur. Endonezya'ya gitmek de çok önemliydi, ama ne yapayım? Belki bu ay içerisinde bir Arap ülkesine giderim. Sizlere haber veririm. Bu çok önemlidir.

Türkistan bağımsızlığı çalışma ve mücadele sayesinde elde edilir. Sessizlik ölüm demektir. Siz ve bütün yurttaşlar tarafından gösterilen hizmetler için sonsuz teşekkürler. Ben şu an yalnız Türkistan meseleleriyle meşgulüm ve bunu 30'lu yıllardan beri yapmaktayım. Halkımızın saadeti için mücadele etmek her bir Türkistanlının vazifesidir.

Sizleri büyük saygıyla anan,

VeliKayyum

Baymirza Hayit'den Zuhuriddin Abid'e*

Değerli Zuhriddin Bek,

Allah nasip ederse, Ata Hac zamanında sizlerle birlikte olacak. Ata'nın bu ziyareti çok önemlidir. Siz de bunun farkındasınız. Onun için bazı konuları size danışmam gerekir. Kısa süre içinde aşağıdaki soruları cevaplamanızı rica ederim.

1. Ata için uçak bileti mi, yoksa onun bileti için para mı gönderilecek?
2. Ata, orada nereye yerleştirilecek?
3. Atanın oradaki faaliyetleri için toplanan bir miktar dolar var mı, yoksa Ata geldikten sonra mı toplanacak?

Bu üç soru meselenin en mühim kısmıdır. Ata'nın Hac ziyaretinin milli meselelerle ilgili olduğunu herkes biliyordur. Onun için şimdiden hazırlıklara başlanmalıdır. Dikkât edilmesi gereken hususlar şunlardır:

1. Türkiye'de olduğu gibi, Atanın kabûlü için bir heyet teşkil edilmeli. Bu heyette gençlerin yanı sıra, büyükler de bulunmalı.
2. Bu heyet, Ata'nın oradaki işleri, faaliyetleri ve günlük programını idare etmeli.
3. Dışişleri Bakanlığına Ata'nın geleceği hakkında bilgi verilmeli.
4. Hükümet daireleriyle görüşüp, program şimdiden düzenlenmeli.
5. Ata'nın gideceği her yerde kalacağı yer belirlenmeli.

---

* Aşağıdaki mektupta Baymirza Hayit, Veli Kayyum'un yapacağı Hac ziyaretinin öneminden ve bunun için yapılması gereken hazırlıklardan bahsetmektedir.

6. Ata'yı korumak için gençlerimizden 4-5 kişi seçilmeli.
7. Ata oraya geldiği zaman, elinizde bir program olmalı. Yapılacak işler konusunda ziyaretim sırasında çektiğim zorlukları Ata çekmemeli.

Meselâ, adamlarımız onu karşılamak için zamanında gereken yerde bulunmalı. Geç gelip, onu bekletmemelidirler.

İnanıyorum ki, kısa süre içinde Ata'yı karşılamak için bir program hazırlayıp, bana gönderilecektir.

Allah nasip ederse, Ata önümüzdeki ay yola çıkacaktır. Tarih konusunda size bilgi verilecektir. Ata'yı iyi karşılayacağınızdan eminim. Her şekilde milli itibarımızı korumamız lazım.

Ata, sizlerin yanına bir milli rehber sıfatıyla gelecektir. Yurttaşlarımızdaki sevgiyi ve sadakati gören dostlarımız sevinsin, düşmanlarımız ise yansın!

Sizden gelecek cevabı sabırsızlıkla bekleyeceğim. Çünkü Atanın seyâhati konusundaki teşkili işler bana yüklendi. Bundan sonra bu konuda sık sık görüşmemiz gerekecek.

Hepinize büyük Allahtan sağlık, saadet ve başarılar diliyorum.

Sizin Baymirza

Milli Türkistan Birlik Komitesi faaliyeti için yardım hareketi

03/12/1952, Taif

1957 yılında Veli Kayyum Suudi Arabistan'a resmi seyâhatini gerçekleştirmişti. Bu seyâhat esnasında gerçekleşen toplantılardan sonra yardım paraları toplanmıştı. Aşağıda bağışta bulunan kişilerin isim listeleri sunulmaktadır.

1951 yılından beri "Milli Türkistan" dergisine abone olan ve yardımda bulunanlar:

1. Altınhan Töre (100 riyal)
2. Kemal Hoca (500 riyal)
3. Muhammed Korı (100 riyal)
4. Şukrullo Korı (100 riyal)
5. Sultan Töre (500 riyal)
6. İhsanbay Hacı (50 riyal)
7. Muhammed Emin Korı Çimyani (100 riyal)
8. Muhammed Zakir Kırgız (100 riyal)
9. Arif Mahmud (100 riyal)
10. Kamilcan (100 riyal)
11. Sait Abdulla (50 riyal) ve diğerleri.

Toplam: 2100 riyal.

Listenin ikinci sayfasındakiler:

1. Cemal Korı (200 riyal)
2. İkram Namangani (100 riyal) ve diğerleri.

Toplam: 1531 riyal.

Listenin üçüncü sayfasındakiler:

1. Abdülaziz Korı (50 riyal)
2. Muhammed Ali (20 riyal)
3. Abdulhalik (15 riyal)
4. Hacı Ekber Hatani (19 riyal) ve diğerleri.

Toplam: 842 riyal.

Millâ İstiklâl hareketi için altın para verenler:

1. Hacı Ahrar Toşkandi (5 altın tenge)

2. İbrahimcan Korı (2 altın)
3. Ekbercan (1 altın)
4. Abdülhakim Samarkandi (5 altın)
5. Yahyahan (12 altın)

Toplam: 25 altın.

Hac seyâhati esnasında Mina'da muhacir Türkistanlıların toplantısı gerçekleşmişti. O sırada bağış yapanlar aşağıdakilerdi:

1. Sait Kasım Hoca (50 riyal)
2. İshakbek Hacı (500 riyal)
3. Abduhalil Korı (300 riyal)
4. Melikbek (500 riyal)
5. Abdumannop (500 riyal) ve diğerleri.

Toplam: 1850 riyal.

1951 йилдан «Миллий Туркистон» жу ёзилган ватандошлар ва ёрдам берувчилар:

1. Олтинхон Тўра	- 100 риёл
2.Камолхўжа	- 500 риёл
3.Қори Муҳаммад	- 100 риёл
4.Шукрулло Қори	- 100 риёл
5.Султон Тўра	- 500 риёл
6. Эҳсонбой ҳожи	- 50 риёл

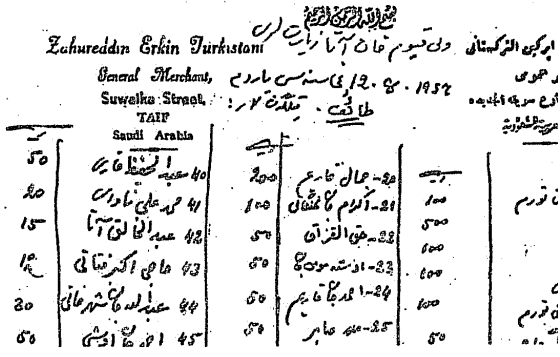
Zahureddin Erkin Turkistani
General Merchant,
Suweika Street
TAIF
Saudi Arabia

(Изоҳ: рўйхатнинг бир қисми).

Türkistan Milli Birlik Komitesi'ne yapılan yardım listesi

Veli Kayyum'dan Zuhuriddin Abid'e*

Değerli Erkin Efendi,

Endonezya'ya yolladığınız mektubun bir nüshasını göndermişsiniz, onu da aldım. Yazı üslûbu doğrudur. Çok sevindim, teşekkürler. Endonezya'daki hareketin rehberi Hamzat tarafından mektuplar alıyorum. Endonezya'ya gitmem için bana resmî davet gönderme teklifinde bulundu. Bu davet için kendisine teşekkür ettim. Bu konuda konuşacak çok şey var.

Bugün size kısa mektup yazacağım. İşler hakkında başka sefer bilgi vereceğim. Endonezya başkanı ve Büyük Müslüman Partisi başkanından tebrik telgrafları aldım. Bayramımızı kutlamaktalar. Endonezya'daki işler iyi gitmekte.

Malûm, iş bozucular (Türkistanlı olmayanlar da var) bu hareketi başka bir tarafa çekme girişiminde bulunmuşlar. Bu hareketin başında İstanbul'daki Kırım Tatar ve Kafkas Türk Müslümanları da varmış. Bunun önüne geçmeye çalışıyorum. Bu haber yalnız yakın kişiler içindir.

31.03.57 tarihli mektubunuzda sizin tarafa Hac münasebetiyle gelmem konusundan bahsediyorsunuz. Bu konuda Şah İlham Bey, İshak Bey Hazretleri ve Dr. Melibek Efendilerle de görüşülmüş. Bu teklif ve davet için çok teşekkürler. Masraflar hakkında çok düşündüm. Maddî olarak çok ağırlık olur mu diye yıllardır yapılan bu tekliften hep çekinmişimdir, ama bu defa kabûl etmeye karar verdim. Almanya'daki Suudi Arabistan başkonsolosu ile bu davet hakkında görüştüm. Pasaportumu hazırlayıp, vize vereceklerini bildirdiler. Büyük Tanrım

* Veli Kayyum, Endonezya'daki "Türkistan Bağımsızlık Hareketi" rehberleriyle yapılan yazışmalar sayesinde bu hareketin içerisinde kimlerin bulunduğunu öğrenmişti. Aşağıdaki mektupta Veli Kayyum bu konudaki bilgileri bizimle paylaşmaktadır. Bunun dışında, yurttaşımız Gafur sayesinde başka bir casustan daha kurtulduğunu dile getirmektedir.

nasip ederse, gelecek ay yanınızdayım. Yalnız bu konuda şimdilik kimse bir şey bilmesin. Sebebi size malûmdur.

Komünist Rus emperyalistlerin casusları hep peşimdedir. Geçen gün evimde yeni bir hadise oldu. Gafur isimli bir yurttaşımız o casusun yolunu kesti. Yengeniz evde değildi. Ben o gün Bonn'a gitmiştim. Onun için çok dikkâtli olmalıyız. Görüştüğümüz zaman daha konuşuruz. Bugün acele ettiğim için kısa bilgileri verdim.

Hepinize saadet dilekleriyle,

Veli Kayyum

Hocendî Parsa hoca ile
Zuhriddin Türkistanî

Kıble Rüzgârları

Zavallı gönül kuşu düştü kafese,
Asla erişemez hür nefese.
Kara günler düştü benim başıma,
Cennet gibi bağlar bülbülsüz kaldı…
Gök boyunda dağlar kulunsuz kaldı…
Zor günler düştü başıma.

Çolpan

Kıble Rüzgârları

Veli Kayyum, Baymirza Hayit ve diğer kişiler tarafından yazılan mektuplarda üç meseleye önem verilmektedir:

1. Muhacir Türkistanlıları tek gaye içinde birleştirmek,
2. Muhacir Türkistanlılar arasındaki birliği oluşturmak için öncelikle onlardaki milli duyguyu şekillendirmek ve geliştirmek;
3. Milli gurur duygularını şekillendirme sayesinde Türkistanlılar arasındaki dayanışmayı oluşturmak.

Veli Kayyum ve Baymirza Hayit, yurttaşlarımızın yüreğindeki hürriyet ve bağımsızlık duygularını uyandırmaya çalıştılar. Milli duyguyu geliştirmek, bir millete mensup kişiler arasında dayanışmayı oluşturmak ve milli birliği sağlamak milletin varlığını koruyan üç temel unsurdur. Bunları söylemek kolay, lâkin uygulamak çok zordur. Her gaye, hayata ve faaliyete geçmesiyle değerlidir.

Bağımsızlık yolundaki mücadele esnasında her çeşit zorluklarla karşılaştık. Ama ne kadar zor olsa da, ana Türkistan'ın evlatları Milli Türkistan Birlik Komitesi ile birlikte milletin ve vatanın bağımsızlığı için mücadeleyi sürdürdü.

Türkistan halkının milli birlik duygusunu yurt dışındaki Türkistanlıların kalbinden silmek, bu duyguyu öldürmek, Rus emperyalist siyasetçilerinin esas gayesiydi. Türkistan halkının bağımsızlığına karşı olan Sovyet hükümeti bu gayeye ulaşmak

için muhacir Türkistanlıları bir birine düşürmeye çalıştı. Bunun için her yolu denedi.

Türkistan, bizim için Türk halkının birliği, Türkistan hududunda yaşayanların kardeşliği demektir.

Rus emperyalistler, Sovyet enternasyonalizmi maskesi altında Ruslaştırma siyasetini yürüttü ve halkları milli değerlerinden arındırmaya çalıştılar. Milliyetçilik gibi değerli duygu ırkçılık olarak değerlendirildi. Milliyetçilik kendini anlamak değil mi? Her bir halkın milli ruhuna ve milli değerlerine saygı duymak değil mi? Milliyetçilik, kendi yurdunu sevmek, baskıncılara ve zulme karşı baş kaldırıp mücadele etmek değil mi?

Halkımızı kendi evinden kovan, yediği ekmeği elinden alan müstemlekeciler nice yurttaşımızın ocağını söndürdü. Yeri-yurdu, ekmeği ve canı alınan millet ne hale düşer? Düşmanına karşı nasıl davranır? Bir millet böyle karanlıktan yalnız birlik ve beraberlik içerisinde yürütülen mücadele sayesinde kurtulabilirdi. Bunlar Kıble tarafından esen rüzgârın kerametidir.

Milletin Çift Kanadı

Bu yiğitler ki, ellerinde değnek tutup,
Yolculuğu beklerler.
O büyük yol ki, bir ulu sahra,
Gerçek saadeti böyle ararlar…
Bu isteklere büyük hürmet!
Bu yüreklere sonsuz gayret!
Çolpan

Halkımızda, "dört kişiye bir başçı" derler. Milli Türkistan Birlik Komitesi'ni yönetmek, çeşitli ülkelerde bulunan ocak ve şubelere yol yordam göstermek ve onlara önderlik yapmak kolay değildir elbet.

Milli Türkistan Birlik Komitesi'nin başında Veli Kayyum'un bulunması tesadüf değildir. Geniş gönül, büyük kalp kişiyi yüceltir ve değerli kılar. Muhacir Türkistanlıların Veli Kayyum'a "Ata" diye hitap etmeleri onun bu faziletlere sahip olduğunu göstermektedir. Veli Kayyum, yurttaşlarımızın komite faaliyetine dair istek ve tekliflerini her zaman dikkâte alırdı. Geleceğe, aydın günlere olan inancı ve bu yoldaki mücadele ruhunu, düşkünlüğe ve umutsuzluğa kapılan gönüllere taşımayı da başardı.

Veli Kayyum ve Baymirza Hayit'in millet ve vatan için yaptığı hizmetleri büyüktür. Onlar muhaceretteki yurttaşların müstemleke zulmü altında olan Türkistan'ın bağımsız olacağına, Türkistan halklarının hürriyete erişeceğine inanmasını sağladı, kalplerdeki umutları yeşertti. Türkistanlılar arasında bağımsızlık gayesi ve mücadele ruhunu yayan ve yaşatan bu

iki önder milletin çift kanadı, çift gözü ve çift eline dönüştü. İkisi de hem sözleriyle, hem faaliyetleriyle milletimizin lider derecesine yükseldiler. Veli Kayyum ve Baymirza Hayit Türkistan istiklâl mücadelesinin yüzü oldular.

Veli Kayyum'un İkinci Dünya Savaşı esnasında Almanlara esir düşen Türkistanlıları kurtarma faaliyetlerini de ayrıca dile getirmemiz gerekir. Ağır esir hayat şartlarından kurtulan Türkistanlı askerler Milli Ordu'yu (Türkistan Lejyonu) teşkil ettiler. Ölüm kamplarından kurtulan Türkistanlılar, Veli Kayyum'a "Ata" diye hitap ettiler. Zamanında, buna karşı çıkanlar olmuştu. Veli Kayyum'a "Ata" diye hitap etmeleri ona ve onun yaptığı hizmetlere karşı duyulan sevgi ve saygının, ona verilen değerin ifadesiydi. Veli Kayyum, sahip olduğu liderlik vasıflarından dolayı Türkistanlıların Atası ve Milli Türkistan Birlik Komitesi'nin önderiydi.

Faaliyet merkezi Almanya'da olan bu komitede Baymirza Hayit, Şermat Bulakbaşı, Ergaş Uçkun, Doktor Sait Maruf Karimi, Veli Zunnun, Hüseyin İkram gibi aydınlarımızın hizmetleri büyüktür. "Milli Türkistan" dergisi bu kişiler tarafından neşredildi. Almanya'nın Münih şehrinde gerçekleşen Milli Türkistan Birlik Komitesi'nin toplantısına 500 kişi katılmıştı. Onlar çeşitli ülkelerde bulunan Türkistanlıların vekiliydi. Suudi Arabistan, Pakistan ve Türkiye'de Komite'nin şubeleri bulunmaktaydı. Resmi şubeler dışında Türkistanlıların yaşadığı diğer Müslüman ülkelerde yurttaşlarımızın teşebbüsüyle kurulan ve resmî olmayan şube ve ocaklar da mevcuttu. Komiteyi, bütün şube ve ocakları ve Türkistanlıları birleştiren tek gaye Türkistan istiklâli, ana Türkistan'ın bağımsızlığı idi.

Ağır şartlar altında yaşayan yurttaşlarımıza maddî ve manevî yardımı sağlamak komite faaliyetleri arasındaydı. Komitenin şube ve ocakları bu önemli meseleyi üstlenmişlerdi. Suudi Arabistan'da Türkistanlı yurttaşlarımız arasında fitre ve zekât

için toplanan paraların Komite faaliyetleri, ana yurdumuzun bağımsızlığı için harcanması gerektiği hakkında fetvalar çıkarılmıştı. Bu fetvalara uyarak, Medine, Mekke, Riyad, Taif, Cidde gibi şehirlerde bağışların toplanması ve banka kanalıyla komiteye gönderilmesiyle bizzat kendim meşgul olmuştum. Bunu ispatlayan belgeler (banka hesap belgeleri, bağış yapanların listeleri ve mektuplar) bu kitapta sizlere sunulmaktadır.

Kim ki, vatanı ve milleti için, hakikât için mücadele ederse, Allah onu kimseye muhtaç etmezmiş. Bunu bizler kendi hayatımızda gördük ve başımızdan geçirdik. Gençliğimin en güzel yılları Milli Türkistan Birlik Komitesi'nin bana yüklediği vazifeleri yerine getirmekle geçti. Gece gündüz demeden, şahsi meselelerimi bırakıp, önce bu vazifeleri yerine getirmeye çalıştım. Kendi meselelerimin bazısı çözümsüz kaldıysa da, bundan hiçbir zaman pişman olmadım. O zamanlar, "yurdumuz bağımsız olana kadar huzur bize haram" fikrini kalbimize yazmıştık. Hür olmayan insan doğruyu seçemediği gibi, müstemleke olan ülke de kendi siyasetine ve izlediği yola sahip olamaz, başkaların çizdiği yolda ilerlemeye mahkûmdur. Bir ülke bağımsız ve halkı hür değilse, o ülke ve toplumu yükselemez, yeşeremez. İnsanın fikir ve düşünce dünyasının, ifade hürriyetinin sınırlanması zulmün diğer bir şeklidir. Bundan dolayı, yurdumuzun ve milletimizin bağımsızlığı bizim için en önemli mesele olmuştur. Yurdumuzun bağımsızlığa ermesi bizleri çok sevindirmektedir.

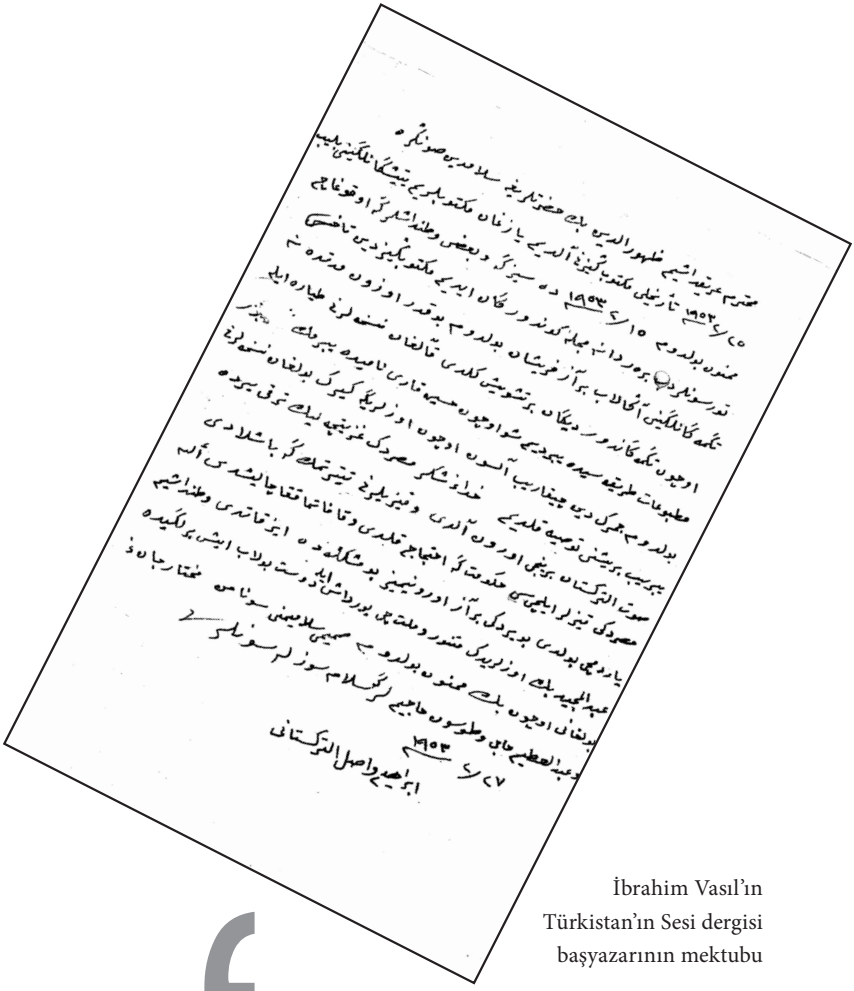

İbrahim Vasıl'ın
Türkistan'ın Sesi dergisi
başyazarının mektubu

1958 Mektupları

Vatan,
o benim canım, tenim, secdegâhımdır.
O, benim dolun ayım, huzurum, izzetim, şerefim.
Kâbe'm, kıblem hem de gülistanımdır.

Fıtrat

Baymirza Hayit'den Zuhuriddin Abid'e*

03/02/1958, Köln

Değerli Vatansever Yurttaşım Zuhriddin,

Son zamanda "Amerika Komitesi" Şark memleketlerindeki faaliyetlerini güçlendirmek niyetindedir. Bunun için Türkistanlıların güvenini kazanmak istiyorlar. "Amerika Komitesi"nin milliyetler meselesindeki tutumu belli olmadan, onlarla birlikte çalışacak bir Türkistanlı ortaya çıkmaz diye düşünüyorum. "Amerika Komitesi"nin milletler bağımsızlığı hususundaki fikri bugüne kadar değişmedi.

Avrupa'da Rus müstemlekeciliği üzerine bir konferans düzenlenecek. Bu konferans için Şark memleketlerinden birkaç kişiyi davet etmek istiyorlar, ama henüz bunu yapamadılar.

Suudi Arabistan'dan gelen mektuplardan, oradaki yurttaşlarımızın milli görüşlerinde bir değişim olmadığını, eskisi gibi komite etrafında olup hedefimize erişme niyetinde olduklarını gördük. Ama sabır ve sadakat sayesinde niyetimize ermenin mümkün olacağını bilmek Allah'ın emirlerinden biridir. Etrafta ne kadar kargaşa çıksa da, sizlerin vermiş olduğunuz sözleri tutacağınıza inanıyoruz.

Oradaki yurttaşlarımız Bulakbaşı'nın Amerika'ya gidip gitmediğini sormuşlar. Bulakbaşı (Doktor Şermat Bek) 19.01.1958 tarihinde ailesiyle birlikte Amerika'ya gitti. Nerede olursa olsun, ona sağlık diliyoruz. Onun buradaki maddî vaziyeti çok ağırdı.

Amerika'dan Şark memleketlerine gelip giden yurttaşlarımızdan Ruzi Nazar Münih'teyken Ata ve benim tarafımdan

---

* Zaman ilerledikçe, dünyadaki siyâsî ortam daha dikkâtli olmayı gerektirmekteydi. Bu vaziyet, aramızdaki yazışmalarda da görülebilir. Baymirza Hayit tarafından yazılan mektup o günleri tarif eden örneklerden biridir.

Suudi Arabistan'daki yurttaşlarımıza yazılan mektuplardan birkaçını ele geçirdiği haberini yaymış. Tabii ki, bu mektup milli sırlarımızı yurttaşlarımıza açıklamak için yazıldıysa, onu herkes okuyabilir. Eğer bir mektupta yazılanlar milli sır olarak ifade edilmişse, bu mektubun başka birileri tarafından okunması veya ele geçirilmesi çok zordur. Ben mektupların Ruzi Nazar eline geçtiği haberine inanmıyorum. Eğer böyle bir şey olduysa, bunun bizim için önemi yoktur çünkü biz mektuplarda milli dertlerimizden başka bir şey yazmamaktayız. Her ihtimâle karşı, bundan sonra mektuplara daha dikkat etmeliyiz. Aramızda kimlerin dolaştığını bilmiyoruz. Zamanında hepimiz Mahmut Aykarlı'yı milliyetçi biri sanıyorduk. Şimdi onun Sovyetler Birliğinde olduğunu biliyorsunuzdur. Onun bize karşı yazılan makalesinden de haberiniz vardır elbet. Dedelerimizin dediği gibi, "Domuzsuz göl olmazmış".

Yurttaşlarımızdan Süleyman Mubaşir Kosoni Efendi'nin meselesini kendi aramızda istediğimiz gibi çözersek, iyi olur. Bir yurttaşımızın zor durumda kalmasını hiçbirimiz istemeyiz.

Rus Bolşevikler, bu ara Şark memleketlerdeki faaliyetlerini güçlendirmekteler. Orada bu durumu bizden daha iyi görmektesinizdir. Rus Bolşevikler Türkistan'ı ortaya koyarak hareket etmekteler. Buna karşı biz de harekete geçmeliyiz. Maalesef, artık "Milli Türkistan" dergimiz basılmamakta. Bu derginin çok büyük etkisi olurdu. Onun sayesinde Rus tesirinin yayılmasına karşı mücadelemizi sürdürebilirdik. Bunun dışında, sesimizi devamlı duyuruyor olurduk. Ne yapalım, elimiz kısa.

Almanya'daki yurttaşlarımızın sayısı da artık azalmakta, çoğu Türkiye'ye gitti. Bazıları Amerika'ya gidiyor. Kalanlar da ancak kendi geçimleriyle meşgul olabilmekteler. Bu durumda onlardan millm işler için yardım istemek imkânsız hale geldi.

Ben kendi faaliyetlerimi devam ettirmekteyim. Bundan beş gün önce Münih'teydim. Oradaki işlerle tanıştım, yurttaşlarla

görüştüm. Alican'ın sizlere çok selâmları var. O "Amerika'nın Sesi" radyosundaki işine devam etmekte. Allah'a şükürler olsun ki, burada Alman hükümeti tarafından tayin edilen bir imam şimdi dinî işlerimizle meşgul olmakta. Özellikle, gençlerimize dinî terbiye vermek için uğraşmakta.

Bütün yurttaşlarımıza selâmlarımı iletmenizi rica ederim. Orada dinî idarenin teşkil edilmesi ve Altınhan Töre Efendi'nin bu idareye rehber tayin edilip, müftü seçilmesi çok önemlidir.

Kısa zamanda sizden mektup bekliyorum.

Sizleri sonsuz saygıyla anan,

Baymirza

Veli Kayyum'dan, Zuhuriddin Abid'e*

24/02/1958

Değerli Zuhriddin Bey,

Öncelikle, sizi ve eşinizi kutluyor ve sizlere mutluluk, sağlık ve saadet diliyorum.

Bu mutlu günü yurttaşlarımızla birlikte büyük sevinç içinde kutladığınıza çok sevindim. Bütün güç sağlam ailede olup, aile milli gücün temelidir. Tekrar mutluluk ve sağlık dilekleriyle uzaktan ellerinizi sıkmaktayım.

Size çoktan mektup yazamadım. Gerçekten işler çok yoğun. Ondan dolayı kusuruma bakmayınız. Milli işler bütün hızıyla devam etmekte. Dünyadaki ortam kızıştıkça, Milli Türkistan Birlik Komitesi de kendi davasını daha fazla duyurmak zorundadır.

Davamızı dünya basını ve medyasına duyurup, onlardan manevî yardım talebinde bulunmak şarttır. Çünkü beyaz-kızıl düşman ve diğerleri dünyayı dolaşıp, çeşitli yollarla halklar arasında propaganda yapmakta ve MTBK'nin davasına zarar vermekte. Bunlar dedikodu yayıp, yurttaşlarımız arasında huzursuzluk yaratmaktalar ve Milli Türkistan istiklâlcilerini karalamaktalar. Bundan size daha önce de bahsetmiştim ama şu an bu faaliyetlerini daha da güçlendirmekteler.

Bazı kişiler mevcut olan birliği güçsüzleştirmek için yer altından yavaşça seslerini duyurmaya çalışmaktalar. Tabii ki,

* 1958 yılında muhaceretteki kızıl ve beyaz Ruslar, çeşitli konferanslara katılıp Türkistan'ın Rusya'nın bir parçası olduğunu söylemekteydiler. Aynı zamanda, her türlü fitnelerle yurttaşlarımız arasında huzursuzluk çıkarma çabalarını daha da çoğaltmışlardı. Veli Kayyum, mektubunda bütün bunlardan bahsederken, çok yorulduğunu ifade etmektedir.

bunlara anında cevap verilmekte ve halkımız müdafaa edilmektedir. Meselâ, beyaz Rusların beş temsilcisii bu aylarda Asya'ya gidip geldiler. Yakında tekrar Asya ve Amerika'ya gideceklermiş. Bunların maddî imkânları çok iyidir. Onların birkaç gazetesi ve radyo yayını da var. Onlar Asya, Afrika, Amerika ve Avrupa'yı dolaşıp, hükümet üyeleriyle Rusya'nın "Büyük Rusya davası" hakkında konuşmaktalar. Yakında bunlar Frankfurt şehrinde büyük masraflar yapıp, bir konferans düzenlediler. Hatta Amerika ve Kanada'dan misafir de davet ettiler. Bu kadar tantanayla konferans gerçekleştirdiler. Maalesef, biz böyle bir mutlu günü gerçekleştiremedik.

Bunlar ortaya çıkıp, herkesi şaşırttı. "Büyük Rusya hükümeti" adıyla ortaya çıktılar ve Türkistan'ı da Rusya'nın bir parçası olduğunu iddia ettiler. Aynen bu şekilde Saygon, Tahran ve Amerika'da faaliyetlerine devam etmekteler. Onlarda para çoktur. Frankfurt'ta beş odalı bir büroları da var. Böyle düşman karşısında Milli Türkistan Birlik Komitesi davasını müdafaa etmek çok zordur. Çünkü şu an elimizde neşredilen dergimiz de yok artık. Komite üyeleri de maddî olarak çok sıkışmış ve ezilmiş durumdalar. Bütün bu zorluklara rağmen, gece gündüz milli davamız, dinimiz, güzel Türkistan'ın bağımsızlığı için faaliyetlerimize devam etmekteyiz. Ama hem ruhen, hem de fizikî anlamda çok yoruldum. Bu vaziyette milli işleri devam ettirmek için elimiz çok kısa kalmakta. Sizlere malûm, dünyadaki vaziyet çok kızıştı. Batı Avrupa'nın atom bomba yüklü savaş uçakları gece gündüz havada uçmaktalar. Bu haberleri gazete ve radyo üzerinden sizler de alıyorsunuzdur. Silâhlı askerler de hazır beklemekteler. Bir işaretle havadaki bu uçaklar ve askerler düşman tarafına doğru yönelecek. Sovyetlerin de Doğu Almanya'da, yani bizim olduğumuz yerden 100 km uzaklıkta, 400.000 askeri hazır beklemekte.

İşte böyle bir durumda Türkistan için zemin hazırlamak ve gece gündüz çok çalışmak şarttır. Herkese malûmdur ki, Türkistan'ın bağımsızlığı bizlere hediye edilmeyecek veya birileri tarafından verilmeyecektir. İşte durum böyledir. Milli dava yolundaki faaliyetler için elimizde avucumuzda bir şey yok ve komite üyeleri de çok sıkışmış durumdalar. Yukarıda bahsettiğim gibi, her şeye rağmen, sizlere dayanarak milli mücadeleye devam etmekteler.

Diğer taraftan, kızıl Ruslar Taşkent ve Aşkabat'taki radyolar üzerinden komite üyelerini ve beni karalamaktalar ve bizlere hakaret etmekteler. Taşkent sahnelerinde oynanan "Tarih Konuşuyor" adlı piyesle beni tenkit etmekteler.

Pakistan'dan İran üzerinden Türkistan'a kaçan Aykarlı (Behram İbrahimov) Taşkent'te bize karşı bir makale yazdı. Bundan haberiniz vardır. Bu makaleyi Avrupa ve Asya'da dağıtmaya çalışıyorlar. Sovyetlerin adamları sayesinde bunu yapmaktalar. Ben de elime bir tanesini geçirdim ve okudum. Baştan sonuna kadar milli hareketimize saldırmakta, komite ve onun rehberine hakaret etmekte, "Onu dinlemeyin ve memleketinize geri dönün" diye çağrılarda bulunmaktalar. Yakında Sovyetler tarafından görevlendirilen müftüler başvuru formlarını dağıtacaklar ve muhacirleri çağırıp, "hür" yaşadıkları hakkında konuşmalar yapıp, propagandaya devam edecekler. Onu da okudum.

Yine Ruslar, Mısır'da yazarlar için bir konferans düzenlemek istiyorlar. Moskova radyosu bu haberi 8 Şubat, 1958'de duyurdu. Bütün bunlara, yani beyaz, kızıl ve diğerlerinin hareketine karşı mücadele etmekteyiz.

Meselâ, bugünlerde:

1. Kızıl müftülerin başvuru formlarına cevap verdik ve dış ülke hükümetlerine gerçekleri bildirdik.

2. Türkistan milli davasını Müslüman halklarının vekillerine bildirdik ve komünistlerin yalan propagandaları hakkında bilgi verdik. Bunun için bir dizi seyâhat ettim.
3. Batı ülkelerinin siyâsî vekilleriyle görüşmeler yapılıyor. Bu görüşmelerde Türkistan, muhacirlerimizin dinî ve milli hareketleri ve fedakârlıkları anlatılmaktadır.
4. Almanya'daki radyo, gazete ve dergiler vasıtasıyla milli davamızı, Milli Türkistan bağımsızlık hareketinin esaslarını duyuruyor ve düşman tarafından yürütülen propagandaya cevap veriyoruz. Türkistan davasını Müslüman ve Batı ülkelerine duyurmaya devam edeceğiz.
5. "İslâm Halkları ve Rus Siyaseti", "Türkistan Faciası", "Rusların 40 Senelik Dış Taktiği", "Asya ve Afrika Halkları Konferansı (Mısır) ve Türkistan Meselesi", "Türkistan, Rusya ile Çin Arasında", "Moskova'da Dostluk ve Türkistan", "Türkistan'ın Önemi", "Doğu ve Türkistan", "Sovyetlerin Doğu'daki Kültür Siyaseti", "Sovyetlerin Doğu Siyaseti", "Milli Türkistan Birlik Komitesi ve onun Esasları" ve diğer siyâsî konularda radyo ve gazetelerde mülâkatlar gerçekleştirildi. Bu faaliyetimizi elan devam ettirmekteyiz. Bu konuda daha önce de size yazmıştım.
6. Türkistan ve memleketteki vaziyet hakkında memorandumlar, makaleler hazırlayıp Doğu ve Batı ülkelerinin vekillerine göndermekteyiz. Böylelikle, Türkistan için dost toplamakta ve onlarla siyâsî görüşmeler gerçekleştirmekteyiz.
7. Rus elinde ezilen milyonlarca yurttaşlarımız Rus halklarının liderleriyle (yurt dışındaki-müellif) birlikte Rus komünistlerine karşı mücadeleye devam etmekteler.

8. Beyaz, Kızıl ve diğerlerinin bize karşı yaptığı hareketlere biz de karşılık vermekteyiz. Meselâ, Frankfurt'taki konferansta Türkistan milli davası müdafaa edildi. Ortalığı karıştırmak isteyenlere hemen cevap verilmektedir.
9. Çeşitli konferanslara katılıp, konuşmalar yapmaktayız.
10. Doğu ve Batı ülkelerinde saygıyla karşılanmaktayız. Özellikle, Müslüman ülke hükümet vekilleri bizlere karşı samimiyetle davranmaktalar. Çoğunun şimdiye kadar bizim davamızdan ve Türkistan'daki gerçek vaziyetten pek haberleri yokmuş. Muhacirlerimizin hareketi hakkındaki bilgileri de zayıf. Onlara bütün bunları anlatıp, dikkatlerini üzerimize çekmekteyiz.
11. Bunun dışında, idari işleri de yürütmekteyiz ve yurttaşlarımıza her konuda bilgi vermeye çalışıyoruz. Bütün bunlar çok zaman almaktadır. Aramızdaki güveni sarsmak isteyenlere engel olup, milli birliği güçlendirmeye çalışıyoruz.
12. Tabii ki, her gün aldığımız mektuplara da cevap vermeye çalışıyoruz.
13. Doktor Hayit 4-5 gün sonra bir Avrupa merkezinde gerçekleştirilen Asya Konferansı'na katılacak.
14. Doktor Teşabay "Türkistan Edebiyatı" kitabını yazmaya başladı.
15. Doktor Hayit, kitabını tamamladı. "Amerika Sesi" radyosunda dört elemanımız çalışmakta. Yakında Münih, Hannover ve Amerika'da gerçekleşecek konferanslara davet edildim. Maddî sıkıntılardan dolayı bu davetleri değerlendiremeyeceğim. Son mülâkatımda kral hazretleri ve hükümetinden de bahsettim. Bir siyâsî

dergi için yapılan görüşmede de onlardan bahsetmiştim. O görüşme yayınlandı. Diğer gazetelerle yaptığım sohbetler de yayınlanmakta. Bunun dışında, Taif, Mekke, Medine emirlerine ve Abdullah Hazretlerine mektuplar yazdım ve teşekkürlerimi bildirdim. Malik Hazretlerine Türkistanlılara gösterdiği ilgi, manevî yardım ve desteklerinden dolayı minnettar olduğumu bildirdim.

16. Asya, Afrika, Avrupa ve Amerika hükümet temsilcileri ve Bakanlara, radyo ve basın müdürlerine, İslâm dinî teşkilâtlarına Türkistan milli müftüsü tayin edildiği hakkında resmî yazı gönderdim. Şimdiye kadar yüzlerce resmi bildiri, İngilizce ve Almanca olarak gönderildi. Onlardan tebrikler gelmekte. Bu yazının bir nüshasını size gönderiyorum. Böylelikle, müftümüzü dünyaya, yani hükümetlere tanıtmaktayım. Kızıl müftülerin yurt içi ve yurt dışında Türkistan halkı adına konuşma hakkına sahip olmadıklarını bildirdim. 150'den fazla yere bu bildiri gönderilecek ve gazetelerde de ilân ettirilecek!

Bu işlerden dolayı yazamadım. Ama sizlerden de mektup gelmiyor. İbn Yamin Korı, Muhammed Ali Hoca, Mevlevi İbrahim, Muhammed Ali Şahrihani, Abdulkadir Korı, Şah İlham, İshakbek Hacı, Muhammedcan Hoca, Muhammed Ali Peşkadam, Mubarek İşan, Abducelil Korı, Abdurahim İşan, Nuriddin, Numan, İsmail, Selaheddin Korı, Abdulgani, Mirza, Abdulhekim Samarkandi, Doktor Melibek, Abdulmannan, Kurbancan (anneniz çok unuttular), Fayzulla, Abdulhadi Korı, Abdülkerim, Abdulfattah Korı, Ziyavuddin Korı, Sabir Akbarcan, Abdulgafur, Abdulla Kemal, Han Töre, Hacı Kasım Andicani, Naim Samarkandi, Hacı Hamit, Ahmat Taşkandi, Hurşid Selahettin , Gulam Muhammed, Doktor

Muhammed Emin, Ekrem, Kemal, Sait Ziya, Yahya, İbrahim, Osman Hoca, Mirza Kerim Andican, Abdülaziz, İbadulla, Saitali, Yusuf, Abit ve Melibek Efendi'nin oğulları ve eşine selâmlarımı iletiniz. Sadreddin Hoca Hazretlerine de ayrıca selâm ve teşekkürlerimi yollamaktayım.

Bugünlerde siyâsî önemi olan bir kişiyle görüşmekteyim. Bir netice alırsak, davamız için manevî yardım gelecek. Medine'ye gitmeniz gerekir. Zamanım çok az. Onun için mektuplarınıza cevap beklemeden sık sık yazmanızı rica ederim.

Burada işler gece gündüz devam etmekte. Zaten, 30-31 yıldır milli meseleden başka hiçbir işle meşgul olmuyorum. Diğer üyeler de 10-13 senedir büyük sadakatle çalışmaktalar. Ama yukarıda bahsettiğim gibi maddî durumları zordur. Engelliler ve hastalarımız, işsizler ve komite üyeleri çok zor durumdalar. Malûm, elimden geldiği kadar onlara yardım etmeye çalıştım.

Şimdi çok acınacak haldeyiz. Komite'nin, milli işleri devam ettirmenin masrafları büyüktür. Meselâ, komite ve milli hareketin idare masrafları, memorandum ve bildirileri yazdırmak, ve İngilizceye tercüme ettirmek (Her sayfa için 2-3 dolar). Siyâsî görüşmeler için gezi masrafları (Güney Almanya'ya gidip gelmek için 90-100 dolar lâzım), her gün her tarafa gönderilen bilgi, talimat, açıklama ve mektuplar için gereken harcamalar da (Yurt dışına mektup göndermek 1-3 dolar arasında değişmektedir) artmaktadır.

Böyle olsa da, milli hareket devam etmektedir. Ama ruhen çok sıkıldım. Her tarafa borcumuz var. Buna rağmen, milli hareket devam edecektir. Bu maddî sıkıntılardan dolayı birkaç sene önce komite üyeleri Pakistan, Mısır, Umman, Türkiye ve Amerika gibi ülkelere gitmeye mecbur kaldılar. İlim alanında burada onlara iş bulmak imkânsızdır. Yani, milli faaliyete katılanlara iş bulmak çok zordur. Diğer ülkelere giden Türkistanlılar büyük sadakatle çalışmaya devam etmekteler.

Hindistan Elçisi Altınhan Töre Hazretleri hakkında gönderdiğim bildiri için teşekkürlerini resmî yazıyla bildirdi. Altınhan Töre'nin adresi lâzım. Kral Hazretlerinin elçisi ile Cidde'den para gönderme konusunu konuşup, dilekçe verdim. Büyük samimiyetle kabûl ettiler. Ama daha bir cevap gelmedi.

Ergaş Efendi'yi merak etmişsiniz. Maddî sıkıntılardan dolayı Amerika'ya göç etti. 13-14 senedir birlikte çalıştık. Doktor Hayit, Ekremcan, Kadirkul, Halimcan, Ruzican Tulibek, Sait Ali Terazi, Abdugaffar Kori, Tanrıverdi Murtaza, Kadircan, Rahmancan Kurami ve diğerleri selâmette.

Büyük sevgiyle,

Veli Kayyum

Baymirza Hayit'den Zuhuriddin Abid'e*

28/03/1958, Köln

Değerli Milletsever Zuhriddin Bey,

20.02.58 tarihinde tarafınızdan yazılan kıymetli mektubunuzu aldım. Bu mektubunuzla, bildirdiğiniz saygı ve oradaki ciddi teşebbüsleriniz için samimi teşekkürlerimi sunuyorum.

Şark memleketlerine yapılacak seyâhat için hazır olduğunuzu duyunca, çok sevindik. Bu arada yeni bir durum oluştu. Ata, İran hükümeti tarafından İran'a davet edildi. Bu konuda Ata size haber vermişti. Aynı zamanda, mektubunda bu seyâhat için sizlerden uçak biletini göndermenizi rica etmişti. İki gün önce kendisiyle sohbet ederken, sizden telgraf aldığını söyledi. Telgrafta bu bileti ayarlamaya çalışacağınızı bildirmişsiniz. Bununla birlikte, sizin Ata'yla Beyrut'ta buluşup İran'a ve diğer Şark memleketlerine birlikte gideceğinizi öğrendim ve çok memnun oldum. Demek, Şark memleketlerine yapacağınız seyahâti Ata'yla birlikte yapacaksınız. Bunun çok faydalı olacağını düşünüyorum. Çünkü sizin Ata'yla birlikte o tarafta faaliyette bulunmanız önemlidir. İlk önce, çeviri için. Sonra, oradaki şartları iyi bilen birine danışarak iş yürütmek de önemlidir. Seyâhat önümüzdeki ayın sonuna, bayram sonrasına denk gelecek. O zamana kadar hazırlıklarınızı da tamamlarsınız.

Milli Müftümüz Altınhan Töre, Ata'ya yazdığı mektupta hiçbir yazılı belge almadığını belirtmiş. Benim müftü hazretleri için gönderdiğim "Türkistan'da İslâm'ın Vaziyeti" konulu makalem sizlere ulaşmıştı. Onu müftü hazretlerine gönderecektiniz.

* Baymirza Hayit tarafından yazılan mektupta da yurttaşlarımızın hangi şartlar altında hayatlarını sürdürmeye çalıştıklarından bahsedilmektedir.

Belki siz göndermişsinizdir, ama müftü hazretlerin eline henüz ulaşmamıştır. Onun için Töre efendimize bir mektup yazıp, bu durumu iyice öğrenseniz iyi olacaktı. Eğer makaleyi bu zamana kadar almadıysa, ben hemen bir kopyasını çıkartıp ona yeniden yollayabilirim.

Bir sene önce teşkilâtımızın teşebbüsüyle baş imam vazifesi için yurttaşımız olan Nureddin Nakib Hoca Namanganî Türkiye'den Almanya'ya gelmişti. Alman hükümeti baş imam olarak bu kişiyi bilir ve hatta ona yardım parası da vermekteydi. Namanganî, dinî tahsilini Türkistan'da, yüksek dini tahsilini İstanbul'da aldı. Elinde Türkiye Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından verilen ve bu kişinin her türlü dinî vazife için lâyık olduğunu tasdik eden yazılı belge (diploma) mevcuttur. Bugünlerde Yugoslavya ve Kafkas müslümanlarından olan birkaç kişi etrafına bazı kimseleri toplayıp, Alman hükümetinden Namanganî'ye verilen baş imamlık yardım parasının kesilmesini istemekteler. Bunun için her türlü fitneye başvurmaktalar. Namanganî bir mücahittir. Muharebeler katıldığında aldığı 12 tane nişanı (madalya) vardır. Üstelik Bolşeviklerin cezaevinde 10 sene hapis yatmış birisidir, milliyetçidir. İyi bir molladır. Dinî tahsili yeterlidir. Ahlâkı da herkesinkinden daha yüksektir. Şimdi biz Namanganî Efendi'yi himaye etme mecburiyetindeyiz. Onun için sizlerin yardımınız lâzım. Bu konuda aşağıdakileri gerçekleştirirseniz, kendi mevkiimizi, yani Namanganî'nin mevkiini muhafaza etmek için büyük yardımda bulunmuş olacaksınız.

1. Türkistan Dinî Heyeti tarafından cemiyete bir telgraf gönderiniz. Bu telgrafta şunları yazınız: "Almanya'daki muhacir Müslümanların dinî işleri için Nureddin Namanganî Efendi'yi baş imam olarak tayin ettiğiniz ve ona yardımda bulunduğunuz için teşekkürlerimizi sunarız."(Türkistan Heyeti için imza.)

2. Milli Türkistan müftüsü tarafından yukarıdaki menzile şunun gibi bir telgraf gönderilmesi gerekir: "İslâm dini işlerini yürütmek için Nureddin Namangan Efendi'yi Almanya'daki müslümanlara baş imam tayin ettiğiniz için, bütün müslüman kardeşler adına tebriklerimi sunarım. Namanganî Efendi'yi önce Allaha, sonra şahsınızın himayesine takdim ediyorum." (Milli Türkistan Baş Müftüsü: Said Mahmud Terazi).
3. İmkân varsa, Mekke'deki Diyanet İşleri Başkanına müracaat edip, kendisinden yukarıdaki adrese bir telgraf veya mektup gönderilmesini arz ederseniz, işimiz daha iyi olacaktır.

Herkese selâmlar. Özellikle, İbn Yamin Korı Efendimize, İsmailcan ve İshak Beylere selâmımı iletiniz.

Baymirza

Veli Kayyum'dan, Zuhuriddin Abid'e*

03/04/1958

Değerli Erkin Efendi,

13 Mart 1958 tarihinde yazdığınız mektup için çok teşekkürler. Selâmette olduğunuzu öğrendim ve çok sevindim.

Komünizm ve emperyalizme karşı mücadele bütün hızıyla devam etmektedir. Radyoda mülâkatlarım ve basında makalelerimiz yayınlanmaktadır. Kral hazretleri ve hükümeti hakkında yazdığım makale İngilizce olarak yayınlandı. Milli müftü hakkındaki haber de gazetelerde yayınlanmakta. Her taraftan tebrik dilekleri almaktayım. Kral hazretleri ve hükümet büyüklerinin bizim muhacirlere verdiği destek ve yardımı 30 milyon halkımız unutmayacak ve her zaman minnettar olacak. Bütün dünyaya malum ki, bizler 35 senedir mukaddes İslâm dini ve istiklâlimiz için komünizme karşı mücadele etmekteyiz ve İslâm halklarının iyiliği bizim iyiliğimizdir, onların saadeti bizim saadetimizdir.

Bizim gayemiz, Türkistan'ı bağımsız görmek ve hür yaşamaktır. Bu ayın 25-26'sında Beyrut'ta olurum herhalde. Bu konuda size haber veririm. Büyük ihtimâlle, bu tarihten önce yola çıkmam. Bugün vizeyi aldım. Sizden haber bekliyorum. İran'da tanıdıklarınız varsa, lütfen, hemen bana adreslerini bildiriniz. Yani, Türkistanlıların adı ve adresi lâzımdır. İşler çok yoğun. Bugün bu mektubu çok aceleyle yazmaktayım. 2-3 gün sonra yine yola çıkacağım. Şimdi Meksika'da komünizme karşı büyük bir konferans gerçekleşmekte ve bu ayın sonunda

* Veli Kayyum'un sıradaki mektubu bütün zorluklara rağmen komite rehberlerinin çalışmalarını hız kesmeden yürüttüklerini göstermektedir.

başka bir ülkede komünizme karşı mücadele eden teşkilatların konferansı olacak.

"Bolşevizm'e karşı cihat" teşkilâtımız tarafından vekiller gönderdik. Malûm, maddî sebeplerden dolayı kendim bu toplantılara katılamadım. Temsilcilerimiz, Türkistan meselesini ortaya koyacak ve halklar önünde mukaddes milli istiklâl davamızı duyuracaklar. Güney Almanya'da bu meseleleri halletmekle meşguldüm.

Büyüklerimize, aksakallarımıza, ûlemamıza, bütün halkımıza ve gençlere samimi selâmlarımı yolluyorum.

Saygılarla,

Veli Kayyum

Veli Kayyum'dan, Zuhuriddin Abid'e*

21/05/1958

Değerli Erkin Efendi,

Bu tarafta milli istiklâl yolundaki hareket ciddiyetle devam etmektedir. Son zamanda, dünya siyasetindeki değişimlerden dolayı Türkistan istiklâli meselesini dünya basını üzerinden sıkça duyurmaya çalışıyoruz. İslâm halklarından manevî yardım talebinde bulunmamız gerekir. Hareketimizin gayesi, komünizm ve emperyalizme karşı mücadele edip, güzel yurdumuzu komünist ve emperyalistlerden azat etmek, mukaddes İslâm dinimizi komünistlerin saldırı ve tazyikinden korumak, Türkistan'da milli bağımsız devlet kurmak ve bütün dünyayla daha yakın alâkadar olmaktır. İslâm halklarının bağımsızlığı bizim bağımsızlığımızdır, onların baht-saadeti bizim saadetimizdir. Kral Hazretlerine, hükümet büyüklerine ve halkına her zaman sadakat, saygı ve minnettarlıkla bakmaktayız. Bu konuyu Alman radyosundaki mülâkatlarımda da dile getirmiştim. Başka ülkelerde de makalem yayınlandı. Size de göndermiştim.

Bizim halkımıza verilen manevî yardımı, halkımız hiçbir zaman unutmayacak.

Bugünlerde Beyaz ve Kızıl Ruslar, komünistler bize karşı olan hücum ve hareketlerini daha da artırmaktadırlar. Onlar bütün casus ve propagandacıları yardımıyla istedikleri devletler karşısında bizim itibarımızı düşürmeye çalışıyorlar. Kararlı çalışmalarımız sayesinde İslâm halkları gerçeklerle tanıştılar. Bize

* Komünistlerin gittikçe güçlenen ve genişleyen faaliyetlerine karşı durmak için Milli Komite çareler aramaktaydı. Bu durum Veli Kayyum'un mektubunda şöyle ifade edilmektedir.

karşı saygı ve samimiyetleri çoğaldı ve manevî yardımda bulunmaktalar. Milli hakkımız ve milli taleplerimizi Avrupa'daki basın, medya ve konferanslar sayesinde dünyaya duyurarak, düşman hareketine büyük bir darbe indirmekteyiz. Aldığımız haber ve bilgilere göre Türkistanımızın dostları çoğalmaktadır. Buna karşılık düşman yalnız propagandayla yetinmeyip, bize ve bana karşı başka çirkin yollara da başvurmakta. Yine dikkâtli olmamız gerekmekte. Yola çıkma meselesi de bu yüzden ertelendi. Bu konuda haber vermiştim. Yola çıkma şekli de gizli olacak. Size haber verilecek!

Sovyetler yine bir broşür çıkardı. "Vatana çağırmakta!", diye dağıtıyorlar. Buna da gereken karşılığı vereceğiz.

Siz nasılsınız? Barış ve huzur içinde kendi işinizle uğraşıyor musunuz? Altınhan Töre müftümüz hakkındaki haberi bütün dünyaya duyurdum. Size de söylediğim gibi, bu haber neredeyse bütün gazetelerde yayınlandı. "Dünya Merkezî İslâm Cemiyeti" Güney Afrika'da da bu haberi duyurdu ve tebriklerini bildirdi. Kızıl Sovyet müftüsünü reddedip, Türkistan Milli Müftüsü Altınhan Töre'yi tebrik ettiler ve İslâm dünyasına takdim ettiler.

Bu kararın yüzlerce nüshası Türkiye'de de dağıtıldı. Altınhan Töre'ye maddî yardım lâzım. Bu çok önemlidir. Milli itibarımız için önemlidir. İshakbek Hacı, Numancan Hacı, İsmailcan Hacı, Şah İlhambek Korı, Doktor Melibek Efendilerle bu meseleyi konuşun ve bana neticeyi bildirin.

Herkese selam.

Veli Kayyum

Veli Kayyum'dan, Zuhuriddin Abid'e*

22/08/1958

Sevgili Erkin Efendi,

Türkistanlıların yolu hak yoludur. Halkımız büyük itibar sahibidir. Hareketimiz kendi yolunda durmadan devam etmektedir. Kral hazretleri Almanya'da dostlarımız tarafından büyük sevinç ve saygıyla karşılandı. Dostlarımız gazete ve radyo arkalı bu haberleri vermekteler. Hepimiz çok sevindik.

Yakında elçiyle tekrar görüşeceğim ve neticeleri hakkında haberleri alacağım. Umarım, işler tekrar yoluna girecek ve vaziyet eskisi gibi iyi olacaktır. İstiklâl mücadelesinde ve muhacerette hiçbir zaman ümitsizliğe kapılmamak lâzım. Ümitsizliğe yer yoktur! Türkistan bağımsız olacaktır. Türkistan davasını ve Türkistanlılar hareketinin asıl gayesi, milli siyasetini devamlı bütün dünyaya duyurarak, Türkistan halkı için dost toplamaktayız.

Türkistan'daki gerçek vaziyeti dünyaya bildirmek lâzımdır. Bunun için durmadan çalışmaktayız. Doğu ve Batı'daki gazete ve radyolara devamlı makaleler, mülâkatlar, memorandum ve bildiriler göndererek, milli mücadelemize devam etmekteyiz. Bu makaleler Alman, İngiliz, Fransız, Arap ve Fars dillerinde yayınlanmaktadır. Bunun dışında, kitap ve broşürler de neşredilmekte. İşler çok yoğun. Sizin gibi milliyetçi, istiklâlci, dürüst yurttaşlara kat'i güven ve bağlılıkla bu mukaddes mücadeleyi devam ettirmekteyim. Mukaddes İslâm dinimizi, yurdumuzu ve halkımızı komünist cellâtlardan kurtaracağız, elbet.

---

* Veli Kayyum bizlere mücadelemizde ümitsizliğe kapılmamamız gerektiğini sıkça hatırlatırdı. Manevî destek olabilecek her şeyi hemen bizlerle paylaşmaya çalışırdı.

Bu aralar kendi dilimizde tekrar neşrettiğimiz "Milli Türkistan" dergisini her tarafa göndermekle meşgulüm. Derginin bu sayısını, bundan önce neşredilen kitap, makale, mülâkat ve diğer materyalleri sizlere göndermemiştim. Bunlar Fransız, Alman ve İngiliz dillerinde yayınlandı. Son sayı Alman dilinde de yayınlandı ve büyük yankı yarattı. Çünkü bu sayıdaki makaleler şark münevverlerinin dikkâtini çekmeye çalışan komünist rehberlerin karar ve hilelerini ele almakta ve Türkistan'daki kanlı vaziyetten bahsetmekte. Özellikle, Taşkent'te gerçekleşen "Asya ve Afrika Yazarları Konferansı", orada alınan kararlar, yapılan konuşmalar, Sovyetlerle işbirliği yapma kararı, Rusların davetiyle Şarktan Taşkent'e gelen aydınlarla, onlardan bahseden makalelere büyük yer verildi. Bu faaliyetlerin Müslüman kardeşlerimiz ve İslâm dünyası için çok tehlikeli olduğunu ispatladık ve gösterdik.

Bugün Kızıl Rusya'nın müstemlekesi halinde olan Türkistan'a gelip bu Kızıl emperyalistlerle "işbirliği" ve "cephe birliği" oluşturmak mukaddes İslâm dini ve milletin bağımsızlığı için yıllardır kan döküp mücadele eden Türkistanlı Müslüman kardeşlerimizin ezilen kalbine hançer saplamak demektir. Bunu görmek çok üzücüdür.

Bağımsız İslâm ülke aydınlarının Taşkent'e gelmesi onların gerçekten Sovyet Ruslarının, komünistlerin siyasetinden, onların maksatlarından ve Kızıl Rusların elinde ezilen halkların faciasından haberleri olmadığını göstermektedir. Bu materyalleri sizlere göndermedim. Sizlere göndermek için vaziyet, imkân ve izin olursa, gönderirim. Büyükelçi efendiyle bu konuda görüşüyorum ve kendisinden cevap bekliyorum. Resmi izin elimizde olursa daha iyi olur. O zaman sizlere de gönderirim. İngilizce-Türkistan dilinde sözlük daha çıkmadı. Tatil için Avrupa'ya gelseniz nasıl olur? İmkân varsa sık sık yazınız.

Sizi saygıyla anan,

Veli Kayyum

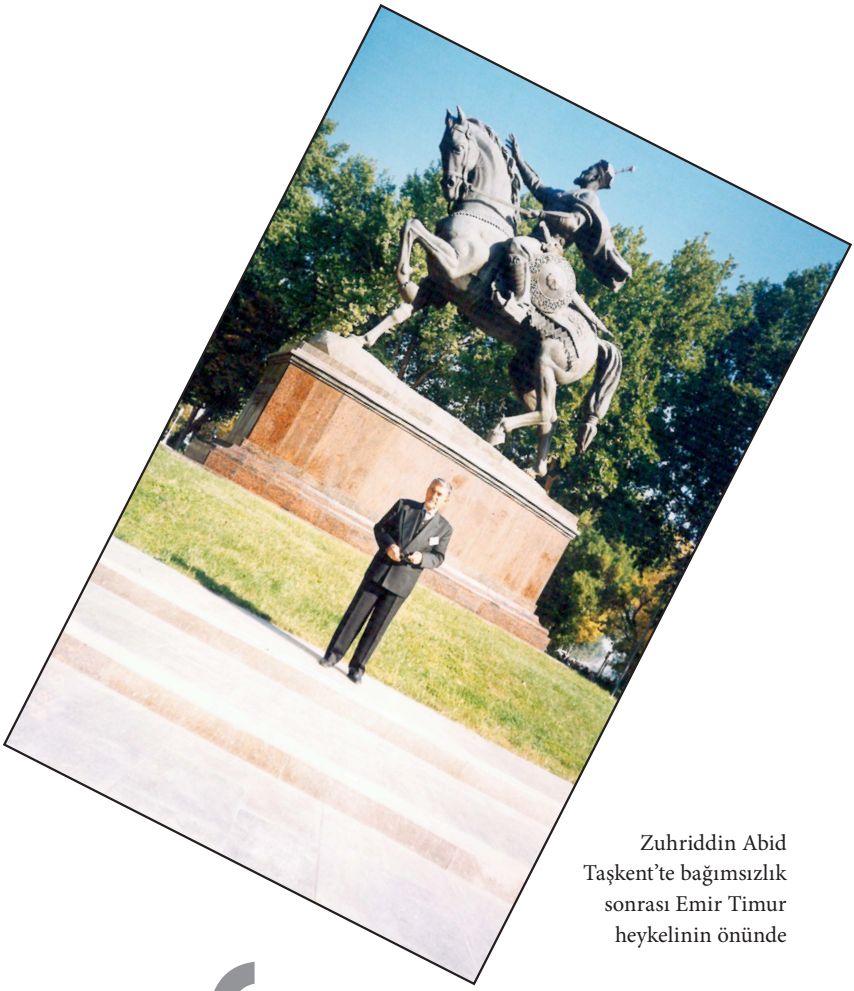

Zuhriddin Abid Taşkent'te bağımsızlık sonrası Emir Timur heykelinin önünde

Türkistan Uzak, Gönüller Yakın

Bizim eller dağlar ardında kaldı,
Zalim felek başımıza ayrılık saldı…
Göklerde dizilip uçan turnalar,
Var mı elde aman kalan anne, babalar?

Çolpan

Türkistan Uzak, Gönüller Yakın

Baymirza Hayit tarafından yazılan bir mektupta "… Cidde'de Cemal ve Malik'in aramızdan ayrılması büyük bir facia oldu," demektedir. Bu konuda açıklama yapmadan önce Suudi Arabistan hükümetinin Türkistanlı muhacirlerle olan münasebetinden bahsetmek gerekir.

Suudi Kralı Abdülaziz'in İslâm dünyasındaki itibarı büyüktü. Onun Türkistanlılara gösterdiği ilgi ve alâkası çok samimiydi. Kral Abdülaziz Hazretleri 1950 yılında hastalandı ve bu hastalık 1953 yılında onu bizden ayırdı.

Dostumuz ve değerli yurttaşımız Baymirza Hayit, 1952 yılında Hac ziyaretine geldiğinde, Kral Malik Abdülaziz Hazretleriyle görüşmüştü. Bu iki şahıs arasındaki sohbetler sırasında karşılıklı saygı ve dostluk duyguları oluşmuştu. Daha sonra Baymirza Hayit, tercüman Abdullo Musokov ve benimle birlikte Türkistanlı muhacirlerin siyâsî ve içtimaî meselelerini görüşmek için Malik Hazretlerinin huzuruna çıktık. Biz meselelerden bahsederken, kral bizleri dikkatle dinledi, istiklâl mücadelemize büyük ilgi ve hayranlık duyduğunu gösterdi ve "Anayurdunuz yakın zamanda bağımsız olacak, arzularınız gerçek olacak", dedi. Kralın bu sözleri hepimizin gönlünü dağlar kadar yükseltmişti.

Kral "Siz soğuk yurttan geldiniz, buranın sıcağı sizi bunaltıyor mu?" diye sorduğunda Baymirza Hayit bütün samimiyetiyle

"Bizim asıl vatanımız güneyde, orada da güneş ışığını bolca saçar. Sıcak hava beni bunaltmaz, aksine, rahatlatır," demişti.

Görüşmemiz uzun sürdüğünden, sohbet esnasında bize çay, kahve ikram edildi. Bu görüşmeye giderken Türkistanlı muhacirler tarafından kabûl edilen ve Birleşmiş Milletler ve İnsan Hakları Teşkilâtı'na başvurmak için hazırlanan kararları yanıma almıştım. Kral bu talep ve isteklerimizi onayladı ve Türkistanlı müslümanlara gereken yardım ve desteği vermeye hazır olduğunu söyledi. Biz Türkistanlılar, Kral Malik Abdülaziz Hazretlerini büyük saygı ve rahmetle anarız.

Bir gece sıcaktan uyuyamayınca, Baymirza Hayit'le birlikte birkaç genç kendimizi dışarı attık. Biraz yürüdükten sonra yıldızların altında açık bir meydanda uyumaya karar verdik. Sabah uyandığımızda, bir mezarlık yakınında olduğumuzu fark ettik. "Ömrümüz uzun olacakmış, geceyi merhumlarla geçirmişiz", diye birbirimize takılırken, Baymirza Hayit; "Gök yüksek, yer sert. Türkistan uzak, gönüller yakın", demişti. Yüreğinin derinliklerinden kopup gelen bu cümleler ömrümüzün sonuna kadar gönlümüze mühürlendi.

Veli Kayyum, Suudi Arabistan'a 1957 yılında geldi. Önderimiz olarak yurttaşlarımız tarafından büyük sevgi, saygı ve coşkuyla karşılandı. Suudi Arabistan hükümeti de itibar ve ilgi gösterdi. Suudi Arabistan basınında Veli Kayyum ve onun siyâsî faaliyetleri hakkında yayınlanan makalelerde "Veli Kayyum muhacir Türkistanlıların serdarı" denmekteydi. Bu ziyaret sırasında Veli Kayyum'la birçok toplantı ve sohbetler düzenlendi. Bu toplantı ve sohbetlerin teşkil edilmesinde ben de Komite'nin Suudi Arabistan'daki temsilcisi olarak aktif görev aldım.

Veli Kayyum bir mektubunda; "Zuhriddin Mirza Abid Türkistanî, milli kahramanımız" demektedir. Büyük önderimiz tarafından böyle yüksek ve değerli mertebeye lâyık görülmek

çok gurur vericidir. Rahmetli önderimiz Veli Kayyum'un yüreğinde taşıdığı iki arzusu vardı. Birincisi, ana vatanımız Türkistan'ın bağımsızlığa kavuşması; ikincisi, bağımsız vatanına gidip halkıyla birlikte hür olma duygusunu paylaşmaktı. Özbekistan bağımsızlığını ilân ettiği zaman Veli Kayyum ağır hastalanmıştı. Bu hastalık, ikinci arzusunun gerçekleşmesine engel olmuştu. 1993 yılının Mart ayında büyük önderimiz Veli Kayyum'un ölüm haberini aldığımda İstanbul'daydım. Bu haberi alır almaz Türkistanlılara haber verip evime gelmelerini rica ettim. Birçok Türkistanlı toplandık ve Veli Kayyum Hazretleri'nin ruhuna hatmi Kur'an okuduk. Veli Kayyum, ana yurdumuzun bağımsız, milletimizin hür olması için büyük sadakat ve cesaretle bütün kalbiyle mücadele etti. Onun büyük hizmetini aramızdan ayrılınca daha derin hissettik. Veli Kayyum'un nurlu siması kalbimizde ebediyyen yaşayacaktır!

Kendi yurtlarından kovulan biz Türkistanlı muhacirler, uzak ve yabancı memleketlerde Rus zulmü ve komünizm esaretine karşı mücadele ettik. Bu mücadeleyi kazanmada Allah'ın kendisi ve büyük ecdadımızın ruhları bize yardım etti.

Mücadelemiz esnasında birçok engel ve yol ayrımlarıyla karşılaştık. Burada Rus muhacirleri tarafından kurulan ve Sovyetlere karşı mücadele eden teşkilâtlardan bahsedebiliriz. Kerenski ve Troçki tarafından yönetilen muhalif teşkilatlar ve yandaşları Türkistanlıları kendi taraflarına çekmek istiyordu. Dış ülkelerdeki Türkistanlıların sayıca çok olması onların dikkâtini çekmekteydi. Kerenski, "Sovyetler ve komünizm bütün insanlık karşısındaki tehlikedir. O insanlığın doğru yolundaki engeldir. Biz, bütün halklar, Türkistanlılar dâhil Sovyet diktatörlüğü, komünizm belâsına karşı birlikte mücadele etmemiz gerekir", diye seslenmekteydi. Milli Türkistan Birlik Komitesi bu çağrıyı reddetti. Bunun sebebi, Kerenski ve yandaşlarının Türkistan ve orada yaşayan halkın bağımsız ve hür olmasını

desteklememesiydi. Troçki de, Kerenski gibi öncelikle SSCB'deki komünist rejimi devirip, hükümeti ele geçirmek istemekteydi. Türkistan gibi diğer müstemleke ülkelerin bağımsızlığı ve geleceği hakkında daha sonra düşüneceklerdi ve bu konudaki fikirleri açık değildi.

Türkistanlıların tek hedefi, ana Türkistan ve halkının komünizm zulmünden kurtulup bağımsız olmasıydı. Veli Kayyum ve Baymirza Hayit gibi ileriyi görebilen önderlerimiz, böyle zor durumlarda siyâsî ortamlarda düşmanlarımız ve onların hilelerine karşı her zaman kararlı bir şekilde cevap verdiler ve kendi yolumuzda ilerlemeye devam edeceğimizi büyük cesaretle gösterdiler. Bu iki önder sayesinde Milli Türkistan Birlik Komitesi yanlış yola sapmadı ve kendi yolunda kararlı bir şekilde ilerlemeye devam etti. Rus emperyalistlerin zulmünü, bolşevizm diktatörlüğünü, Sovyetlerin Ruslaştırma siyasetini, milletimizin acı kaderini bütün dünya halklarına duyurmaya ve anlatmaya çalıştılar.

Veli Kayyum ve Baymirza Hayit, mektuplarında dış ve iç düşmanlardan, yurttaşlarımızı bu düşmanlar hakkında uyarmamız gerektiğinden bahseder. Dış düşmanlardan yukarıda kısaca bahsetmiştim. İçimizdeki düşmanlar ise, dış düşmanın tuzağına düşen, onların hilelerinin kurbanı olan içimizdeki kendi adamlarımızdı. Türkistanlılar arasındaki dayanışma ve birlik, bu casuslar sayesinde içten çökertilmek istenmekteydi. Böylelikle, mücadelemize zarar verilecekti. Bunlara karşı tedbir almak Milli Türkistan Birlik Komitesi üyelerinin önde gelen vazifelerinden biriydi.

Yurdundan kovulan Türkistanlılar, diğer ülkelere sığınmıştı. Yoğun göçler yaşandığı için aramıza sürekli yeni birilerinin katılması çok tabii olarak karşılanırdı. Yeni gelenler arasında zor durumda olanlar için Komite üyeleri yardım kampanyaları oluşturulurdu.

1950 yılında Keşmir'de ikâmet ediyorduk. Bir gün mahallemize B. isimli bir yurttaşımız geldi. Kalacak yer ve iş bulmada yurttaşlar ona yardımcı oldular. Bu kişi kısa sürede aramıza karıştı, ancak birkaç sene sonra bu yurttaşımız sessiz sedasız ortadan kayboldu. Bizler, önceleri onun buradaki zor hayat şartlarından yorulup, Türkiye, Amerika veya Suudi Arabistan'daki yurttaşlarımızın yanına gittiğini düşündük. Daha sonra öğrendik ki, bu "kardeşimiz" Sovyetlerin casusuymuş. Memlekete geri dönünce, oradaki yurttaşlara yurt dışındaki Türkistanlılar hakkında yalan yanlış bilgilerle propaganda yapmış. Özbekçe ve Rusça neşredilen dergilerde makaleler yayımlanmış, hatta; "Gurbette garip" adıyla bir kitap bile yazmış. Onun dediğine göre, yurt dışındaki Türkistanlılar arasında birlik ve dayanışma yokmuş, durumları da perişanmış. İçimizdeki düşmanlar işte bu şekilde kendi millettaşlarımız arasından çıkan kişilerdi.

Bu konuya dair başımdan geçen bir olay daha var: Yıl 1958. Suudi Arabistan, Taif'te yaşamaktaydım. Bilinmeyen sebeplerden dolayı birkaç yurttaşımız şubemizin faaliyetleri hakkında şikâyet mektubu yazmışlar. Bu mektupta anlatılanlara göre, şubenin bazı üyeleri Milli Türkistan Birlik Komitesi'ne gönderilmek üzere toplanan maddî yardım ve hayır paralarının bir kısmını kendi menfaatleri için kullanıyormuş. Emniyet idareleri tabii olarak bu tür mektupları dikkâte almalı ve durumu incelemeliydiler. Onların aldığı karara göre bu mektupta ismi geçen 16 kişi incelenecek ve mektupta yazılanlar doğrulanırsa, suçlu bulunanlar derhal sınır dışı edilecekti. Bu 16 kişi arasında benim de ismim geçtiğinden dolayı Taif Emniyet Müdürlüğü'ne çağrıldım. Polis Müdürü Abdulla Hattab arkadaşımdı. Beni görünce "Zuhriddin Bey, telaş etmeyin, sakin olun! 16 kişi hakkında inceleme emri aldık. Müdürümüz Ahmad Partav sizinle görüşecek", dedi. Müdür huzuruna çıktığım

zaman bana gizli bir teşkilâtımızın olup olmadığı, varsa nasıl bir teşkilât olduğu soruldu. Ben de gizli bir teşkilâtın olmadığını, Milli Türkistan Birlik Komitesi olduğunu, bu komite üyelerinin komünist rejimin pençesinde can çekişen anayurdumuz ve milletimizin bağımsızlığı için mücadele ettiğimizi izah ettim. Sohbetimiz uzamadı, çünkü müdürün Komite'den ve faaliyetimizden haberi vardı. Ayrıca, merkezden alınan kararların Arapça metnini polis emniyet şubesine gösterdikten ve izin verildikten sonra yurttaşlar arasında okuyabiliyordum. Durum böyle olunca bu iş fazla uzamadı, ama hükümet dairelerine rapor verilip, bir cevap alınana kadar karakolda kalmam gerektiği söylendi. Kral Malik Faysal Hazretleri durumu öğrenmiş ve Türkistanlılarla ilgili bir meselenin olmadığını söylemiş. Böylece, bir gün nezarette kaldıktan sonra salıverildim. Musa Türkistanî isimli bir yurttaşımızın bilerek veya bilmeyerek yaptığı bu işin sonucunda bunlar gelmişti başımıza. Ben o zaman daha yeni evlenmiştim ve küçük bir operasyon geçirmiştim. Bu olayı duyan ve ziyarete gelenler bazen "kötü niyetliler Zuhriddin balayını karakolda geçirsin istediler galiba", diye takılmışlardı bana. Yurttaşlar ve Arap arkadaşlar arasında beni seven, merak eden ve değer veren birçok insanı görmek beni çok mutlu etmişti. Gönlüm de, moralim de dağ gibi yükselmişti.

Bu mektupta ismi geçen genç şairler Mahkam Taşkandi, Sabircan Andicani, Ziyavuddin Korı Andicani Mekke'de; Ahmadali Türkistani, Mübarek Hoca, Sait Muzafferhan, Abdülkadir Cidde'de; Sait Kasım Andicani, Muhammed Naim Mahdum Türkistani Medine'de tutuklandılar. Sait Kasım Andicani, Mescidi Haram'da ders verirdi. Beyaz sakalları göğsüne inen bu nur yüzlü aksakal, Altınhan Töre'nin kayınpederiydi. Samarkandlı olan Muhammed Naim Mahdum Türkistani komitenin en faal üyelerinden biriydi.

O zamanlar Suudi Arabistan başkenti Riyad şehriydi ama bu mevsimde sıcak havalardan dolayı hükümet idareleri iki aylığına Taif'e taşınırdı. Tutuklamalar başladığında Mekke, Medine ve Cidde'den kral adına mektuplar gelir. Bu mektuplar heyet tarafından incelenir ve sonunda Kral Malik Faysal'ın kararı açıklanır. Bu kararda 16 Türkistanlının hiçbir gizli örgütle alâkasının olmadığı ve böyle bir teşkilâtın mevcut olmadığı açıklanır.

Bu olaya sebep olan kişilerin isimlerini açıklamama gerek yok sanırım, çünkü onların evlâtları aramızda yaşamaktadır. Bu olaydan sonra ticaretle uğraşan kişiler, Türkistanlı tüccarlarla iş yapmanın kendilerine zarar vereceğini düşünerek onlarla ticaret yapmaktan vazgeçmeleri üzerine, çoğu yurttaşımız dükkânlarını kapatıp, Türkiye, Almanya ve Amerika gibi ülkelere göç etmek zorunda kaldılar.

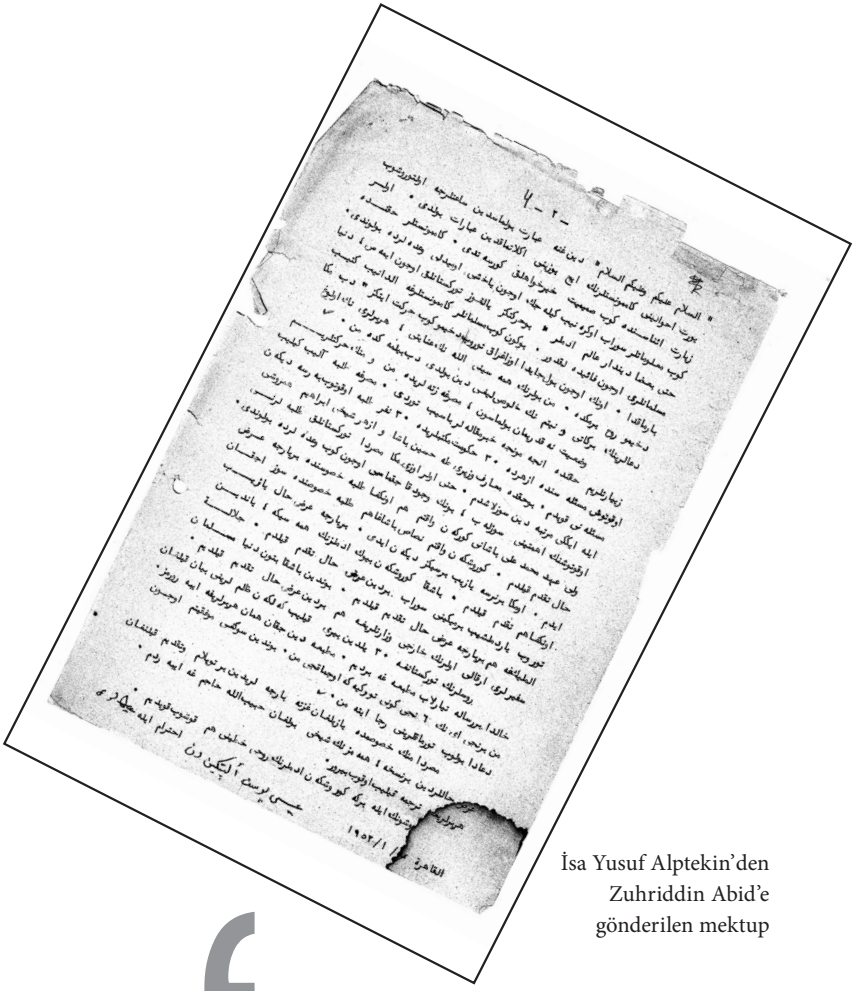

İsa Yusuf Alptekin'den
Zuhriddin Abid'e
gönderilen mektup

1959 Mektupları

Vatan,
O benim canım, tenim, secdegâhımdır.
O, benim dolun ayım, huzurum, izzetim, şerefim.
Kâbe'm, kıblem hem de gülistanımdır.

Fıtrat

Veli Kayyum'dan Zuhuriddin Abid'e*

19/02/1959

Değerli Erkin Efendi,

Milli işler yolundaki hareket ve mücadele devam etmekte. Dünya siyasetinde büyük değişimler cereyan ediyor ve son zamanda vaziyet gerginleşiyor. Batı ülkeleri ve komünizm cephesi arasında Batı Berlin meselesi üzerindeki tartışmalar sürüyor. Sovyetlerin Berlin plânı Batı devletleri tarafından reddedilmektedir. Batı ülkeleri, Batı Berlin halkını müdafaa etmek için savaşa hazır olduklarını bildirdiler. Bugün Rus komünist hükümeti "silah vasıtasıyla Berlin yolunu açacağız" diyecek olursa, bu savaşın başlaması demektir. Mayıs ayının 27'sine kadar bu mesele çözülmeli. Sovyetlerin kesin ikazı (ültimatomu) 27 Mayıs'a kadardır.

Bu ortamı kızıştıran hadisedir. Her bir ezilen millet, bizim gibi zincirde yatan halklar kendi davasını ortaya koyup bağımsızlıkları için yardım talep etmekteler. Biz de Milli Türkistan meselesini, yani bağımsızlık meselesini halklara duyuruyor ve onlardan manevî yardım talep etmekteyiz. Her an Türkistan meselesini ortaya koymamız ve tanıtmamız şarttır. Çünkü istiklâlimizi başka birisi bize vermez. Kendimiz mücadele etmemiz gerekir. Bunu yapmaktayız da.

Türkistan için daha fazla dost edinmemiz gerekir. Çünkü bizim mücadelemiz, komünizme ve emperyalizme karşı ve istiklâl mücadelesidir. Bu İslâm dünyası ve Batı dünyasına

---

* Veli Kayyum bu mektubunda Batı ülkeleri ile Sovyetler arasındaki gittikçe gerginleşen ilişkilerden bahsetmekte ve diğer esir milletler gibi bizim de mücadeleye devam etmemiz ve her şeye hazır olmamız gerektiğini hatırlatmaktadır.

malûmdur. Sovyetler propagandayı durmadan devam ettirmekteler. Taşkent'teki "Asya ve Afrika Halkları Konferansı" Sovyet propagandasının ne kadar etkili olduğunu gösterdi. Bu konferansa katılan Asyalı yazarlar " Taşkent –hürriyet ışığı!", "Taşkent – ezilen halkların yol göstericisi" demekteler. Alınan kararlar da, bu Sovyet tesirinin sonucudur ve bu hareket İslâm devletler ve halkları için tehlikelidir. Derhal bunlara cevap verdik ve bu materyaller de şu an basılmaktadır.

Özbekistan Sovyet hükümetinin başkanı "İsviçre Gazetesi" de yayınlanan makalelerimize cevap vermeye mecbur kaldığından, "Kızıl Özbekistan"da (Taşkent) yayınlanan bir makalesinde "Türkistan Rus müstemlekesi değildir… , bağımsızdır", "Rus müstemlekesi olduğu davasını yalancılar ileri sürmekte", diye bizlere hücum etti. Buna karşılık Baymirza, tekrar "İsviçre gazetesi"ne üç karşı makaleyle cevap verdi. Bu hainleri rezil etti… .

Şimdi Almanya'da "Amerika Komitesi" (radyosunda) ile çalışan ve milli birliğe ve milli harekete zarar vermek isteyen Kasım İnayet isimli bir şahıs var. Bu sene Hac'ca gitme niyetindeymiş. Bu şeytanla anlaşmışlardır. Onunla birlikte iki kişiyi daha gönderebilirler. Onlarla ve İnayet ile hiçbir şekilde alâka kurulmamalı. Çünkü halkımıza zarar getirebilirler. Halkımızı uyarılmalı. Bu haber size ve yalnız dostlara aittir. Şah İlham Efendiye de bildirdim, konuşursunuz!

Saygılarla,

Veli Kayyum

Veli Kayyum'dan Zuhuriddin Abid'e*

"05/03/1959

Değerli Erkin Efendi,

Size ve yurttaşlara sağlık ve saadet dilekleriyle birlikte kalbî selâmlarımı yollamaktayım.

Size 19.02.1959 tarihinde de kısa bir mektup yazmıştım. Ama sizden hiçbir haber yok! Nasılsınız? Yurttaşların iyi olduğunu umuyorum. Çoktan yurttaşlara ayrı ayrı mektup yazmadım. Siz Mekke, Medine ve Cidde'deki yurttaşlara da malûmat vermektesinizdir, diye düşünüyorum.

Hatta "Milli Türkistan"ın son sayısını, kitap ve makaleleri de göndermedim. Çünkü sizlerden haber bekledim. Buradaki büyükelçiyle izin ve manevî yardım konularında görüşmelerim devam etmekte. Bir anlaşmazlık çıksın istemiyorum. Zaten, kitap ve makaleler için resmî yasak bulunmamaktadır. Ama bu izinle birlikte manevî yardım talebinde bulunmak istedim. Bundan dolayı sizlere göndermedim. Önceden size haber vereceğim, cevaplarınızı da bekliyorum. Bu ay sonunda büyükelçiyle tekrar görüşeceğim. Rahat olunuz.

Bu sene de Hac zamanında bizden hiç kimse o tarafa gelmeyecek. Bu konuda size bahsetmiştim. Bir önceki mektubumda da bahsettiğim gibi, şimdi de Milli Türkistan davasını ve Türkistan hakkındaki malûmatları dünya basını ve yayım organları üzerinden dünya halklarına duyurmaya devam etmekteyim. Türkistan'ın Rus müstemlekesi olduğunu delil ve belgelerle devamlı ispatlamakta ve halklardan yardım talep etmekteyim.

---

* Veli Kayyum'un sıradaki mektubu da bir öncekinde anlatılan siyâsî vaziyeti destekler niteliktedir.

Bugünlerde yeni makalelerimiz Alman ve İngiliz dillerinde yayınlanmakta ve bizim bağımsızlığımızı talep eden Doğu ve Batıdaki dostlarımız da bu konuda yazmakta ve konuşmaktalar. Bugün yine Türkistan haritasıyla, Türkistan ve Doğu Türkistan hakkında uzun bir makalem yayınlandı. Bu makale Avrupa, Afrika ve diğer halkların gazetelerine gönderildi. Bir Alman gazetesi "Agenturis" ile çalışmaktayım. Bu "Agenturis" bürosu, yani basın bürosu üzerinden dünyanın çeşitli ülkelerine makalelerimizi dağıtmaktayız.

Batı ve Sovyetler arasındaki tartışma gittikçe alevlenmekte. Sovyet Rusların talebine göre Berlin onların kontrolüne geçmeli. Batı ülkeler ise, Berlin halkının hürriyetini ne pahasına olsun müdafaa edeceğini bir kez daha tekrarlamaktalar. Rus hükümeti de "Bugün eğer Batı ülkeleri Berlin'i silâhlar, tank, uçak ve bombalarla müdafaa edecek olursa, biz de bütün gücümüzle karşı çıkacağız ve üçüncü dünya savaşı başlar", diyor! İşte, şimdiki vaziyet!

Türkistan için bu fırsattan faydalanmak şarttır. Bir- iki ay sonra dünyanın vaziyeti ne olacak belli değil… Bu şartlar altında bile, milli istiklâl yolunda mücadeleye devam etmekteyiz. Alman hükümetinin vekilleri de dünyayı gezip manevi yardım talep etmekteler, kendi meselelerini devamlı diğer halklara duyurmakta ve başarılı neticelere ulaşmaktalar.

Bizim yurdumuz da hareket ve mücadele sayesinde hür olacak, elbet.

Hak yol bizim yoldur! Yolumuz hak yoludur!

Sizleri anan,

Veli Kayyum

Veli Kayyum'dan Zuhuriddin Abid'e*

05/11/1959

Değerli Erkin Efendi,

Bütün yurttaşlarımıza kalbimdeki samimi selâm ve saygılarımı iletiniz. Sizden haber alamayınca çok endişelendim. Bugün bu kısa mektubu yazıp, sizin ve diğer yurttaşlarımızın durumunu öğrenmek istedim. Size bu mektuptan önce de yazmıştım. O mektubu aldınız mı? Altınhan Töre sağlıcakla vardı mı? Onlardan da hiçbir haber yok. Çok endişeliyim. Eğer mümkünse, sağlığınız hakkında derhal haber veriniz.

Sovyet Ruslarının Asya ve Afrika'daki propagandaları bu halkların büyüklerini tedirgin etti ve korkuttu. Şimdi bize hak verip, daha iyi muamele göstermekteler ve haklı olduğumuza inanmaktalar. Asya ve Afrika halklarının çoğu Sovyetlerin taktiğini ve gerçek vaziyeti bilmiyor. Bundan dolayı, kandırılan çok oldu. Mesela, bundan bir ay önce (Ekim'de) Taşkent'te Asya ve Afrika aydınlarının ikinci konferansı gerçekleşti. Asya ve Afrika'dan 40 millet yazarlarını Taşkent'e gönderdi. Taşkent'e gelen bu temsilciler; "Biz yarım milyar halkın temsilcisiyiz", diye haykırdılar. "Dünya yazarlarıyla birlikte hareket ediniz" diye karar çıkardılar. "Bağımsızlık için mücadele ediniz" diye broşür dağıttılar. Sovyetler, Türkistan hakkındaki yalan malûmat ve haberlerle yine onların gözünü boyadı ve onları zehirledi…

---

* Sovyetlerin her tür propaganda ve hilelerine karşı faaliyete geçmek şarttı. Onun için Rusların Sovyet Türkistan'ı hakkındaki yalan malûmatlarına hemen karşılık verilmekteydi.

Onların kararlarını okudum ve çok kızdım. Derhal bütün hakikati dünya basını ve medyasına bildirdik ve İslâm dünyasını, halkımızı, dinimizi müdafaa ettik. Gerçeği halklara açıkladık ve İslâm dünyasını uyardık. İslam kardeşlerimizin çoğu bizden memnundur. Komünizm ve emperyalizme karşı mücadelemiz bütün hızıyla ilerlemekte.

Büyük saygılarla,

Veli Kayyum

Veli Kayyum'dan Zuhuriddin Abid'e*

20/11/1959

Değerli Erkin Efendi,

Merhaba,

Sizin 24.10.1959 tarihli mektubunuzu aldım ve çok sevindim. Hatırladığınız için çok teşekkürler. Ben uzun süredir yoldaydım. Daha yeni döndüm. Milli işler yoğun bir şekilde devam ediyor. Zamanımın çoğu bu işlerle geçiyor.

Sizin hasta olduğunuzu duyduğumda çok üzülmüştüm. İyileştiğinizi duyunca da çok sevindim. Siz milletimizin bağımsızlığı yolunda çok kararlısınız ve bundan dolayı size duyduğum saygı çok büyüktür. Sizi bir an bile unutmuyorum. Her zaman göz önümdesiniz.

Maalesef, zamanında benim tavsiyeme uyup yanıma gelseydiniz, şimdi üniversiteyi bitirmiş olurdunuz. Şah Ekrem iyice dili öğrendi ve üniversitede tahsil almakta. Abdurahman da simdi 4.sınıfta ve çok ilerledi. Daha önce de belirttiğim gibi, eğer burada olsaydınız milli işlere çok büyük yardım etmiş olurdunuz. Yani, tahsilinizi bitirdikten sonra sizi bir işe yerleştirmeden siyâsî bir görev vermezdim. Güzel Türkistan'ın istiklâli için birlikte mücadele edip, elbette bağımsızlığımızı elde edeceğiz. Bu yoldaki işlerinizin devamını her zaman bekleyeceğim.

Milli işler hakkında size kısaca bahsetmek istiyorum. Şimdiki devirde mücadele çok ateşli hale geldi. Sovyet Rusları ve

* Veli Kayyum bu mektubunda dört yıl önce Taşkent'te gerçekleşen tarih konferansı ve orada alınan kararlardan bahsetmektedir. Rusların dediğine göre, Türkistan halkları kendi isteğiyle Rusya'ya katılmış ve böylelikle hürriyete kavuşmuşlar. Komite rehberleri bu uydurma töhmet ve hakaretlere belgelerle, tarihi ve siyasi gerçeklerle karşılık vermiştir.

onların uşakları yurdumuzdaki milliyetçi ve dindar insanlara, yani bütün halkımıza, İslâm dinine karşı saldırıya geçti ve yine fitnelere başladı.

Bundan 4 sene önce bu hainler Taşkent şehrinde tarih konferansı düzenlemişlerdi. Bu konferansta Türkistan'ın kendi isteğiyle Rusya'ya katıldığı iddia edilerek, bunun gelişmedeki etkisini konuşarak, netice olarak aşağıdaki kararları ilân ettiler:

"Türkistan halkı kendi isteğiyle Rusya'ya katıldı. Türkistan Çarlık hükümeti tarafından da, Sovyetler tarafından da müstemleke edilmedi. Aksine, Türkistan halkı Rusya'ya kendi isteğiyle katılıp, hürriyet sahibi oldu. Bu hürriyeti Türkistanlılara büyük Rus halkı, Rus biraderleri verdi. Türkistan Rus müstemlekesi olmadı! Belki Rus halkının yardımıyla Türkistan Batılı baskıncılardan kurtuldu. Yoksa İran, Türkiye ve İngiltere Türkistan'a göz dikmişti. Türkistanlılar "Bizim büyük ağamız Ruslar bizi bu baskıncılardan korudu, bizi kendi himayesi altına alıp Özbekler ve diğer halklara (Türkistan'daki kabilelerden bahsedilmekte) bağımsızlık getirdi" diye ilân ettiler."

(Sovyetler), bu kararı devamlı gazete, radyo, çeşitli toplantı ve konferanslarda ilân etmekte ve bu konuda kitaplar yazıp dağıtmaktalar. Böylelikle, Doğu halklarını kandırmaktalar.

Bu yalan haberleri, töhmet ve hakaretleri İslâm dünyasında da yaymaktalar. İşte vaziyet budur. Bu yalanları dünyaya yayan Sovyet Rusları yurdumuzun müstemleke olmadığını iddia etmekteler… Elbette, bu yalanlara karşı milletimizi, halkımızı, yurdumuzu, şehitlerimizi ve imanımızı müdafaa etmek için ilmî, tarihî ve siyâsî belge ve malûmatlara dayanarak cevap vermek şarttır. Onun için gece gündüz çalışıp, Alman radyoları, gazete ve dergileri vasıtasıyla bütün dünya halklarının dikkatini üzerimize çekmekteyiz ve onlara gerçekleri anlatmaktayız…Bunlar milli işlerin bir kısmıdır… .

Size ve değerli yurttaşlarımıza malûm ki, milli istiklâl büyük fedakârlık talep eder. Sizler her zaman bunun üstesinden geldiniz. Bunun için şanslıyız. Şu anki maddî vaziyet feci halde olsa da gece gündüz çalışıp, yazıp, çeşitli konferanslara katılıp mücadelemizi sürdürmekteyiz.

Sizlerin sağlık ve huzur içinde yaşamanız benim için büyük mutluluktur. Bütün yurttaşlarımıza selâm ve saygılarımı iletiniz.

Bugünlerde Kızıllar kendi gazetelerinde durmadan komitemize ve komite üyelerine karşı makaleler yayınlamakta ve hakaret etmekteler. Çünkü biz Batı ve İslâm dünyasında onlara karşı çıkmaktayız ve engel olmaktayız. Bu halkların dikkâtini kendimize çekmekteyiz ve onlara Türkistan'ın bir müstemleke olduğunu anlatmaktayız…

Daha sık yazınız. Bütün yurttaşlara selâm yolluyorum.

Sizi anan,

Veli Kayyum

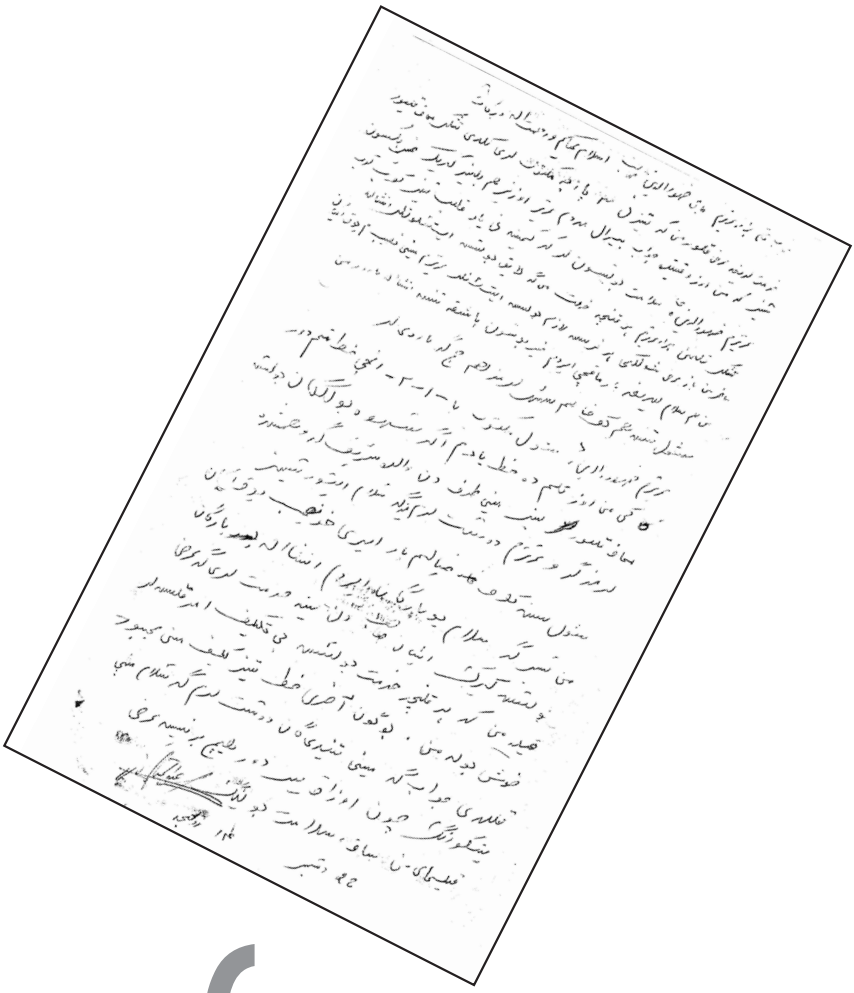

1960-1965 Mektupları

Gönlümde ağlayan melekler kimdir?
Şark'ın anaları, kadınları mı?
Karşımda ağlayan bu canlar kimdir?
Kullar ülkesinin insanları mı?

Çolpan

Veli Kayyum'dan Zuhuriddin Abid'e

01/08/1960

Sevgili ve Değerli Erkin Efendi,

Size ve bütün yurttaşlara samimi selâm ve saygılarımı yolluyorum. Size 28.06.1960 tarihinde uzun bir mektup yazmıştım. Onu almışsınızdır. Nasılsınız, sağlığınız iyi mi? Şarktan döndüğümden beri işlerle meşgulüm. Biliyorsunuz, dünya siyasetinde büyük değişiklikler yaşanıyor ve Afrika halkları ardı ardına bağımsızlığını elde etmekteler. Basında bu haberleri okuyorsunuzdur. Böyle bir zamanda bizim Türkistan davasını da ortaya koymamız ve dünya halkları ve hükümetlerinden istiklâl yolundaki mücadelemiz için yardım talebinde bulunmamız gerekir. Onlara milli derdimizi anlatmamız şarttır. Çalışmalarımızı bu yönde devam ettirmekteyiz. Şark memleketlerinde gerçekleştirdiğim siyâsî görüşmeler neticeler vermektedir. Her hafta Alman radyosunun Arapça yayınında yaptığım konuşmalar, Sovyet casuslarının çok canını sıkmakta. Bundan dolayı, Türkistan'da Özbekçe neşredilen gazetelerde bize ve komiteye karşı karalamalar tekrar alevlendi. Ama halkımız, düşmanın sözüne kulak asmamaktadır. Bugünlerde Rus müstemlekeciliği ve Ruslaştırma siyaseti hakkında yazdığım kitabı tamamladım. Bunu devlet büyüklerine dağıtacağız.

Her an Türkistan davasını diğer halklara duyurmamız ve gerçekleri ortaya koymamız gerekir, yoksa Türkistan'ı unutacaklar. Onun için devamlı çalışmamız gerekir, Batı ve Doğu ülkelerinin büyük ve küçükleriyle de görüşmeler yapmamız şarttır.

Bundan dolayı Şark memleketlerinde bulundum ve görüşmeler gerçekleştirdim. Bunu tekrar yapacağım. Neticeleri hissediyorum. Bizim gibi ezilen halkların temsilcileri, benim dostlarım Amerika'ya gittiler. Orada milli davalarını ortaya

koyacaklar. Bu hareketlerden elbette, bir netice alınacak veya önemli yerlerde çalışıp, Rus propagandası yapacaklar, bize karşı harekete geçecekler. Oraya gitmek ve Amerikalılarla görüşmek lâzımdır. Bunu şu an yapmak gerekir. Beyaz – Kızıl Rusların bize karşı hareketleri, saldırı ve fitneleriyle her tarafta mücadele etmeliyiz ve güzel Türkistanımızın istiklâli için zemin hazırlamalıyız. Bütün yurttaşlarımızdan bu mücadeleye yardım etmelerini ve katılımlarını yükseltmelerini talep etmekteyim. Biz hareketimizi güçlendirip, Türkistan milli meselesini Birleşmiş Milletler Birliği önüne koymalıyız. Bu yönde hareket etmemiz gerekir.

Bu mesele üzerine fikir yürütmekte ve plânlar yapmaktayım. Bu fikirlerimi yurttaşlarımıza, büyüklerimize iletmenizi rica ediyorum. Şah İlham Efendi'den bir haber alamadım. Kendisine uzun bir mektup yazmıştım. Bugün de kısa bir mektup gönderdim.

Bu mektupla birlikte yengeniz size birkaç şey göndermekte. Bu mektubu alır almaz hemen bana haber veriniz. Bu kadar sessiz kalmayınız. Hoşça kalın.

Saygılarla,

Veli Kayyum

İlave: Yengenizin gönderdikleri:

1. Türkistan haritası. Bu haritada Rusların Türkistan'a ne zaman saldırdığı ve nasıl ilerledikleri tarihlerle gösterilmektedir. Gösterilen tarihlerde halkımız müdafaada bulunmuş, Ruslarla muharebeye girmişti!
2. Türkistan şehirlerinin asıl ismi ve şu anki Ruslaştırılmış isimleri.
3. 5 tane fotoğraf.

Bu haritada hangi şehirlerimiz, hangi illerimiz hangi tarihlerde Ruslar tarafından saldırıya uğradığı ve Rusların Türkistan'da Kuzey'den Güney'e nasıl ilerledikleri gösterilmektedir! "

Türkistan Muhacirlerinden, Kral Faysal'a*

04/05/1965, Mekke

Kral Faysal Hazretlerine,

Sayın Kral! Dünyanın her tarafına dağılmış olan milyonlarca Türkistanlı adına minnettarlığımızı ve tebriklerimizi takdim ediyoruz. Size ve konferanstaki yardımcılarınıza sağlık ve başarılar diliyor ve sizler için Allah'a dua ediyoruz.

Saygıdeğer Kralım! Konferansta Türkistanlılar hakkında kabûl edilen beş maddelik karar, Suudi Arabistan'daki ve diğer bağımsız ülkelerdeki muhacir Türkistanlıları sonsuz mutlu etti ve Müslüman dünyasında saygı ve itibara sahip olduklarını gösterdi. Allah'ın lütfu ve sizin izniniz olmadan Türkistanlıların hürriyetleri meselesi çözüme ulaşmayacaktı. Bizler memnuniyetimizi ve kalbî teşekkürlerimizi size bildirmekteyiz.

İslâm için, imanımız için her tarafa dağılmış olan biz Müslüman muhacirleri Allah korusun. Vatanımız bağımsızlığa kavuşsun ve İslâm dünyasının saflarına katılsın.

Türkistanlılar adına,

Zuhriddin Mirza

---

* Hicri 1385, Muharrem ayının 4. günü, yani 04.05.1965 tarihinde İslâm Ülkeler Konferansı gerçekleşti. Bu mektubun bir nüshası İslâm Konferansı Başkanı Fahd bin Abdülaziz'e, bir nüshası konferans Başkâtibi Şeyh Muhammed Surur Sabban'a gönderilmiştir.

Bu konferansta beş maddeden oluşan bir karar kabul edilmişti. Alınan karar, Türkistan halklarının sosyal, iktisadî, siyâsî, kültürel menfaatleri ve değerleri savunmaktaydı. Türkistanlıların milli değerleri, hak hukukları ve vatanlarının bağımsızlığı ayaklar altına alındığını bütün İslâm dünyasına bildirildi. Radyo, televizyon ve yazılı basın sayesinde bu durum bütün dünyaya duyuruldu.

Bu tarihi olaylar cereyan ederken, Suudi Arabistan'daki Türkistanlılar bir toplantı organize ettik ve yukarıda isimleri zikredilen kişilere mektup göndermeye karar verdik.

Doktor Naim Öktem'den Zuhuriddin Abid'e*

İstanbul

Saygıdeğer Zuhriddin Efendi,

Mübarek Ramazan Bayramı münasebetiyle gönderdiğiniz tebrik mektubunuzu aldım. Çok sevindim ve mutlu oldum. Ben de sizi ve bütün yurttaşlarımın bayramını kutluyorum. Sizin ve bütün yurttaşlarımızın sağlığı ve yurdumuzun kurtuluşu için dua ediyorum.

İki ay önce ben İtalya'daki muhacirler konferansına katıldım. Oradan Münih'e geçtim. Bütün yurttaşlarımızı gördüm. Değerli Veli Kayyum, Doktor Baymirza Hayit, Doktor Veli Zunnun, İmam Hazretleri Nuriddin Namangani ile görüştüm. Doktor Veli Zunnun da üç arkadaşıyla birlikte Ankara'ya davet edilmişti. Bir ay Türkiye'de kaldılar. Ben de onlarla buluştum. Yurdumuz için hayırlı olacak, inşallah.

Suudi Arabistan'a gelmeyi ve sizlerle görüşmeyi çok arzu ediyorum. Fakat bunun için imkân olmadı. İnşallah, bir gün görüşmek nasip olur. Size 1967 yılında İstanbul'da gerçekleşen muhacirler konferansında çekilen ve ikimizin bulunduğu bir fotoğrafı gönderiyorum.

Bütün hemşerilere saygı ve selâmlarımı yolluyorum. Siz değerli arkadaşımıza sağlık, sıhhat, esenlik ve saadet diliyorum.

Sevgilerle,

Doktor Naim Öktem

---

* Bu mektubun müellifi Muhammed Naim Oktay olup, 1922-1924 yılları arasında Özbekistan'dan Almanya'ya giden Buharalı öğrencilerden biridir. İstanbul Üniversitesi Ziraat Fakültesi'nde profesörlük derecesine yükselen bu kişi, Veli Kayyum'un yakın arkadaşı ve Milli Türkistan Birlik Komitesi'nin Türkiye'deki vekiliydi. Ankara'da çalışan ve komitenin güvenilir vekillerinden olan profesör İbrahim Yarkın da vardı.

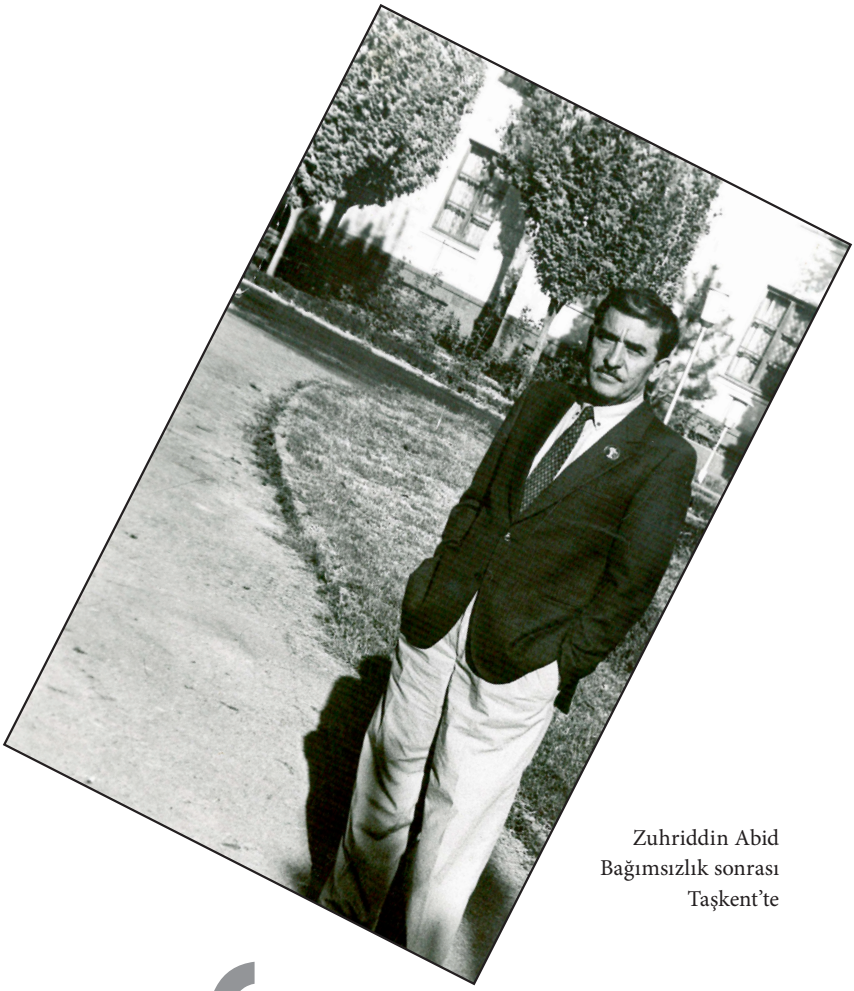

Zuhriddin Abid
Bağımsızlık sonrası
Taşkent'te

Geleceği Aydınlatan Işık

Milletimizin, bu kadar düşük seviyede kalmasına, bu derecede kötü günlere düşmesine cahilliği sebep oldu. Eğitime ve bilime ulaşmamız lazım. Vatanımız, memleketimiz ve milletimiz ilim ışığıyla aydınlansın, din de dünya ilimleriyle birlikte gelişsin.

Fıtrat

Geleceği Aydınlatan Işık

Milletimiz geleceğinin parlak olması için milli değerlerimizi korumamız ve gelecek nesillere aktarmanın yanı sıra, evlâtlarımızın dünyadaki en son kültürel ve ilmî gelişmeleri takip etmeleri ve öğrenmeleri lâzım. Milli Türkistan Birlik Komitesi'nin programında bu meseleye de geniş yer verilmişti. Veli Kayyum ve Baymirza Hayit'in Suudi Arabistan'daki şubemize yazdığı mektuplarda gençlerimizin Avrupa'da tahsil almaları ve dünya ölçülerinde uzman kadrolar olarak yetişmeleri gerektiği söylenmekteydi. Onun için milli okulların açılması çok büyük önem kazanmıştı. Bu okullarda evlâtlarımız dinî ve dünyevî ilimlerin yanı sıra, ecdadımızın mirası olan ana dilimizi de öğrenmekteydi. Biz Türkiye'de yaşıyor olsaydık belki milli okul açmamıza gerek kalmazdı. Milli gayelere dayanan eğitim programı, Özbek ve Türk halkları arasındaki kültürel ve tarihî bağlar bu ihtiyacı ortaya çıkarmayacaktı. Türkiye'deki Türkistanlılar bizim karşılaştığımız sıkıntıları yaşamadı diyebiliriz. Afganistan hududunda yaşayan yurttaşlarımız da yurdumuz diyebileceğimiz topraklarda, Afganistan'ın kuzey bölgesinde yerleştikleri ve sayıca çok oldukları için orada milli okulların açılması pek zor olmadı. Bu sayede yurttaşlarımız milli kimliği ve dili koruyabildiler.

Suudi Arabistan'daki şartlar bahsettiğimiz ülkelerden daha farklıydı, lâkin bütün zorluklara rağmen Taif'te milli akşam okulunu açmaya muvaffak olduk. İlk zamanlarda eğitim kendi

dilimizde verilirdi, ama daha sonra Arap kardeşlerimizin tavsiyelerini dikkâte alarak İngilizce eğitime geçildi. Bu, gençlerimizin eğitimlerini Avrupa ve Amerika üniversitelerinde devam etmeleri için kolaylık yaratmıştı. Suudi Arabistan, Amerika, Kanada, İtalya, Almanya, İngiltere, Türkiye, Pakistan, Hindistan gibi ülkelerde yaşayan Türkistanlılar arasından birçok aydının yetişmesi eğitime verilen önemi sergilemektedir. Ayrıca, halkımız insanının ne kadar yetenekli, çalışkan ve yaratıcı olduğunu göstermektedir. Şahsen ben de çocuklarımın iyi eğitim almaları için çabaladım. Benim iki kızım ve bir oğlum 2000-2001 eğitim yılında, Boston Üniversitesinde ve İngiltere'deki üniversitede yüksek lisans ve daha sonra doktora eğitimlerini bitirdiler.

Suudi Arabistan'daki Türkistanlı aile çocuklarının eğitim masrafları Eğitim Bakanlığı tarafından karşılanırdı. Hatta yurtdışında yüksek lisans ve doktora yapan öğrencilerin ailelerine maddî yardım da verilirdi. Tahsillerini tamamlayan ve ülkeye geri dönen gençler, ülkenin gelişmesine kendi hisselerini kattılar katmaya devam etmekteler. Arap hükümeti ve özellikle Kral Malik Fahd Bin Abdülaziz Hazretleri tarafından verilen bu destek için sonsuz minnettarız!

‘Vatan Yolunda Bazı Simâlar’

Ağaç Yaprağı Dirilik Belirtisi

İlimsiz tayfa kuru ağaç gibidir,
kurumuş ağaç meyve vermez, yanıp kül olur.
Vasli Samarkandî

Suudi Arabistan'da yaşayan ve Milli Türkistan Birlik Komite faaliyetlerine faal olarak katılan bazı yurttaşlarımız hakkında kısa bilgi vermek istedim.

Baymirza Hayit

17 Aralık 1917 tarihinde bugünkü Özbekistan'ın Fergana vadisi Namangan vilayetinin, Yarkorgan köyünde doğdu. Annesinin adı Rabiya, babasının adı Hayit Mirza Mahmutmirzaoğlu'dur. Dokuz çocuklu çiftçi bir ailenin çocuğu olan Baymirza Hayit Özbek Türkleri'nden olup, çocukluk yılları hayatında derin akisler bırakacak olan Sovyet Kızılordu milislerinin kanlı eylemleriyle doludur.

Sovyet hakimiyetinin tam olarak sağlanamadığı 1923'lü yıllarda Baymirza'nın ilk eğitim hayatı mahalle mektebinde din eğitimiyle başlar. Bir yıl sonra Cedit Mektebine yazılan Hayit, Okulun dördüncü sınıfından Namangan Vilayeti Talim Terbiye Teknikleri Okuluna geçir. Yazmaya ve okumaya son derece meraklı olan Hayit ilk yazılarını okulun duvar gazetesi olan"Bizim Fikir"de neşreder. Okuldaki müsamere ve şiir günlerinde dikkatleri üzerine çeken Hayit, kısa bir süre sonra Türkistan yeraltı milliyetçi aydınlarından olan Süleyman Çolpan, Gafur Gulam, Safizade ve Refik mümin'lerle tanışıp, Çolpan'ın özel ilgisine mazhar olur. Ceditçi ve Türkbirlikçi aydınların, toplandığı Çınaraltı

kahve muhitinde Usta-Çırak usulüne göre Hayit edebiyat ve musiki sohbetlerine katılır.

1943'te Hayit önce Andican vilayeti Sulama (Ziraat) Okuluna, ardından Hokand vilâyetinde Tıp Fakültesine girerse de, ruhunun bir türlü ısınamadığı bu okulu da bırakıp, Türkistan Sovyet Muhtar Cumhuriyeti'nin 1920-1921 yılları arasında Savunma Bakanlığı yapmış Ustubayev vasıtasıyla "Taşkent Üniversitesi'nin Tarih Fakültesi'ne kaydolur. Fakülte sekreterliğinden Baymirza Hayitoviç Mahmudov olarak düzenlenmiş ilk talebelik kimlik kartını alır. Hayit bu Rus mantıklı ismin yarısından, önce 1939'da girmiş olduğu Kızılordu'daki askerlik hizmetinde (Baymirza Hayitov) ,geri kalanından da 1942'de Türkistan lejyonuna katıldığında kurtulacaktır.

Hayit için Taşkent Üniversitesinde, Tarih bölümünden 1937'de mezun olur. Okul yılları boyunca, yaz tatillerinde kolhozlarda çalışırken, Stalin diktasının en acı örnekleriyle karşılaşarak hayata hazırlanmaktadır. Hayit'in yetişmesinde önemli rolleri olan Özbekistan Milli İttihat Partisi Başkanı Feyzullah Hocayev, Özbekistan Komünist Partisi Sekreteri Ekmel İkram, büyük şairlerden Abdülraif Fıtrat ve Süleyman Çolpan gibi tanınmış simalar ve öğretmenler tamamen temizlenmiş ,fakat bu defa da okullarda eğitim verecek öğretmen kalmamıştır. Sovyet hükümeti yüksek okullarda okuyan öğrencilerin hızlandırılmış eğitime tabi tutup, Eğitim Enstitüsü'nde (Öğretmen Okulu) üç aylık kurs sonunda Hayit de mezun olarak, önce Turokargan kazasında, ardından Sir-Derya boyunda Camacoy ve Sayram köy okullarında öğretmenlik yapıp ardından İlçe eğitim müdürlüğüne tayin edilir. Bu arada Taşkent'e gidip üniversitedeki imtihanlarına girmektedir. 30 Ekim 1939'da yüksek dereceyle Taşkent Üniversitesini bitirdiğinde, Hayit'i 2. Dünya harbi başladığından askere çağrılır. NKVD'nin gözdağı vermek için tutuklanmalara başlaması

üzerine, Lenin'in karısı Nadya Krupskaya'ya mektup yazması bir şeyi değiştirmeyecek ve hemen ardından askere çağrılacaktır.

Cepheye gitmeden on beş gün önce annesinin ısrarıyla Tohtahan adında bir kızla evlenen Hayit , bir daha eşini göremediği gibi,ondan olan çocuğunu da tam elli iki yıl sonra görebileceği uzun bir maceralı yola çıkacaktır. 1939'un 23 Aralık'ında Namangan'dan yola çıkan Hayit, okul tatillerinde Sovyet sistemine göre askerlik eğitimi almış olduğundan Kızılordu'ya Teğmen rütbesiyle katılarak, Polonya cephesinde Cijov şehrine gelir. Savaş içinde Tankçı kursuna tabi tutularak Polonya cephesinde savaşa katılır. Almanlarla yapılan savaş esnasında Beyaz Rusya'nın Slutsk şehri yakınlarında (1941'de) Almanlara esir düşer. Alman esir kamplarında uzun ve son derece ağır şartlar altında ölümü beklediği günlerde, Türkistan'ın büyük Türkbirlikçilerinden olup 1920'lerde Rusya'dan kaçıp, Paris'e yerleşen Mustafa Çokay'ın yardımıyla kamplardan kurtulur.

Almanların, Ruslara karşı kurduğu Türkistan lejyonunda görev alan Hayit, Almanların teslim olmasıyla, müttefik kuvvetlerin Stalin'le anlaşmaları gereği birkaç kere daha ölümden kıl payı kurtularak, savaş sonrası Almanya'ya yerleşir.

1947'de Münster/ Westfalen Üniversitesinin Felsefe Fakültesine yazılan Hayit, bundan böyle hayatının sonuna kadar devam edecek olan Sovyet araştırmalarıyla, Sovyetler Birliği içindeki Türk halklarının siyasi, tarihi ve dini meseleleri üzerine çalışmaya başlar. 1950'de parlak bir dereceyle, hazırlanmış olduğu Türkistan (Hokand ve Alaş Ordu) Milli hükümetleri" adlı teziyle Felsefe doktoru ünvanını kazanır.

Hayatını, Türklüğe ve Türkistan Tarihine adayan Dr. Baymirza Hayit, artık evinden çıkamayacak kadar rahatsız olduğu zamanlara kadar, dünyanın değişik yerlerinde konferanslara ,

milletlerarası toplantılara katılıp ,üniversitelerde ders vererek, makaleler ve kitaplar yazar

1950'de Alman Ruth hanımla evlenen Hayit'in bu evlilikten Ertay ve Mirza adında iki oğlu, Dilber adında bir kızı ayrıca Özbekistan 'da evlendiği ilk eşinden olma Bekmirza adında bir oğlu vardır. (Bekmirza, 1991'de İstanbul'da babası Baymirza ile görüşüp, Özbekistan'a döndüğünde ölmüştür.)

Türkistan Milli Birlik Komitesi üyesi de olan Hayit, Köln'de tedavi gördüğü hastanede 31 Ekim 2006'da Hak'kın rahmetine kavuşmuştur.

Hakkında ,Sovyetler Birliğinde binlerce sayfa tutan (aleyhinde olmak üzere) yazılar, lehine yüksek lisans ve doktora çalışmaları yapılan Dr. Baymirza Hayit, yüzlerce makale, bir o kadar broşür ve risale,pek çok ilmi kitabın müellifi olmasının yanında milletlerarası ilmi ve siyasi pek çok kurum ve kuruluşunda üyesi bulunmaktadır.

Esrleri: Ülkemizde pek çoğu Türkçeye tercüme edilen (Almanca'dan) eserlerinden bazıları şunlardır.

Türk dünyasında Rus Emperyalizminin Ayak izleri

Sovyetler Birliğinde Türklüğün ve İslâmın Bazı Meseleleri

Basmacılar(1917-1934 yıllarında Türkistan Milli Mücadelesi)

Rus Yönetimi Altındaki Türkistan ve İslam

Rusya ile Çin Arasında Türkistan

Zeki Velidi Togan

10 Aralık 1890 tarihinde Başkurt ilinde İsterlitamak'a bağlı Küzen köyünde doğan Zeki Velidi, daha ilk mederse tahsilini yaparken bir yandan da özel Rusça dersler, bir yandan da öğretmen olan annesinden Farsça öğrenir. 1902 yılında orta tahsil

için Üteke bulunan dayısı Habib Neccar'ın medresesine gider ve burada da Arapça dersler alarak dil bilgisini geliştirir.

1908'de köyünden kaçarak Kazan'a gelip burada özel dersler alır. Bu arada ünlü Türkologlardan Katanov ve Aşmarin gibi bilginlerle tanışır. 1909 yılında mezun olduğu Kasımiye medresesine "Türk Tarihi ve Arap Edebiyatı Tarihi Muallimi" olur. Dört yıl süren öğretmenliği sırasında 1911 sonlarında yayınladığı Türk ve Tatar Tarihi adlı eseriyle dikkatleri üzerine çeker ve bunun sonucunda Kazan Üniversitesi Arkeoloji ve Tarih Cemiyeti'ne üye seçilir.

1913'te Fergane'ya, 1914'te Buhara'ya araştırmalar yapmak için gönderildiğinde, bu seyahat neticelerine ait hazırlamış olduğu raporlar, başta Petersburg Arkeoloji Cemiyeti olmak üzere Kazan ve Taşkent Arkeoloji cemiyetleri mecmualarında yayınlanır. Bu arada Prof. Katanov'un şimdi İstanbul Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü'nün esas nüvesini teşkil edecek olan ünlü kütüphanesinin Türkiye'ye gönderilmesine vesile olur.

Daha sonra Rus Millet Meclisi Duma'da Ufa Müslümanlarının temsilcisi olarak bulunmak üzere Petersburg'a gittiğinde, ilmi çalışmalarına, siyasî çalışmalarını da eklemiş olur. Bu esnada Bolşevik ihtilâlinin patlak vermesi üzerine o da Türklerin durumunun düzelmesi için mücadeleye girişecektir.

Bolşevik İhtilâli'nden yirmiiki gün sonra 29 Kasım 1917'de Başkurt ilinin muhtariyeti ilan edilir. Orenburg'u 18 Şubat 1918'de işgal eden Sovyet yetkililer tarafından tutuklanırsa da 7 Haziran'da hapisten kaçar. Başkurt hükümeti kurulduğunda Togan, Harbiye Nazırı oldu. Bundan sonra Lenin, Stalin ve Troçki ile defalarca görüşürse de olumlu bir sonuç alamayınca Türkistan'a geçip, Basmacı hareketi içinde Sovyetlere karşı orada mücadeleye girişirse de, başarılı olamaz. Türkistan Millî Birliği'nin

kurucusu ve ilk başkanı olan Zeki Velidi, 20 Mayıs 1925'te geldiği Türkiye' ye iltica eder.

Türkiye'de önce Maarif Vekâleti Telif ve Tercüme Encümeni'ne tayin edilirse de, kendi isteği ile İstanbul Darülfünun'u Türk Tarihi Müderris Muavinliği'ne geçer. Bundan sonra son derece sıkı bir şekilde ilmi çalışmalara yönelir1932'de I. Türk Tarih Kongresi'nde tıp doktoru Reşit Galip'in sunduğu Orta Asya'da iç deniz olduğu ve bunun sonradan kuruduğu konusu hakkındaki tebliğini eleştirmesiyle, aleyhine oluşturulan bir kamuoyu üzerine Türkiye'yi terk ederek, 8 Temmuz 1932'de istifa ederek Viyana'ya gider.

1935'te doktora çalışmalarını bitirdikten sonra önce Bonn Üniversitesi'nde, 1938'de Göttingen Üniversitesi'nde ders vermeye başlar. 1939'da Millî Eğitim Bakanı'nın daveti üzerine tekrar Türkiye'ye dönerek, İstanbul Üniversitesi'nde Umumî Türk Tarihi Kürsüsü'nü kurar.

İkinci Dünya Savaşı'nın sonlarına doğru Türkiye'de Sovyetler aleyhine faaliyet ve Turancılık suçlamasıyla tutuklanıp yargılanarak, on yıl hapse mahkum edilirse de, Askerî Mahkeme kararı bozmasıyla, Togan beraat eder.

1948'de yeniden döndüğü üniversitedeki görevine ölümüne kadar devam eden Zeki Velidi Togan, 26 Temmuz 1970'te İstanbul'da vefat eder.

Mustafa Çokay

19. asrın sonlarında Sır Derya boylarında, Kırgız bozkırlarında dünyaya gelen Mustafa Çokayoğlu, hemen hemen son asrın son çeyreğinde ünlenen büyük Türk birlikçi ve Turancı münevver, dava adamlarından biridir.

1890'da Kazakistan'ın Siri Derya bölgesi, Perovsk ilçesi, Jelek mıntıkasında doğmuştur. Dedesinin adı Torgay Datka, babası Kıpçak beylerinden Çokay'dır. İlkokulu ana dilinde, Orta okulu Taşkent'te Rusça olarak okudu. Rusya'nın o zamanki başşehri Petersburg'da Hukuk Fakültesi'ni bitirdikten sonra Türkistan'a dönmüştür. Taşkent'te çıkan "Uluğ Türkistan" gazetesinin en güçlü yazarlarından biri olan Çokay, aynı dönemde Taşkent'te "Birlik Tuğu" dergisini, onun ardından Rusça "Hür Türkistan" ve daha sonra "Yeni Türkistan" gazetelerini çıkarmıştır.

1917 Bolşevik ihtilâli esnasında Kazak ve Kırgız Türklerinin ortak devleti olan "Alaş-Orda"nın kurucu önderlerinden biri olarak, ilk hükümette Savunma Bakanlığı görevini üstlenmiştir. Sovyet hükümetinin bu bu devleti ortadan kaldırdığında, Çarcı amiral Kolçak da onu ölüme mahkûm etmiştir. İhtilal kargaşası içinde Rusya'da bir yıl gibi uzun ve meşekkatli bir kaçıştan sonra önce Azerbaycan'a, sonra Gürcistan'a geçmiş, henüz Kızılordunun girmediği kısa dönem içinde (1919) Kuzey Kafkasyalıların Tiflis'te çıkardığı "Hür Dağlılar" adlı haftalık gazetede Türkistan davasını dile getiren yazılar yazmıştır. Ardından 1920'de Kuzey Kafkasya Milli Teşkilatı'nın Türkistan Millî Merkezi ile birleşerek çıkardıkları "Yeni Dünya" gazetesini, onun ardından Tiflis'te "Şafak" adıyla çıkardığı gazetede, Anadolu'daki Kuvay-i Milliye harekâtını destekleyen çalışmalara girişir. Kafkasya'nın Kızılordu tarafından işgali üzerine İstanbul'a gelen Çokay, (1920) bir müddet "Le Monde" gazetesinin muhabirliğini yaptıktan sonra Fransa'ya iltica eder. Fransa'da Sovyet egemenliği altında yaşayan bütün halkların ortak temsilcisi olarak, uluslar arası konferanslara katılarak, esir milletlerin haklarını dile getirir. 2. Dünya savaşı yıllarına kadar İstanbul'da çıkan "Yeni Türkistan", Berlin'de çıkan "Yaş Türkistan" adlı dergilerde Türk Birliğine yönelik çalışmaların önderliğini üstlenir.

2. Dünya savaşı esnasında Kızılordu cephesinden Almanlara esir düşen Türk asıllı esirlerin ciddi bir sıkıntı yaratması karşısında Alman makamlarının Çokayı Berlin'e çağırmaları üzerine, Almanya'ya gelen Çokay, esir kamplarını gezdiği esnada yakalandığı bulaşıcı hastalık sonucu 27 Aralık 1941 tarihinde Berlin'de Hak'kın rahmetine kavuşur. Mezarı, Berlin'deki Türk-İslam mezarlığındadır.

Eserleri, yayımlamış olduğu pek çok dergi ve gazetelerde derlenmemiş halde çok sayıda makale, manifesto ve inceleme yanında, daha sonra karısı Maria Çokayeva tarafından kaleme alınan hatıralarıdır.

A. Süleyman Çolpan

1897 yılında Türkistan'ın Fergana vilayetine bağlı olan Andican kentinde doğan ve Çolpan olarak tanınan Özbek milli mücadele şairinin gerçek adı Abdülhamit Süleyman'dır. Çolpan (Tan Yıldızı) onun takma adıdır.

Çolpan, Türkistan Türklüğünün 20.yy'ın başlarında İsmail Gaspıralı'nın açmış olduğu Cedit hareketinin yetiştirdiği döneminin en önemli milliyetçi şairidir. Hem medrese, hem Rus okullarında öğrenim görmüş; Arapça, Farsça, Rusça ve Ingilizce öğrenmiştir. Mevlana, Sadi, Hafız, Hayyam, Nevayî, Fuzulî gibi Türk ve İslam klasiklerini okumuştur. Devrin diğer Cediçileri gibi Osmanlı, Kazan, Azerbaycan Türk edebiyatlarını yakından takip etmiştir. Türkiye'den Tevfik Fikret, Cenap Şahabettin, Mehmet Emin, Ziya Gökalp, Mehmet Akif gibi şair ve yazarları yakından tanımıştır. Hint düşünürü Tagor'dan, İngiliz yazarı Shakespeare'den ve Rus yazarı Maksim Gorki'den bazı eserler tercüme etmiştir.

1917-1920 yılları arasında ilk önemli eserlerini veren Çolpan, 1920-1926 yılları arasında ise Oyganış (Taşkent 1922), Bulaklar (Taşkent 1924) ve Tan Sırları (Taşkent 1926) adlı eserlerini yayınlamıştır. Bu eserlerinde yer alan toplam 119 şiir millî sembolizmin eşsiz örnekleri olarak kabul edilir.

Çolpan, şair olarak millî meseleler yanında Türkistan Türklüğünün sosyal meseleleriyle yakından ilgilenmekle, sürekli olarak Rus ve Sovyet idaresinin takibinde olmuş, bu sebeple sekiz defa tutuklanmıştır.

Stalin devrinde 1937'de, Taşkent'te yapılan bir yazarlar toplantısında, kaleme aldığı eserlerinde, ideolojik yönden komünizm dışı meselelerle uğraştığı için, "Sovyet ideolojisine ihanet ettiğini söyleyerek suçunu itiraf etmesini' istemeleri karşısında; Çolpan «»Siz beni üç gün içinde islah edemezsiniz" biçiminde cevap vermesi üzerine, halk düşmanı ve burjuva milliyetçisi olmakla suçlanıp tutuklanarak, "Aydınları Temizliği" hareketleri esnasında 1938'de kurşuna dizilerek idam edilmiştir.

Çolpan'ın şiirleri bağımsızlığın ve yurt sevgisinin birer timsali olarak görülmüş, Güzel Fergana, Kisen (Zincir), Kozgalış (Ayaklanma) adlı eserleri bestelenerek, Türkistan istiklal mücadelesinde dilden dile dolaşarak, milli ruhu canlı tutmuştur.

Abdurrauf Fıtrat

20.yy. Özbek millî edebiyatının kurucularından, Cedit hareketinin önderlerinden, milliyetçi, şair, nâsir, dramaturg, ilim, fikir ve devlet adamı, müzikolog ve eğitimci Abdurrauf Fıtrat, 1884 yılında Buhara'da doğmuştur. Buhara'daki Mirarab medresesinde okuduktan sonra İstanbul'a gelerek Dârülfünûnu'na devam etmiştir (1909-1913). İstanbul'da İttihat ve Terakki'nin fikir çevrelerinde bulunmakla derin bir milli şuura erişmiş, ve o

yıllarda Münazara (1909), Hind Seyyahı (1912) ve ilk şiir kitabı olan Sayha (1911) adlı eserleri yayımlamıştır.

Buhara'ya döndüğünde, Cedit hareket içinde, siyasî mücadelelere iştirak eden Fıtrat, "Yaş Buharalılar" cemiyetinde faal rol almıştır. Sovyetler Buhara'ya geldiklerinde, Buhara Komünist Partisi üyesi (1918-1924), Buhara Halk Sovyet Cumhuriyeti Eğitim Bakanı (1921), Başbakan yardımcısı (1922), Buhara Komünist Partisi siyasî büro üyesliği görevlerinde bulunmuş, bu dönemde, millî edebiyatçılar derneği olan Çığatay Gürüngi'nde faal rol almış (1919-1921), ardından Moskova, Taşkent, Semerkand ve Buhara'da enstitü ve üniversitelerde dersler vermiştir.

Abdurrauf Fıtrat, yazar olarak Ebâ Müslim (1916), Temür Sağanası (1918), Oğuzhan (1919), Ebülfeyzhan (1921), Çin Seviş (1920), Hind İhtilâlcileri (1921), Arslan (1926) ve Rozalar (1930) adlı piyeslerle Kıyamet (1923), Zehrânın İmânı (1928) ve Kıyşıq Eşan 1930) adlı hikâyeler yanında, ilim adamı olarak klâsik şairler hakkında birçok ilmî makale neşretmiştir.

4 Ekim 1938 tarihinde, diğer Ceditçi şair ve yazarlarla birlikte, Ruslaştırma politikalarını ve Sovyet ideolojisine muhalefeti sebebiyle halk düşmanı ilân edilmiş, 1956 yılında aklandıktan sonra, eserleri yeniden yayımlanmaya başlamıştır. Fıtrat'ın gazete ve dergi sayfalarında kalmış pek çok yazısı ve kendisinin müstakil kitap hâlinde neşrettiği birçok eseri bulunmaktadır.

Hüseyin İkram Han

1917'de Özbekistan'ın Namangan şehri, Kazıgüzeri mahallesinde doğan Hüseyin İkram Han, İki yıl Kur'an mektebinde eğitim gördükten sonra, 1925-1934 yılları arasında Sovyet okullarında orta ve lise eğitimini tamamlamış, 1935'de Taşkent Üniversitesi, Hukuk fakültesine girmiştir. 1939'da yüksek derece ile okuldan

mezun olan İkram Han, Taşkent Hukuk fakültesine bağlı Hukuk mektebinde hoca ve ilmi dekan olarak göreve başlar. Askerre gittiği yıllarda 2. Dünya savaşının başlaması üzerine, Kızılordu saflarında cepheye gönderilen Hüseyin İkram Han, Almanlara karşı yapılan bir taarruz esnasında esir düşerek, esir kamlarına gönderilir. Esir kamplarının ağır hayat şartları karşısında Türkistan Milli Birlik Komitesi tarafından kurtarıldıktan sonra, Milli Türkistan Ordusunda savaş bitene kadar askerlik yapar. 1948-1955 yılları arasında Düsseldorf'ta Türkistan Milli Birlik Komitesi'nin çıkardığı "Milli Türkistan Dergisi"nin Arapça baskısının tahrir müdürlüğünü yapar. 1955-1959 yılları arasında "Amerikanın Sesi Radyosu"nun Özbek şubesinin başyazarlığını yapan Hüseyin İkram, 1959'da Amerika'ya göç eder. 1960-1968 arası "Azat Avrupa ve Azatlık Radyosu"nun merkezinde çalıştığı yıllarda Amerika'da "Türkistanlılar Cemiyeti"ni kurup, 1968'e kadar başkanlığını yürütür.1966-1967'de Colombia üniversitesinde Özbekçe dersler verdikten bir yıl sonra tekrar Almanya'ya dönerek, 1989 Ağustos'una kadar Münih'te "Azatlık Radyosu"nda yazar, başyazar ve müdür olarak çalışır.

Emekli olduktan sonra 1992-1993 yılları arasında Münih üniversitesi, Şarkiyat Fakültesinde Alman öğrencilere Özbekçe dersler veren Hüseyin İkram 10 Şubat, 2005 tarihinde Hak'kın rahmetine kavuşmuştur.

Mahmud Hoca Behbudi (1874-1919)

Türkistandaki Ceditçilik hareketinin en tanınmış simalarından olan Mahmut Hoca Behbudi 1875 yılında Semarkant'ta yakın bir kasabada doğmuş ve Semerkant'ın din bilginleri yetiştiren eski bir ailesine mensuptur. Buhara'da tahsilde iken, Kırım, Kazan ve Azerbaycan'de cerayan eden yenilik fikirlerinden etkilenir. Rus-Japon Savaşından sonra Behbudi, gizli eylemlere

girişir. Behbudi şahsiyetinde Ahmet Daniş'in elden ele dolaştırlarak okunan eserlerinin etkisi büyük olmuştur. Çağdaş eğitim ve çağdaş toplum yaşamı için islahat isteyen aydınlar, 1910 yılında Buhara Neşri Maarif derneğini kurarlar. İşte Behbudi bu derneğin kurucuları arasındadır. Bu aydınlar daha sonraları, Türkiye'nin Genç Osmanlılarına taklit edilerek, Genç Buharallılar olarak da tanımlanırlar.

Behbudi aynı zamanda iyi bir seyyah idi.Yenikleri görmek ve adına 1900-1904 yılları arasında Mısır ve Türkiyeye gitmiş.1907 yılında ise St.Petersburg,Urfa, Kazan ve Orenburg'a seyahatlerde bulunmuştur.

Türkiyeye ziyaretinden "Ayine" dergisinde "İstanbul Hatıratları" adıyla İstanbul, boğazlar, yaşayış ve coğrafya hakkında geniş ve detaylı bilgilerle anlatır.

Behbudi yenilikçi fikirlerinden dolayı eskilik taraftarı kadimcilerin baskılarına maruz kalınca, 1911 yılından sonra Semerkant'a gider ve oradaki aydınları etrafına toplar. Usulü Cedit okulunu açmak ve yenilik fikirlerini yaymak amacıyla neşriyat hazırlıklarına girişir. Bu arada Farsça ve arapça yanındaRus dilini de öğrenir. Abdurauf Fitrat'in 1911 yılında İstanbul'da Farsça olarak yayınladığı "Beyanatı Seyyahi Hindi" adlı eserini, 1913 yılında Rusça olarak yayınlar. Onun Türkistan'daki Ceditçilik devri edebiyatında rolü büyüktür. 1912 yılında "Pederküs" (baba katili) adlı dram eserini yazar ve bu eser Taşkent'te sahneye konulur. Eserin ana konusu, okumadan cahil kalmış bir babanın oğlunun babasını öldüren birinin olmasıdır. Behbudi 1913-1915 yıllarında Ayine dergisini ve Semerkant gazetesini yayınlar.Aynı zamanda Behbudi Semerkant yeni usulde eğitim veren okulunda kurucusudur.(1903)

Mayıs 1916 da Cedidçilik hareketinin liderlerinden Munavver Karı (Taşkent), Pehivan Niyaz (Hive), Osman Kocaoğlu

(Buhara), Abidcan Bek (Hokant) ve diğerlerininde katıldığı birkaç konferansı yürütmüştür.

Behbudi 1917 Ekim Devriminden sonra, Türkistan'da devlet kurmaya çalışanlardan biridir. Behbudi 1919 yılında arkadaşlarıyla beraber, Türkistan kurtuluş hareketini içerde ve dış ülkelerde tanıtmak ve destek aramak gereksinimini hisseder. Behbudi bu amaçla Buhara'nın Karşı şehrine gelir. Fakat Buhara Emiri ve onun kara cahil idarecileri, islahat ve yenilik taraftarı olan Cedit-çileri kendilerinin baş düşmanı olarak gördükleri için, Behbudi 25.03.1919 günü Karşı şehrinde taşlanarak öldürülür. Behbudi'nin hiç sebep yokken bu şekilde öldürülmesi, tüm yenilik taraftarı aydınlar arasında Buhara Emirine karşı büyük bir nefret uyandırır. 1920 yılında Buhara Emiri kovulup, Buhara Cumhuriyeti kurulunca, milliyetçiler Behbudi'nin hatırasına Karşı şehrini "Behbudi" şehri olarak adlandırırlar (Yarkın, Türk Kültürü, sayı 90, s.50-54).

Said Mahmudhan Terazi (Altınhan Töre)

İslâm dünyasında tanınmış âlim. Kur'an'ı Özbekçeye çevirip açıklamalarla neşrettiren büyüklerimizden biridir. Terazi, 1888 yılında Taroz (Kazakistan'ın şimdiki Cambul) şehrinde doğdu. Babası Sait Nazirhan, ilim sahibi olup, halk arasında İşan Hoca olarak bilinirdi. Altınhan Töre, memleketteki ağır baskılardan dolayı 20. yüzyılın 30'lu yıllarında hicret etti ve bir süre Afganistan ve Hindistan'da yaşadıktan sonra Suudi Arabistan'a yerleşti ve yurt dışındaki Türkistanlıların müftüsü olarak seçildi. Sait Mahmudhan Terazi, Milli Türkistan Birlik Komitesi'ni destekleyen, Türkistanlıları bağımsızlık mücadelesi yolunda birleştirmede büyük hizmetleri olan yurttaşımızdır.

İbn Yamin Karı (Hoca)

Asıl Margilanlı olan tanınmış ilim adamı ve hafızdır. Komite ve Veli Kayyum'un büyük destekçisidir. Türkistanlıları istiklâl mücadelesi etrafında birleştirmek için büyük hizmetler verdi. 70'li yılların ortalarında 90 yaşında vefat etti.

Mevlevi İbrahim Hoca

Aslen Kokanlıdır ve Hadis ilminin derin bilginidir.

Hacı Said Kasım Andican- Yayımlanmış kitapları da olan, tanınmış ilim sahibi insandır. Komite ve bağımsızlık hareketinin büyük destekçisidir. Altınhan Töre'nin kayınpederi olan Sait Kasım Andican Medine'de vefat etti.

İshakbek İbrahim Taşkandî (Taşkentli)

Taşkentli tüccardır. Babası İbrahim Efendi tanınmış kadıydı. Veli Kayyum'la gençliğinde tanışan İshakbek, Milli Türkistan Birlik Komitesi'nin maddî ve manevi destekçisiydi ve Suudi Arabistan'daki yurttaşlarımız arasında itibar sahibi insandı. Ne yazık ki, yurdumuzun bağımsız olduğu günleri göremeden vefat etti.

Doktor Melibek Taşkandî (Taşkent)

Vatanperver İshakbek İbrahim Toşkandi'nin oğludur. Diş doktoru olan Melibek, Suudi Arabistan'da özel klinik işletmekte olup, onun oğlu Rıfat Toşkandi'de benim damadımdır.

Şah İlham Taşkandî

Taşkent'in Cararık köyündendir. Diğer varlıklı yurttaşlarımız gibi o da Suudi Arabistan'a hicret edenlerdendir. Bağımsızlık

mücadelesine büyük katkıları olan Şah İlham, Veli Kayyum'un dostuydu. Sadece Cidde'de değil, Suudi Arabistan'daki bütün yurttaşlar arasında nüfuzu olan insandı. Maalesef, bu kişiye de vatanın bağımsızlığını kutlamak nasip olmadı.

Porso Hoca (Kadı Efendi)

Milli Türkistan Birlik Komitesi'nin en faal üyelerindendir. Ekim devrimine kadar Hocand'da kadılık yapmıştır. İhtilaldan sonra hicret etmiş ve Suudi Arabistan'a yerleşmiştir. Porso Hoca, "Milli Türkistan" akşam okulunu açmış ve gençlerimizin vatansever ve istiklâl ruhuyla yetişmesine büyük katkıları olmuştur.

Abdülsamat Hoca Namaganî

Meşhur ulemalar arasında yer alan ve Komite'ye büyük destek veren yurttaşımızdır. Aynı zamanda, ticaretle uğraşan bu kişi benim kayınpederimdir. Oğlu Mustafa Kemal hükümetin Piyade birliklerinde general rütbesinde görev yapmaktadır.

Sait Muzaffarhan Margılonî

Margilanlı bir tüccardır. Milli Türkistan Birlik Komitesi'nin yürüttüğü mücadeleye büyük destek veren, yardım faaliyetlerinde faal yer alan yurttaşımızdır. Sait Muzaffarhan, yurdumuzun bağımsız günlerini görmüş ve 1993 yılında vefat etmiştir. Oğlu Abdülhamit Suudi Arabistan'ın Hava Kuvvetleri'nde general rütbesinde görevdedir. Anayurdu ziyaret etmek ve yakınlarını bulmak Abdülhamit'e nasip oldu.

İsmailcan Andicanî

Doğu Türkistanlı muhacirlerden, itibarlı tüccarlardandır. Doğu Türkistan'ın bağımsızlığı için aktif mücadele eden

birisidir. Oğulları Mumincan ve Alimcan babalarının izinden gitmekteler.

Mirza Karim Hacı Andicanî

Kızılların takibinden kurtulup Suudi Arbistan'a sığınmıştır. Taif'te yaşayan bu yurttaşımız tüccar ve bilgili insan olarak büyük saygı ve itibar sahibidir. Komite faaliyetlerinde bana çok yardım etmişti. Yaşıtı olan birçok kişiyle beraber, gençlerin mücadeleye katılmalarını sağlamış olan bu değerli yurttaşımız Medine'de vefat etmiştir.

Ziyavuddin Korı Andicanî

Meşhur Andicanlı Mirkazıbay'ın oğludur. Komite faaliyetlerine destek veren bu kişi, vatanın bağımsızlık günlerini göremeden vefat etti.

Korı Abdulhadi Namanganî

Ulemalardandır. Bağımsızlık hareketine çok yardımı dokunan bir kişiydi.

Kurban Ali Türkistanî

Komite faaliyetlerini büyük destekolanlardan biriydi. Suudi Arbistan'ın askerlerini ekmekle temin eden fırıncılıkla iştigâl ediyordu.

Ahmadali Tolkun Türkistanî

Andican vilayetinin Balıkçı ilçesinden 30'lu yıllarda hicret eden, bir müddet Afganistan'da yaşadıktan sonra Suudi

Arabistan'ın Cidde şehrine yerleşen bu yurttaşımız, Milli Türkistan Birlik Komitesi'nin en faal üyelerindendir.

Muborak Hoca Kasanî

Namangan vilayetinin Kosonsoy ilçesinden gelip, Suudi Arabistan'a yerleşen, Komite faaliyetlerine etkin olarak katılan yurttaşımız Medine'de vefat etmiştir.

Safohon Töre Margılanî

Genç yaşlarında hicret eden ve Medine'ye yerleşen tüccar bir yurttaşımızdır.

Muzaffar Umari

Komite'nin faal üyelerinden biri olan bu kişi, Kokandlı Umarhan Hokandi'nin oğludur. Komiteye maddî ve manevî desteklerini esirgemeyen itibar sahibi tüccarlardan biridir.

Muhammad Ali Andicanî

Tanınmış ulema arasında yer alan ve Türkistanlılar arasında çok saygı duyulan bu zat Andicanlıdır. Bağımsızlık hareketine çok destek veren birisidir.

Abdülkadir Korı Margılanî

Medine'deki medresede müdürlük yapan ilim sahibi yurttaşımızdı.

Abdücalil Korı Samarkandî

Türkistanlı muhacirler arasında sayılan ve sevilen, ilim sahibi bir hafızdı.

Abdülfattah Korı

Medine'de yaşayan ilimli bir hafızdı.

Abdülhakim Samarkandî

Kızılların takibinden kaçıp, Taif'e yerleşen ve Komite faaliyetlerine büyük destek veren yurttaşımızdır. Veli Kayyum Taif'e geldiği zaman bu kişinin evinde kalırdı. Maalesef, bu değerli yurttaşımız da yurdumuzun bağımsızlığa erdiği günleri göremedi.

Abdumannan İşan

Bolşevik takibinden kurtulan Namangan'lı tanınmış bir tüccardır. Buz üreten fabrikanın sahibidir. Veli Kayyum Mekke'ye geldiği zaman bu kişinin evinde kalırdı. Kendisi benim eniştemdir.

Alican Arif

Bağımsızlık yolunda faal mücadele eden ve bir müddet "Amerikanın Sesi" radyosunda çalışan bir yurttaşımız. Asıl mesleği mühendislik olan Alican, benim okul arkadaşımdı. Bir süre Amerika'da yaşadıktan sonra Türkiye'ye yerleşmiştir.

Abdugaffar Nur

Kokandlı meşhur Nur Ata'nın oğludur. Suudi Arabistan Hava Yollarında "Polkovnik" rütbesinde görev yaptı. Aynı zamanda, mermer fabrikası olan iş adamıdır.

Abdülhamit Mahdum

Bağımsızlık hareketinin faal üyesi olan bu yurttaşımız Andicanlıdır. Benim yakın dostum ve dünürümdür.

Akbar Mahdum Hacı

Ferganalı tüccar ve babamın yakın arkadaşıydı. Komite faaliyetlerine ve bağımsızlık mücadelesine büyük destek veren bu kişi Taif'te vefat etti.

Amrulla Samarkandî

Kızılların takibinden kaçıp, Suudi Arabistan'a gelen bu yurttaşımız Komite faaliyetlerine büyük destek vermiştir. Baymirza Hayit 1953 yılında Suudi Arabistan'a geldiği zaman Amrulla Samarkandî'nin evinde kalmıştı. Yurtta kalan eşinden hayatının sonuna kadar haber alamayan bu kişi, bağımsızlık günlerini göremeden vefat etti. Onun göremediği günleri oğlu Şükrulla gördü. Özbekistan'a giden Şükrulla, muhterem validesini bulmuştu.

Murathan Azamoğlu

İkinci Dünya Savaşı sırasında Almanlara esir düşen ve daha sonra milli bağımsızlık hareketine katılan Taşkentli yurttaşımızdır. Savaş bittiğinde Ürdün'e giden Murathan, Ürdün ordusunda topçu mühendisi olarak görev alır. Ordudaki üstün hizmetlerinden dolayı birçok nişanı olan Murathan Azamoğlu, Komite'nin Ürdün'deki şube temsilcisidir. Daha sonra Türkiye'de İzmir'e yerleşmiştir. Zikriya Korı, Bakr Mahdum Türkistani, Numancan, yakın arkadaşlarım Abid, Abdulla ve Polat onunla birlikte çalışan komite üyeleriydi.

Muhammad Yusuf Hacı Andicanî

Kızılların takibinden kaçtı ve Suudi Arabistan'ın Taif şehrine yerleşti. Bu yurttaşımız da Komite'nin ve bağımsızlık hareketinin büyük destekçisiydi.

Muhammad Rızahan

Kızılların takibinden kaçan ve Suudi Arabistan'a yerleşen Namanganlı tüccardır. Bu yurttaşımız, Türkistanlıları komite altında birleştirmek için uğraştı ve Komite'nin faaliyetleri için maddî desteğini esirgemedi. Özbekistan bağımsızlığı ilân edildiği zaman Muhammad Rızahan 90 yaşlarındaydı. Onun ailesi Suudi Arabistan'daki itibarlı aileler arasında olup, oğlu Muhammad Ziya Amerika Harp Okulu'nda okuyan iki Suudi Arabistan vatandaşından biriydi. Suudi Arabistan Silahlı Kuvvetleri Tank Birliklerinde general rütbesine yükselen Muhammed Ziya, kız kardeşimin kocasıdır.

Muhammad Naim Samarkandî

Suudi Arabistan'a 30'lu yıllarda gelen yurttaşımız. Bağımsızlık hareketinde etkin faaliyet gösterdi ve Medine'de toplanan maddî yardımlardan sorumluydu. Onun annesi Türkistanlı muhacir çocukların okuması ve vatanperver olarak yetişmesi için kendi hissesini katan fedakâr annelerden biridir.

Abdulla Hoca Margılanî

Bağımsızlık yolunda faal mücadele edenler arasındadır. Amerika'da Türkistanlılar Cemiyeti'nin yöneticisi olarak görev aldı.

Mumincan Margılanî

Şermuhammed Bek'in yiğitlerindendir. Kızılların takibinden kaçan bu mücahit, uzun süre Pakistan'da yaşadıktan sonra Amerika'ya yerleşti.

Yukarıda ismi geçenlerin yanı sıra, Milli Türkistan Birlik Komitesi'ne gereken destek ve yardımlarını esirgemeyenler

arasında; Mevlevi Hamit Hoca, Şermuhammed Hoca, Muhammadali Peşkadam, Mevlevi Abdurahman, Efendihan Töre, Kemal Efendi, Abdurahim Mahdum, Yusuf Mahdum, Abdülaziz Korı, Hacıbay Toşkandi, İbrahim Korı, Abdülkadir Korı, Ahmedcan Oşi gibi yurttaşlarımızın isimlerini de zikredebiliriz.

Veli Kayyum Han

15 Temmuz 1904 tarihinde Taşkent'te Kayum Alim Han ile Abide Alim Han'ın çocukları olarak dünyaya geldi. Taşkent'te liseyi bitirdikten sonra, 1917 Sovyet ihtilalinin meydana gelmesinin ardından, Türkistan'da iç karışıklıklar ortaya çıktı. Türkistan'ın önemli bir bölümünde bölgesel "Milli Hükümetler" kuruldu. Bu milli hükümetlerden bir tanesi de Buhara Milli Devleti'ydi.

1921 yılında Buhara Milli Devleti Başbakanı Feyzullah Hoca'nın Almanya'ya yaptığı ziyaret vesilesiyle Berlin'e öğrenci olarak geldi. Türkistan Milli Hükümeti 1921/1922 yılları arasında 70 orta öğrenim ve üniversite öğrencisini Almanya'ya gönderdiğinde, bu öğrencilerden birisi de Veli Kayum Handı. Bu dönemden hayatta kalanların önemli bir bölümü II. Dünya Savaşı öncesi ve sonrasında Türkiye'ye gittiler ve Türkiye'de profesör, doktor, hukukçu ve mimar olarak yaşamlarını sürdürdüler. 1924 yılında büyük bir bölümü Sovyetler birliğinin kontrolüne geçen Türkistan'daki milli hükümetler ortadan kaldırıldı ve yöneticilerinin önemli bir bölümü de bu dönemde katledildi. Berlin'de yaşayan Veli Kayum Han da gıyabında 1926 yılında ölüme mahkum edildi.

Berlin'de kalarak, Berlin Yüksek Ziraat Mektebi'nin yanı sıra Berlin Yüksek Siyaset Mektebi'ne devam eden Veli Kayyum, Berlin Üniversitesi Dış Siyaset Fakültesi'nden mezun olduktan sonra aynı üniversitede (1941-1942) doktora yaptı.

Türkistan Lejyonlarının Komutanı ve Hitler Almanyası tarafından tanınan "Sürgündeki Türkistan Hükümetinin" Reisi olarak bilinen Veli Kayum Han, II. Dünya Savaşında Alman Dışişleri Bakanlığı, Alman Doğu İşleri Bakanlığı ve Alman Kara Kuvvetleri Komutanlığının koordinesinde oluşturulan Türkistan Lejyonları, Türkistan Milli Kuvvetler Komutanı olarak savaşa katıldı. Hitlerin Rusya harekatından, Fransa, Belçika, İtalya kadar geniş bir cephede Türkistan birliklerini koordine etti. Türkistan Lejyonları sadece Ruslara karşı değil, Normandiya'dan, Alp dağlarına kadar geniş bir bölgede Amerikan ve İngiliz birlikleriyle de çarpışmalara katıldı.

8 Mayıs 19452'te Almanlar yenilmesiyle Amerikalılara esir düşerek Nazi liderlerinin yargılandığı Nürnberg Uluslararası Mahkemelerinde Müttefik Kuvvetler ve Sovyetler tarafından savaş suçlusu isnadı ile mahkeme edildi. Ancak, çalışmaları "Milli Mücadele" olarak kabul edilerek, berat etti. İki yıllık bir mahkumiyet döneminden sonra itibarı iade edildi. Bütün ömrü Türkistan'ın bağımsızlığı yolunda harcadı. 1950'li yıllarda Münih'te Eva (Kayum) ile evlendi. Bu evliliğinden bir kız oldu. Ancak, öldüğü 18 Ağustos 1993 gününe kadar kamuoyu tarafından "Savaşta kaybolduğu" sanıldı. Zira, en az iki defa KGB tarafından Almanya'da kendisine suikast düzenlendi. Zanlılar Alman makamları tarafından tutuklandı. Yayıncı, yazar ve Türkistan Milli Birlik Komitesi Başkanı olarak öldüğü güne kadar 72 yıl, Stalin tarafından ortadan kaldırılmış Türkistan yurttaşı olarak kaldı.

Savaş yıllarında Alman esir kamplarından kurtardığı Türkistanlılar tarafından "Ata" olarak adladırılan Veli Kayum Han 13 Ağustos 1993 tarihinde Düsseldorf'ta 89 yaşındayken hayata gözlerini yumdu. (Turán Dergisi, Mayıs 2011, Doğu Kütüphanesi Yayınları, İstanbul, Sayı 13 "Son Türkistanlı - Veli Kayyum Han'ın Hayat Hikayesi, Yazan - Ahmet Özay)

Altunhan Töre (Seyit Mahmut Terazi)

Muhaceretteki Türkistan istiklâl mücadelesinin önde gelen isimlerinden biri olan Altunhan Töre, tanınmış din âlimi, yazar ve şairdir. Suudi Arabistan'a göç ettikten sonra Türkistan'ın bağımsızlığı ve hürriyete kavuşması için, muhaceretteki bağımsızlık mücadelesinin içinde yeralmış, ilerlemiş yaşına rağmen senenin bir kısmını ikamet ettiği Mekke ve Medinedeki Türkistanlıların cemiyet faaliyetlerine, geri kalanını Pakistan (Karaçi) ve Hindistan'daki (Bombay) Türkistanlıların meseleleriyle uğraşmakla geçirmiştir. Muhacerette Türkistan Milli Birlik Komitesinin faaliyetlerine sıkı sıkıya bağlı olan Altunhan Töre, Veli Kayyum Han'ın Arabistandaki en önemli yardımcılarından biri olmuştur. Türkistan Müftüsü ünvanı ile de tanınan Altunhan Töre, ölene kadar Sovyet rejiminin kendi içinden çökeceğine olan inancını kaybetmemiş, onun bu inancı, ancak ölümünden otuz gün sonra gerçekleşmiştir.

Altunhan Töre, aynı zamanda Kuranı Özbekçeye ilk çeviren kişi olarak da bilinmekte olup, " Hemme azat boldu. Bolmadı azat Türkistan" ismini taşıyan bir de kasidesi vardır.

Müelliften

Değerli Yurttaşlar,

Ana Türkistan Bağımsızlığı Yolundaki Mücadelemiz hakkındaki birinci kitabı burada bitiriyorum. 1951-1962 yıllar arasındaki mektuplar ve hadiseler bir kitaba sığmaz, elbet. Biz mektuplardan bazılarını seçtik ve sizlere sunduk.

Mektuplar ve anlatılan hadiselerden siz de Milli Türkistan Birlik Komitesi önderleri ve üyelerinin fedakârlıkları ve mücadeleleri hakkında fikir ve bilgi edinmiş olduğunuzu umut ediyorum. Bu mektuplar, milli bağımsızlık hareketinin tarihi belgelerini teşkil etmektedir.

Kitabı basıma hazırlarken, bağımsızlığa kavuşan Türkistan topraklarında yurt dışındaki fedai Türkistanlılara karşı bir şüphe ve tedirginlik duyduklarını hissettim. Özellikle, bağımsızlık yolunda canlarını ortaya koyan ve bizleri mücadele bayrağı altında birleştiren önderlerimiz Veli Kayyum, Baymirza Hayit ve diğerlerinin isimlerini okur okumaz veya görür görmez çekinenleri de gördüm. Kitabın basılması da bundan dolayı ertelendi diye düşünüyorum.

Veli Kayyum, Baymirza Hayit ve Altınhan Töre gibi önderlerimizin isimleri olmadan bağımsızlık mücadelesi anlatılamaz. Onların en büyük ve tek gayesi, Ana Türkistan'ın hür olmasıydı. Ömürlerini bu mutlu günleri görmek için harcayan bu değerli önderlerimiz yurt hasreti ve bu yurda karşı duydukları sevgi ve şefkat sayesinde bütün zorluklara göğüs gerebildiler ve asla bildikleri yoldan dönmediler.

Maalesef, pekçok yurttaşımız uğrunda mücadele ettikleri bağımsızlık günlerini görmeden bu dünyadan göçüp gittiler. Eminim ki, bu kitabı okuyan herkes bu insanların yüreğinde

taşıdıkları niyetleri anlayacaktır. Aynı zamanda, yurttaşlarımızın bu fedakâr insanların sadakat ve metanetle katettikleri yolu doğru değerlendireceklerini umuyorum. Türkistan bağımsızlığı yolunda mücadele eden fedailerin ismi hiç değilse yurdumuzun hür olduğu bu günlerde zikredilirse, ruhlarının şad olacağını umut ediyorum.

1962 tarihinden sonraki mektup ve hadiseler hakkında ikinci kitabımızda bahsetmek niyetindeyiz.

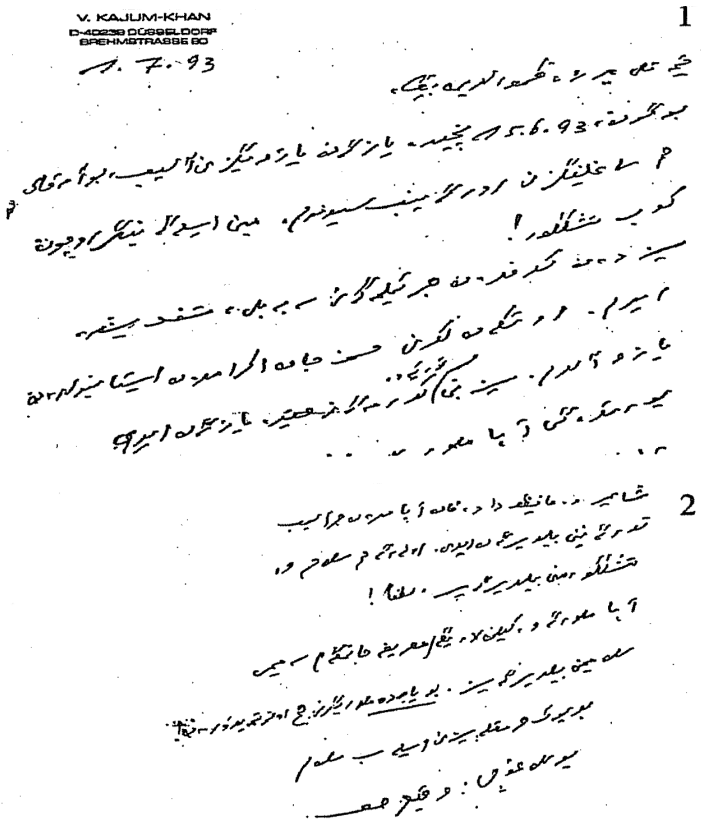

Veli Kayyum Han'ın ölümünden 38 gün önce (01.07.1993)
Zuhriddin Abid'e gönderdiği son mektup

Türkistan Milli Mücadele Tarihi Albümünden

Veli Kayyum Hanın vefatındaki Mevlütten, 1993

Suudi Arabistan-Soldan sağa Yusuf Şerif, Kırgız B.Elçisi

Amerika Türkistanlılar Dernek Başkanı Abdullah Khoha, zamanın Başbakanı Turgut Özal ile Waşington

Türkistan Vatanseverleri, 1950, Arabistan

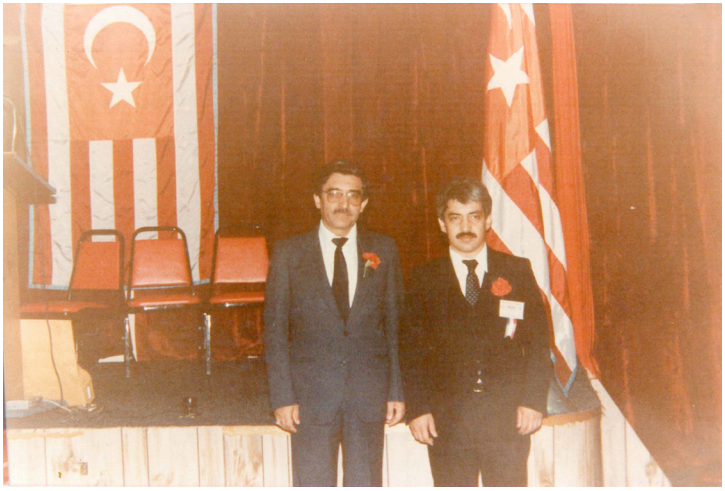

Amerika Türkistanlılar Dernek Başkanı Abdullah Khoha ile

Özbekistan Devlet Başkanı ve Türkistanlılar Beyti Restaurant'ta Florya, 1991

Veli Kayyum Han, Medine, 1957
Soldan sağa Altınhan Töre (Seyit Mahmut Terazi)
Dr.Salih Erkinkol,Meli Beg,Taşkendi

Veli Kayyum Han, Medine'de Zuhriddin Abid ile,1957

Veli Kayyum Han Taif Emiri ziyafetinde

Türkistanlılar Dr. Baymirza Hayit ile, Köln, 1987

Türkistanlı vatanseverler Taksim Meydanında, İstanbul, 1957

Türkistanlılar Veli Kayyum Han'ı karşılarken, İstanbul

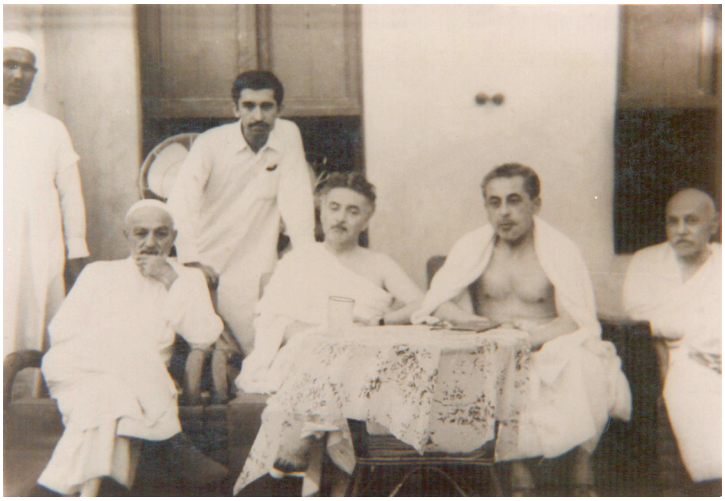

Veli Kayyum Han, 1957, Hac ziyaretinde

Veli Kayyum Han Kazak Hemşeherlerimizle,
Zeytinburnu-İstanbul, 1957

Veli Kayyum Han'ın Medinede karşılanması, 28.03.1957

Medinede karşılanma, 28.03.1957

Veli Kayyum Han, Zuhriddin Abid ile Suudi yetkililerle görüşürken

Zuhriddin Abid Özbekistan akademisyenleriyle, 1992

Parsa Hoca ile açılan akşam okulunda Türkistanlı öğrencilerle,
Taif-Suudi Arabistan

Azerbaycan'ın Suudi Büyükelçisi Elman ve
Özbekistan Büyükelçisi İnagamov, Zuhriddin Abid'in evinde

1993 yılında Zuhriddin Abid'in Tarabya'daki evinde ünlü gazeteci Aytunç Altındal ve misafirleriyle

Zuhriddin Abid'in evinde sağdan; Türkmenistan Büyükelçisi Nazarkulov, Zuhriddin Abid, Türkiye Büyükelçisi Ahmet Muhtar Gün ve Kırgızsistan Büyükelçisi Yusuf Şerif

Türkiye B.Elçisi Ali Toygan ve Dr. Adnan ile
Zuhriddin Abid'in evinde, Arabistan, 1992

Kerimov Kral Fahad'ın davetinde, Cidde, 1992

Dorman misafirhanesi, Taşkent, 1992

Zuhriddin Abid Türkistanlılar Derneği ziyaretinde 26-11-2012